

FINANSMINISTERIET

Danmarks Voluntary National Review

En dansk oversættelse af den engelske rapport
"Denmark's Voluntary National Review"

2021

Danmarks Voluntary National Review
En dansk oversættelse af den engelske rapport "Denmark's Voluntary National Review"

I tabeller kan afrunding medføre,
at tallene ikke summer til totalen.

Denne publikation er udarbejdet af
Finansministeriet
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K
Telefon 33 92 33 33
fm@fm.dk

Elektronisk publikation:
Produktion: Abledocs
ISBN: 978-87-94088-34-3

Publikationen kan hentes på
Finansministeriets hjemmeside
fm.dk

1. Forord

På globalt plan rangerer Danmark højt i opfyldelsen af Verdensmålene og fremhævelse af 2030-dagsordenen. Vigtigheden af Verdensmålene kan ikke overvurderes. De er hjørnestenene i verdens kollektive kamp for en mere retfærdig og bæredygtig fremtid.

Vi kan som nation være stolte over vores resultater, vores solide velfærdsstat, stærke institutioner, et rigt civilsamfund og unikke partnerskaber. De betyder, at vi kan vise vejen for bæredygtig udvikling på mange områder til andre lande i verden. Men bare fordi vi står stærkt, betyder det ikke, at vi skal stå stille. Vi er ikke i mål, og der er brug for handling.

Danmark kortlægger med sit andet Voluntary National Review de fremskridt, der er blevet gjort siden 2017, hvor Danmark fremlagde sin første rapport ved High-Level Political Forum (HLPF) i New York. Vores andet VNR tager en række nye tiltag i brug for at kaste lys over Danmarks fremskridt i forhold til Verdensmålene. Rapporten indeholder vurderinger af Danmarks placering foretaget af *både* regeringen og civilsamfundet såvel som et stærkere indblik i den enorme indsats for arbejdet med Verdensmålene blandt interessenter i det danske samfund.

Arbejdet med Verdensmålene er understøttet af Folketinget, den private sektor, organisationer, akademiske institutioner, kommuner og regioner og ikke mindst civilsamfundet, som alle er helt afgørende for fremskridt. Denne forankring af Verdensmålene er blevet tydeliggjort i Danmarks andet VNR, hvor aktører på tværs af samfundet har bidraget med målrettede skildringer og anbefalinger, som har været med til at forme både VNR-processen og den endelige rapport.

Jeg er stolt over de stærke kræfter i det danske samfund. I fællesskab lægger vi ikke kun fundamentet for, men tager også de nødvendige skridt til at sikre bæredygtig udvikling både socialt, økonomisk og miljømæssigt. Forankring skaber forandring. Og det er netop det, der er nødvendigt for den generationskontrakt, der blev etableret med 2030-dagsordenens vedtagelse i 2015.

Det er vigtigt, at vi tager konkret stilling til, hvordan vi klarer os, og at vi fremhæver de områder, hvor vi fortsat skal arbejde hårdt for at nå i mål. Der findes skævheder og ubalancer i vores samfund, som vi skal gøre op med. Og vi skal samtidig sikre os, at ingen er ladt tilbage i processen. Regeringen har præsenteret en national handlingsplan for opfølgning på Verdensmålene med nye initiativer. Et eksempel herpå er beslutningen om, at alle nye lovforslag skal screenes med udgangspunkt i deres betydning for Verdensmålene.

Tak til alle, der har bidraget til rapporten. Processen har været lærerig, og jeg håber, at Danmarks andet VNR kan inspirere andre til konkret handling. Vi har bestræbt os på at udarbejde en inkluderende og transparent rapport, hvor vi er særligt opmærksomme på vores udfordringer. Det gælder især inden for klimaindsats og ansvarligt forbrug og produktion. Tilgangen er et udtryk for, at Danmark vedkender sig og ikke mindst prioriterer sit globale ansvar.

Vi er ikke i mål endnu. Der er kendte udfordringer forude, og nye vil dukke op. Men vi er godt rustet til at håndtere dem i fællesskab.

Nicolai Wammen
Finansminister

1. Forord	3
2. Hovedpointer.....	7
2.1 Vurderingsprocessen	7
2.2 Bidragsydere.....	7
2.3 Fremskridt for Verdensmålene	8
2.4 Leave No One Behind - ingen må lades i stikken.....	8
2.5 COVID-19 og indsatsen for genopretning	8
2.6 Fremadrettet indsats	8
3. Indledning	9
4. Metode og forberedelse	11
4.1 Baggrunden for Danmarks andet VNR.....	11
4.2 Forberedelse af VNR-rapporten	11
4.3 Hovedbudskaber fra peer-dialogen	12
5. Bidragsydere.....	15
5.1 Organisering af arbejdet med Verdensmålene	15
5.1.1 Organisering af arbejdet på statsligt niveau	15
5.2 Interessentinddragelse.....	17
5.2.1 Folketinget	17
Det danske parlament: Folketinget.....	17
5.2.2 Ekspertpaneler.....	17
2030-Panelet.....	17
Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål	21
5.2.3 Civilsamfundet	21
Globalt Fokus og 92-gruppen	21
5.2.4 Den private sektor og organisationer	29
Dansk Industri	29
Global Compact Network Denmark	35
Dansk Erhverv.....	41
Den danske fødevareklynge.....	43
5.2.5 Akademiske institutioner	46
Syddansk Universitet – research og uddannelse bidrager til den bæredygtige udvikling.....	46
UNESCO – Verdensklasse undervisning i Verdensmål	46
5.2.6 Regioner og kommuner.....	47
Danske Regioners arbejde med FN's Verdensmål	47
Kommunernes Landsforening	48
5.3 Nationale rammer og institutionelle mekanismer	57
5.3.1 Indenrigspolitik.....	57
5.3.2 International politik	57
5.3.3 Mekanismer til overvågning og vurdering	57
5.3.4 Strukturelle problemstillinger	58
5.4 Implementeringsværktøjer	58
5.4.1 Bæredygtig udvikling i budgetter og finansiering	58
5.5 Fremskridt – nye politiske initiativer i handlingsplanen.....	58
5.5.1 Det globale niveau	65
5.5.2 Partnerskaber	67
6. Danmarks arbejde med og indfrielse af Verdensmålene	69
6.1 Regeringens vurdering af indfrielse af Verdensmålene i Danmark.....	69
6.2 Læsevejledning.....	69
6.3 Civilsamfundets vurdering	70
6.4 Danmarks status fra 2017-2021 ifølge Verdensmålsindekset (SDG-indekset) og dashboardet	116
6.5 Eksternaliteter og spillover-effekter	117

7. Leave No One Behind	122
7.1 Bæredygtighed for alle	122
8. Genopretning efter COVID-19	130
8.1 Konsekvenser af COVID-19 i Danmark	130
8.2 Genopretningsplanens baggrund	131
8.3 Elementer i Danmarks genopretningsplan	132
8.4 Internationale indsatser	135
8.5 Næste skridt	135
9. Konklusion og indsats fremadrettet	136

Nærværende rapport er en dansk oversættelse af den oprindelige engelske udgave: "*Denmark's Voluntary National Review*" fra 2021. Den engelske udgave kan findes her: <https://fm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2021/juni/danmark-praesenterer-sit-andet-voluntary-national-review-forud-for-verdensmaalseksamen-i-fn/>

2. Hovedpointer

Danmark præsenterer hermed sit andet Voluntary National Review (VNR). I dette kapitel beskrives rapportens vigtigste fokuspunkter. Ifølge SDSN (Sustainable Development Solutions Network) er Danmark globalt set et foregangsland, når det kommer til bæredygtig udvikling, og er lykkedes med at implementere en lang række af FN's Verdensmål. Der findes dog fortsat en række udfordringer, som stadig mangler løsninger. Derfor er der brug for handling.

2.1 Vurderingsprocessen

VNR-rapporten koordineres af Finansministeriet, men involverer alle ministerier samt interessenter fra det danske samfund. Den anden VNR-rapport er blevet væsentligt forbedret, hvilket skyldes, at der er inddraget to selvstændige vurderinger af, hvordan det går med at realisere de enkelte Verdensmål. Disse vurderinger er både foretaget af regeringen og aktører fra civilsamfundet. Det omfatter ligeledes en række kapitler, som er skrevet af medlemmer af Folketinget, aktører fra civilsamfundet, den private sektor, organisationer, akademiske institutioner, kommuner og regioner. Et andet nyt element i dette års VNR-rapport er en såkaldt peer review-proces, hvor Norge og Kenya har bistået Danmark i udarbejdelsen af rapporten ved at vurdere udkast til rapporten, have dialoger om god praksis samt give vigtige anbefalinger.

VNR-rapporten er ligeledes baseret på nyetablerede institutionelle mekanismer og undersøgelser. Monitorering af udviklingen af Verdensmålene er væsentligt forbedret, og dette skyldes især den store indsats fra Danmarks Statistik, som bl.a. lancerede en statistikdatabase tilbage i 2018, som er et nødvendigt værktøj, når der skal følges op på implementeringen af Verdensmålene.

2.2 Bidragsydere

VNR-rapporten er baseret på to grundlæggende principper om gennemsigtighed og inddragelse, hvilket afspejles i omfanget af interessentinddragelse. VNR-rapporten viser, hvordan Folketinget, civilsamfundet, den private sektor, organisationer, akademiske institutioner, kommuner og regioner arbejder på at integrere Verdensmålene i deres kernestrategier.

For det første indeholder rapporten et kapitel udarbejdet af 2030-Netværket, som beskriver arbejdet med Verdensmålene i **Folketinget**. 2030-Netværket har bl.a. udpeget et ekspertpanel, 2030-Panelet, taget initiativ til oprettelsen af den parlamentariske arbejdsgruppe for Verdensmålene samt været ansvarlig for den omfattende vidensudveksling på konferencen "Handlingens årti" (A Decade of Action) i 2020.

For det andet indeholder rapporten to kapitler under afsnittet **Ekspertpaneler**, hvor 2030-Panelet og Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål beskriver deres arbejde med

Verdensmålene. Ligesom 2030-Netværket har 2030-Panelet særligt fokus på de grønne Verdensmål og det såkaldte Leave No One Behind-princip. 2030-Panelet har i samarbejde med Danmarks Statistik udviklet en række nationale indikatorer til projektet "Vores mål" i 2020.

For det tredje præsenterer Globalt Fokus og 92-gruppen et overblik over de vigtigste ændringer og erfaringer, man har gjort sig ud fra **civilsamfundets** perspektiv. Dette kapitel indeholder en række eksempler på aktører fra civilsamfundet, som har bidraget til at skabe opmærksomhed omkring og fremhæve betydningen af forskellige områder - herunder Leave No One Behind-princippet og politikkoherens. Dette understøttes af stærke stemmer fra Dansk Ungdoms Fællesråd, som bl.a. sætter fokus på uddannelse, partnerskaber og inddragelse af unge.

For det fjerde beskrives implementeringen af Verdensmålene i **den private sektor og organisationer** i kapitlerne udarbejdet af Dansk Industri (DI), Global Compact Network Denmark, Dansk Erhverv og den danske fødevareklynge. Dette kapitel dokumenterer, at der er kommet øget opmærksomhed og fokus på bæredygtighed i dansk erhvervsliv, hvor der udvikles klimapartnerskaber, ligesom der er særligt fokus på ansvarligt forbrug og produktion (Verdensmål 12).

Derudover understøttes den øgede opmærksomhed også af **akademiske institutioner**, hvor kapitlerne fra Syddansk Universitet og UNESCO beskriver, hvordan forskning og uddannelse bidrager til den bæredygtige udvikling.

Endelig har Danske Regioner og Kommunernes Landsforening skrevet om den tværgående indsats i **regioner og kommuner**. Gladsaxe Kommune er den første kommune i Danmark, som har udarbejdet et Voluntary Local Review (VLR), som der også præsenteres i rapporten. Rapporten indeholder ligeledes kapitler fra fem kommuner, som arbejder aktivt med Verdensmålene, fx gennem bæredygtighed til store begivenheder i København og Danmarks eneste center for Verdensmål, som ligger i Sønderborg.

Verdensmålene bliver stadig mere forankret blandt samfundets aktører, hvorfra regeringen har fået både viden, inspirationsmateriale og vigtige anbefalinger til udarbejdelsen af en ny national handlingsplan og VNR-rapport samt konkrete input til politiske initiativer. Adskillige møder, høringer og konferencer har skabt en platform for den vigtige udveksling og øgede opmærksomhed. Danmark har forpligtet sig til at arbejde for en ambitiøs opfølgning, både på nationalt og globalt plan, og dette kræver en fælles indsats.

I 2021 lanceres en ny national handlingsplan for implementering af 2030-dagsordenen. Handlingsplanen omfatter en

række nye politiske initiativer, som er målrettet vigtige områder, hvor der er behov for forandring, især Verdensmål 12 og 13 om ansvarligt forbrug og produktion samt klimaindsats. Fx. har flere af initiativerne fokus på udvidet samarbejde mellem den private og offentlige sektor med henblik på at opnå bæredygtige og socialt ansvarlige værdikæder. Derudover styrkes forankringen af Verdensmålene i politisk udvikling med beslutningen om, at samtlige lovforslag skal screenes i forhold til deres konsekvenser for Verdensmålene.

2.3 Fremskridt for Verdensmålene

Danmark står stærkt i forhold til en stor del af Verdensmålene, særligt inden for sundhed og trivsel, uddannelse, bæredygtig energi, fred, retfærdighed og stærke institutioner. Danmarks største udfordringer ligger inden for ansvarligt forbrug og produktion samt inden for klimaindsats og der er stadig behov for yderligere opmærksomhed på livet i havet og livet på land. Som et land med en ambitiøs grøn dagsorden har Danmark et stort ansvar for at bidrage til den grønne omstilling. Danmark har ligeledes et globalt ansvar og samarbejder om langsigtede bæredygtige løsninger med andre lande.

2.4 Leave No One Behind - ingen må lades i stikken

Verdensmålene er først opnået, når de er opnået for alle. Selvom den danske velfærdsstat udgør et godt udgangspunkt, når det kommer til lige muligheder, så er der stadig nogle sårbare grupper, som har ringe eller slet ingen muligheder for at deltage i samfundet. Selvom dagsordenen får stigende opmærksomhed, er der stadig mere at gøre. Regeringen arbejder aktivt med denne dagsorden. Arbejdet omfatter, men er ikke begrænset til, initiativer til forbedring af arbejdsmarkedsvilkårene for sårbare grupper, due diligence og rettigheder for LGBTI-personer. Danmark skal ikke kun inkludere, men også sikre 'empower'. Et eksempel på denne tilgang er initiativet "Børnene først", som har til formål at sikre bedre vilkår for lige muligheder i barndommen.

2.5 COVID-19 og indsatsen for genopretning

Hovedtemaet for HLPF i 2021 er "*Sustainable and resilient recovery from the COVID-19 pandemic that promotes the economic, social and environmental dimensions of sustainable development: building an inclusive and effective path for the achievement of the 2030 Agenda in the context of the decade of action and delivery for sustainable development*". VNR-rapporten indeholder derfor et specifikt kapitel om COVID-19 og indsatsen for genopretning af Danmark. Grundlaget for den danske genopretningsplan er at udnytte behovet for at stimulere dansk økonomi med henblik på at støtte og fremme investeringer i den grønne omstilling. Mens midlerne vil være med til at stimulere økonomien og sikre jobs og virksomheder på kort sigt, vil de også fremskynde den grønne omstilling på længere sigt. Denne indsats er afgørende for at kunne opfylde Danmarks ambitiøse klimamål

om at sænke udledningen af drivhusgasser i Danmark med 70 pct. i 2030.

2.6 Fremadrettet indsats

Danmark har gjort bemærkelsesværdige fremskridt med hensyn til mange af Verdensmålene, men står dog stadig over for en række signifikante udfordringer - især i forhold til Verdensmål 5, 12, 13, 14 og 15. Der er fokus på flere af disse Verdensmål i den nationale handlingsplan. I 2022 vil en fremdriftsrapport på baggrund af handlingsplanen vurdere udviklingen i arbejdet med Verdensmålene. Danmark er forpligtet til at udvikle og implementere bæredygtige løsninger både socialt, økonomisk og miljømæssigt. Her har man taget både små og store skridt, og der vil ske endnu mere i de kommende år, hvor regeringen vil fortsætte med at integrere bæredygtighed i politiske initiativer, og samfundets interessenter vil fortsat bidrage på alle niveauer.

3. Indledning

2015 var et skelsættende år for det internationale samfunds kamp for en bedre og mere bæredygtig verden. I september 2015 var Danmark formand for den session, hvor FN's 17 Verdensmål for bæredygtig udvikling blev vedtaget. Verdensmålene har til formål at skabe en fælles vision og retning for FN's 193 medlemslande i arbejdet for en mere lige, retfærdig og bæredygtig verden med særligt fokus på de sociale, økonomiske og miljømæssige dimensioner. Danmark deler visionen om en bæredygtig fremtid og står i en stærk position i forhold til at opnå de 17 Verdensmål. Det medfører et stort ansvar, uagtet at Danmark er et lille land.

I 2017 indsendte Danmark sit første Voluntary National Review til FN. Rapporten præsenterede et bredt indblik i Danmarks arbejde med Verdensmålene og satte fokus på det enorme engagement blandt interessenter i det danske samfund.

Danmarks andet VNR tager et stort skridt videre. Rapporten indeholder en grundig og redelig vurdering af, hvor langt Danmark er nået med indfrielsen af alle 17 Verdensmål. Vurderingen er todelt, hvor den ene del indeholder regeringens vurdering af fremgangen for hvert af de 17 Verdensmål, og hvor den anden del indeholder civilsamfundets vurdering af fremgangen. Selvom Danmark har haft et forspring på opnåelsen af Verdensmålene for bæredygtig udvikling, så er det langt fra ensbetydende med, at der ikke kan gøres mere. Danmark er nået langt, men der er også mange delmål, hvor der er brug for handling. Rapportens indhold af både regeringens og civilsamfundets vurdering afspejler det stærke civilsamfund i Danmark, og hvordan en fælles og ambitiøs indsats er vejen frem.

Netop handling er der sat bag ordene i den nationale handlingsplan, som blev offentliggjort i juni 2021. I handlingsplanen opstilles de nationale initiativer, som er blevet iværksat for arbejdet med 2030-dagsordenen. Danmarks VNR fra 2021 indeholder et omfattende overblik over politikinitiativer målrettet arbejdet med Verdensmålene, og den nationale handlingsplan kan således genkendes i rapporten. 2030-dagsordenen og finansieringen af arbejdet med den bæredygtige udvikling er foruden handlingsplanen løbende afspejlet i finanslovene, budgetforhandlinger og regeringens strategier og tiltag.

Danmarks andet VNR vidner desuden om en stærk og stigende forankring af Verdensmålene i det danske samfund. Rapporten indeholder overblik, vurderinger, cases, tiltag og gode råd i arbejdet med implementering af Verdensmålene i Folketinget, den private sektor, organisationer, kommuner

og regioner og ikke mindst civilsamfundet, der er helt afgørende for arbejdet med Verdensmål i Danmark¹. Derudover indgår der et bilag udarbejdet af Danmarks Statistik med et statistisk indblik i arbejdet med Verdensmålene. Dette understreger allerede udnyttede, men også potentielle muligheder for unikt samarbejde mellem forskellige aktører i det danske samfund.

Verdensmålene vedrører alle i samfundet, og de er ikke opnået, før de er opnået for alle. Derfor er princippet om *Leave No One Behind* højt prioriteret i Danmark. Danmarks VNR fra 2021 indeholder ligeledes et temakapitel om denne dagsorden, hvor der sættes fokus på sårbare og udsatte grupper i Danmark. Kapitlet indeholder en række initiativer, der fremhæver Danmarks arbejde med og prioritering af området gennem fokusområder i forskellige ministerier, samt hvordan disse understøtter og stemmer overens med specifikke delmål.

VNR-rapporten 2021 indeholder også et temakapitel om genopretningen efter COVID-19, som foruden en beskrivelse af udfordringer relateret til pandemien og Verdensmålenes indfrielse. Rapporten indeholder også en oversigt over elementerne i Danmarks genopretningsplan. En væsentlig hjørnesteen i den danske genopretningsplan udgøres af støtte til massive investeringer i den grønne omstilling, som er nødvendigt for at nå målet om at reducere udledning af drivhusgasser med 70 pct. i 2030.

Danmark har i 2021 indgået i et værdifuldt peer review-samarbejde med Norge og Kenya. Samarbejdet består af en gensidig udveksling af viden, kommentarer og anbefalinger specifikt til rapporten, som regeringerne i Norge og Kenya har læst det første udkast af. Danmark er taknemmelig for den konstruktive feedback fra det gode samarbejde, hvorfra hovedpunkterne kan læses i rapporten. Danmark har derudover løbende udvekslet viden og erfaringer med andre lande, som bl.a. har ført til en etablering af god praksis i både forberedelsen til og udarbejdelsen af rapporten. Disse praksisser er afspejlet i opbygningen af VNR-rapporten fra 2021 og giver gode forudsætninger for udarbejdelse af det næste VNR.

Foruden ovenstående præsenteres et indblik i forberedelserne bag rapporten, organiseringen af arbejdet med Verdensmålene, implementering og opfølgning. Opbygningen følger FN's officielle guidelines samt principperne beskrevet i 2030-dagsordenens paragraf 74.

Danmark har en lang og stærk tradition for at udvikle og designe langsigtede bæredygtige løsninger. Danmarks andet

¹ Dette bilag er ikke blevet oversat og indgår derfor ikke i den danske oversættelse af VNR-rapporten.

VNR sætter fokus på landets styrkepunkter og udviklingspotentiale og er således et vigtigt element i arbejdet mod indfrielsen af Verdensmålene. Her er Danmarks position som foregangsland inden for bl.a. klima også ensbetydende med, at Danmark har et særligt ansvar for at understøtte og understrege bæredygtig udvikling både nationalt og internationalt. Danmarks andet VNR giver desuden anledning til et større fokus på de barrierer, der står i vejen for fremskridt inden for en økonomisk, social og miljømæssig bæredygtig udvikling. Fremadrettet er VNR dermed også et instrument, som Danmark vil benytte i endnu højere grad til at accelerere implementering af Verdensmålene.

4. Metode og forberedelse

4.1 Baggrunden for Danmarks andet VNR

I 2017 udgav Danmark sit første VNR. I 2021 følger Danmark i sit andet VNR op på den udvikling, landet har gennemgået i arbejdet med 2030-dagsordenen og FN's 17 Verdensmål siden da i en mere transparent og inkluderende rapport.

Danmarks andet VNR tager udgangspunkt i FN's officielle guidelines. Disse har været understøttende for opbygningen af rapporten og har skabt rammerne for udarbejdelsen af en konsistent og transparent rapport, som følger op på implementeringen af Verdensmålene på nationalt, regionalt og globalt niveau.

Danmarks andet VNR vil i høj grad belyse udviklingen på det nationale og subnationale niveau. Både civilsamfundet, den private sektor, organisationer, uddannelsesinstitutioner, kommuner og regioner har bidraget med cases om og indblik i deres arbejde med bæredygtig udvikling og Verdensmålene. Store dele af Danmarks VNR er baseret på den nationale handlingsplan for implementeringen af Verdensmålene. I den nationale handlingsplan har alle ministerområder foretaget vurderinger af, hvordan Danmark klarer sig i arbejdet med hvert enkelt delmål på området. Derudover har Verdensmålene bidraget med en overordnet ramme for en række nationale målsætninger om bæredygtig udvikling, hvilket har fordret konkrete politikinitiativer, som har til formål at styrke både Danmarks implementering af Verdensmålene og fokus på den overordnede Leave no one behind-agenda.

Det danske VNR trækker på eksisterende data og viden fra undersøgelser og rapporter, som er udarbejdet af en række uafhængige organer. Et eksempel på en værdifuld vidensdeling er Danmarks Statistik og 2030-Panelets 'Vores Mål'-rapport, som blev offentliggjort den 1. september 2020. I Danmark har man vurderet det essentielt, at der findes konkret og håndgribelig data, som kan rapportere på udviklingen af implementeringsarbejdet med Verdensmålene over tid, og at disse data skal være let tilgængelige. I 2018 lancerede Danmarks Statistik desuden som nævnt en Verdensmåls-dataplatform, hvorfra man kan tilgå dansk statistik om udviklingen på 232 indikatorer, som er fordelt ud på de 169 delmål. Dette har bidraget til et solidt og datadrevet udgangspunkt for Danmarks andet VNR samtidigt med, at det har gjort det nemmere at monitorere og følge op på Danmarks arbejde med implementeringen af Verdensmålene.

Ud over FN's officielle guidelines til rapportens opbygning tager Danmarks VNR udgangspunkt i principperne beskrevet i 2030-dagsordenens paragraf 74. Principperne har spillet en gennemgående rolle i forberedelserne af rapportens udarbejdelse, hvor de har bidraget med vigtige overvejelser

om det datagrundlag, rapporten bygger på, og omfanget af interessentinddragelse. Danmarks VNR er derfor baseret på ambitionen om åbenhed, inklusion og transparens, hvor særligt inddragelsen af en bred vifte af interessenter har været højt prioriteret. Derudover er VNR-rapporten udarbejdet med udgangspunkt i bredt tilgængelige og transparente statistiske evalueringer foretaget af Danmarks Statistik, hvilket afspejler sig i det statistiske bilag.

4.2 Forberedelse af VNR-rapporten

Finansministeriet har haft det overordnede ansvar med at koordinere og indsamle bidrag til Danmarks andet VNR. I november 2020 lagde ministeriet en overordnet plan for udarbejdelsen af rapporten, og der blev drøftet, hvilke mulige interessenter Finansministeriet skulle række ud til i forbindelse med VNR-processen. I forberedelsesprocessen er alle ministerområder blevet involveret lige fra planlægningen af rapportens udarbejdelse til den konkrete opfølgning på arbejdet med 17 Verdensmål. Udgangspunktet for processen var, at rapporten skulle præsentere et bredt og nuanceret billede af Danmarks arbejde med Verdensmålene på forskellige niveauer af samfundet med forskellige tematiske fokusområder, hvilket dermed blev grundlaget for den brede interessentinddragelse.

I forberedelsesprocessen har Finansministeriet indgået i en gensidig dialog med det danske 2030-Netværk, som er Folketingets tværpolitiske netværk for arbejdet med FN's Verdensmål. Ligeledes har Finansministeriet været i tæt dialog med 2030-Panelet, som er et panel udpeget af 2030-Netværket, bestående af 24 profiler, som repræsenterer væsentlige aktører i det danske samfund, eller som har særlig viden om implementeringen og opfyldelsen af FN's Verdensmål nationalt såvel som globalt. Gennem dialog udfordrer Panelet både den offentlige debat og den nationale politikudvikling, og de spiller en særlig rolle i at udbrede det nationale kendskab til FN's 17 Verdensmål og 2030-dagsordenen. 2030-Panelet understøtter 2030-netværkets parlamentariske arbejde gennem sparring, videndeling og analysearbejde, og gennem en løbende dialog med Finansministeriet har Panelet bidraget med konstruktive inputs til arbejdet med både regeringens handlingsplan og VNR-rapporten.

Med Danmarks andet VNR og den nye handlingsplan følger en klar ambition om at omsætte ord til handling og konkrete politikinitiativer. I dette arbejde har interessentinddragelse spillet en afgørende rolle, da Danmark arbejder ud fra antagelsen om, at vi løfter bedst i flok. Verdensmålene er først opfyldt, når de er opfyldt for alle, og det kræver, at der både er en bred forankring af Verdensmålene og et grundigt kendskab til dem i hele det danske samfund. Det har derfor været væsentligt at inddrage både civilsamfundsorganisationer,

virksomheder, kommuner, regioner og parlamentariske netværk løbende i VNR-processen. Det har desuden været højt prioriteret, at vurderingen af Danmarks fremskridt i arbejdet med Verdensmålene er sket på en transparent og åben måde, både set ud fra et statsligt perspektiv, men ligeledes i civilsamfundets øjne.

Danmark har tradition for et stærkt civilsamfund, og det har derfor været vigtigt at lave en plan for, hvordan relevante interessenter kunne inddrages meningsfuldt i opfølgingsprocessen. Der er derfor løbende blevet afholdt møder med relevante interessenter om både regeringens handlingsplan og den nationale VNR-rapport. Formålet med dette var at give rum og stemme til relevante aktører uden for regeringen samt at styrke dialogen og samarbejdet om bæredygtig udvikling mellem regeringen og civilsamfundet. En væsentlig del af dette arbejde afspejles i rapporten, hvor interessenterne har bidraget med selvstændigt udarbejdede skildringer og cases. Man kan læse mere om interessentinddragelse og de enkelte bidrag i kapitel 5.

I forbindelse med opfølgning på det subnationale niveau etablerede Finansministeriet gennem Kommunernes Landsforening (KL) kontakt til en række kommuner, som i særlig grad arbejder aktivt med 2030-dagsordenen og FN's Verdensmål. Her inviterede Finansministeriet de af KL udvalgte kommuner til at udarbejde Voluntary Local Reviews (VLR), hvormed man gjorde det muligt at følge op på implementeringen af Verdensmålene på lokalt plan. Den 9. november 2020 holdt Finansministeriet et indledende møde med KL, og kort herefter gik Finansministeriet i dialog med kommunerne om arbejdet med deres respektive VLR-rapporter, særligt med henblik på at yde rådgivning og støtte til kommunernes arbejde med rapporternes udarbejdelse. I Danmarks andet VNR præsenteres et uddrag af Gladsaxe Kommunes VLR, som bliver det første VLR fra en dansk kommune. Ud over Gladsaxe Kommune er fem andre danske kommuner repræsenteret i VNR-rapporten, hvor de bl.a. har bidraget med indsigt i deres respektive arbejde med Verdensmålene.

4.3 Hovedbudskaber fra peer-dialogen

For at nå målet om en åben og inkluderende opfølgingsproces har Finansministeriet og Udenrigsministeriet taget kontakt til den norske regering og iværksat et samarbejde og en dialog om udarbejdelsen og indholdet af rapporten. Her var det målet at udveksle erfaringer og give mulighed for at komme med kommentarer og anbefalinger til hinandens rapporter - dvs. finde frem til styrker og svagheder og i sidste ende forbedre kvaliteten af de to landes rapporter. Der er ligeledes taget kontakt til den kenyanske regering, som fremlagde en VNR-rapport i 2020, og de ville gerne kommentere det første udkast af den danske VNR-rapport. De vigtigste budskaber fra denne dialog er oplistet nedenfor. Danmark sætter meget stor pris på kommentarerne og de vigtige anbefalinger til det fremtidige arbejde.

Boks 4.1**Norges hovedbudskaber til Danmark**

Norge er taknemmelig for at have fået muligheden for at samarbejde med Danmark i VNR-processen, som har ført til denne peer review. Danmark har givet Norge fremragende bistand i udarbejdelsen af VNR-rapporten, og vi sætter stor pris på det indblik og de erfaringer, som vi har delt igennem processen.

Nedenstående kommentarer er baseret på første udkast af Danmarks VNR-rapport.

- Danmarks anden VNR-rapport er logisk struktureret i overensstemmelse med VNR-håndbogen. Dette giver læserne en god struktur, når de læser rapporten, og det er nemt for dem at gå til de emner, de er mest interesserede i.
- Rapporten giver et udførligt overblik over, hvordan Danmark arbejder på at nå 2030-dagsordenen, og hvor langt landet er nået siden den første VNR-rapport.
- Norge er imponeret over, hvordan det danske samfund samarbejder for at sikre opfyldelsen af Verdensmålene. Her er det særligt interessant at læse, hvordan 2030-Panelet og ekspertrådene har haft en positiv indvirkning på implementeringen af 2030-dagsordenen.
- Danmark er lykkedes med at integrere synspunkter og anbefalinger fra civilsamfundet, virksomhedsorganisationer og andre interessenter i rapporten. Dette giver en vigtig viden og et mere dybdegående perspektiv på, hvordan Danmark arbejder hen imod opfyldelsen af Verdensmålene.
- Inddragelsen af interessenter er meget vigtig for at sikre en meningsfuld VNR-proces, og Danmark viser, at netop dét har høj prioritet - især ved at inddrage civilsamfundets vurdering af, hvor langt landet er nået med de enkelte Verdensmål.
- Norge glæder sig over, at Danmark i så høj grad har inddraget lokale og regionale myndigheders bidrag til Verdensmålene. I den forbindelse vil vi gerne lykønske Gladsaxe Kommune med færdiggørelsen af deres første Voluntary Local Review.
- Danmark har medtaget et kapitel om Leaving No One Behind-princippet (LNOB), hvilket giver læseren godt og informativt overblik over den danske politik på området. Listen over de politiske initiativer viser meget tydeligt, at LNOB har høj prioritet i landets indsats for at nå 2030-dagsordenen. Norge vil dog anbefale, at man også koncentrerer sig om det digitale aspekt af LNOB til næste VNR.
- Kapitlet om genopretning efter COVID-19 er meget udførligt, og det er interessant at læse, hvordan genopretningsplanen hænger sammen med opnåelsen af Verdensmålene. Det er noget, som alle burde have med i deres overvejelser. Norge anbefaler, at man udvider denne del i Danmarks næste VNR, så der er mulighed for endnu mere udveksling af erfaringer og bedste praksis.
- Norge vil gerne takke Danmark, som har været en fremragende samarbejdspartner i VNR-processen, og ønske tillykke med den meget grundige og inkluderende VNR-rapport.

Boks 4.2**Kenyas hovedbudskaber til Danmark**

- Først og fremmest vil vi gerne takke den danske regering for, at Kenyas regering har fået den ære at vurdere landets Voluntary National Review for 2021 sammen med Norge. Vi ser dette som en vigtig proces, da det giver medlemslandene mulighed for erfaringsudveksling og gensidig læring, hvilket er væsentligt i implementeringen af 2030-dagsordenen.
- Vi vil gerne lykønske den danske regering og det tekniske personale med den meget udførlige VNR-rapport.
- Danmark anses for at klare sig godt i implementeringen af 2030-dagsordenen og er placeret blandt de bedste i flere Verdensmåls-rangeringer. Dette kan muligvis tilskrives den store bevidsthed, der er omkring Verdensmålene, da 3 ud af 4 danskere (75 pct.), ifølge VNR-rapporten enten har hørt om eller er opmærksomme på Verdensmålene. Opmærksomhed om Verdensmålene er afgørende for, at de kan implementeres, da det skaber solid opbakning og ejerskab. Det anbefales, at der i VNR-rapporten også medtages en analyse af, hvad den danske regering har gjort for at opnå så stor bevidsthed omkring Verdensmålene på meget kort tid, hvor denne er steget fra 16 pct. i 2017 til 75 pct. i 2020. Det vil være god praksis, som bør følges af andre medlemslande. Som det fremgår af rapporten, har civilsamfundet gjort en fremragende indsats for at øge opmærksomheden, hvilket andre civilsamfund på globalt plan også kan drage fordel af.
- Den danske regering har et stærkt engageret i forhold til implementeringen af 2030-dagsordenen, hvilket også kommer til udtryk i den nationale handlingsplan for implementeringen af Verdensmålene. Denne handlingsplan er et stærkt værktøj til at styrke koordineringen af samtlige interessenter i processen. Vi anser dette for at være god praksis, da dagsordenen lægger stor vægt på såkaldte partnerskaber med mange interessenter. Det anbefales, at forberedelsesprocessen uddybes i rapporten, da denne er vigtig for ejerskab, samt at der uddybes, hvordan denne handlingsplan er tilpasset mandater i ministerierne, og hvordan den er monitoreret for at sikre, at interessenter overholder implementering. Det er også vigtigt at vise, hvordan dette hænger sammen med finansloven og budgetforhandlinger for at sikre tilstrækkelig finansiering.
- Danmark har en lang historie med bæredygtig udvikling. Bæredygtig udvikling er integreret i den årlige finanslov og budgetforhandlinger, hvilket må anses for god praksis, som også bør følges af internationale samfund. Dette er i tråd med 2030-dagsordenen, som lægger vægt på mobilisering af indenlandske ressourcer til implementering af dagsordenen.
- Regeringen har forpligtet sig til at samarbejde med andre interessenter om implementeringen af Verdensmålene. Især det tætte samarbejde med Folketinget har været gavnlige for implementeringen. Dette afspejler sig godt i de forskellige strukturer, som er blevet fastlagt for at fremme processen. Folketinget spiller en afgørende rolle i at fremme Verdensmålene gennem finansierings- og lovgivende funktioner, og her ville det være en fordel for VNR-rapporten at sætte større fokus på samspillet mellem Folketingets engagement i Verdensmålene og regeringen, særligt Finansministeriet, som er Danmarks koordinationsenhed for Verdensmålene.
- VNR-rapporten beskriver, hvordan den private sektor, civilsamfundet, Folketinget, akademiske institutioner, kommuner og regioner integrerer Verdensmålene i deres kernestrategier, hvilket tydeligt viser, at regeringen er villig til at lade andre interessenter blive hørt, hvilket er ret prisværdigt. Da mange interessenter arbejder med Verdensmålene, kunne VNR-rapporten også indeholde en detaljeret beskrivelse af, hvordan disse interessenter er blevet identificeret, og hvilken metode, regeringen har anvendt til at inddrage disse interessenter i både implementeringen og vurderingsprocessen.
- Verdensmålenes integrerede karakter kræver, at vi bevæger os væk fra den såkaldte "silotænkning" og hen imod en integreret tilgang. Selvom Danmark har en handlingsplan, som vejleder interessenterne i implementeringen af Verdensmålene, så kan afvejninger og politiske usammenhænge stadig være en udfordring i Danmark, da der ikke er nogen dokumentation for, hvordan disse er blevet håndteret. Ifølge VNR-rapporten ligger opfyldelsen af delmålene fx på et tværministerielt niveau, men det fremgår ikke nærmere, hvordan man sikrer den horisontale sammenhæng (mellem ministerierne). Dette gælder også mellem de enkelte ministerier og kommuner (vertikal sammenhæng).
- Leaving No One Behind er et af hovedprincipperne i 2030-dagsordenen, og kræver, at man identificerer og prioriterer dem, der er længst bagud og er mest udenfor. Den danske regering er i gang med en række initiativer, der skal udbrede princippet om, at ingen må lades i stikken i arbejdet for at implementere Verdensmålene. Dette viser tydeligt, at det har meget høj prioritet for regeringen, at ingen må lades i stikken. Programmerne har både fokus på det nationale niveau og internationalt samarbejde. Det ville være en fordel, hvis VNR-rapporten indeholdt en beskrivelse af den metode, der er anvendt til at identificere dem, mest ladet i stikken og årsagerne for hvor de befinder sig samt deres specifikke behov. Her kunne man medtage tilgængeligheden af data. Sammenlignet med VNR-rapporten fra 2017 kunne man danne sig et billede af, hvilke fremskridt den danske regering har gjort i forhold til at sikre, at ingen lades i stikken.
- Den danske VNR-rapport for 2021 er den anden rapport i rækken, hvor den første blev udarbejdet i 2017. Da denne vurderingsproces er et værktøj, som hjælper landene med at identificere de udfordringer, der er forbundet med implementeringen af Verdensmålene og udviklingen af strategier til at håndtere dem - samt de opnåede fremskridt - kunne Danmark i fremtidige VNR-rapporter overveje at medtage de fremskridt, man har gjort siden sidste VNR. Herunder også de udfordringer og gab, der blev identificeret i sidste VNR, og hvordan man har håndteret disse.
- Vi er begejstrede for præsentationen i den statistiske oversigt med grafer, der gør det meget lettere for læseren at se udviklingen af de enkelte indikatorer. Der findes dog en række data på flere indikatorer, som Danmark ikke har indsamlet. Her ville det være en god idé at redegøre for, hvorfor der ikke indsamles data på de pågældende indikatorer, og om der på sigt er planer om at gøre det, så Danmark også kan rapportere om disse indikatorer.

5. Bidragsydere

5.1 Organisering af arbejdet med Verdensmålene

De 17 Verdensmål udgør en ambitiøs dagsorden. For at skabe resultater og nå i mål, er det helt afgørende, at vi alle gør en indsats. Virksomheder, civilsamfundet, kommuner, skoler, investorer og mange andre arbejder aktivt og engageret med den danske implementering af Verdensmålene. Virksomheder anvender Verdensmålene som styringsværktøj til at tiltrække investorer og forbrugere, UNESCO Verdensmålsskoler skyder frem og sætter globalt medborgerskab og bæredygtighed på dagsordenen, og civilsamfundsorganisationer kæmper for at hjælpe kvinder i udviklingslande med at kende deres politiske og sociale rettigheder.

På det parlamentariske niveau arbejdes der ihærdigt med at forankre Verdensmålene i det daglige virke. Kommuner udvikler organisationsstrategier med fokus på bæredygtighed og med afsæt i Verdensmålene, og i Folketinget har man nedsat specifikke arbejdsgrupper, hvis formål er at sikre en bred og inkluderende debat om FN's Verdensmål. De 17 Verdensmål er således allerede nu bredt forankret i det danske samfund. Samtidigt fremlægger regeringen nye initiativer, der skal sikre en endnu bredere forankring af Verdensmålene i både den offentlige og private sektor og hos befolkningen. For i fællesskab kan vi skabe resultater, både i Danmark og internationalt.

Boks 5.1

Bidragsydere til Danmarks andet Voluntary National Review (VNR)

- **Den danske regering:**
Alle ministerier

- **Det danske Folketing:**
2030-Netværket

- **Ekspertpaneler:**
2030-Panelet
Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål

- **Civilsamfundet:**
Globalt Fokus og 92-gruppen
Dansk Ungdoms Fællesråd

- **Den private sektor og organisationer:**
Dansk Industri (DI)
Global Compact Network, Danmark

Landbrug og Fødevarer
Dansk Erhverv

- **Akademiske institutioner:**
Syddansk Universitet
UNESCO

- **Regioner og kommuner:**
Danske Regioner
Kommunernes Landsforening
Glådsaxe Kommune
Københavns Kommune
Sønderborg Kommune
Guldborgsund Kommune
Vejle Kommune
Aarhus Kommune

5.1.1 Organisering af arbejdet på statsligt niveau

I Danmark har Finansministeriet det overordnede ansvar for at koordinere den nationale implementering og opfølgning af 2030-dagsordenen og de 17 Verdensmål. Finansministeriet koordinerer med de andre ministerier, som har til ansvar at integrere Verdensmålene i national politik inden for hver deres ressortområder. Det skyldes, at regeringen ønsker at integrere arbejdet med Verdensmålene og bæredygtig udvikling i regeringens daglige arbejde og nationale politik. Finansministeriet har desuden ansvaret for koordineringen og udarbejdelsen af regeringens handlingsplan, hvor der følges op på ministeriernes, kommunernes, virksomhedernes og civilsamfundets arbejde med Verdens-

målene. Handlingsplanen er den danske regerings nationale strategi for arbejdet med at implementere og realisere de 17 Verdensmål. Handlingsplanen sætter rammerne for arbejdet med den bæredygtige dagsorden og er med til at understøtte det ambitionsniveau, som ligger til grund for Verdensmålene. I forbindelse med udarbejdelsen af handlingsplanen kortlægger hvert ministerium, hvordan Danmark klarer sig på hvert af de 169 delmål, og giver ligeledes et indblik i, hvordan der politisk arbejdes med at imødekomme *Leave No One Behind*-dagsordenen.

Ansvaret for opfølgning og implementeringen af Verdensmålene ligger hos de enkelte ministerier. FN's 169 delmål er fordelt ud på de relevante ressortområder, og fordi der ofte vil være overlap mellem de forskellige ministeriers ressort, samarbejdes der tværministerielt om implementeringen af

delmålene. Ministerierne har i kraft af deres implementeringsansvar foreslået en række policy-initiativer for at imødekomme danske udfordringer med en række af delmålene. Bl.a. har Kulturministeriet i februar 2020 besluttet at tilslutte sig initiativet *Addressing Climate Change Impacts on Cultural and Natural Heritage*, hvilket understøtter delmål 11.4 om at beskytte verdens kultur- og naturarv.

Folketingets rolle i implementeringen af 2030-dagsordenen og FN's 17 Verdensmål er kun blevet stærkere år for år. I marts 2017 etablerede man 2030-Netværket, som er et forum for en bred og inkluderende debat om FN's Verdensmål. Formålet med 2030-Netværket er at fremme de 17 Verdensmål, således at de bliver en naturlig del af alle danske folketingspolitikeres virke samt at monitorere den nationale og internationale implementering af Verdensmålene. Verdensmålene vedrører alle, derfor er Netværket et forum, som er bredt forankret i Folketingets partier, og som alle folketingsmedlemmer kan være en del af. Med Netværkets oprettelse har man skabt en platform for et samarbejde om FN's Verdensmål mellem Folketinget, det danske erhvervsliv, civilsamsfundsorganisationer og mange flere. I 2017 etablerede man ligeledes 2030-Panelet, som bl.a. varetager en tværsektoriel rådgivende funktion over for 2030-Netværket. 2030-Panelets medlemmer udpeges af 2030-Netværket, men Panelet er ikke underlagt politisk instruktion og kan derfor også træffe selvstændige beslutninger. 2030-Panelet og 2030-Netværket mødes flere gange årligt, og Panelets formål er at understøtte 2030-Netværkets politiske arbejde, hvilket bl.a. gøres gennem sparring, videndeling og analysearbejde.

I 2018 styrkede man yderligere det parlamentariske arbejde med Verdensmålene i Folketinget ved at nedsætte en parlamentarisk arbejdsgruppe under Finansudvalget. Formålet var at samle det overordnede parlamentariske ansvar og koordinationsarbejde med Verdensmålene i en specifik arbejdsgruppe for således at sikre fremdrift og ensretning i arbejdet med Verdensmålene. Arbejdsgruppen er i 2021 blevet forlænget. Beslutningen om at nedsætte arbejdsgruppen under Finansudvalget skal ses i lyset af, at det er et tværgående udvalg, som ikke er bundet til et specifikt ressortområde. Eftersom Verdensmålene har berøringsflader i mange udvalgsområder, kan forankringen i Finansudvalget sikre kontinuitet og stabilitet i arbejdet. Arbejdsgruppen har til ansvar at sikre, at arbejdet i de dele af Folketingets udvalg, som er berørt af Verdensmålene, er koordineret, og arbejdsgruppen er desuden initiativtager, når det kommer til drøftelser af nye løsninger og muligheder. Arbejdsgruppen kan komme med anbefalinger til regeringen og til det fremtidige parlamentariske arbejde med Verdensmålene i Folketinget.

I forbindelse med udarbejdelsen af Danmarks andet VNR har der været særligt fokus på interessentinddragelse med det formål at skabe en transparent og inkluderende proces for rapportens udarbejdelse. Allerede tidligt i processen tilkendegav flere interessenter interesse herfor, og Finansministeriet har løbende indkaldt til møder med interessenter om både VNR-rapporten og den nationale handlingsplan. Særligt det danske 2030-Netværk og 2030-Panelet har været inddraget løbende i VNR-processen. Den 8. april 2021

mødtes finansministeren med 2030-Panelet for at drøfte regeringens fremtidige implementering af Verdensmålene samt for at drøfte det foreløbige arbejde med både VNR-rapporten og regeringens handlingsplan. Den 20. april 2021 afholdt finansministeren ligeledes et møde med 2030-Netværket, hvor formålet var at diskutere input om det parlamentariske arbejde med Verdensmålene. Den 21. april 2021 mødtes social- og ældreministeren med Globalt Fokus til en høring for at diskutere anbefalinger fra civilsamsfundet til regeringens handlingsplan samt VNR-rapporten med særligt fokus på *Leave No One Behind*-agendaen. De løbende drøftelser og høringer med interessenter har bidraget med mange væsentlige og konstruktive input til arbejdet med både den nationale handlingsplan og Danmarks andet VNR.

I forbindelse med ønsket om at skabe en inkluderende proces for regeringens arbejde med implementeringen af FN's Verdensmål oprettede Finansministeriet derudover en postkasse (verdensmaal@fm.dk), hvor interessenter kunne bidrage med input til regeringens handlingsplan. Dette har givet virksomheder, kommuner, regioner, organisationer og andre med interesse og viden på området mulighed for at bidrage til den konkrete politikudvikling.

I 2020 lancerede 2030-Panelet i samarbejde med Danmarks Statistik projektet 'Vores Mål', der fungerer som et supplement til FN's 17 Verdensmål og sætter Verdensmålene i en dansk kontekst. Overbliksværktøjet giver de danske politikere, civilsamsfundsorganisationer, virksomheder, forskere og andre med interesse i Verdensmålene et overblik over, hvordan det går med Danmarks implementering af Verdensmålene gennem 197 nye danske målepunkter. I 2018 lancerede Danmarks Statistik desuden en Verdensmålsplatform, som giver et statistisk overblik over udviklingen i arbejdet med hvert enkelt delmål. Dette bidrager således med et grundlag for både interessenter og regeringen til monitorering af Verdensmålene, og det giver politikerne mulighed for at vurdere, om udviklingen i de enkelte ministeriers målopfyldelse bevæger sig i den rigtige retning. De forbedrede evalueringsmuligheder virker således understøttende for det politiske arbejde, og værktøjet gør det ligeledes lettere at stille de ansvarlige ministre til regnskab for deres arbejde med indfrielsen af Verdensmålene. Danmarks Statistik har ligeledes bidraget med et grundigt statistisk overblik over arbejdet med Verdensmålene, som fremgår af rapportens bilag. Til yderligere at understøtte evalueringen af Danmarks arbejde med 2030-dagsordenen udarbejdes der en fremdriftsrapport for at følge op på bl.a. målsætningerne i regeringens handlingsplan for implementering af Verdensmålene. Den næste rapport udgives i 2022.

I arbejdet med Danmarks andet VNR har der været en klar ambition om at styrke interessentinddragelsen samt at reflektere over tidligere erfaringer og muligheder for forbedring. Der har derfor været fokus på at inddrage interessenter tidligt i processen, således at der blev skabt en platform for gensidig dialog og mulighed for input undervejs. Formålet hermed har været at give interessenter en inkluderende og aktiv rolle i udarbejdelsen af VNR-rapporten og dermed facilitere et bredt forankret og nationalt ejerskab over FN's 17 Verdensmål.

5.2 Interessentinddragelse

Interessenterne tager aktivt ejerskab over Verdensmålene. Dette vil fremgå tydeligt af de kommende kapitler, som er skrevet af forskellige interessenter i Danmark. De enkelte bidrag er skrevet af interessenter fra det danske samfund og indgår uredigeret i rapporten.

5.2.1 Folketinget

Det følgende afsnit er skrevet af 2030-netværket

Det danske parlament: Folketinget

Jo mere 2030-dagsorden og Verdensmålene for bæredygtig udvikling indgår i det daglige arbejde i Folketinget, desto stærkere vil grundlaget for fremskridt være. Det er afgørende, at arbejdet er forankret i Folketinget på tværs af partierne.

Arbejdet med Verdensmålene i Folketinget på tværs af partilinjier.

Folketinget tager aktiv del i implementeringen af Verdensmålene i Danmark. 2030-netværket blev etableret i 2017. Det er en tværpolitisk parlamentarisk gruppe med medlemmer fra alle Folketingets partier. På nuværende tidspunkt består netværket af 74 medlemmer ud af de 179 medlemmer, som sidder i Folketinget. Netværkets formål er at dele viden og debattere temaer relateret til implementeringen af Verdensmålene i Danmark. 2030-Netværket har udpeget 24 repræsentanter fra civilsamfundet, NGO'er, organisationer, erhvervslivet og forskningsverden til 2030-Panelet, der agerer rådgivende organ for 2030-Netværket. Panelet rådgiver netværket i implementeringen af Verdensmålene. Netværket og panelet er regelmæssigt i dialog for at sikre, at drøftelser i netværket er opdateret og informeret. I 2020 blev en vigtig milepæl opnået. Vores Mål- projektet (et baseline-projekt) blev lanceret, og omfatter 197 målepunkter, hvorved det er muligt at tilpasse de 17 Verdensmål til en dansk kontekst. Indikatorerne er baseret på mere end 6.000 inputs fra alle dele af det danske samfund. Medlemmer af 2030-Netværket har også aktivt arbejdet for at promovere oprettelsen af tværpolitiske netværk på Grønland og i Europa-Parlamentet.

I 2018 opfordrede 2030-netværket Folketinget til at oprette den Parlamentariske arbejdsgruppe om Verdensmålene, der blev etableret af Finansudvalget, og består af 16 medlemmer fra Folketinget. Arbejdsgruppens formål er at fokusere på, hvordan fremskridt måles. Derudover assisterer gruppen de øvrige udvalg i Folketinget med at bidrage til implementeringen af Verdensmålene (fx ved at præsentere et katalog af ideer om, hvordan man kan arbejde med Verdensmålene) og med at føre parlamentarisk kontrol med den danske regering i dens arbejde med Verdensmålene.

2030-netværket og arbejdsgruppen om Verdensmålene er engageret i at opfordre medlemmer af Folketinget til aktivt at deltage i implementeringen af Verdensmålene og sikre, at der handles og at 2030-dagsordens målsætninger opnås. Dette var fx fokus på konferencen "A Decade of Action", der blev afholdt i Folketinget i 2020.

2030-netværket og arbejdsgruppen om Verdensmålene har haft mulighed for at bidrage med input til den danske regerings nye handlingsplan om Verdensmålene i den forberedende fase og har haft uformelle drøftelser med finansministeren, som har det samlede ansvar for regeringens handlingsplan for Verdensmålene.

Blandt 2030-Netværkets forskellige bidrag var det centralt at understrege, at handlingsplanen skulle fokusere på *handling* – særligt på områder, hvor Danmark ikke er frontløber. Dette inkluderer fx de 'grønne' Verdensmål: Verdensmål 11 om bæredygtige byer og fællesskaber, Verdensmål 12 om ansvarligt forbrug og produktion, Verdensmål 13 om klimaforandringer og Verdensmål 14 om livet under vandet samt tværgående problemstillinger ved livsstilssygdomme, fejler-næring og ulighed generelt (og særligt ift. sundhed). Derudover blev vigtigheden af det underliggende princip i 'Leave No One Behind' fremhævet.

Styrkelse af implementering af Verdensmålene i det lovgivende arbejde

For at sikre fremskridt, vil det være essentielt at integrere Verdensmålene i de lovgivende processer, og at der etableres en monitoreringsmekanisme. En sådan monitoreringsmekanisme bør involvere parlamentarisk kontrol og input fra en bred vifte af aktører fra civilsamfundet, lokale myndigheder, regioner, NGO'er, erhvervslivet osv., som er relevante for opnåelsen af målene. Mekanismen bør også inkludere en årlig redegørelsesdebat baseret på en gennemgang af regeringens fremskridt. Dette vil ikke kun sikre momentum omkring vigtigheden af fremgang frem mod år 2030, men også sikre, at regeringen og Folketinget er engageret i en regelmæssig dialog om, hvordan Verdensmålene fremmes – særligt på de områder, hvor der er mest behov for handling. Dette vil kræve, at de regelmæssige redegørelser er baseret på klart definerede og bredt accepterede indikatorer og målsætninger, (og helst fra 'Vores Mål- projektet') samt at der handles, hvis der er manglende fremskridt eller tilbageslag.

Hvis vi skal lykkes med at implementere Verdensmålene, vil det kræve en bred og inkluderende dialog med involvering fra forskellige aktører fra regeringen til Folketinget, men også regionale og lokale myndigheder, civilsamfundet og erhvervslivet - fra hele verden. 2030-netværket og arbejdsgruppen om Verdensmålene opfordrer derfor andre parlamenter til at oprette tværpolitiske parlamentariske grupper eller netværk og række ud til relevante interessenter for at sikre det forsat fremgang frem mod 2030.

5.2.2 Ekspertpaneler

De følgende kapitler er skrevet af 2030-Panelet og Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål.

2030-Panelet

2030-Panelet er et rådgivende organ etableret af det tværpolitiske netværk, 2030-Netværket, der arbejder med Verdensmål på tværs af Folketingets partier. 2030-Panelet består af 25 stærke profiler udpeget af 2030-Netværket som repræsentanter for væsentlige aktører i det danske samfund

eller i kraft af deres personlige kapacitet og viden om implementering og opfyldelse af FN's Verdensmål nationalt og globalt. Sara Krüger Falk, direktør i Global Compact Network Denmark, er formand for 2030-Panelet.

Formålet med 2030-Panelet er at forankre Verdensmålene bredt i det danske samfund og understøtte og rådgive om mulige Verdensmålsløsninger, der hjælper danske politikere til at agere hurtigt og i vidensbaserede partnerskaber. Diversiteten i 2030-Panelet sikrer et bredt perspektiv på problemstillinger på trods af, at alle panelmedlemmer ikke nødvendigvis kan bidrage eller har en holdning til alle Verdensmåls-emner grundet medlemmernes forskellige faglighed og kompetencer. Det er også tilfældet i de centrale forandringer og erfaringer med den danske implementering af Verdensmålene, 2030-Panelet vil fremhæve:

Centrale forandringer/erfaringer

Grundlæggende styrker i det danske samfund

I et globalt perspektiv opfattes Danmark som et foregangsland i at opnå 2030-dagsordenen og flere Verdensmåls-rangeringer placerer Danmark helt i top. Grundlæggende styrker i det danske samfund er en stærk fællesskabsfølelse, et højt tillidsniveau og generel enighed om vigtigheden af bæredygtighed. Strukturelt er Danmark godt rustet med et universelt sundheds- og uddannelsessystem, et socialt sikkerhedsnet, godt samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter, ansvarlige virksomheder, grøn og effektiv energiproduktion og personlig frihed.

Tværsæktoriel dedikation til 2030-dagsordenen

Der er en stærk tilslutning til 2030-dagsordenen fra alle dele af det danske samfund, hvilket understreges af 2030-Panelets sammensætning. Uddannelsessystemet – fra folkeskole- til universitetsniveau – har sat Verdensmålene på pensum. Civilsamfundsorganisationer har indarbejdet Verdensmålene i deres strategier og engagerer en stor del af den danske befolkning ved festivaler, events og debatter. Børne- og ungeorganisationer viser ansvar og engagement ved at være forandringsagenter for 2030-dagsordenen. 2030-dagsordenen har en stigende bevågenhed i danske medier. Sammen med andre initiativer betyder det, at tre ud af fire danskere i 2020 havde hørt om eller set Verdensmålene². Det danske erhvervsliv har i høj grad taget Verdensmålene til sig og har gjort dem til forretningsmål. Spørgeskemaundersøgelser viser, at op mod to tredjedele af danske virksomheder arbejder strategisk med bæredygtighed – på tværs af sektorer, størrelse og geografisk placering³. Virksomheder udvikler nye bæredygtigheds løsninger og udbreder eksisterende teknologier, tjenesteydelser og varer på nye og dårligt betjente markeder og arbejder for at forbedre bæredygtigheden i hele deres værdikæde. Danske kommuner og regioner har også taget 2030-dagsordenen til sig. Tæt på 9 ud af 10 kommuner svarer i en nylig spørgeskemaundersøgelse, at de har vedtaget at arbejde med Verdensmålene. Alle fem regioner arbejder med Verdensmålene.

Solidt datagrundlag

En anden dansk styrke er pålidelige og tilgængelige data på en lang række områder, der gør det muligt at måle og dokumentere samfundseffekten af forskellige bæredygtighedsinitiativer. Det betyder også, at initiativer monitoreres løbende ud fra data fremlagt med forholdsvis korte intervaller. Det danske data-system gør det muligt at følge op på initiativer på tværs af sektorer, da data er indbyrdes forbundet. For at forankre Verdensmålene i en dansk kontekst, og understøtte monitorering og vurdering af Verdensmålene, har 2030-Panelet taget initiativ til at skabe verdens første supplerende nationale indikatorer til Verdensmålene. Baseline projektet "Vores Mål" – der involverer repræsentanter fra alle interessegrupper – er blevet til på baggrund af et omfattende arbejde fra 2030-Panelets side og er implementeret af Danmarks Statistik. De nationale danske indikatorer består af 197 danske indikatorer, der skal supplere det eksisterende globale indikator-system. Der vil – på linje med andre indikatorer – blive målt på de danske målepunkter årligt og de vil derfor fungere som baseline såvel som indikator for status på implementeringen af Verdensmålene i Danmark. Det giver den danske regering og andre aktører, der arbejder med Verdensmålene, en unik mulighed for at lave konkrete indsatser med henblik på at sikre en fuld implementering af Verdensmålene i 2030. Projektet er på mange måder unikt. Først og fremmest er det verdens første sæt af nationale indikatorer, hvilket forhåbentlig vil inspirere andre lande. Derudover inkluderer projektet input fra forskellige sektorer, hvilket sikrer et bredt ejerskab. Endelig gør de nationale indikatorer Verdensmålene endnu mere relevante og aktuelle i en dansk kontekst, hvilket forhåbentlig engagerer endnu flere danskere i arbejdet med Verdensmålene. Det er 2030-Panelets håb, at Danmark inkluderer de nationale indikatorer i en robust monitoreringsmodel, der sikrer løbende evaluering af Verdensmålene og delmål og måler fremgang på konkrete målsætninger og specifikke og målbare mål.

"Build Forward Better"

COVID-19-pandemien har kastet verden ud i en økonomisk, sundheds- og social krise, og genopbygning bliver en central politisk udfordring i flere år fremadrettet, også i Danmark. For 2030-Panelet er det vigtigt at vejen ud af krisen ikke leder "tilbage til normalen". Danmark skal *gribe denne mulighed for at accelerere politisk handling og "Build Forward Better"*. Pandemien har tvunget mange sektorer til at ændre praksis og Panelet ser det som en gylden mulighed for at omtænke og omforme alle sektorer i det danske samfund med udgangspunkt i Verdensmålene. Det kræver, at Verdensmålene i sig selv spiller en central rolle på nationalt politisk niveau og bliver dagsordenssættende. Rigsrevisionen konkluderede i en rapport fra oktober 2020, at det indtil nu ikke har været tilfældet, dvs. i perioden 2015-2020 og forud for COVID-19-pandemien: *"Rigsrevisionen konstaterer, at ministeriernes arbejde med Verdensmålene indtil nu har været baseret på, at deres generelle virke og politik allerede favner Verdensmålene. Rigsrevisionens undersøgelse viser, at ministerierne kun undtagelsesvist har taget nye initiativer"*

² <https://www.verdensmaal.org/nyheder/kendskabet-til-verdensmaalene-slar-igennem-i-danmark>

³ Dansk Industri, "Lokalt Erhvervs-klima" (Note: Baseret på svar fra 9.446 virksomheder).

ativer eller lagt særlige planer for at realisere Verdensmålene. Rigsrevisionen vurderer, at ministeriernes og Danmarks Statistiks rapportering ikke er tilstrækkeligt egnet til at orientere om fremdriften mod opfyldelse af Verdensmålene i Danmark. Konsekvensen er, at det er vanskeligt for såvel Folketinget som offentligheden at få indsigt i, om der er fremdrift mod realisering af FN's Verdensmål i Danmark.⁴ Heldigvis er der en dansk handlingsplan på vej (lanceret juni 2021⁵), hvor regeringen har indikeret nye handlinger, så som statusvurderinger på alle Verdensmål, lovscreening, en årlig fremdriftsrapport og øget fokus på Leave No One Behind. Det er 2030-Panelets håb, at Danmark vil gribe denne mulighed for at "Build Forward Better" med udgangspunkt i Verdensmålene ved at lancere en handlingsplan, der indeholder reelle og konkrete tiltag – og peger på specifikke og målbare mål. Med en ambitiøs handlingsplan vil Danmark markere sig som et internationalt foregangsland og forhåbentlig inspirere andre til at handle sammen med os.

De fem P'er i 2030-dagsordenen

Når der fokuseres på de fem P'er i 2030-dagsordenen, kan 2030-Panelet konkludere, at Danmark klarer sig relativt godt på "People" (folk), "Prosperity" (velstand), "Partnerships" (partnerskaber) og "Peace" (fred). Det skyldes til dels nogle af de styrker i det danske samfund, der er nævnt ovenfor, og til dels den retning det danske samfund har bevæget sig de seneste år. Når det kommer til det femte P, "Planet" (klode), klarer Danmark sig godt på nogle områder, mens der er udfordringer med andre aspekter. Panelet ser det som positivt, at Danmark historisk har været i front, når det kommer til at udvikle miljøpolitikker og at Folketinget i 2020 vedtog en klimalov – med bred tværpolitisk opbakning – med en målsætning om en 70 pct. reduktion af drivhusgasemissioner i 2030 i forhold til 1990 niveauer; og et mål om at energiproduktionen skal være fossilfri i 2050. Ikke desto mindre vurderer 2030-Panelet, at Danmark har udfordringer med at leve op til mål 13, mål 14 og særligt mål 12, idet Danmarks forbrug, og dermed ressourceforbrug, er meget højt. Hvis alle mennesker i verden havde et forbrug på niveau med danskerne, ville det kræve mere end fire gange så mange ressourcer, som der er tilgængeligt globalt hvert år. Selvom 95 pct. af de danske forbrugere mener, at ansvarlig produktion er vigtigt, mangler det stadig at blive en hovedprioritet at producere ansvarligt. Hvis Danmark skal leve op til Verdensmål 12, er det derfor vigtigt at ændre de strukturelle rammer. Den offentlige sektor er ansvarlig for 17 pct. af BNP og bør derfor gå forrest i kampen for et ansvarligt forbrug, ved at stille høje krav til produkter og opfordre leverandører til at sikre en mere ansvarlig produktion. Derudover bør der laves rammer, der sikrer, at danske virksomheder er socialt ansvarlige i udlandet og tager hensyn til FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhvervsliv og OECD's Retningslinjer for Multinationale Selskaber. At adressere Danmarks udfordringer i forhold til det femte P, Planet, kræver både styrket affaldssortering, øget genanvendelse, reduceret madspild, fokus på biodiversitet, reduceret CO₂-udslip og ansvarligt for-

brug. Ligestilling er også et område, hvor der er rum for forbedring. Overordnet set ser 2030-Panelet et behov for, at den danske tilgang til arbejdet med Verdensmålene adresserer de Verdensmål, hvor Danmark skal stille særligt skarpt og forbedre sig. Danmark har mulighed for at udmærke sig på de områder, hvor der i dag er behov for forbedring, men for at det kan lade sig gøre, er det vigtigt, at Danmarks målsætninger for at opnå Verdensmålene er ambitiøse – også i en dansk kontekst.

Leaving No One Behind

For at følge 2030-dagsordenens princip om "Leaving No One Behind", skal en ambitiøs udmøntning af Verdensmålene sigte mod at give alle fuldstændig lige mulighed for at deltage i samfundet, uanset køn, race, etnisk oprindelse, handicap, religion, tro, alder, seksuel orientering, statsborgerskab eller anden status. I en national, dansk kontekst kræves aktive og ambitiøse tiltag for at reducere kønsrelateret ulighed, såvel som ulighed for etniske eller religiøse minoriteter, folk med handicap og folk på kanten af samfundet grundet lave indkomster, hjemløshed eller andre faktorer. Det er derfor 2030-Panelets håb, at reduktion af ulighed kommer til at spille en central rolle i Danmarks arbejde med Verdensmålene for at imødekomme ambitionen om ikke at lade nogen stå tilbage. Eftersom Leaving No One Behind-princippet er et princip, bør det gennemsyre arbejdet med alle Verdensmålene og målsætninger. Det omfatter bl.a. at indføre systematiske analyser i de danske ministerier, der identificerer hvilke sårbare grupper, der overses og skal løftes, såvel som øget fokus på intersektionalitet og empowerment ved systematisk at konsultere marginaliserede grupper som nøgleaktører, der kan bidrage med værdifuld viden og indsigt i eksisterende barrierer, behov og relevante løsninger.

Det internationale perspektiv

Panelet anser det for vigtigt, at den danske indsats for at nå i mål med Verdensmålene ikke har et ensidigt fokus på indenrigsforhold, idet klima-, miljø- og en lang række andre udfordringer er grænseoverskridende. Det er vigtigt, at vi i Danmark lever op til Verdensmålene, men vi skal også tro på vigtigheden af at bidrage internationalt og støtte andre lande i at opnå Verdensmålene. Danmark har stor påvirkning på klima, miljø, naturressourcer og mennesker i andre lande gennem globale værdikæder og forsyning. Danmark importerer store mængder varer, der er produceret i andre lande, og der er behov for et fokus på at reducere produktion og negative påvirkninger i globale forsyningskæder. Danmarks status som en lille handelsnation med en åben økonomi betyder, at Danmarks forbrugs- og importrelaterede CO₂-emissioner langt overstiger de emissioner, der er inden for landets grænser. Hvis vi skal skabe en ny, bæredygtig virkelighed, må vi tage stilling til den påvirkning på klimaet og de sociale risici, der opstår som en konsekvens af de varer og ydelser, der efterspørges i Danmark, men som produceres i resten af verden. 2030-Panelet håber derfor, at Danmark vil arbejde for bæredygtighed i globale værdikæder og føre an for klimahandling og Verdensmål. Derudover håber

⁴ Rigsrevisionen, Beretning om ministeriernes arbejde med FN's Verdensmål i Danmark, Rapport no. 1/2020: <https://rigsrevisionen.dk/revisions-sager-arkiv/2020/okt/beretning-om-ministeriernes-arbejde-med-fn-pct.e2-pct.80-pct.99s-verdensmaal-i-danmark>

⁵ Regeringen, Handlingsplan for FN's Verdensmål, Juni 2021: https://fm.dk/media/24837/handlingsplan-for-fns-verdensmaal_web.pdf

2030-Panelet, at den danske implementering af Verdensmålene vil have et stærkt fokus på at udbrede bæredygtige løsninger til de lande, der har mest brug for dem og gøre Danmark til global fortaler for Verdensmålene og for at sikre den nødvendige finansiering til 2030-dagsordenen globalt. Det inkluderer en holistisk tilgang til implementeringen af Verdensmålene og udvikling af mekanismer, der muliggør et horisontalt perspektiv, hvor Verdensmålene og implementeringsindsatser for hvert enkelt mål holdes op mod hinanden med henblik på at identificere synergier og modsætninger.

Brede partnerskaber

Det er en forudsætning for en succesfuld implementering af Verdensmålene, at alle former for aktører arbejder sammen. I Danmark er der en unik tradition for samarbejde mellem involverede parter for eksempel i det danske erhvervsliv. Samarbejde mellem virksomheder og deres interessenter er i stadig større udstrækning anerkendt som nødvendigt for at opnå Verdensmålene og rentabilitet for virksomhederne på den lange bane. Det er muligvis en positiv effekt af den danske arbejdsmarkedsmodel ("Den Danske Model"), der bygger på en ansvarsdeling mellem regeringen, arbejdsgiverorganisationerne og fagforeningerne. Regeringen samarbejder med parterne på arbejdsmarkedet på områder som ledighed, sociale ydelser, arbejdsskadeforsikringer og uddannelse. Dette samarbejde, kendt som trepartsforhandlinger, skaber villighed til og mulighed for en konstruktiv dialog på tværs af erhvervsmæssige interesser og ses ofte som en kilde til tillid og sammenhæng i det danske samfund. Regeringens aktuelle "Klimapartnerskaber" eksemplificerer en åben og stærk samarbejdskultur i dansk politik. Partnerskaberne kunne meget vel udvides til flere forskellige slags aktører og andre områder for at understøtte Verdensmålene, fx partnerskaber på uddannelse, velfærd, bæredygtige værdikæder og etisk handel, såvel som ligestilling. 2030-Panelet håber, at denne stærke kultur for partnerskaber vil blive udviklet yderligere i det danske arbejde med Verdensmålene med fokus på at igangsætte pilotprojekter og tværsektorielle samarbejder om ansvarlig og etisk forsyning i sektorer med særlige udfordringer.

Ungeinddragelse

Verdensmålene er en kontrakt mellem generationer, der lover den danske ungdom en bedre og mere bæredygtig fremtid i 2030. Danmark har en stærk tradition for at inddrage unge. 2030-Panelet ser Verdensmålene som en oplagt mulighed for at styrke denne inddragelse. Verdensmålene former fremtiden for yngre generationer og derfor bør unge spille en central rolle i implementeringen af Verdensmålene i Danmark. Det kan også sikre en stærk støtte til Verdensmålene blandt danske unge. En stor andel af danskerne er frivillige i foreninger. At inddrage dem i implementeringen af Verdensmålene vil sikre en bred folkelig opbakning til Verdensmålene.

Uddannelse

På tværs af generationer skal folk understøttes i at opnå de evner og det mod, der kræves for at bidrage til bæredygtige løsninger for fremtiden. 2030-Panelet håber, at det danske arbejde med Verdensmålene vil fokusere på initiativer, der understøtter befolkningens viden, handlingsevne og håb – særligt ved at sikre, at undervisning i bæredygtighed styrkes. Det underbygges af en ny undersøgelse fra Nordisk Råd, der konkluderer, at Danmark sakker efter de andre nordiske lande, når det kommer til fokus på bæredygtighed og Verdensmål i uddannelsessystemet, særligt i folkeskolen.⁶ Ikke desto mindre har mere end én million danske skoleelever og studerende for nyligt underskrevet en erklæring, der kræver et større fokus på bæredygtighed i det danske uddannelsessystem.⁷ Flere undersøgelser viser desuden, at der mangler arbejdskraft med grønne kompetencer på det danske arbejdsmarked. Det skyldes til dels, at næsten 70 pct. af dem, der arbejder med grøn omstilling, tilhører grupper af arbejdere, der vil være mangel på i fremtiden; faglært arbejdskraft, ufaglært arbejdskraft eller folk med en kort videregående uddannelse.⁸ 2030-Panelet mener derfor, at det er vigtigt, at bæredygtig udvikling prioriteres og styrkes i det danske uddannelsessystem.

2030-Panelets bidrag til at opnå Verdensmålene

Som tidligere nævnt er 2030-Panelets mål at forankre Verdensmålene bredt i det danske samfund og at understøtte og rådgive om mulige Verdensmålsløsninger, der gør danske politikere i stand til at handle hurtigere og i vidensbase-rede partnerskaber. Hen ad vejen har det stærke partnerskab, tillid og kompromisser i Panelet vist sig at give både indspark til regeringen om tiltag og prioriteter og gensidig inspiration mellem Panelets medlemmer.

2030-Panelet spiller en central rolle i at mobilisere forskellige interessentgrupper, så som civilsamfundet, den private sektor, akademiske, statslige organisationer, fagforeninger, kommuner, regioner, forbrugere og unge. Særligt dialogen om danske udfordringer i arbejdet med Verdensmålene har været frugtbar for alle medlemmer af Panelet og de organisationer, de repræsenterer. De udfordringer Danmark står overfor, kan ikke løses af en regering alene – derfor bliver vi nødt til at skabe et inkluderende rum for dialog og løsninger. Når vi skal løse udfordringen omkring mængden af affald, der ryger til forbrænding, bliver vi nødt til at involvere forbrugere, kommuner, regioner og virksomheder for at finde fælles løsninger. Vi finder ikke løsninger, hvis ikke vi har en bedre forståelse for vores forskellige roller og perspektiver. Panelet fungerer som en platform for dialog omkring udfordringer, såvel som deling af gode erfaringer, der kan gentages og kopieres af andre. Vi håber, at dette kan inspirere langt ud over Danmarks grænser. Vi håber også, at en fælles tilgang kan inspirere til bedre og bredere samarbejde på tværs af grænser og erfaringsudveksling.

⁶ <https://www.norden.org/da/node/50089>

⁷ <https://uddannelserforfremtiden.dk/vision>

⁸ <https://concito.dk/nyheder/fremtidens-groenne-arbejdsmarked-stoebeskeen>, <https://concito.dk/nyheder/manglende-kompetencer-fremtidens-arbejdsstyrke-truer-danmarks-groenne-styrkeposition> &

<https://www.ae.dk/publikation/2021-04-danmark-mangler-99000-faglaerte-i-2030>

Panelet har bl.a. igangsat verdens første åbne Verdensmålsudviklingsprojekt, der stræber mod at etablere inkluderende, supplerende, nationale indikatorer for status på Verdensmålene i Danmark. Det såkaldte "Vores Mål"-projekt, udført i samarbejde med Danmarks Statistik, er implementeret for at motivere, måle og facilitere politisk handling frem mod 2030-dagsordenen i en dansk kontekst. Danmark er ofte højt placeret på Verdensmålsranglister, men for at Danmark kan hæve barren og forbedre sig årligt, ønskede Panelet at etablere en national baseline og skabe dialog om lokale udfordringer, såvel som løsninger. Projektet involverede en massiv mobilisering af borgere for at definere udfordringer på et lokalt niveau og de udvalgte indikatorer er alle data, som Danmarks Statistik udarbejder årligt. Alle 197 indikatorer kan genbesøges frem til 2030.

Under COVID-19 har 2030-Panelet været en aktiv stemme i at promovere og motivere "Build Forward Better"-tankegangen politisk og i den offentlige debat. Det er særligt i krisetider, at vi har mulighed for at omtænke og vælge nye veje, og Panelets mål er at overbevise og kvalificere danske politikere til at turde vælge de bæredygtige veje ud af krisen.

Panelet arbejder også for at promovere Verdensmålsdagsordenen gennem:

- Interaktion og dialog med ministre, særligt finansministeren - der er ansvarlig for Verdensmål – og embedsmænd
- Information om Verdensmålsdagsordenen, der kan udbrede og promovere ejerskab bredt i det danske samfund
- Deltagelse i Verdensmålsdebatter, events og kampanjer
- En særlig arbejdsgruppe om uddannelse med det formål at forankre viden og læring om Verdensmålene som en del af det danske uddannelsessystem
- Uddele den årlige Verdensmålspris til en person eller organisation, der har gjort en særlig indsats for at udbrede Verdensmålene i Danmark

Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål

Rådet for samfundsansvar og Verdensmål (Rådet) blev nedsat i 2018. Rådet er interessenternes officielle platform for drøftelser og understøttelse af samfundsansvar og virksomhedsrelaterede aktiviteter med henblik på opfyldelse af Verdensmålene i 2030.

Rådet blev nedsat med det formål, aktivt at bidrage til at forbedre rammerne for virksomhedernes strategiske arbejde med samfundsansvar og Verdensmålene.

Rådets arbejde er baseret på to hovedspor:

- Fremme social ansvarlighed i danske virksomheder

- Fremme nye bæredygtige forretningsmodeller og virksomhedernes samfundsansvar i den globale produktion

Rådets mandat løber over en fireårig periode og Rådet består af virksomhedsrepræsentanter og eksperter med dyb indsigt i Verdensmålene og bæredygtighed, erhvervs- og arbejdstagerorganisationer samt NGO'er.

Rådet har mandat til at fremme initiativer og rådgive den danske regering inden for Verdensmålene, samfundsansvar og nye bæredygtige forretningsmodeller. I deres hidtidige arbejde har Rådet fokuseret på ansvarlige forretningsmodeller, styrkelse af virksomhedernes samfundsansvar i de globale leverandørkæder og fastholdelse af sårbare grupper på det danske arbejdsmarked i relation til Verdensmål 8 om ansættelige jobs og økonomisk vækst samt Verdensmål 12 om ansvarligt forbrug og produktion.

Rådet har offentliggjort anbefalinger om mere værdiskabende CSR-rapportering samt anbefalinger til den danske handlingsplan for FN's Verdensmål. Derudover har der været særlig fokus på videndeling og -spredning med hensyn til at fremme sårbare gruppers adgang til det danske arbejdsmarked, som en del af "leaving no one behind"-dagsordenen. Endelig har Rådet givet økonomisk støtte til SMV'ernes arbejde med Verdensmålene gennem en tilskudsordning.

5.2.3 Civilsamfundet

Det næste kapitel er skrevet af Globalt Fokus og 92-gruppen efterfulgt af et kapitel fra Dansk Ungdoms Fællesråd.

Globalt Fokus og 92-gruppen

Siden Danmarks seneste Voluntary National Review i 2017 har civilsamfundsorganisationerne i netværksorganisationerne Globalt Fokus og 92-gruppen løbende presset på for et stærkt dansk bidrag til indfrielsen af 2030-dagsordenen og FN's Verdensmål gennem en forandringsskabende dagsorden, både nationalt og i Danmarks globale aktiviteter. En hjørnesten i civilsamfundets bidrag har været vores fokus på at styrke implementerings- og monitoreringsmekanismer i Danmark samt en årlige vurdering af status på Danmarks Verdensmålsarbejde i *Spotlight-rapporten*⁹. Vores arbejde har også været rettet mod folkeligt engagement og opmærksomhedsskabende aktiviteter, mere multi-stakeholder involvering, og – sidst men ikke mindst – at styrke Danmarks internationale bidrag til Verdensmålsimplementeringen, særligt i det "Globale Syd". Med udgangspunkt i vores arbejde er vores vurdering af Danmarks bidrag til 2030-dagsordenen og Verdensmålene fra juli 2017 til nu som følger:

Centrale forandringer/erfaringer

- Overordnet set er det **positivt**, at vi har oplevet en markant øget opmærksomhed og viden om Verdensmålene i den danske befolkning, hvilket i høj grad skyldes civilsamfundets indsats. Vi ser også

⁹ "Spotlight 2021"-rapporten: https://globaltfokus.dk/images/Spotlight2021/SPOTLIGHT-Rapport_2021.pdf

en øget grad af engagement om Verdensmålene på lokalt niveau og implementeringen i danske kommuner. For eksempel er der blevet etableret lokale Verdensmålskomiteer med deltagelse af civilsamfundet i Aalborg, Aarhus og Odense Kommune. Det er også positivt, at regeringen har fordelt Verdensmålene mellem ministerierne, og vi håber, at de vil udvikle og tilrettelægge deres arbejde i overensstemmelse med deres ansvar. Vi oplever også, at Verdensmålsimplementeringen har nydt godt af en stærk forankring i Folketinget gennem det tværpolitiske netværk *2030-Netværket* samt et stærkt multi-stakeholder engagement gennem det tværsektorielle rådgivende organ *2030-Panelet*.

- Vi finder det dog **problematiske**, at den overordnede danske indsats for opnåelse af Verdensmålene bedst kan beskrives som monografisk: Verdensmålene opfattes som noget eksternt – noget eksisterende politikker og handlinger sættes op imod – frem for en nødvendig politisk forandringsdagsorden. Danmarks første handlingsplan for implementering af Verdensmålene blev fremlagt i marts 2017 af den daværende regering. Handlingsplanen udgjorde grundlaget for Danmarks første VNR proces i juli 2017, men er ellers ikke blevet brugt i regeringen og ministeriernes politiske arbejde eller i deres implementering og monitorering af Verdensmålene. Denne vurdering bakkes op af en kritisk rapport udgivet i september 2020 af Rigsrevisionen, der reviderer det danske arbejde med Verdensmålene. Rapporten konkluderer, at der var en general forståelse af, at FN's Verdensmål og delmål var tilstrækkeligt dækket af eksisterende politikker og aktiviteter, og at handlingsplanen derfor ikke har medført nogen nye, reelle eller forandringskabende initiativer eller politiske forandringer af betydning. Det er yderligere problematisk, at den danske implementering af Verdensmålene har fokus på områder og mål, hvor Danmark allerede klarer sig godt, fremfor at afdække huller og adressere problemstillinger, hvor der har været – og fortsat er – udfordringer. I næsten to år – siden valget i juni 2019 – har Danmark ikke haft nogen handlingsplan for Verdensmålene og dermed manglet et afgørende styrings- og monitoringsværktøj i processen med at nå Verdensmålene for alle, "leaving no one behind". Derfor, som repræsentanter for det danske civilsamfund, **anbefaler vi**, at den annoncerede handlingsplan i 2021 bliver et egentlig planlægningsredskab for den korte og langsigtede udmøntning af FN's Verdensmål på nationalt plan. Det er essentielt, at handlingsplanen adresserer Danmarks udfordringer. Den skal fastlægge et klart lederskab og identificere ansvarshavende aktører. Den skal baseres

på en gab-analyse, der kan identificere nødvendige politiske prioriteringer og muliggøre ny og reel indsats mod forandringskabende udvikling af det danske samfund baseret på kerneprincipperne i 2030-dagsordenen om "*leaving no one behind*" og at række først ud til dem, der er længst tilbage i forhold til Verdensmålene.

- Generelt er der en tendens til **silotænkning** i den danske implementering af Verdensmålene, særligt i adskillelsen mellem den nationale implementering (gennem den *nationale handlingsplan*) på den ene side og Danmarks internationale bidrag til Verdensmålene (gennem *strategi for Danmarks udviklingspolitiske og humanitære engagement*, "*Verden 2030*"¹⁰) på den anden side. Dermed forspildes muligheder for at skabe synergi og identificere potentielle konflikter og modsætninger mellem det nationale og det internationale niveau. Verdensmålene er desuden dårligt afspejlet i Danmarks globale strategier på andre områder end udviklingssamarbejde, fx i den udenrigspolitiske strategi eller den danske strategi for global klimahandling. Verdensmålene anses heller ikke for at være en brugbar rammesætning i samarbejdet med andre lande eller i det danske bidrag til deres udvikling. **Vi anbefaler**, at koblingen mellem Danmarks nationale og internationale bidrag til Verdensmålene fremgår tydeligt af den kommende handlingsplan for at undgå fortsat silotænkning i det danske arbejde med Verdensmålene. Det betyder, at handlingsplanen ikke kun skal henvise til den kommende *strategi for Danmarks udviklingspolitiske og humanitære engagement*¹¹, men skal inkludere alle de steder Danmark bidrager til Verdensmålene globalt set. Derudover skal planen tydeligt specificere sammenhængen mellem Danmarks Verdensmålsarbejde på nationalt og internationalt niveau og hvordan de to niveauer understøtter, forstærker – eller modsiger – hinanden.
- Over de seneste fire år har vi oplevet **manglende åbenhed og involvering** i Verdensmålsarbejdet fra skiftende regeringer. Det skaber tvetydighed og usikkerhed i relation til intentioner, politisk vilje og engagement blandt kerneaktører, herunder Folketinget og i offentligheden. En central årsag kan være at Finansministeriet, der er det ansvarlige ministerie for Verdensmål, ikke har været transparente og imødekommende om hvilke tiltag, der er taget internt i ministeriet og i fagministerierne. Eksempelvis er navnene på nøglemedarbejdere i implementeringen af Verdensmålene fortrolige, hvilket har hindret muligheden for at indgå i åben dialog med relevante medarbejdere i ministerierne. Skiftende regeringer har siden vedtagelsen af 2030-dagsordenen og Verdensmålene i 2015, ydermere kun i meget begrænset omfang benyttet

¹⁰ Strategi for udviklingspolitisk og humanitært arbejde (januar 2017): strategi for Danmarks udviklingspolitiske og humanitære engagement, "Verden 2030"

¹¹ Den nye strategi blev lanceret i juni 2021 og kan findes her: https://um.dk/da/danida/strategi_pct.20og_pct.20prioriteter/

muligheden for at involvere og indhente vigtig viden og input fra ikke-statslige sektorer og civilsamfundet. På det seneste er der dog sket en ændring i Finansministerens tilgang, idet civilsamfundet er blevet hørt i processen om den kommende handlingsplan, og har fået mulighed for at bidrage med en uafhængig vurdering af hver af de 17 Verdensmål og de vigtigste erfaringer i arbejdet med Verdensmål i Danmarks officielle VNR-rapport. Det er meget positivt. **Vi anbefaler** derfor, at civilsamfundet og ikke-statslige aktører involveres i fremtidig planlægning og rapportering for at sikre vigtige ekspertbidrag, samt en systemiseret løbende dialog og netværkssamarbejde med civilsamfundet. Derudover anbefaler vi at indhente input og anbefalinger fra civilsamfundets årlige "Spotlight-rapport" om Danmarks implementering af Verdensmål samt at inkludere dem i en årlig monitorerings- og evalueringscyklus i den kommende danske handlingsplan for Verdensmål, så denne cyklus oprigtigt talt har en 'whole-of-society' tilgang.

- I løbet af de seneste år har **Folketinget** på flere måder tilkendegivet, at det har en interesse i at påtage sig ansvaret for implementeringen af Verdensmålene, bl.a. gennem etablering af det tværgående parlamentariske netværk for Verdensmål, 2030-Netværket. Vi oplever dog, at skiftende regeringer indtil videre ikke i tilstrækkelig grad har inddraget Folketinget i implementeringen af Verdensmålene. Civilsamfundet var i 2017 begejstret over annonceringen af en Verdensmåls konsekvensvurdering eller et "screeningsværktøj" for lovforslag og andre lovgivningsmæssige foranstaltninger, som en del af handlingsplanen. Derfor finder vi det skuffende at Folketinget i 2021, fire år senere, stadig mangler et grundigt værktøj til konsekvensanalyse af vedtagne love på SDG-implementeringen. Vi finder det dog lovende, at finansministeren i foråret 2021 annoncerede en udvidet version af screeningsværktøjet, som udvides til at omfatte alle 17 Verdensmål og 169 delmål og vil fokusere på både positive og negative konsekvenser af ny lovgivning på Verdensmålene. **Vi anbefaler** derfor, at den kommende handlingsplan for Verdensmål realiserer løftet om en ny og omfattende screening af alle lovforslag og lovgivningsmæssige tiltag, og at Folketinget er sikret mulighed for at påtage sig ansvaret for implementeringen af Verdensmålene gennem nødvendige bevillinger på Finansloven og medansvar for en årlig monitoreringscyklus for Danmarks opnåelse af Verdensmål.
- Både i den nationale og internationale indsats oplever vi, at Danmark har haft et meget begrænset fokus på princippet om "**Leaving No One Behind**" (**LNOB**). For eksempel adresseres princippet ikke i Handlingsplanen for Verdensmål fra 2017. Princippet nævnes kun kort i VNR-rapporten fra 2017 i forbindelse med partnerskaber og den adresseres kun i én af Danmarks globale strategier (*strategi*

for Danmarks udviklingspolitiske og humanitære engagement, "Verden 2030"). Dette manglende fokus på det strategiske niveau afspejles også i implementeringen. **Vi anbefaler** derfor et øget politisk fokus på løftet om LNOB, så det bliver kompasset for, om Danmark opnår Verdensmålene i 2030 eller ej. Dette fokus skal starte med dem, der er på kanten af systemet, samfundet og magten – og bedst mulig inklusion og empowerment af dem, der er, eller er i risiko for at blive, ladt i stikken, skal prioriteres. Det omfatter systematiske analyser, der sætter fokus på intersektionalitet og konkretisering af hvilke grupper, der er uden for indflydelse. Disse analyser skal understøttes i overensstemmelse med LNOB-princippet og skal indgå som en del af den forestående handlingsplan for Verdensmål. Regeringen bør endvidere, på baggrund af dialog med og input fra nogle af de mest udsatte grupper udarbejde en konkret handlingsplan med medfølgende midler til at sikre LNOB-princippet både globalt og nationalt. Denne LNOB-handlingsplan bør inkludere udvikling af metoder til konkretisering og operationalisering af konceptet for ministerier, såvel som indsamling af adskilte data og sikring af langt større involvering fra, og empowerment af, marginaliserede grupper.

- Vi oplever ikke, at Danmark på noget tidspunkt siden 2015 systematisk har integreret princippet om **Politiksammenhæng for Bæredygtig Udvikling** (*Policy Coherence for Sustainable Development*, PCSD) i implementeringen af Verdensmål, hverken i handlingsplanen for Verdensmål fra 2017 eller ved at vedtage en konkret handlingsplan for PCSD. I 2014 vedtog regeringen en plan for PCSD, men arbejdet med at implementere princippet om PCSD er fortsat kun i meget begrænset omfang blevet håndhævet i det efterfølgende arbejde med Verdensmål. Denne vurdering går igen, når Danmarks indsats bliver holdt op mod FN's nyudviklede retningslinjer for afrapportering på Verdensmåls indikator 17.04.01, der måler flere relevante mekanismer for at sikre PCSD. Fx har Danmark ikke forpligtet sig til at sikre PCSD på højeste politiske niveau. Der er ikke udarbejdet en tidsplan for opnåelse af PCSD, og der er ikke et dedikeret budget eller PCSD-rapporteringsmekanisme på plads. **Vi anbefaler** derfor at etablere princippet om PCSD i centrum for den kommende handlingsplan for Verdensmål, og at arbejde systematisk med at integrere – og årligt afrapportere på – alle elementer i FNs retningslinjer for Verdensmål Indikator 17.04.01. Det inkluderer systematiske analyser af konsekvenserne af politikker og mulige negative spill-over effekter for udviklingslandene.
- Selv om **ansvarlig forretningsadfærd** (*responsible business conduct*, RBC) er en væsentlig faktor i det private arbejdsmarkeds bidrag til Verdensmålene, oplever vi, at fokus de seneste år – også i Danmark – primært har været på frivillige tiltag og produktudvikling som en del af den

grønne omstilling. Disse tiltag er positive, men også utilstrækkelige. Undersøgelser viser, at kun få store virksomheder i EU opererer i overensstemmelse med FN's Retningslinjer om Menneskerettigheder og Erhvervsliv og OECD'S Retningslinjer for Multinationale Virksomheder – også i Danmark – selv om det i år er 10-års jubilæet for FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv (*UN Guidelines for Human Rights and Businesses*, UNGPs). For små og mellemstore virksomheder er tallene endnu lavere. **Vi anbefaler** derfor, at regeringen inddrager ansvarlig virksomhedsadfærd i den kommende handlingsplan for Verdensmål ved at indføre et "smart mix" af tiltag til at fremme ansvarlig forretningsadfærd, herunder lovgivning, sektorinitiativer og yderligere vejledning på området. Som en del af lovgivningen på området er det vigtigt at gøre det obligatorisk for virksomheder og finansielle institutioner at gennemføre menneskerettigheds- og miljømæssig due diligence i henhold til FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv og OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder og at indføre civil erstatningspligt for væsentlige skader på mennesker og miljø.

- Indtil nu er der ikke etableret **en mekanisme for evaluering, monitorering og opfølgning** på Verdensmåls-implementeringen i Danmark. **Vi anbefaler** derfor, at den kommende handlingsplan for Verdensmål indeholder en årlig monitorerings- og evalueringscyklus. Cyklussen skal være inkluderende af natur, og processen skal sikre dialog med forskellige interessenter. Cyklussen skal samtidig være med til at styrke koordineringen mellem alle ministerier og Folketinget for at sikre politiksammenhæng for Bæredygtig Udvikling. Cyklussen skal som minimum indeholde: 1. En officiel årlig status på den nationale opnåelse af Verdensmål og Danmarks internationale bidrag udarbejdet af fagministerierne. 2. En årlig skyggerapport udarbejdet af et uafhængigt organ. 3. En årlig debat i Folketinget med udgangspunkt i den officielle årlige statusrapport samt skyggerapporten, statusrapporter og lande anbefalinger fra andre aktører (fx civilsamfundet, multistakeholderorganet 2030-Panelet, EU og FN). 4. Bred involvering af interessenter – både i udarbejdelsen af den officielle årlige status og i den årlige debat. 5. Udarbejdelse af VNR ved HLPF hvert tredje år med inddragelse af civilsamfundet.
- **Finansiering** er afgørende for, at vi kan nå Verdensmålene. Vi oplevede desværre ikke, at implementering af Handlingsplanen fra 2017 for Verdensmål var fuldt ud finansieret. Hverken i form af

konkrete midler til aktiviteter der understøtter Verdensmålene, eller ved integration af 2030-dagsordenen i det årlige finanslovslovsforslag. **Vi anbefaler** derfor, at der skitseres en plan for finansieringen af Danmarks udmøntning af Verdensmål – både nationalt og internationalt – som tildeler specifikke midler til implementeringen af den kommende handlingsplan og integrerer 2030-dagsordenen i den årlige finanslov ved at kræve, at alle ministerier afdækker, hvilke nye tiltag de vil tage for at nå Verdensmålene, og hvordan de vil adressere Danmarks udfordringer. I et længere perspektiv bør Verdensmålene være en rettesnor for fordeling af midler i finansloven.

Civilsamfundets bidrag til Verdensmålene

I tillæg til civilsamfundets pres for et stærkere dansk bidrag til at realisere 2030-dagsordenen og Verdensmålene for bæredygtig udvikling som en forandringsskabende dagsorden, har et af vores vigtigste bidrag til Verdensmålene været folkeligt engagement og opmærksomhedsskabende aktiviteter.

Folkelig deltagelse og opmærksomhed

Civilsamfundsorganisationer i Danmark har spillet en central rolle i at promovere Verdensmålene. Siden vedtagelsen af Verdensmålene i 2015 har der været en bred vifte af projekter, kampagner og opmærksomhedsskabende indsatser for folkelig deltagelse og engagement.

Verdensmålene udgør en ambitiøs dagsorden, som kun kan realiseres, hvis alle samarbejder. Det kræver en bred samfundsmæssig bevidsthed om Verdensmålene, så interentsgrupper kan tilrettelægge deres arbejde på baggrund af en helhedsorienteret forpligtelse til at indfri Verdensmålene. Hvis vi vil se en stor transformativ forandring i vores samfund, så er folkeligt engagement og offentlig information en forudsætning, og derfor er det et afgørende skridt for implementeringen at øge kendskabet til Verdensmålene.

En undersøgelse foretaget i 2020 konkluderede, at mere end 75 pct. af den danske offentlighed har hørt om Verdensmålene for Bæredygtighed Udvikling¹², mens andelen i 2017 kun var 16 pct. Især den yngre generation har en større bevidsthed om målene, og hvad de indebærer.

Desuden viser en undersøgelse foretaget i 2018, at 50 pct. af de danske NGO'er bruger Verdensmålene i deres formidlings- og kampagnearbejde.¹³ 50 pct. af organisationerne arbejder også med Verdensmålene i deres bestræbelser på at orientere og mobilisere offentligheden. Offentligheden, som den er defineret her, dækker over en bred vifte af medlemmer, frivillige og den bredere befolkning. Det er især uddannelsessystemet og unge generelt, der er hovedmålgruppen for organisationernes informationsindsats.¹⁴

¹² Rapport 2019 Danskernes kendskab og holdninger til det danske udviklings samarbejde og verdensmålene.pdf

¹³ Copenhagen - Portrait (globalfokus.dk)

¹⁴ Copenhagen - Portrait (globalfokus.dk)

Nogle eksempler på, hvordan det danske civilsamfund har gennemført folkelig deltagelse og opmærksomhedsskabende kampagner, er bl.a.:

Verdensmålenes Plads på Folkemødet – Siden 2018 har Globalt Fokus været vært for et stort Verdensmålsevent på Folkemødet. De grundlæggende principper for Verdensmålenes Plads er at fremme samarbejde, dialog og fokus på handling. Pladsen er en tværsektoriel samarbejdsplatform, hvor der dannes partnerskaber. Det giver mulighed for at de debatter og diskussioner om Verdensmålene, der foregår på pladsen, kan føre til konkrete handlinger. Det er et sted, hvor drømme om en bedre verden fødes og realiseres gennem dialog, debat, kunst og kultur.

Verdensmålsakademiet - Siden 2019 har Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) og Verdens Bedste Nyheder arbejdet sammen om at uddanne unge aktivister og ledere (16-30 år) med det formål at udvikle dem til Verdensmåls-ambassadører. Ambassadørerne vender herefter tilbage til deres lokalområder og ungdomsorganisationer med henblik på at inddrage Verdensmålene i kommunale udviklingsplaner og NGO'ers strategiske arbejdsplaner. I 2020 – i løbet af et år med Covid-19 nedlukninger og begrænsninger – underviste Verdensmålsambassadørerne næsten 6.000 børn og unge om Verdensmålshandling og implementering. Ambassadørerne har også etableret et Verdensmålsrum på Ungdomsøen uden for Københavns havn.

Fortællinger om Verdensmålene – Mellem 2018 og 2020 har Nyt Europa, sammen med samarbejdspartnere som bl.a. United Nations Association (UNA-DK) og Globalt Fokus, lavet debattureringer og podcasts med det formål at engagere den brede offentlighed i at udbrede kendskabet til Verdensmålene på tværs af Danmark. Det har involveret at invitere forskellige interessenter til at give præsentationer og den brede offentlighed til at samarbejde om at skabe bæredygtige løsninger med henblik på at skabe ejerskab og deltagelse i Verdensmålene. Initiativet producerer sin egen podcastserie, som har 18.000 lyttere.

Global Goals World Cup (GGWC) - Er en stor fodboldturnering for kvindehold. Hvert team repræsenterer et af Verdensmålene og er rangeret efter den indsats, der er taget for deres Verdensmål, både på og uden for banen. Holdene vurderes i fire forskellige kategorier: Handling, Publikum, Stil og Fodbold. Deltagerne vinder ikke kun turneringen, men opfordrer til handling og skaber gennemslagskraft både lokalt og globalt. GGWC er pionerer i sportens verden ved at opbygge nye netværk drevet af piger og kvinder, der støtter hinanden med henblik på at nedbryde barrierer, lede den lokale indsats inden for bæredygtig udvikling og forstærke opfordringer til handling.

Verdenstimen – Hvert år inviterer mere end 45 organisationer og Københavns Kommune elever fra lokale skoler til en særlig live udgave af Verdenstimen. Ved det andet event, der fandt sted i 2020, deltog Kronprinsesse Mary sammen med ministeren for Udviklings samarbejde sammen med udvalgte elever, lærere og partnere.

Verdens Bedste Morgen – Hvert år i september samles danske NGO'er over hele landet en morgen, hvor 2.500 frivillige uddeler en avis med et udvalg af 'Verdens Bedste Nyheder'. Politikere fra hele det politiske spektrum, internationale ambassadører og Verdensmålsentusiaster – fra græsrodsorganisationer til virksomheder i den private sektor – støtter begivenheden, der hvert år sætter fokus på ét eller flere af Verdensmålene.

Online platforme – Der er blevet udviklet flere online platforme for at skabe let adgang til information om Verdensmålene. **Verdensmaal.org** er den officielle danske Verdensmålsside, der samler nyheder om Verdensmålsinitiativer på tværs af det danske samfund. **Verdensmaalene.dk** er en undervisningsplatform udviklet af Mellempfolkelig Samvirke, UNDP og Global High Schools rettet mod lærere og elever på ungdomsuddannelserne.

Fokus på Verdensmål i kommunalvalg – I forbindelse med det seneste kommunalvalg indsamlede UNA-DK og Nyt Europa såkaldte 'Verdensmålslofter' fra lokalpolitiske kandidater. Ved det kommende kommunalvalg vil UNA-DK understøtte kommuner i at forberede *Voluntary Local Reviews* (VLR) og sætte fokus på lokal implementering af Verdensmålene.

Fokus på Verdensmål i Europa-Parlamentsvalget – Forud for Europa-Parlamentsvalget organiserede 92-gruppen et offentligt arrangement med fokus på Verdensmålene og Nyt Europa organiserede en debat-karavane, hvor kandidater til Europa-Parlamentet blev bedt om at præsentere deres prioriteter og ambitioner for det danske arbejde i EU, særligt i relation til de Verdensmål, hvor Danmark ifølge flere kilder klarer sig dårligst.

Verdensmål i en nordisk kontekst – 92-gruppen har – sammen med søsterorganisationer i Norge, Sverige og Finland – deltaget i en serie events med fokus på de nordiske aspekter af Verdensmålene, herunder fælles nordiske udfordringer og løsninger. Eventsne har inkluderet offentlige workshops på Bergen Universitet (Norge), workshops for civilsamfundet i Oslo (Norge) og Helsinki (Finland), paneldebatter med parlamentarikere i Stockholm (Sverige), samt et dialogmøde med fokus på unge i Reykjavik (Island).

Opsøgende arbejde på uddannelsesområdet – Siden 2018 har der været en række inkluderende og involverende opsøgende indsatser rettet mod uddannelsesområdet. UNA-DK-initiativer er blevet gennemført af unge frivillige i skoletjenesten og med brug af internetbaserede platforme som www.globalis.dk og det app-baserede 'SDG på spil'. Ungdomsbyen har udviklet initiativet 'UNESCO Verdensmålsskoler', og Nyt Europa har udviklet et interaktivt dialogspil baseret på Verdensmålene, for blot at nævne nogle få eksempler.

Seniorer og Verdensmålene – Organisationen Globale Seniorer har haft fokus på at engagere ældre borgere i Verdensmålsdebatten. Det er sket gennem fotoudstillinger af de 17 Verdensmål udstillet på biblioteker, rådhus og andre offentlige steder. Dette er kombineret med uddannelsesaktivi-

teter og forelæsninger i ældreorganisationer. Globale Seniorer har også været i kontakt med kommunerne med hensyn til at sikre bæredygtige byer, der kan imødekomme ældre generationers behov.

Andre eksempler på, hvordan danske civilsamfundsorganisationer har bidraget til Verdensmålene, er bl.a.:

WWF (Verdensnaturfonden) – understøtter civilsamfundet og lokalsamfundene i Myanmar i at fremme og styrke oprindelige og lokalt velbevarede områder (*Indigenous and Community Conserved Areas*) og få dem anerkendt som et bevaringsværdigt og officielt beskyttet område. Dette arbejde skal bidrage til at bevare og beskytte biodiversitet, lokal kultur og traditionelle styringspraksisser. WWF samarbejder således med lokale partnere om at bidrage til Verdensmål 15: Livet på land.

Dansk Flygtningehjælp - som en dansk organisation med fokus på fordrivelser arbejder Dansk Flygtningehjælp med at øge beskyttelsen af, og varige løsninger for, personer, der bliver fordrevet. Princippet om LNOB er et centralt element i den Dansk Flygtningehjælps arbejde med både fordrevne og værtssamfund, som netop har til formål at sikre, at ingen efterlades tilbage og at nå dem, der er længst bagud først, gennem bl.a. sårbarhedsorienteret programarbejde og retighedsbaseret fortalervirksomhed. Dansk Flygtningehjælps arbejde er styret af inklusion af og særlig reference til, de fordrevne befolkninger, der sammen med andre udsatte grupper, er specifikke målgrupper for 2030-dagsordenen, og som skal inkluderes i bæredygtig udvikling.

Kvindernes U-landsudvalg (KULU) - har samarbejdet med kvinderektighedsorganisation MUSONET siden 2008 for at informere kvinder og piger i Mali om deres rettigheder og distribuere fødsels- og vielsesattester samt ID-dokumenter i ni regioner i Mali. Mere end 10.000 piger og kvinder har indtil videre fået bevis på deres rettigheder. Kampagnen "Giv en pige ret" sikrer rettigheder til juridisk identitet, uddannelse, at stemme mv. og bidrager dermed til Verdensmål 4, Verdensmål 5 og Verdensmål 16.9.

Globale Seniorer - har arbejdet aktivt med Verdensmålene siden 2016 efter et besøg hos Formanden for FN's Generalforsamling, Mogens Lykketoft, i New York. Globale Seniorer arbejder for at sikre ældres rettigheder globalt og i Danmark – og bruger aktivt princippet om "Leave No One Behind" til at sikre disse rettigheder. Globale Seniorer er også engageret i internationalt samarbejde med beslægtede organisationer i Skandinavien, Europa og globalt.

Sex & Samfund - Verdensmål udgør en overordnet ramme for hele organisationens arbejde og indgår som en del af den overordnede strategi. Internt har Sex & Samfund haft fokus på at trække Verdensmålene fra deres internationale og politiske afdelinger og ind i kernen af hele organisationen og ledelsesstrukturen. Det har øget opmærksomheden på bæredygtighed i hele organisation, og arbejdet er sidenhen blevet fulgt af en opdateret indkøbspolitik og en klimapolitik, der er færdiggjort for nylig. Sex & Samfund har også lavet en film, der forklarer, hvordan Verdensmålene er indarbejdet i deres seksualundervisningsmaterialer, og hvordan alle ved

hjælp af disse materialer kan hjælpe med at nå Verdensmålene.

Globalt Fokus – varetog sekretariatsfunktionen for det tværpolitiske parlamentariske netværk for Verdensmål, *2030-Netværket*, i opstartsfasen og har haft sekretariatsrollen for det tværsektorielle rådgivende organ, *2030-Panelet*, siden etableringen af Panelet. En af Panelets hovedaktiviteter har været at igangsætte det ambitiøse Vores Mål-projekt, der har udviklet et katalog af 197 danske målepunkter på Verdensmålene som forslag til mulige nationale tillæg til FN's globale indikatorer. Ved at påtage sig disse sekretariatsroller bidrager Globalt Fokus til en stærk parlamentarisk og tværsektoriel forankring af Verdensmålene i Danmark.

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF)

Bidrag til opfyldelse af Verdensmålene for bæredygtig udvikling

I 2015 vedtog FN's medlemsstater 2030-dagsordenen og de 17 Verdensmål for bæredygtig udvikling. Verdensmålene har til formål at skabe en bedre fremtid for vores planet og dens befolkning gennem bæredygtig udvikling. 2030-dagsordenen bekræfter på ny, at unge mennesker er nøglen til at nå dette mål: "Børn og unge kvinder og mænd er afgørende forandringsagenter og vil i Verdensmålene finde en platform til at kanalisere deres uendelige evner til aktivisme til at skabe en bedre verden." Med mindre end ti år til 2030 er et øget fokus på Verdensmålene og en ny dansk handlingsplan vigtigere end nogensinde før. "The Decade of Action", handlingernes årti, skaber ikke kun muligheder, men understreger også, hvor vigtigt det er, at Danmark arbejder for bæredygtig udvikling på lokalt, nationalt og globalt niveau og sikrer, en central rolle for unge i implementeringen af Verdensmålene.

Unge mennesker i det danske samfund

Civilsamfundet blandt unge spiller en afgørende rolle i det danske samfund. Det styrker fremtidens demokrater, fremmer mental sundhed og velvære og opbygger stærke sociale relationer. Danske ungdomsorganisationer er ressourcerstærke, har gode strukturelle betingelser samt en lang tradition for borgerinddragelse og politisk indflydelse. Ungdomsorganisationerne fremmer demokratiske fællesskaber baseret på kerneværdier som deltagelse, dialog, frivilligt arbejde, inklusion og indflydelse. Desuden har ungdomsorganisationerne længe bevist, at de er gode til at inkludere og styrke både sårbare og marginaliserede unge og fremme et mere rummeligt og lige samfund i forhold til nøgleprincippet i 2030-dagsordenen "Leave No One Behind".

Danmarks ungdom er kendetegnet ved at være stærkt engageret i at sikre en bæredygtig udvikling af deres samfund. DUF's meningsmålinger viser, at danske unge i alderen 16-25 år generelt er demokratisk indstillede og har tillid til demokratiet.

Størstedelen af de unge danskere har en høj grad af tillid til deres evne til at skabe forandring. I 2020 var mere end 75 pct. af de unge mellem 16-25 år enige i, at de "har en mening om, hvordan Danmark eller verden skal udvikle sig". Det er en stigning fra ca. 55 pct. i 2017 og 2018. På samme måde

er de unge i Danmark velforankrede i civilsamfundet. Omkring 80 pct. er nuværende eller tidligere medlemmer af en ungdomsorganisation. DUF's medlemsorganisationer, dvs. danske ungdomsorganisationer, skaber et mulighedsrum og gode strukturelle betingelser for unge danskere til at engagere sig i arbejdet med at fremme Verdensmålene. Det gør de med udgangspunkt i kerneværdier som deltagelse, dialog, frivillighed, inklusion og indflydelse.

Der er dog fortsat nogle foruroligende tendenser. De danske unge har en lav grad af tillid til de centrale demokratiske institutioner og en begrænset deltagelse i den politiske sfære. Mens de unges tillid til demokratiet som styreform har været konstant høj i 2018-2020 (ca. 3,5 på en 6-punktskala, hvor 6 = meget stor tillid og 0 = meget lille tillid), er de unges tillid til centrale demokratiske aktører som politikere og medieerne de laveste i tillidsundersøgelser (ca. 2,5 for begge grupper i perioden 2018-2020). Unge i Danmarks valgdeltagelse lå i perioden 2017 til 2020 under gennemsnittet, helt op til 5-10 pct. point lavere end andre aldersgrupper - selv om folketingsvalget og valget til Europa-Parlamentet i 2019 viste mere positive tendenser. Ovenstående tyder på, at nogle segmenter af den yngre befolkning har svært ved at gøre brug af de mere traditionelle kanaler for demokratisk deltagelse og indflydelse i samfundet.

Set fra de danske unges synspunkt er der masser af politiske temaer, der kræver handling. Siden 2018 har de unge rangeret klima- og miljøområdet som et af de vigtigste politiske emner med ca. 50 pct. - mens sundhedspleje, indvandring og uddannelsespolitik er blevet betragtet som vigtige emner af henholdsvis 31 pct., 23 pct. og 20 pct.

Bevidsthed om og gennemførelse af Verdensmålene

Ifølge en undersøgelse, som firmaet Advice gennemførte i 2020 for Udenrigsministeriet, har 77 pct. af den danske befolkning hørt om Verdensmålene. Undersøgelsen viser, at de unge ved mest om Verdensmålene, hvilket kan ses som et resultat af indsatsen fra mange ungdomsorganisationer, der siden vedtagelsen af Verdensmålene i 2015 har promoveret målene og dagsordenen gennem kampagner, debatter og aktiviteter på steder i hele Danmark og på nettet.

Adskillige ungdomsorganisationer og ngo'er har i årevis taget Verdensmålene op og inkluderet dem i deres strategier og aktiviteter, hvilket har ført til yderligere strategisk interesse og dialog på tværs af organisationerne og blandt deres frivillige. Dette engagement ses tydeligt i de ungdomsorganisationer, der er involveret i udviklingssamarbejde med partnere i det Globale Syd. Her er det at arbejde med Verdensmålene en effektiv måde at fastholde ansvarsfordelingen på. Engagementet er også tydeligt i Danmark, hvor et stigende antal ungdomsorganisationer har implementeret Verdensmålene i deres arbejde. Eksempelvis har 12 lokale afdelinger i Ungdommens Naturvidenskabelige Forening (UNF) integreret Verdensmålene i deres strategi, og LandboUngdom har afholdt generalforsamling under temaet Verdensmålene.

Der er mindre end ti år til 2030, og selv om der er stigende bevidsthed om Verdensmålene, er der behov for at øge ambitionsniveauet. Generelt opfordrer de unge til mere handling, hvis Danmark og resten af verden ønsker en mere bæredygtig fremtid for alle. FN har erklæret de næste 10 år for the handlingernes årti. Det skaber ikke kun muligheder, det understreger også, hvor vigtigt det er, at danske ungdomsorganisationer stræber efter bæredygtig udvikling på lokalt, nationalt og globalt plan.

DUF er ansvarlig for de danske ungdomsdelegerede til FN. Som en del af deres arbejde rejser de delegerede rundt i Danmark og laver workshops om globale dagsordener og Verdensmålene for unge. I 2019 arrangerede DUF en Danmarksturné, hvor Verdensmålene var i fokus. Turnéen indebar flere workshops og debatter med lokale ungdomsorganisationer og kommunalpolitikere, der drejede sig om Verdensmålene og om, hvordan de kan gennemføres på lokalt plan eller i kommunen. De unge delegerede skulle også have været på turné sammen med Udenrigsministeriet gennem Ungdommens Folkemøde. Planen var at lave workshops, hvor de unge skulle udvikle idéer og planer for et specifikt Verdensmål og for, hvordan Danmark skulle arbejde for at nå Verdensmålet. Det var meningen, at den danske minister for udviklingssamarbejde skulle deltage og forhåbentlig gøre brug af ideerne. Desværre blev det aflyst i 2020 på grund af COVID-19. En planlagt anden Verdensmål-turné blev også aflyst i 2020. Men intentionerne viser en stærk interesse i at promovere Verdensmålene over for de danske unge og skabe plads til, at unge kan deltage i at nå Verdensmålene i Danmark og globalt.

Verdensmål-initiativer i praksis

Unge er morgendagens forandringsagenter og spiller en afgørende rolle i forbindelse med opfyldelsen af Verdensmålene. DUF fremmer unges deltagelse i organisationer og i demokratiet, fordi den unge generation er fremtiden. Verdensmålene er en ramme for fremtidige generationer, og derfor kan og skal unge mennesker spille en aktiv rolle i arbejdet for at nå Verdensmålene i Danmark. Gennem DUF's medlemsorganisationer deltager unge mennesker i samfundet og har indflydelse på den verden, de ønsker at leve i. En verden, hvor vi føler en fælles forpligtigelse over for hinanden. Gennem handlinger, begivenheder og initiativer viser unge og ungdomsorganisationer vejen frem, hvilket har resulteret i øget bevidsthed om, engagement i og ejerskab af 2030-dagsordenen. DUF har for nylig lavet et inspirationskatalog med ti cases fra ungdomsorganisationer i Danmark om, hvordan man kan arbejde med Verdensmålene. Samtidig er DUF også repræsenteret i 2030-Panelet, der er det rådgivende organ for Folketingets Tværpolitiske Netværk for FN's Verdensmål, 2030-netværket.

De danske ungdomsorganisationer går forrest i arbejdet med at engagere danske unge. Et eksempel er, når Ungdommens Røde Kors laver workshops for unge mennesker på skoler rundt om i Danmark med fokus på socialt iværksætterier. Ungdommens Røde Kors arbejder med temaet "Fra Verdensmål til hverdagsmål", og målet er at styrke børn, der

kan skabe en positiv indflydelse på lokalt, nationalt og internationalt plan. Ungdommens Røde Kors fokus er på syv Verdensmål: 3, 4, 5, 10, 12, 13 og 17.

Den danske rollespilsorganisation for unge Bifrost arbejder med ligestilling mellem kønnene gennem Verdensmål 5, Ligestilling mellem kønnene. På samme måde skabte paraplyorganisation for de danske spejderkorps, Spejderne, aktiviteter omkring temaet "Byg en bedre verden" og princippet om learning by doing, fx en aktivitet med reduktion, genbrug, genanvendelse og nytænkning, der fokuserer på Verdensmål 9, Industri, innovation og infrastruktur, og 12, Ansvarligt forbrug og produktion. Disse aktiviteter giver spejderne mulighed for at udvikle deres fulde potentiale, blive aktive borgere og komme et skridt nærmere på at opbygge en bedre verden.

DUF arbejder med forskellige projekter og initiativer, der bidrager til gennemførelsen af Verdensmålene og styrker et demokratisk samfund. I projektet "Skolevalg" deltager unge mennesker i den demokratiske proces, lige fra diskussioner om dilemmaer til konkrete valg handlinger. Skolevalg er et simuleret valg med mere end 80.000 deltagende elever, som faciliteres af DUF i samarbejde med Folketinget og Børne- og Undervisningsministeriet. I 2019 var omkring 500 skoler værter for debatter med unge politikere for at styrke de unge vælgeres deltagelse. Via projektet "Demokratiets Dag", der er rettet mod erhvervsskoler og produktionsskoler, arbejder DUF også for at sikre, at unge vælgere fra ikke-akademiske programmer også inddrages og motiveres til at stemme, og at de informeres om de forskellige partiers holdninger og får klarhed over deres egne holdninger. I 2020 deltog omkring 4.500 elever i Demokratiets dag.

DUF arbejder desuden gennem offentlig debat og organisatorisk arbejde for at sikre tilstrækkelig finansiering og ressourcer til ungdomscivilsamfundet og arbejder således for at sikre stærke partnerskaber som beskrevet i Verdensmål 17, Partnerskaber for handling. Partnerskab om Verdensmålene er også kernen i samarbejdet mellem DUF og Lemvigh-Müller, hvor fokus har været på Verdensmål 6, 7, 12 og 13. Gennem partnerskabet har Lemvigh-Müller sørget for energiop-timering af hytter og huse i DUF's medlemsorganisationer.

I år er næsten 80 unge mennesker blevet uddannet på Verdensmålsakademiet, et samarbejde mellem DUF, Verdens Bedste Nyheder og Tuborgfondet. Efter at have afsluttet akademiet får deltagerne titlen Verdensmålsambassadører og vil kunne inspirere og engagere deres jævnaldrende i bæredygtig udvikling og Verdensmålene.

Med sine internationale partnerskaber og engagement bidrager DUF til 2030-dagsordenen gennem en række ungdomsstyrede projekter og partnerskaber. Med midler fra Udenrigsministeriet støtter DUF ligeværdige partnerskaber mellem danske ungdomsorganisationer og ungdomsorganisationer i MENA-regionen, EU's østlige nabolande og udviklingslande med henblik på at styrke ungdomsorganisationer og deres indflydelse og fremme demokrati som en livsstil blandt unge mennesker.

2019 var året, hvor den internationale Verdensmålsindsats blev dannet i samarbejde med ungdomsråd i Ukraine (NYCU) og Zimbabwe (YETT). Formålet med Verdensmålsindsatsen er at fremme legitime, inkluderende og demokratiske ungdomsråd, at fremme unges deltagelse og at blive forkæmpere for Verdensmålene. Læren fra Verdensmålsindsatserne, at Partnerskab for Handling, Verdensmål 17, er afgørende, hvis verden skal forandres til det bedre.

I perioden 2018-2020 gav DUF ca. 139 gange tilskud til en række internationale projekter og partnerskaber, som administreres og gennemføres af DUF's medlemsorganisationer og deres partnerorganisationer i udviklingslandene. Dette indebærer en bred vifte af spørgsmål og tilgange. Med hensyn til 2030-dagsordenen sikrer DUF's retningslinjer for de internationale projekter, at alle DUF-finansierede projekter tager fat på Verdensmål 5.1, 5.5, 10.2, 10.3, 16.7 og 17.17. Desuden er de fleste projekter rettet mod andre mål og delmål.

Ud over at støtte DUF's medlemsorganisationers internationale projekter er DUF involveret i at fremme demokrati og en demokratisk livsstil gennem sine egne internationale projekter. Et eksempel på dette er New Democracy Fund, hvor DUF har været partner siden 2020. Gennem New Democracy Fund arbejder DUF på at støtte styrkelsen af et demokratisk civilsamfund og fremme den mellemfolkelige udveksling af erfaringer og regionale netværk i de europæiske nabolande Armenien, Aserbajdsjan, Belarus, Georgien, Moldova, Ukraine og Georgien. Som en del af DUF's arbejde i denne region er der ved at blive etableret et ukrainsk-dansk ungdomshus, der skal fungere som et knudepunkt for demokratisk aktivisme og kapacitetsopbygning for unge.

Som nævnt administrerer DUF også programmet for Danmarks ungdomsdelegerede til FN. Det er det største program for ungdomsdelegerede i verden. Danmark har haft ungdomsdelegerede til FN siden 1972. I 2017 blev programmet udvidet til at omfatte møder i det Politisk Forum på Højt Niveau vedrørende Bæredygtig Udvikling og møder i FN's 3. Komité. I 2018 blev programmet udvidet yderligere til seks ungdomsdelegerede på tværs af tre temaer, og i 2021 blev der tilføjet endnu et tema, så der nu er fire temaer og otte ungdomsdelegerede med to på hvert tema: 1) demokrati og partnerskaber, 2) teknisk og faglig uddannelse og jobskabelse, 3) klima og miljø og 4) ligestilling mellem kønnene og SRHR (seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder).

Ungdomsdelegaterne repræsenterer de danske unge i internationale fora og informerer danske unge om globale dagsordener. For at bekræfte deres mandat som repræsentanter for danske unge har DUF vedtaget politiske dokumenter om bl.a. Verdensmålene og menneskerettigheder. Det viser, hvordan Verdensmålene er en afgørende og integreret del af ungdomsdelegaternes arbejde, både i Danmark og på møder med FN.

Mangler og nødvendige initiativer

De unge spiller en helt særlig rolle i vores fælles mission om at skabe en bæredygtig verden. Unge mennesker lever i en tid, hvor der for første gang er globalt fokus på behovet for

at foretage radikale ændringer, hvis vores planet og menneskeheden fortsat skal kunne eksistere sammen. Vi er på rette vej, men der er stadig mangler og nye initiativer, der skal igangsættes. Unge mennesker kommer hele tiden med gode løsninger og handler på vegne af den fremtid, som de ønsker at være en del af. Lokalt, nationalt og globalt er vi vidne til, at unge mennesker tager fat på verdensudfordringer: klimakrisen, den stigende ungdomsarbejdsløshed og angreb på demokrati og menneskerettigheder. Derfor bør en stærk inddragelse af unge også spille en central rolle i gennemførelsen af Verdensmålene i Danmark. DUF foreslår endvidere at bruge ungdomspaneler til at sikre en meningsfuld inddragelse af unge og styrke ungdomsorganisationer for at sikre en yderligere forankring af Verdensmålene i det danske samfund.

Fastholdelse af en stærk inddragelse af unge

Inddragelse og engagement af unge er en central del af den danske strategi for gennemførelse af Verdensmålene. Danmark har bl.a. udpeget otte ungdomsdelegerede siden den første Voluntary National Review (VNR) i 2017. Men der er stadig plads og behov for yderligere inddragelse af unge. Unge i Danmark skal inddrages i de demokratiske processer på alle områder og på alle niveauer. Det er dem, der kan få en lysere fremtid, hvis de rigtige beslutninger træffes, og derfor fortjener de en plads ved bordet.

Ungdomspaneler

Unge perspektiver, idéer og viden bør inddrages og anerkendes i beslutningsprocesser og politiske initiativer, når det er relevant. Fx har ministeren for udviklingssamarbejde og ministeren for klima, energi og forsyning begge oprettet tilknyttede ungdomspaneler. Oprettelsen af ungdomspaneler sikrer, at de danske unge har indflydelse på beslutningsprocesser, der vedrører deres fremtid, og kan kvalificere beslutninger truffet af regeringen og Folketinget.

Styrkelse af ungdomsorganisationer

De ungdomsorganisationer, der allerede arbejder aktivt med Verdensmålene, skal styrkes for at sikre en yderligere forankring af Verdensmålene i det danske samfund. For eksempel ved at sikre, at der er midler til rådighed til at støtte dagsordenen for bæredygtighedsmålene og bæredygtighedsinitiativer, der drives af unge mennesker. Ungdomsorganisationer er de bedste partnere til at øge bevidstheden om Verdensmålene blandt den næste generation og sikre demokratisk legitimitet og interesse for 2030-dagsordenens rammer.

Ungdomsorganisationer kan #BuildBackBetter

Den globale pandemi har været en særlig udfordring for unge og ungdomsorganisationer i Danmark. Unge mennesker har oplevet en radikal ændring i deres hverdag, idet de går i skole online med begrænset social interaktion. Antallet af ensomme og psykisk sårbare unge er steget i 2020 og 2021. De etablerede ungdomsorganisationer i Danmark kan tilbyde indsigt og ideer til, hvordan man kan forbedre trivsel blandt børn og unge, og de tilbyder et fællesskab og en følelse af tilhørsforhold, som er en central del af at bygge bedre op igen efter pandemien.

Dansk Ungdoms Fællesråd

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) fejrede 80-års jubilæum som demokratisk ungdomsaktør i 2020. Det er 80 år som en paraplyorganisation, der fremmer demokrati som en livsstil og aktivt engagerer unge mennesker i organisationer og samfundet - lokalt, nationalt og internationalt. DUF består af 80 børne- og ungdomsorganisationer. DUF's medlemsorganisationer spænder fra spejdere til politiske ungdomsorganisationer, frivillige sociale organisationer, kulturorganisationer, miljøorganisationer, organisationer for unge med handicap og mange flere. DUF arbejder på tværs af det politiske spektrum og fremhæver medlemsorganisationernes interesser over for politikere og offentlige myndigheder for at sikre politiske og lovgivningsmæssige rammer, der muliggør frivillige ungdomsorganisationer i Danmark.

DUF arbejder for at sikre, at det danske samfund lever op til princippet om, at ingen må blive ladet tilbage. Med hensyn til integrationen af indvandrere udgør dette en særlig udfordring, da mange offentlige og civile aktiviteter ikke er inkluderende over for indvandrere, efterkommere af indvandrere eller religiøse mindretal. Skoler mangler fx bederum, hvilket gør det vanskeligt for religiøse mindretal at få en kvalitetsuddannelse, som beskrevet i Verdensmål 4, Kvalitetsuddannelse, uden at deres religionsfrihed bringes i fare. Derfor arbejder DUF på at gøre samfundet mere rummeligt.

Generelt støtter DUF unge og deres trivsel gennem initiativer med fokus på mental trivsel. Siden 2019 har DUF og Turborgfondet arbejdet sammen om projektet "Alle Unge med i Fællesskabet". Partnerskabet har fokus på at engagere flere unge mennesker i demokratiske fællesskaber, hvor de føler et tilhørsforhold og engagement. Ambitionen er at reducere ulighed som beskrevet i Verdensmål 10, Mindre ulighed, og give alle unge mulighed for at engagere sig aktivt i demokratiet, samfundet og organisationer.

5.2.4 Den private sektor og organisationer

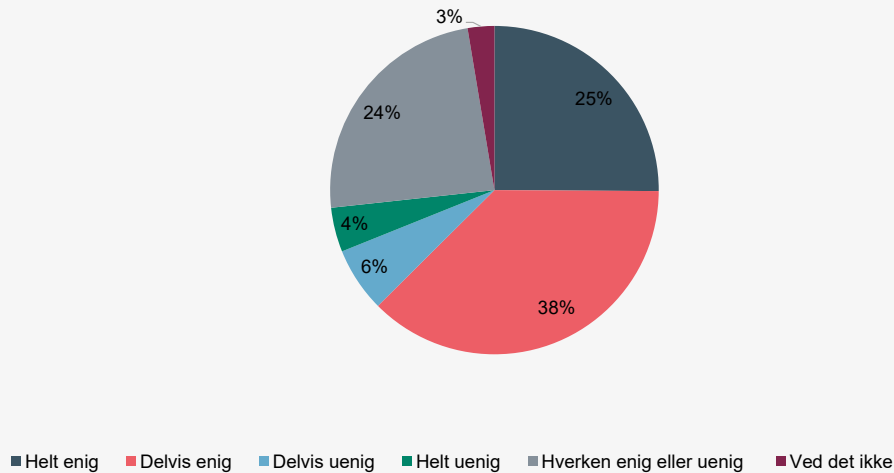
De næste kapitler er skrevet af hhv. Dansk Industri (DI), Global Compact Network Denmark, Dansk Erhverv og klyngeorganisationen den danske fødevareklynge.

Dansk Industri

Gør bæredygtighed til bæredygtig forretning

Verden i dag er kendetegnet ved komplekse udfordringer, der påvirker den globale økonomi samt den enkelte virksomhed og husstand. Risici som klimaforandringer, ulighed, geopolitiske spændinger og den nuværende pandemi overskrider grænser og sektorer. Mange af disse risici vedrører Verdensmålene og en udvikling, som ikke er bæredygtig. Samtidig ændres det fundament, som de fleste virksomheder har baseret deres forretningsmodel på: Fossile energikilder, som er grundlaget for industrialiseringen, fører ikke længere til velfærd og jobskabelse, men til klimaforandringer med svære miljømæssige og økonomiske konsekvenser. Urbaniseringen, der i årtier førte til økonomisk vækst, fører nu til stigende ulighed, sundhedsproblemer og forurening. Derfor drejer bæredygtighed sig ikke bare om, at virksomhederne tager ansvar – bæredygtighed er i stigende grad en

Figur 5.1

Bæredygtighed som konkurrenceparameter*Bæredygtighed udgør i dag et vigtigt konkurrenceparameter for min virksomhed*

Anm.: Ud af 801 besvarelser.

Kilde: Dansk Industri – Virksomhedspanelet.

betingelse for at kunne tiltrække investorer og arbejdskraft samt efterkomme krav fra forbrugere og kunder i både den offentlige og private sektor i hele verden. Derfor skal virksomhedsledere forstå de risici og muligheder, som denne udvikling indebærer for den enkelte virksomheds kerneforretning i dag og i fremtiden.

Den private sektors engagement har været en afgørende katalysator for, at Danmark er globalt førende inden for bæredygtighed. Danske virksomheder har mange års erfaring med at levere bæredygtige løsninger, der bidrager til at løse globale udfordringer, og virksomheder integrerer i stigende grad FN's Verdensmål i deres mindset og forretningsmodeller. Verdensmålene matcher danske virksomheders vigtigste styrker, og inden for områder som vand, fødevarer, life science og vedvarende energi er danske virksomheder særligt godt positionerede til at levere de nødvendige bæredygtige løsninger. Ifølge IMD World Competitive Business Rankings fra 2018 indtager Danmark førstepladsen for virksomhedernes prioritering af bæredygtig udvikling. Danske virksomheder ligger i top tre mht. CSR, regnskabspraksis og etiske standarder, og Danmark er blandt de 10 førende lande, hvor public service-partnerskaber understøtter den teknologiske udvikling. Dette understreger, at bæredygtighed er en integreret del af danske virksomheders mindset. Endelig bidrager virksomhederne med kreativitet, innovation og økonomisk styrke. Det er i høj grad op til virksomhederne at levere de nye løsninger, der er nødvendige for at sikre rent vand, bæredygtig energi og mad til alle. Verdensmålene kan ikke nås uden engagement fra den private sektor, og Verdensmål 17 – Partnerskaber for handling – er formentlig det vigtigste mål, da det udgør den grundlæggende forudsætning for at nå de øvrige 16 mål.

Bæredygtighed er et vigtigt parameter for konkurrenceevnen

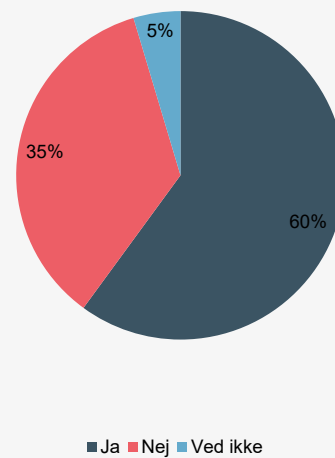
I marts 2021 undersøgte DI danske virksomheders syn på bæredygtighed i erhvervslivet og industrien, og resultaterne var slående: Ud af 801 undersøgte virksomheder svarede 63 pct., at de helt eller delvist er enige i, at bæredygtighed er et vigtigt konkurrenceparameter for deres forretning. Det er et markant resultat, der understreger vigtigheden af, at virksomhederne arbejder aktivt og strategisk for at styrke bæredygtighed, samt at resultaterne dokumenteres, og at der kommunikeres om det. Især eksportvirksomhederne oplever øgede krav og forventninger i forhold til bæredygtighed fra kunder og investorer. Blandt eksportvirksomhederne oplever 67 pct. et øget fokus på bæredygtighed fra kunder og investorer. Dette gælder for 49 pct. af virksomhederne uden eksport.

Ligeledes svarede størstedelen – 60 pct. af respondenterne – at de oplever stigende krav og forventninger fra kunder og investorer om, at deres virksomhed kan arbejde med bæredygtighed og ansvarlig virksomhedsadfærd. Store virksomheder oplever også krav og forventer i højere grad bæredygtighed end mindre virksomheder:

Mens 49 pct. af virksomheder med 1-50 ansatte oplever stigende krav og forventninger, gælder dette for 78 pct. af virksomheder med 51-250 ansatte og for 91 pct. af virksomheder med over 250 ansatte.

Figur 5.2**Forventninger om bæredygtighed**

Oplever du, at jeres kunder/investorer har stigende krav eller forventninger til, at I arbejder med bæredygtighed og ansvarlig virksomhedsadfærd?

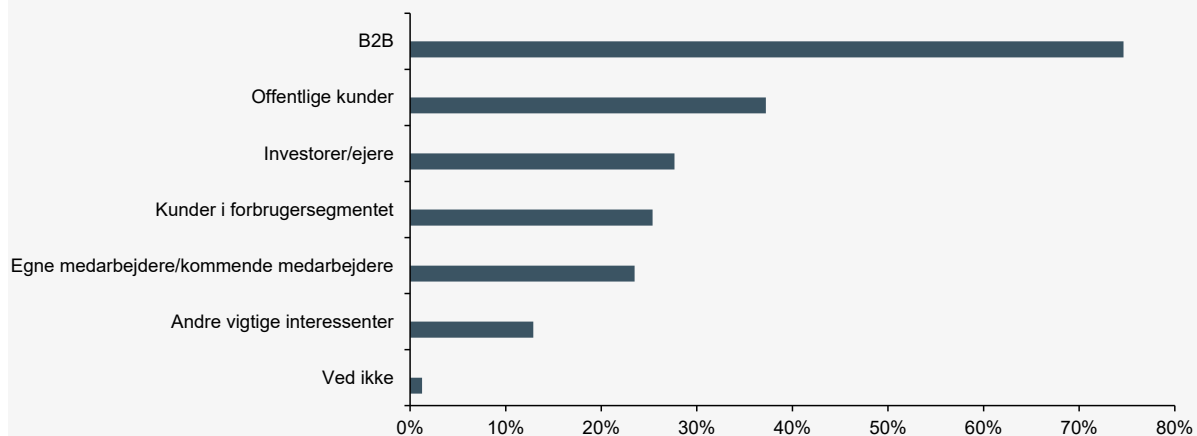

Anm.: Ud af 801 besvarelser.

Kilde: Dansk Industri – Virksomhedspanelet.

Figur 5.3**Kilde til stigende krav/forventninger**

Fra hvilke grupper oplever virksomhederne krav/forventninger

Anm.: Ud af de 481 virksomheder, der har svaret, at de oplever stigende krav/forventninger.

Kilde: Dansk Industri – Virksomhedspanelet.

Næsten 50 pct. af virksomhederne forlanger også bæredygtig og ansvarlig adfærd fra deres egne leverandører: Der er hovedsageligt tale om miljøkrav (68 pct.), men også krav om klima (46 pct.) og sociale aspekter såsom arbejdstagerrettigheder (59 pct.)

Disse tal understreger, hvor meget større efterspørgslen er fra virksomhedskunder i forhold til offentlige kunder og dermed også nødvendigheden af mere grønne og bæredygtige

offentlige indkøb i Danmark. Det vil forhåbentlig blive forbedret, når den danske regerings strategi fra efteråret 2020 om bæredygtige offentlige indkøb er implementeret. DI har opfordret FN og den danske regering til at arbejde for mere bæredygtige indkøb på internationalt niveau, herunder i FN og EU.

Virksomhedernes guides fra filantropi til forretning

DI har iværksat flere projekter med partnere for at hjælpe virksomhederne med deres klima- og bæredygtighedsindsatser, herunder *Fra Filantropi til Forretning* og *KlimaklarSMV*. Formålet er at inspirere og motivere endnu flere danske virksomheder til at arbejde strategisk med Verdensmålene og omsætte dem til forretningsresultater og flere jobs. Virksomhedernes efterspørgsel og resultaterne af

disse projekter viser tydeligt, at den private sektor spiller en afgørende rolle i forhold til at nå af Verdensmålene.

I 2018 lancerede DI og Industriens Fond et banebrydende projekt, *FN's Verdensmål – Fra Filantropi til Forretning*, med det formål at forene erhvervsliv og bæredygtig udvikling.

Boks 5.2

FN's Verdensmål – fra filantropi til forretning

DI har iværksat flere projekter med partnere for at hjælpe virksomhederne med deres klima- og bæredygtighedsindsatser, herunder *Fra Filantropi til Forretning* og *KlimaklarSMV*. Formålet er at inspirere og motivere endnu flere danske virksomheder til at arbejde strategisk med Verdensmålene og omsætte dem til forretningsresultater og flere jobs. Virksomhedernes efterspørgsel og resultaterne af disse projekter viser tydeligt, at den private sektor spiller en afgørende rolle i forhold til at nå af Verdensmålene.

I 2018 lancerede DI og Industriens Fond et banebrydende projekt, *FN's Verdensmål – Fra Filantropi til Forretning*, med det formål at forene erhvervsliv og bæredygtig udvikling. 21 virksomheder, der repræsenterer et bredt udvalg af dansk erhvervsliv, deltog i projektet, som udviklede sig til en rejse. Teamet bag projektet opsummerede det således: *"For at overleve og trives i det 21. århundrede har en virksomhed ikke brug for en bæredygtighedsstrategi – den har brug for en virksomhedsstrategi, baseret på bæredygtighed"*.¹⁵ Som en del af projektet udviklede DI en online Verdensmålsportal for virksomhederne med rådgivning, konkrete værktøjer og gode cases med henblik på at informere, inspirere og tilskynde til at arbejde strategisk med Verdensmålene.¹⁶ Et team af forskere fra Copenhagen Business School fulgte projektet i to et halvt år for at evaluere og uddrage læring og resultater.¹⁷ Dette var blandt hovedkonklusionerne:

- "Verdensmålene anses for at være yderst relevante af de 21 virksomheder. De investerede alle mange ressourcer på DI's SDG-projekt. Mange rapporterede om ændringer i deres strategi og forretningsmodel som følge af SDG-arbejdet, og de fleste rapporterede, at de ville fortsætte SDG-arbejdet på fuld kraft, når at DI's SDG-projekt var afsluttet".¹⁸
- "De 21 virksomheder engagerede sig tydeligt i Verdensmålsdagsordenen med et kommercielt tankesæt og forventede, at Verdensmålene ville skabe forretningsmuligheder. De brugte hovedsageligt Verdensmålene på tre måder: Nogle virksomheder beskæftigede sig med Verdensmålene for at imødegå fremtidige regler og sociale forventninger og foregribe fremtidige regler og krav, der truer deres produktkategori og teknologi. Andre brugte Verdensmålene som løftestang til at differentiere sig på eksisterende markeder, der i stigende grad lægger vægt på bæredygtighed. En sidste gruppe virksomheder brugte Verdensmålene som et virkemiddel til at identificere og udvikle helt nye markeder".¹⁹
- "Mens SDG-arbejdet på nuværende tidspunkt kun i begrænset omfang har gjort det muligt for virksomheder at opnå en fordel på markedet eller komme ind på nye markeder, giver de fleste virksomheder udtryk for, at deres salg, der var differentieret helt eller delvist ift. Verdensmål og bæredygtighed – vil stige betydeligt i løbet af de kommende tre til fem år. Nogle få virksomheder kunne rapportere, at de allerede ser konkrete resultater fra deres SDG-arbejde, for så vidt angår identifikation af nye markeder og øget indkomst".²⁰
- "Projektet viste, at hvis Verdensmålene skal gøre en forskel, skal virksomhederne mobilisere alle niveauer i virksomheden. Virksomheder skal især skabe en tæt tilpasning mellem topledelsen og de operationelle niveauer. Det er ikke muligt at knytte SDG-arbejdet til virksomhedens kerneaktiviteter og at transformere forretningsmodellen og forretningsstrategien uden topledelsens engagement. Desuden viste undersøgelsen, at SDG-arbejde ikke kun omfatter bæredygtighedsfunktioner og topledelse, men i mange tilfælde også salg og marketing og F&U-funktioner".²¹
- "På baggrund af analysen med de 21 virksomheders erfaringer anbefales det, at flere virksomheder engagerer sig i SDG-dagsordenen som en del af deres forretningsstrategi. Deres erfaringer indikerer, at denne ramme skaber en fremragende platform og sprog til at transformere virksomheders bæredygtighedsaktiviteter til forretningsmuligheder. Verdensmålsagendaen giver potentielt virksomhederne et kompas, hvormed de kan fornemme og gribe fremtidige markedsmuligheder og risici relateret til bæredygtighed og dermed i sidste ende omdanne deres forretning i overensstemmelse hermed. Omvendt vil ikke alle virksomheder drage lige stor nytte af målene for bæredygtig udvikling! Projektet viste, at indholdet og fordelene ved Verdensmålsarbejdet varierer enormt for virksomhederne afhængig af sektor, slutmarkeder, forbrugernes holdninger, mindset, lovgivning og tidligere erfaringer med bæredygtighedsarbejde. Derfor skal virksomheder der overvejer at engagere sig i SDG-agendaen omhyggeligt indregne de marginale omkostninger og fordele samt skyggepris ved at engagere sig i denne dagsorden".²²

¹⁵ Ibid.

¹⁶ FN's Verdensmål (SDG) for bæredygtig udvikling - Dansk Industri - DI

¹⁷ Rapport_turning-the-sdgs-into-business-opportunities_web.pdf (danskindustri.dk) (citater er uautoriseret oversættelse, red.)

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

Verdensmålsrejsen fortsatte. DI og mange af DI's medlemsvirksomheder har fortsat med at arbejde strategisk med Verdensmålene, og tre år senere - i 2021 - blev et nyt projekt – *KlimaklarSMV* – lanceret med støtte fra Industriens Fond, Fremstillingsindustrien og en række kompetente partnere, herunder Axcelfuture, Global Compact Network Denmark, Aalborg Universitet og Viegand Maagøe. Projektet udsprang af, at store virksomheder i stigende grad mangler et overblik over deres CO₂-aftryk sammenholdt med konkrete reduktionsplaner. De har ønsket at mindske CO₂-udledninger i hele værdikæden, inklusiv fra underleverandører. Som følge heraf kræver de store virksomheder i Danmark og deres kunder, at underleverandørerne er bevidste om deres CO₂-aftryk. De deltagende virksomheder modtager gratis rådgivning om, hvordan de skal udarbejde en beregning af deres CO₂-aftryk (direkte og indirekte i form af en strategi for deres CO₂-reduktion, herunder konkrete anbefalinger og anbefalinger vedrørende markedsføring og kommunikation til eksisterende og potentielle kunder vedrørende deres reduktionsplaner).

Virksomhedernes fortsatte enorme interesse viser tydeligt, at det danske erhvervsliv tager de globale udfordringer alvorligt, og at det har ambitionerne og viljen til at stræbe efter store forretningsmuligheder for at nå Verdensmålene på globalt plan.

Innovative Klimapartnerskaber baner vejen

I efteråret 2019 inviterede den danske regering det danske erhvervsliv til at deltage i de 13 såkaldte Klimapartnerskaber i forskellige brancher. Partnerskaberne bestod af nogle af Danmarks vigtigste og mest innovative virksomheder og blev ledet af 13 forpersoner fra dansk erhvervsliv. Deres opgave var at formulere forslag til, hvordan erhvervslivet fortsat kunne bidrage til målet om at reducere CO₂-udledningerne med 70 pct. inden 2030, samt at komme med anbefalinger til hvilke politiske beslutninger, der skulle træffes for at understøtte dette. DI og mange af DI's medlemsvirksomheder bidrog til dette vigtige offentlig-private samarbejde. DI var involveret i alle klimapartnerskaberne og stod for sekretariatsfunktionen for fem af dem. Den 16. marts 2020 fremlagde klimapartnerskaberne deres rapporter med mere end 400 anbefalinger. En række af disse er allerede blevet indarbejdet i politiske aftaler, mens andre stadig udestår. I forbindelse med 1-års jubilæet for klimapartnerskabernes rapporter i 2021 blev der udarbejdet sektorkøreplaner, der gav en status for arbejdet. Dialogen fortsætter inden for rammerne af Green Business Forum.

Dette er et konkret eksempel på, hvordan den private sektors engagement fører til handling. Lige så vigtigt er det, at virksomheder og erhvervsorganisationer har en afgørende rolle i den grønne omstilling, og at de er klar til at tage ansvar og engagere sig aktivt i at drive den grønne omstilling i Danmark og forhåbentlig inspirere andre lande på globalt plan. DI er allerede begyndt på at udforske nye måder til at skabe engagerende partnerskaber på i en international

kontekst inspireret af klimapartnerskaberne, eksempelvis med DI's lokale partnere i Afrika.

Argumenter for cirkulær økonomi i Danmark og i udlandet

Hovedidéen i cirkulær økonomi eller bioøkonomi er at bevare materialerne i cirkulation så længe som muligt for at bevare eller endda øge deres værdi og mindske påvirkningen på miljøet. I Danmark har virksomheder i forskellige sektorer taget cirkularitet til sig ved at anvende forskellige strategier til at øge deres ressourceeffektivitet. Danmark har en lang tradition som fødevarerproducent med bæredygtighed som kerneværdi. Ingrediensindustrien har mange af disse evner og teknologier, såsom fermentering og rensning, som er nødvendige for at stå i spidsen for en cirkulær bioøkonomi, hvor sidestrømmene fra foder- og fødevarerproduktion udnyttes. Affaldsmaterialer fra én produktionslinje kan bruges til at producere andre mere værdifulde produkter og dermed bidrage til værdiskabelse, innovation og mindskning af spild af råmaterialer og fødevarer. Nogle af de danske virksomheder, der arbejder strategisk med cirkularitet, er Arla Foods Ingredients og Grundfos. Arla har et komplet sortiment af produkter af høj værdi baseret på valle, som tidligere var restaffald fra osteproduktionen. Pumpeproducenten Grundfos er blandt de virksomheder, der tager brugte produkter tilbage, skiller dem ad og genbruger materialerne. Mens det at kunne adskille et produkt på en nem måde ikke tidligere er blevet prioriteret i designprocessen, er det nu ambitionen at inkludere design for adskillelse for at øge cirkulariteten i fremtidens produkter. Anvendelsen af retursystemer er således en måde, som virksomhederne kan bruge deres affaldsprodukter på ved at genanvende dele og genbruge materialer. Endvidere kan virksomhederne bruge returordningerne til at få værdifuld indsigt i fremtidige produktdesign.

DI har også gjort brug af værdifuld dansk erfaring inden for genanvendelse i DI's arbejde med udenlandske partnere. I Kenya, hvor kun 6 pct. af plastaffaldet genanvendes, har plastaffald været en stigende trussel mod miljøet og folkesundheden. Danmark har et af verdens bedste systemer i branchen, hvad angår indsamling og genbrug af plastflasker via den virksomhed, der beskæftiger sig med deponering og returnering: Dansk Retursystem. DI har været partner i Kenya Association of Manufacturers (KAM) i mange år, og efter en tæt dialog med DI og Dansk Plastforbund samlede KAM i 2019 de relevante lokale aktører for at udvikle en plan for cirkulær økonomi i plastsektoren²³. KAM forventer, at planen vil føre til, at mere end 50 pct. af plasten genbruges, og at genanvendelse vil skabe nye jobmuligheder i den private sektor.

Erfaringer

- Sæt høje ambitioner: Danmark er frontløber på mange områder, herunder vedvarende energi, vand og sanitet, life science, arkitektur og bæredygtig fødevarerproduktion, men vi skal blive ved med at fokusere på de vanskelige områder såsom mindre madspild, øget genan-

²³ Dansk flaskepant inspirerer til bæredygtigt plastiksystem i Kenya - DI (danskindustri.dk)

- vendelse, mindre CO₂-aftryk og ligestilling mellem kønnene især inden for uddannelse, i den private sektor og i den øverste ledelse.
- Vær konkret: Gør det klart, hvor Danmark er udfordret med hensyn til at nå Verdensmålene, og hvordan specifikke mål, indikatorer og udfordringer skal håndteres.
- Tag del i innovative partnerskaber: Når aktører fra den private sektor, civilsamfundet, den offentlige sektor, arbejdsmarkedets parter og regeringen mødes og er engagerede, kan der skabes gode løsninger, og der kan foretages strukturelle ændringer. Det gælder CO₂-udledninger, cirkulær økonomi, anstændige job og stort set alle Verdensmålene.
- Skab de rette rammebetingelser og incitament: Dette omfatter et øget fokus på bæredygtige løsninger inden for alle områder af offentlige indkøb i Danmark og i internationale organisationer. Det øger efterspørgslen på markedet og bidrager til at skabe et fundament for, at virksomhederne kan øge bæredygtigheden inden for produkter, produktionsmetoder og tjenesteydelser.
- Promover Verdensmålene blandt nationale og internationale partnere og del engagement, erfaringer og gode resultater: Vi skal stå sammen og hjælpe hinanden, hvis vi skal realisere Verdensmålene inden 2030!

Boks 5.3

Case: Fischer Lighting

Lysfirmaet Fischer Lighting har skabt den bæredygtige lampe August af gamle fiskenet. Før virksomheden udviklede løsningen, testede de både lommeuld, kaffegrums og gamle jeans. Der er hårdt arbejde bag lanceringen, men også et stærkt samarbejde baseret på Verdensmålene. Lampen har vundet flere priser, herunder Building Green Fair Product Award i 2018 og German Green Product Award i 2019.

Fischer Lighting deltog i projektet *Fra Filantropi til Forretning* fra dets start i 2018 og har indarbejdet bæredygtighed i hele sin forretning. Virksomheden har udviklet ny, patenteret teknologi, der gør det muligt at installere LED-teknologi i eksisterende lysarmaturer. Med Fischer ReDesign®, som August er en del af, anvender Fischer Lighting de gamle lysarmaturer, men skaber et helt nyt design baseret på genanvendte lampehuse. Denne linje hædrer den oprindelige designers historie og linjer og tilføjer nye teknikker og teknologier til historien. I gen-udviklingen af disse fixturer vil Fischer ære kvaliteten fra de oprindelige skabere i den nye kombination. Fischer Lightings designprincip er *design for adskillelse*. Det betyder, at alle dele skal kunne skilles ad og genbruges igen og igen. Således er lampen det næste skridt mod endnu mere bæredygtig belysning.

Lars Elmvang, partner i Fischer Lighting, siger: *Vi skal tage Verdensmålene alvorligt. Det skal ikke bare være et kommunikationsstunt, men gøre en reel forskel for klimaet og menneskers velbefindende.*

Sådan høje ambitioner kræver stærke partnerskaber med designere og leverandører. Fischer Lighting har samarbejdet med arkitektfirmaet 3XN / GXN om August-lampens udformning. Ambitionen har været, at alt skal indgå i en cirkulær sammenhæng, så intet ender som affald. I udviklingsprocessen søgte belysningsfirmaet efter genanvendelige materialer. De endte med en løsning fra danske Plastix, der indsamler gamle fiskenet og omdanner materialet til granulat. Men Fischer Lightings arbejde med bæredygtighed er ikke kun et filantropisk bidrag til miljøet – det gavner også virksomhedens bundlinje.

Vi ser et stort potentiale i den markedsværdi, der er i at arbejde med Verdensmålene, siger Elmvang og fortsætter: Vores bæredygtige belysningsløsninger er generelt billigere end at købe nyt, så kunderne kan både spare penge og gøre noget ekstra godt for miljøet ved at vælge vores løsninger. Bæredygtighed og profit går hånd i hånd for Fischer Lighting.

SDG 12. Ansvarligt forbrug og produktion er kernen i Fischer Lightings forretning. Ved at genbruge materiale fra fiskenet arbejder de på at undgå plast i verdenshavene, mens de udtænker nye forretningsmodeller til produktion som et alternativ til *brug og smid væk-kulturen*.

"Det drejer sig både om genanvendt plast og genbrug af resten af lampedelene. På den måde får vi en helt lukket kæde, og det er det, vi mangler, siger Hans Axel Kristensen fra Plastix.

Fischer Lighting arbejder også bevidst med SDG 7. *Bæredygtig energi* ved at optimere energien i deres belysningsløsninger. Derudover udvikler virksomheden døgnrytmelys, som vil fremme sundhed og trivsel i skoler, på arbejdspladser og i pleje- og sundhedssektoren. På den måde spiller Verdensmålene mål også en stor rolle i udviklingen og produktionen af Fischer Lightings løsninger.

"Det kræver hårdt arbejde at omsætte Verdensmålene ind i alle faser af forretningsmodellen. Det er ekstremt vigtigt at have nogle entusiaster, der kan drive processen, men det er det hele værd - både for bundlinjen og for en mere bæredygtig fremtid", konkluderer Elmvang.

Boks 5.4**Case: Peter Larsen Kaffe**

Kaffeproducenten Peter Larsen Kaffe har et klart mål: I 2030 skal al restaffald relateret til kaffeplanten være væk. Det betyder, at hele biomassen af kaffen skal anvendes uden overflødige restprodukter i kaffens lange rejse fra farmer til forbruger. Det lyder som en klassisk historie om ressourceoptimering, men historien om Peter Larsen Kaffes mission kunne i princippet begynde med de store flygtningestrømme på grænsen mellem USA og Mexico. Mange af flygtningene var kaffearbejdere fra Guatemala og Honduras, der forlod farmene på grund af dårlig indtjening og elendige fremtidsudsigter. *"Millioner af kaffebønder vil følge i deres fodspor i de kommende år, hvis ikke der sker noget i branchen. Prisen på kaffebønner har ikke ændret sig i 20 år, og det er en af grundene til, at mange forlader kaffeb Branchen, og at kun få nye producenter kommer til. Det truer hele branchens eksistens og Peter Larsen Kaffe",* forklarer Lars Aaen Thøgersen, som er ansvarlig for innovation i virksomheden.

Da Peter Larsen Kaffe kom med i projektet *Fra Filantropi til Forretning*, var målet at optimere indsatsen for at redde fremtidens kaffebønder og dermed også Peter Larsen Kaffes egen forretning. Virksomheden har allerede gjort en stor indsats inden for socialt ansvar, og arbejdet med CSR og disse initiativer er en naturlig del af virksomhedens daglige drift, hvor det med det sociale ansvar er en integreret del af kerneforretningen: En forretning der styrkes yderligere ved at omfavne og arbejde med Verdensmålene.

"Hovedsagen er at analysere, hvordan vi kan bruge Verdensmålene til at gøre størst mulig forskel og rent faktisk tale om, hvad vi kan ændre i verden. Når man får lavet den analyse og opspor, hvor man kan bidrage mest, begynder man at se, at der er forretning i filantropi", siger Thøgersen.

Resultatet af deres arbejde var en vision, der omfatter flere Verdensmål: Give en større indtjening til kaffebønderne, reducere klimapåvirkningen, reducere produktionsaffaldet, give kaffebønderne en ekstra mulighed for at tjene penge, så de kan få bedre livsvilkår samt at sikre den økonomiske bæredygtighed i branchen.

Men rejsen stoppede ikke der for Peter Larsen Kaffe. De fortsætter med at udforske nye måder at bruge kaffeplanterne på. Planterne kan for eksempel bruges til byggematerialer, læskedrikke eller vaskemiddel. Men der er også forhindringer: Det store spørgsmål for Peter Larsen Kaffe lige nu er at finde ud af, hvad der giver mest mening at producere, fordi det ikke må være for højteknologisk, da kaffebønderne skal kunne producere og distribuere det.

"Den store udfordring er, hvordan vi gør planterne til noget, der har værdi og kan sælges. Hvordan skaber vi produkter, som kaffebønderne kan tjene penge på, og hvordan sikrer vi, at de får hjælp til at sælge dem?" siger Thøgersen.

Global Compact Network Denmark

FN's Global Compact Network Denmark (GCDK) er det største netværk af virksomheder og organisationer, der arbejder med samfundsansvar og bæredygtighed i Danmark.

GCDK repræsenterer over 480 danske virksomheder og organisationer i alle størrelser og fra forskellige sektorer. GCDK's vision er at bidrage til en mere bæredygtig verden ved at opfordre virksomheder til at arbejde med samfundsansvar og bæredygtighed. Vi hjælper de danske virksomheder med at skabe værdi i deres kerneforretning gennem bæredygtighedsarbejde, ved at bruge værktøjer baseret på Global Compact's Ti Principper (menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, klima og miljø, og anti-korruption) og Verdensmålene.

Mange af de danske medlemsvirksomheder inddrager Verdensmålene i deres årlige COP-rapport (Communication On Progress), hvilket bevidner om, at de ser potentiale i Verdensmålene. Det er både som et middel til at arbejde med samfundsansvar og et konkurrenceparameter.

Vi oplever stor interesse fra danske virksomheder. På trods af pandemien, tilsluttede mere end 70 danske virksomheder og organisationer sig GCDK i 2020. Samtidig er antallet af virksomheder i Danmark, der har forpligtet sig til at arbejde med FN's Global Compacts Ti Principper det største i verden udregnet på baggrund af antallet af medlemmer pr. indbygger.

Centrale forandringer/erfaringer

Den private sektor spiller en essentiel rolle i at opnå FN's Verdensmål. De udfordringer, der stilles i de 17 mål, kan der kun tages hånd om gennem partnerskaber på tværs fx mellem den offentlige og private sektor, samt partnerskaber med civilsamfundet, den akademiske verden og andre vigtige aktører.

Det danske erhvervsliv tager Verdensmålene til sig, og anerkender, at de adresserer store problematikker, der påvirker os alle. Virksomheder er en vigtig del af løsningen og samtidig skaber Verdensmålene nye forretningsmuligheder.

Først og fremmest er virksomheder nødt til at reducere deres negative aftryk og samtidig arbejde med at finde nye og bedre løsninger i deres virksomhedsdrift. På globalt plan anses Danmark som værende førende i forbindelse med op-

nåelse af 2030 Planen, og flere Verdensmålsranglister placerer Danmark i toppen. Men Danmark er nødt til at forbedre sig på flere indsatser. Det følgende er de områder som Danmark, fra vores perspektiv, skal være særligt opmærksom på.

Den private sektors bidrag til opnåelsen af Verdensmålene

Undersøgelse af GCDK's medlemmers arbejde med Verdensmålene, april 2021

GCDK oplever en øget interesse fra vores medlemmer i arbejdet med Verdensmålene. I april 2021 afviklede GCDK en undersøgelse blandt de danske medlemsvirksomheder. På trods af, at deadline for bidrag lød på en uge, svarede 46 virksomheder på undersøgelsen. 61 pct. af besvarelserne gav konkrete eksempler på, hvordan de allerede arbejder aktivt med Verdensmålene. Virksomhederne anser Verdensmålene som et vigtigt værktøj til at indfri overordnede mål. Derudover afslører undersøgelsen også, at virksomhederne anser Verdensmålene som en del af en mega-trend, og forretningspotentialer.

"From a business opportunity perspective, the SDGs tell us about mega-trends where we see a potentially enormous un-met demand and how we can contribute to meet that demand – while doing business", lyder det ifølge Grundfos.

Stærk opbakning til Verdensmålene fra danske Global Compact-medlemmer - Danske virksomheder, der aktivt arbejder med Verdensmålene for at reducere deres negative aftryk

Det danske erhvervsliv bidrager til Verdensmålene på flere områder – lige fra at bruge Verdensmålene som rammeværk til at identificere deres positive og negative aftryk, til at integrere dem direkte i innovative forretningsmodeller og -strategier. Vi har inkluderet flere eksempler fra danske virksomheder tilsluttet Global Compact, der aktivt arbejder med Verdensmålene, som led i at finde nye forretningsmuligheder, reducere deres negative aftryk og fremme bæredygtig udvikling. Deres erfaringer fra det danske erhvervsliv viser, at der er stort potentiale i Verdensmålene, og mange måder at arbejde med dem på.

Verdensmål 5.5: Ligestilling mellem kønnene i Danmark

Den 31. marts landede Danmark, ifølge World Economic Forum's Global Gender Gap Report 2021, på en overordnet 29. plads, hvilket er en tilbagegang fra forrige års 14. plads. Endnu større tilbagegang er det fra 2008, hvor Danmark befandt sig blandt de 10 bedste lande. Rapportens overordnede dokumentation bevidner om en voksende kønsforskelle i Danmark. Dette skaber grund til bekymring i forbindelse med Danmarks bidrag til Verdensmål 5.5, som vil sikre kvinders lige muligheder i repræsentation og deltagelse i lederskab på alle niveauer i beslutningsprocesser inden for politik, økonomi og det offentlige liv.

I denne sammenhæng er det relevant at fremhæve, at Danmark rangerer i toppen i forbindelse med kvinders uddannelse, og Danmark er derfor, ifølge rapporten, et eksempel på en avanceret økonomi med en alarmerende lønforskel på 38 pct. mænd og kvinder imellem.

- **Global Compact Network Danmarks initiativ for ligestilling**

Target Gender Equality er et ligestillingsprogram, hvor medlemsvirksomheder i FN's Global Compact arbejder målrettet med, at implementere *Women's Empowerment Principles* (WEPs) i deres virksomheder. Dermed styrker virksomhederne deres bidrag til Verdensmål 5.5.

Gennem faciliteret præstationsanalyse, kapacitetsopbyggende workshops, peer-learning og dialog med flere interessenter på landsplan, vil *Target Gender Equality* understøtte virksomheder i, at stille og nå ambitiøse virksomhedsmål for kvinders repræsentation og ledelse, begyndende på bestyrelses- og direktionsniveauer.

Boks 5.5

Case: Xellia Pharmaceuticals arbejde med ligestillingsmål

Xellia Pharmaceuticals fokuserede på at øge diversiteten blandt vores medarbejdere og ledere på alle niveauer. Vi sigter efter at have ≥ 40 pct. kvindelige ledere, talenter og efterfølgere i 2025. Vi formaliserede vores team for Mangfoldighed, Ligestilling og Inklusion med repræsentanter fra alle afdelinger i Xellia, og afholdt bevidsthedsøvelser for ledere om unconscious bias for at udrydde stereotyper og forældede tankemønstre. Derudover tilsluttede vi os også Women's Empowerment Principles (WEPs) og har brugt de 7 Principper til at fremdrage de initiativer, vi vil igangsætte fremadrettet. Vi udvidede omfanget af dette hold, til også at inkludere andre faktorer udover kønsdiversitet.

Se Xellia Pharmaceuticals' hjemmeside.

Boks 5.6**Case: Novo Nordisk IT (NNIT) lancerede en podcast, der hedder Women in Tech**

I 2020 introducerede NNIT podcastserien Women in Tech, hvor vi inviterer kvinder i IT-branchen ind, for at tale om ligestilling og deres oplevelser i en mandsdomineret branche.

Se NNIT's hjemmeside.

Verdensmål 12: Ansvarligt Forbrug og Produktion

Danmark er et velhavende land med et stort forbrug og en høj affaldsproduktion. Danmark er et af de lande i Europa, der genererer mest affald per indbygger, og selvom vigtige initiativer gradvist bliver implementeret, går det for langsomt. Danmark har lang vej igen, hvis vi skal efterleve alle aspekter af Verdensmål 12, og der er brug for stærk forpligtelse og engagement fra alle relevante aktører.

Danmark er nødt til at forbedre sig i forhold til affaldsproduktion, genbrug og genanvendelse, samt begynde at se affald som en ressource. Selvom der findes vigtige initiativer for affaldssortering, efterlyser mange virksomheder klare retningslinjer til ansvarlig håndtering af affald. Det officielle klimapartnerskab for affald, vand og cirkulær økonomi argumenterer for, at der skal sættes bindende mål for affaldsreduktion og genbrug. Fælles udfordringer kræver fælles løsninger, og partnerskaber på tværs af værdikæden er derfor en afgørende faktor i arbejdet mod at opnå Verdensmål 12.

- **GCDK-projektet 'Verdensmål i Værdikæden', fondet af Industriens Fond**

GCDK leder flagskibsprojektet Verdensmål i Værdikæden, der er finansieret af Industriens Fond. Det treårige projekt består af et samarbejde mellem GCDK og Danmarks Restauranter & Caf er. Projektets mål er at forbedre det overordnede bæredygtighedsniveau i restaurationsbranchen, og går metodisk til værks ved at bruge branchens værdikæde som pejlemærke. Projektets slogan lyder på, at 'fælles udfordringer, kræver fælles løsninger'. Over 70 virksomheder og organisationer arbejder på at designe, teste og forbedre bæredygtige løsninger på udfordringer med mad, spild og emballage.

Boks 5.7**Case: Schoeller Plast reducerer forbrug i produktion, og søger alternative råmaterialer i partnerskaber med Plastix**

Et af vores store fund og udviklinger ligger i søgningen efter nye materialer og især i at finde nye ressourcer, der understøtter Verdensmålene. Vores mål om at lære mere om værdikæden, har medført flere tests i at anvende gamle spøgelsesnet fra trawlere, der er endt i havet. Vi samarbejder med Plastix i Danmark for at arbejde med denne udvikling, og Plastix har hjulpet med at teste produktionsmuligheder. Dette afføder nye produkter, der vil bidrage til vores virksomheds vækst i fremtiden. Det hjælper os også med at skabe nye produkter, der har et positivt aftryk på miljøet, og gør det muligt at minimere CO₂-udledninger fra vores produktion.

Se Schoeller Plasts hjemmeside.

Boks 5.8**Case: Den danske Fashion tech virksomhed Son of a Tailor, stræber efter at komme materialespild til livs i mode-værdikæden**

Son of a Tailor har skabt en bæredygtig forretningssag gennem en "made-to-order" produktion, hvor kunder direkte kan bestille skræddersyet t-shirts, lavet specielt til dem. Son of a Tailor omstrukturerer modeindustrien til at være bedre for alle involverede parter. Det er vores ambition at gøre en ende på ugenomsigtige værdikæder, der skader t jarbejdere og planeten, samtidig med, at vi leverer et produkt, hvor vores kunder ikke skal g  på kompromis med kvalitet og pasform. Det betyder, at Verdensmål 12 ikke bare er vores fokus – det er vores DNA. Udvikling af processer og teknikker, der kan inspirere en systematisk  ndring i modeindustrien, er det, som vores forretningsmodel bygger p . Respekt for mennesker og planeten er kernen i vores bestr belsler. Derfor bidrager vi is r til Verdensm l 13 og 8

Se Son of a Tailor's hjemmeside.

Boks 5.9**Case: Storstilet upcycling af industrielle tekstiler**

DFD upcy blev etableret for at reducere spild af tekstiler fra De Forenede Damvaskerier (DFD). Målet er at upcycle, genanvende eller down-cycle 100 pct. af alle kasserede tekstiler fra deres kunders tekstilløsninger i 2025. På daglig basis bliver der kasseret omkring et ton tekstiler. Som virksomhedskoncept støtter DFD upcy Verdensmål 12 ved at lade tekstilerne cirkulere tilbage til kunderne. Dette repræsenterer en mere ressourceeffektiv tekstilløsning, som også lader kunderne reducere deres egne CO₂-aftryk, ved at være en del af en cirkulær økonomi.

Se DFD's hjemmeside.

Boks 5.10**Case: Den danske globale tekstilvirksomhed Kvadrat, en mester i cirkulært design**

Vores mærke Really upcykler brugte tekstiler for at lave materialer i topkvalitet, der udfordrer design- og arkitekturbrancherne til at gentænke deres brug af ressourcer, og til at lave designs med cirkulær økonomi i tankerne. Produktionen involverer hverken farvestoffer, vand eller giftige kemikalier, og genererer kun affald, der kan sendes til genanvendelse. Det færdige produkt er i et closed-loop system og kan med tiden granuleres igen, og anvendes i nye produkter. En mester i cirkulært design understøtter og motiverer andre innovative koncepter, der forlænger tekstilressourcers livscyklus. Deres ambition er at finde løsninger, hvor der ikke genereres spild. De tilbyder cirkularitet og en produktion, der primært foregår i Danmark, og transparens i forhold til hvor og i hvad, produkterne produceres. Dette leder også designere og arkitekter til at innovere og skabe nye designs for cirkularitet i vores byer, vores kontorer og vores hjem.

Se Kvadrat's hjemmeside.

Boks 5.11**Case: Novo Nordisks klima- og miljøstrategi er bygget på principper for cirkulær økonomi**

Vores klima- og miljøstrategi er baseret på principper for cirkulær økonomi, hvor vi minimerer forbrug på tværs af værdikæden, omdanner spild til nye ressourcer, og designer genanvendelige produkter. Vi sigter efter at eliminere spild af ressourcer, og minimerer løbende brugen af energi, materialer og vand. I dag bruger vi 100 pct. vedvarende energi på vores produktionssteder verden over, og vores mål er at have nul CO₂-udledninger fra vores drift og transport i 2030. Vores leverandører deler tankegangen om at minimere aftrykket i vores værdikæde, og vores mål er at få vores 60.000 leverandører til at bruge 100 pct. vedvarende energi, når de leverer til os i 2030. Vi tager også cirkulære beslutninger, når vi designer vores produkter ved at bruge en LCA, og vi vil lancere take-back forsøgsordninger for at eliminere affaldsaftrykket fra vores produkter.

Se Novo Nordisks hjemmeside.

Verdensmål 13: Klimaindsats

Danmark er et foregangsland inden for klimadagsordenen, og der er bred politisk opbakning til at reducere CO₂-udledninger. Opbakningen kom bl.a. til syne ved vedtagelsen af Klimaloven i 2020. Men Danmark har stadig en lang vej foran sig, hvis vi skal efterleve 2030-deadlinen, og der skal mere handling til for at nå Verdensmål 13 – særligt fra den private sektor.

Mange danske virksomheder engagerer sig i klimadagsordenen. Ifølge en undersøgelse fra 2020 lavet af Global Compact Network Denmark og Arla, arbejder 62 pct. af danske virksomheder allerede på at reducere deres CO₂-udledninger. Men 30 pct. er endnu ikke begyndt at reducere deres klimaaftryk, og kun 13 pct. af danske virksomheder sætter klimamål og måler deres egne udledninger. Mangel på klimahandling ses især blandt de små- og mellemstore virksomheder (SMV'er).

Mange SMV'er ser ikke en økonomisk gevinst i at give sig i kast med klimaarbejde, og mange efterlyser politisk handling, værktøjer og retningslinjer, for at kunne sætte ambitiøse mål og komme i gang med at reducere deres udledninger.

- **Global Compact Network Denmark's klimainitiativer**

I Global Compact Network Denmark opfordrer vi, gennem det globale initiativ *Science Based Targets*, virksomheder til at benytte *Greenhouse Gas Protokollen*. *Science Based Targets* består af et samarbejde mellem CDP, FN's Global Compact, World Resources Institute og Verdensnaturfonden (WWF). Her kan virksomheder sætte anerkendte klimamål, der stemmer overens med den nyeste forskning, og scenarier præsenteret i Parisaftalen.

Initiativet har haft stor global succes, med tilslutning fra over 1.350 virksomheder. 34 virksomheder i Danmark – inklusiv nogle af Danmarks største – har tilsluttet sig initiativet, og Global Compact Network Denmark faciliterer netværksgrupper, hvor virksomheder kan lære mere om initiativet og dets metoder, samt hvordan man sætter konkrete mål. Global Compact Network Denmark har også, i samarbejde med Dansk Industri, tilsluttet sig 'Klimaklar SMV' der er fondet af Industriens Fond. Her lærer 50 SMV'er, hvordan man udfører klimaregnskab og har tilsluttet sig *Science Based Targets* initiativet.

På globalt plan, forsøger Global Compact at øge tilslutningen til *Science Based Targets*. Det nyligste tiltag er *Climate Ambition Accelerator*, som er et kapacitetsopbyggende program, hvor virksomheder i alle størrelser kan lære om *Greenhouse Gas-protokollen* og *Science Based Targets*. Projektet udrulles i 25 lokale Global Compact netværk i hele verden, herunder det danske, og sigter efter at få hundredvis af virksomheder til at tilslutte sig *Science Based Targets* initiativet i løbet af det første år.

Boks 5.12

Case: Verdensmålsværktøjer til bæredygtighedsforbedring i offentlige og private sektorer

NIRAS har udviklet en række Verdensmålsværktøjer, der skal hjælpe med at forbedre bæredygtighed på en lang række parametre, i virksomheder og offentlige institutioner.

→SDG Capture, skaber et overblik over samspil mellem FN's Global Compact og stort set alle tænkelige projekter inden for kommuner, regioner, brancher, sundhedspleje, forsyningsselskaber, transport, og byggeri osv.

→SDG Initiator er et værktøj, der skal hjælpe virksomheder med at prioritere investeringer i bæredygtighed i forbindelse med forretnings- eller strategiudvikling, eller når nye faciliteter skal bygges.

→SDG Measure kan hjælpe med at finde ud af, hvordan man bygger på en mere bæredygtig måde, og den kan måle alle mulige parametre, og eksempelvis finde ud af hvordan solceller, træ eller genanvendelige materialer påvirker bygningens bæredygtighed.

Se NIRAS' hjemmeside.

Boks 5.13

Case: Grundfos' 2025-strategi

Med et formål om at skabe løsninger på verdens vand- og klimaudfordringer samt forbedre livskvaliteten for mennesker er bæredygtighed en integreret del af, hvem vi er, og hvordan vi driver forretning. Dette er naturligvis kernen af Grundfos' 2025-strategi. Strategien er nøglen til at efterleve vores langsigtede vand- og klimaambitioner i 2030, og den gør alt hvad der står i vores magt for at afhjælpe FN's Verdensmål, og særligt Verdensmål 6: Rent vand og sanitet, og Verdensmål 13: Klimaindsats.

Se Grundfos' hjemmeside.

Verdensmål 17: Partnerskaber for handling

Verdensmålenes potentiale for forandring kan kun virkeliggøres gennem samarbejde og partnerskaber. Danmark har flere stærke eksempler på offentlig-private partnerskaber i forbindelse med Verdensmålene, såsom stiftelsen af 2030 Panelet og de 13 klimapartnerskaber.

Vi ser også et stort antal af virksomheder tilsluttet FN's Global Compact, der engagerer sig i partnerskaber på tværs af brancher. I vores undersøgelser nævner virksomhederne også, at de aktivt arbejder med Verdensmål 17. Vi oplever også stor interesse fra den finansielle sektor, hvor fokus på bæredygtige og ansvarlige investeringer, skaber et drive for ansvarlig og bæredygtig virksomhedsdrift.

Boks 5.14**Case: BankInvest lancerede en af Danmarks mest bæredygtige aktiefonde for private investorer**

Investeringsforeningen BankInvest har iværksat flere bæredygtige fonde med specifikke mål, der støtter Verdensmålene. Det betyder, at investorenes penge understøtter Verdensmålene direkte. Derudover har fondene sat ambitiøse mål for CO₂-reduktion sammenlignet med resten af verdensmarkedet og bidrager dermed til den grønne omstilling. BankInvest var den første kapitalforvalter til at belyse dette. BankInvest tager også del i flere initiativer og partnerskaber, der særligt fokuserer på at påvirke de virksomheder, vi investerer i til at arbejde mere målrettet med CO₂-udledning og andre miljømæssige hensyn.

Se *BankInvest's hjemmeside*.

Boks 5.15**Bilag 1: Overblik over respondenter, der aktivt arbejder med Verdensmålene fra vores undersøgelse i april 2021**

Alfa	De Forenede Dampvaskerier – DFD	Phoenix Design Aid
ALK	DEIF A/S	Plastindustrien
Arbejdernes Landsbank	Demant	Qualiware ApS
BankInvest	DSB	ReSea Project
BASF A/S	Grundfos	Schoeller-Plast-Enterprise A/S
Bech-Bruun	KMD A/S	Servicefirmaet Renell A/S
Bluepack A/S	Kvadrat A/S	Shark Solutions ApS
cBrain	Københavns Erhvervsakademi (KEA)	SimCorp
Cerebriu	LE34 A/S	Son of a Tailor ApS
Christensen & Co Architects	LF Vagt ApS	Spar Nord
Coloplast	NNIT A/S	TDC NET
Copenhagen Food Collective	Novo Nordisk	Tele Greenland A/S
Core One A/S	Palsgaard A/S	VELUX
Danoffice IT	PensionDanmark	Xellia Pharmaceuticals
Danske bank		

Dansk Erhverv

Et foregangsland, der har fortsat har et stykke vej igen. Sådan kan man kort sagt beskrive Danmarks position i forhold til FN's Verdensmål. På trods af en historisk fremgang og en overordnet topplacering i internationalt regi er der stadig plads til forbedringer, når der kommer til vores nationale position og danske virksomheders bidrag til at nå indfrielsen af FN's Verdensmål. Dansk Erhverv arbejder løbende for at understøtte den nødvendige transformation, der skal til for at imødekomme de store samfundsudfordringer, der endnu ikke er løst, på en måde hvor vi kan få vendt de store forhindringer til kommercielle muligheder og styrkepositioner for danske virksomheder.

Set fra vores perspektiv er der flere centrale områder, vi i Danmark skal have rettet op på i vejen til at indfri Verdensmålene inden 2030:

- **Ansvarlig produktion og forbrug er essentielt.** På trods af topplaceringer i internationalt regi ([Sdgindex.org](https://sdgindex.org)) har Danmark stadig lang vej igen i forhold til at forbedre udførelsen af Verdensmål 12, 13 og 14 (henholdsvis Ansvarligt forbrug og produktion, Klimaindsats og Livet i havet). I den forbindelse anbefaler Dansk Erhverv at undgå, at danske SDG-indsatser og klimapolitikker får et alt for ensidigt fokus, der udelukkende kigger på nationale udfordringer. Den vej risikerer nemlig blot at skubbe de store klimaudfordringerne videre til andre lande.
- **Øget fokus på bæredygtig import.** Bæredygtig import har historisk ikke haft en lige så stor bevågenhed som bæredygtig eksport i den danske bæredygtighedsdebat. Der har været et meget stort fokus på, at Verdensmålene kan lede til nye forretningsmuligheder og eksporteventyr på op til 400 mia. kr. for danske virksomheder frem mod 2030 ([Ministry of Foreign Affairs: A World of Opportunities for Danish Businesses, January 2019](#)). Det er dog også vigtigt at fokusere på forsyningskæder, og måden hvorpå varer bliver produceret, fragtet og importeret, da det er essentielt for at forbedre indfrielsen af Verdensmålene – og ultimativt også for at realisere det store bæredygtighedspotentiale, der lægger her.
- **Sæt fart på udviklingen, når det kommer til kvinder i topledelse og bestyrelser.** I en dansk kontekst har de danske virksomheder opnået en forbedring på tværs af 14 forskellige brancher. Konkret er der i 12 ud af de 14 indikatorer sket en forbedring i henhold til indfrielsen af Verdensmålene ([Statistics Denmark: The Danish business sector and the sustainable development goals 2020](#)). Der er dog stadig nogle områder, som falder udenfor. Andelen af kvinder i danske topledelse og bestyrelser er eksempelvis stadig for lav og udviklingen går for langsomt. I årets Global Gender Gap-rapport fra 2021 falder Danmark bag de øvrige skandinaviske lande. Derfor skal Danmark sætte farten op og eliminere kønsforskellene i de danske topledelse og bestyrelser, ligesom kønskæve forskellene i det danske uddannelsessystem også skal bekæmpes.

- **Danske SMV'er sakker bagud i forhold til større virksomheder.** Omtrent en tredjedel af danske virksomheder med færre end 250 fuldtidsbeskæftigede besidder kvalificeret viden om FN's Verdensmål. Til sammenligning besidder 80 pct. af de virksomheder, der har mere end 250 fuldtidsbeskæftigede, kvalificeret viden om Verdensmålene ([Danish Chamber of Commerce: All aboard, 2019](#)). Danske små og mellemstore virksomheder udgør 98-99 pct. af dansk erhvervsliv og rummer omkring 65 pct. af de privatansatte i Danmark. Derfor har disse virksomheder samlet en essentiel rolle – både som leverandør af løsninger og som arbejdsgiver – i arbejdet for at indfri Verdensmålene i Danmark. Dansk Erhverv anbefaler målrettede initiativer for at inkludere og aktivere SMV'erne i 2030-dagsordenen.
- **På trods af COVID-19 har virksomhederne og Verdensmålene stadig brug for hinanden.** At opnå Verdensmålene handler om at sikre økonomisk og politisk stabilitet. Derfor skal virksomhedernes viden, tæft og ressourcer bringes i spil på en effektiv måde. Virksomhederne og Verdensmålene er gensidigt afhængige af hinanden, hvilket coronapandemien også har understreget. Her har vi nemlig set vigtigheden af en robust og bæredygtig global forsyningskæde. Som en erhvervs- og arbejdsgiverorganisation samarbejder Dansk Erhverv med en bred vifte af virksomheder og aktører - og vi forsøger den vej at udnytte vores position til at understøtte et arbejde med FN's Verdensmål ([The Future of Business - Mapping of the Danish Chamber of Commerce's work with the Sustainable Development Goals, 2019](#)).

Nedenfor er der konkrete eksempler på, hvordan Dansk Erhverv har arbejdet for førnævnte fokusområder i 2020 og 2021.

Boks 5.16**Soja- og palmeoliealliancerne**

Anført af Dansk Initiativ for Etisk Handel er en række brancheorganisationer, NGO'er, myndigheder og danske virksomheder gået sammen i to alliancer for henholdsvis at forbedre importen af bæredygtig palmeolie og soja. Begge varer er associeret med betydelige miljømæssige og sociale udfordringer, heriblandt på grund af skovrydninger. Alliancerne hjælper danske virksomheder med at skaffe ansvarlig palmeolie og soja. Derudover leder alliancerne også dialogen mellem danske interessenter, ligesom de også hjælper med at informere forbrugerne om soja, palmeolie og bæredygtighed. Målet er, at al palmeolie og soja, som importeres til Danmark, skal være ansvarligt produceret og ikke bidrage til skovrydninger eller ændringer i den naturlige bevoksning. Derudover er visionen at bidrage til en kontinuerlig forbedring af den ansvarlige produktion af palmeolie og soja på globalt plan. Dansk Erhverv er medlem af både Dansk Alliance for Ansvarlig Soja og Dansk Alliance for Ansvarlig Palmeolie, ligesom vi aktivt arbejder for at skabe støtte til lignende initiativer i andre områder, som er relateret til bæredygtig import.

Boks 5.17**Alliance for Bio Solutions**

Bio solutions kan eksempelvis være alternative proteiner, biologiske alternativer til pesticider, bionedbrydelig plastik, alternative materialer til nylon i tekstilproduktionen, biologiske isoleringsmaterialer og andre byggematerialer, klimaoptimering af fødevarerproduktionen med enzymer og bakterier og andre bioteknologiske løsninger, der har et positivt klimapotentiale. Disse løsninger skal være med til at reducere den globale udledning af drivhusgasser med mere end 4 mia. tons CO₂e frem mod 2030, hvorfor disse løsninger også kan blive et stort dansk væksteventyr. Ud over at bidrage til Klimaindsats (Verdensmål 13) kan bio solutions hjælpe til indfrielsen af en række Verdensmål: at fremme et bæredygtigt landbrug (Verdensmål 2), rent vand og sanitet (Verdensmål 6), ansvarligt forbrug og affaldsreduktion (Verdensmål 12), at forbedre livet i havet (Verdensmål 14) og på land (Verdensmål 15). Der er dog stadig en række rammevilkår, der skal forbedres på både nationalt og på EU-plan for at opnå det fulde potentiale i bio solutions, hvilket Dansk Erhverv – i samarbejde med alliancens medlemmer – arbejder for at sikre ([New alliance will make Danish Biotech the next windmill adventure](#), 2021).

Boks 5.18**Klimarapportering – og arbejdet for et fælles sprog**

Danske virksomheder kan være pionerer, hvad angår klimaløsninger – og de kan derfor lede den grønne omstilling på globalt plan. Et vigtigt udgangspunkt for dette er den fælles forståelse for, hvordan vi skal udregne og rapportere effekten af virksomhedernes klima- og miljømæssige påvirkninger – både nationalt og internationalt. En undersøgelse fra 2021 blandt Dansk Erhvervs medlemmer viser, at 58 pct. af virksomhederne føler, at de mangler ressourcer og viden for at kunne udføre en klimarapportering. Der er ingen tvivl om, at rapportering for CO₂-udledninger først bliver en stor drivkraft på markedet, når det inkluderer hele værdikæden. Det er med længder det mest komplekse aspekt, og det kræver meget arbejde fra underleverandører i hele værdikæden. Derfor arbejder Dansk Erhverv for at skaffe den rette rådgivning og assistance inden for klimarapportering til de danske virksomheder. Første skridt er at gøre det mere attraktivt for virksomheder at udregne og rapportere deres CO₂-udledninger. En medlemsundersøgelse viser, at 75 pct. af virksomhederne mener, at klimaet og miljøet bør spille en signifikant rolle i de offentlige udbud, men blot 11 pct. af de offentlige leverandører mener, at det er tilfældet i dag ([Virksomhederne er klar til grønne krav i offentlige udbud](#), 2020). Andet skridt er at sikre den nødvendige støtte og viden, til at kunne udføre en valid og brugbar klimarapportering, herunder med et fokus på virksomhedens scope 3-udledninger, hvilket vi i Dansk Erhverv gør gennem vejledende materiale, alliancer og politisk involvering ([Nem Klimaguide - kom i gang med din CO₂-beregning](#), 2020; [Opførelses- og rapporteringsmetoder for grøn omstilling](#), 2021).

Boks 5.19**Bekæmpelse af kønsstereotyper i det danske uddannelsessystem**

Det eksisterer store problemstillinger med en klar kønsvinkel i det danske uddannelsessystem. Antallet af mænd, der ikke får nogen uddannelse, er dobbelt så stort som antallet af kvinder. Andelen af kvinder, der søger mod specifikke sektorer, er desuden meget uforholdsmæssig. Vi har områder med en stor repræsentation af mænd, såsom ingeniører og inden for håndværk, IT og økonomi, mens vi ser, at kvinder bl.a. er overrepræsenterede inden for sundheds- og omsorgsprofessioner. Den kønsskævhed, der eksisterer i uddannelsessystemet, har også indvirkning på andelen af kvinder i ledelses- og bestyrelsesposter. Dansk Erhverv har derfor længe arbejdet for etableringen af en kønskommission inden for uddannelse, så årsagerne til at de store kønsforskelle i uddannelsessystemet kan kortlægges, og vi den vej kan komme med forslag til, hvordan man ændrer disse mønstre. Sådan sikrer vi, at vi som land får mest muligt ud af den samlede talentmasse ([Kønskommission for uddannelserne](#), 2020). Det er vores klare opfattelse, at dette også ville kunne hjælpe med at skabe en positiv udvikling i antallet af kvinder i topledelse og bestyrelsesposter.

Boks 5.20**Grundlæggelse af 'Diversity Pledge' sammen med institutionelle investorer**

Sammen med tænketanken Axcelfuture og Bestyrelsesforeningen har Dansk Erhverv de seneste to år afholdt 'Bestyrelsestopmøde', hvor professionelle bestyrelsesmedlemmer, CEOs og politikere mødes og drøfter løsningsforslag for en mere balanceret kønsfordeling i de danske topledelse og bestyrelser. Formålet med møderne har været vægnet på, at danske virksomheder også skal vise handling på området for ikke at skulle møde regulatoriske kønkvoter.

I 2021 annoncerede og inviterede Dansk Erhverv og PensionDanmark andre institutionelle investorer til en udvikling af et fælles diversitetskodeks, som kan skabe en kontinuitet i efterspørgslen for diversitet i de største danske noterede selskaber.

([Erhvervslivet vil lave fælles kodeks](#), 2021).

Den danske fødevareklynge

Af Landbrug og Fødevarer (L&F), erhvervsorganisation for landbruget, fødevarer- og agroindustrien.

Centrale forandringer/erfaringer

Danmark er på mange måder en global rollemodel for bæredygtig fødevarerproduktion og innovation. Den danske fødevarerindustri har haft bæredygtighed i fokus de sidste mange år, men efter FN's 17 Verdensmål for bæredygtig udvikling blev oprettet i 2015 (SDG'erne), er der kommet en global reference og et globalt sprog, som i høj grad har bidraget til både formulering og opfyldelse af vores mål.

Samarbejde på tværs af fødevareræddikæden har været med til at fremme den mest muligt effektive brug af naturressourcer. Vi har set store fremskridt på mange områder, hvilket i høj grad skyldes en kultur præget af et stærkt offentligt-privat samarbejde, tæt integration på tværs af fødevareræddikæden fra jord til bord, banebrydende forskning og innovation samt et grundlæggende syn på en produktion, hvor der skal være konstant fokus på ressourceoptimering. Det danske uafhængige landbrugsrådgivningssystem baseret på landmandens behov er en hjørnesten i fremdriften og innovationen. Generelt har vi lært at samarbejde på tværs af værdikæden, bidrager signifikant til et mere bæredygtigt fødevareressystem, da det genererer nye og mere bæredygtige løsninger og fødevarerprodukter.

De primære producenter investerer i præcisionsteknologi for at minimere deres miljømæssige fodaftryk og samtidig maksimere deres udbytte. Producenter udforsker konstant nye måder at reducere deres forbrug af vand, energi og engangsplastik til indpakning. I en tid hvor det globale behov for en cirkulær bioøkonomi bliver mere og mere åbenlys, så er den danske fødevareklynge allerede langt fremme. Landmænd, fødevarerproducenter, teknologileverandører, forhandlere og restauranter har et stærkt fokus på at transformere, hvad der tidligere blev betegnet som affaldsprodukter til andre værdifulde produkter. Restprodukter, der ikke kan spises af mennesker, bruges i stedet til husdyrfoder, biogasproduktion eller gødning i landbruget. Borgerne efterspørger sunde, sikre og bæredygtige fødevarer, og sætter dermed dagsordenen for landbruget.

Den danske fødevarersektor har over tid både øget dens produktion og reduceret dens miljømæssige påvirkning. Samtidig kan Danmarks fødevarerproduktion brødføde en befolkning, der er tre gange så stor som den danske ved at bruge den bedste tilgængelige teknologi. Alligevel har fødevarersektoren et konstant fokus på, hvordan den kan forbedre sig yderligere.

Fra den danske fødevareklynge synspunkt, så har vi set de største forbedringer, men har også det fortsat største forbedringspotentiale for disse Verdensmål:

- **3: Sundhed og velvære:** Antallet af borgere med livstilssygdomme er stigende i Danmark. Dette er

med til at sætte vores sundhedssystem under pres. Det stiller også krav til fødevarereproducenterne om tage medansvar for borgernes sundhed og hjælpe med at undgå usunde kostvaner.

- **12: Ansvarligt forbrug og ansvarlig produktion:** Danmarks fødevarereindustri sætter et godt eksempel, når det kommer til ressourceeffektivitet. Vi skal fokusere endnu mere på ressourceeffektiv produktion og forbindelsen mellem produktivitet, ernæring og bæredygtighed. Det gør det nødvendigt for fødevarereproducenterne at optimere deres produktion, genbruge endnu flere produkter og materialer samt at genbruge næringsstoffer i fremtidige fødevarereproduktioner.
- **13: Klimaindsats:** Danmarks udledning af drivhusgasser er faldet med 32 pct. siden 1990. Landbrugets produktion består af komplicerede biologiske processer, som naturligt leder til udledning af drivhusgasser. Alligevel har det danske landbrug formået at reducere dets udledning med 16 pct. siden 1990, og samtidig øge dets produktion med 21 pct. Alligevel er det nødvendigt med flere initiativer, hvis vi skal blive klimaneutrale.

Den danske fødevarereklynge bidrager til opfyldelsen af SDG'er

Den danske fødevarereklynge bidrager med sunde, sikre og bæredygtige fødevarer og løsninger til Danmark og resten af verden. En bæredygtig, produktiv og ressourceeffektiv fødevarereproduktion vil både direkte og indirekte bidrage til opfyldelse af alle 17 SDG'er, da landbrugs- og fødevarerektoren berører mange dele af samfundet. Den danske landbrugs- og fødevarerektor er en af Danmarks vigtigste styrkepositioner, og bidrager til bæredygtig fødevarereproduktion både på nationalt og internationalt niveau. Sektorens intensive og bæredygtige produktion, hvor vi konstant producerer mere med færre ressourcer, er et vigtigt element i de fremskridt, den danske fødevarereklynge gør. Vores hovedbidrag til opfyldelsen af SDG'erne kan opsummeres således:

#3 Sundhed og velvære

Mad er kilde til næring, glæde, fællesskab og gode oplevelser. Gode, sunde og sikre fødevarer er et vigtigt element i forebyggelse af sult og fejlnæring på globalt plan. Det er naturligt, at vi som sektor går op i, at folk lærer om den mad, vi producerer. Ligesom det er naturligt, at vi fortsat fokuserer på at udvikle mad, der er sundere og mere smagfuld. Vi fokuserer på vores internationale ansvar. I flere udviklings- og middelindkomstlande kæmper befolkningen med fejlnæring og dårlig fødevareresikkerhed. L&F hjælper også ude i verden med at fremme lokal, bæredygtig vækst og udvikling ved brug af dansk viden og innovation. Sektorrådgiver-programmet er en måde at gøre dette på.

Boks 5.21

Case: Madskoler

Sammen med ungdomsorganisationen 4H, supermarkedet REMA 1000 og flere hundrede frivillige, har L&F arrangeret Madskoler i næsten to årtier. I fem dage hvert år arbejder vi på at give danske børn madglæde samt viden om, hvor maden kommer fra, og hvordan man skal sammensætte den.

Boks 5.22

Case: Sektorrådgiverprojekter

Landbrug & Fødevarer vil fremme en lokal, bæredygtig udvikling rundt om i verden – med brug af dansk viden og danske løsninger. Det gør vi bl.a. i sektorrådgiver-programmer i udviklings- og mellem-indkomstlande, hvor befolkningen og myndighederne kæmper med under- og fejlnæring og med lav fødevarereforsyningsikkerhed. Sektorrådgiverne hjælper med at bygge viden op lokalt og bidrage til nye projekter, for eksempel inden for landbrug og fødevarereproduktion. Konkret har Landbrug & Fødevarer gennem nogle år været involveret i et Danida-støttet projekt, der skal kapacitetsopbygge mejerisektoren i Nigeria. Siden er vi kommet med i et Danida-projekt i Indonesien, der skal starte økologisk produktion i mejerisektoren op.

#12 Ansvarligt forbrug og ansvarlig produktion

Den danske fødevarerkllynge har tradition for innovation og har stadig øget fokus på ansvarlig og bæredygtig fødevarerproduktion. Vi har gjort meget for at skabe en mere ansvarlig produktion, som fører til et lavere ressourceforbrug, fremmer en cirkulær bioøkonomi og forbedrer dyrevelfærden.

Boks 5.23

Case: Dansk protein innovation

I takt med en voksende verdensbefolkning, så vokser efterspørgslen på bæredygtigt protein også. Protein er ikke bare protein. Det findes i mange forskellige former, det er i en masse fødevarer, og så er det vitalt for både mennesker og dyr. L&F har været med til at grundlægge samarbejdet Dansk Protein Innovation, som består af interesseorganisationer, virksomheder og videninstitutioner. Målet med samarbejdet er at fremme og koordinere forskning og innovation for at øge en markedsbaseret og bæredygtig dansk produktion af protein til fødevarer og foder.

Boks 5.24

Case: DRIP

Fødevarerindustrien har også bidraget til grundlæggelsen af DRIP, et partnerskab mellem fødevarer virksomheder, universiteter, teknologileverandører og forskningsinstitutioner, der bringer to af Danmarks styrker – fødevarerproduktion og vandteknologi – tæt sammen. Der skal udvikles nye bæredygtige løsninger, der kan spare på vandet i fødevarerindustrien. Målet er, at fødevarerindustrien skal reducere vandforbruget med 15-30 pct., hvilket er godt på vej til at blive nået herhjemme.

#13 Klimaindsats

Hvis vi skal brødføde en voksende verdensbefolkning og samtidig forsøge at redde klimaet, nødvendiggør det nye og innovative løsninger. Derfor har den danske fødevarerkllynge sammen en vision om en klimaneutral dansk fødevarerindustri i 2050.

Det er dog essentielt, at vi tænker i større skala end bare Danmark. Klimaforandringerne er en global udfordring, og alle skal handle i tråd med FN's globale mål om at mindske sult, kæmpe imod klimaforandringerne og sikre en bæredygtig produktion gennem samarbejde.

Vi har allerede en af de mest klimavenlige fødevarerproduktioner i verden. God landbrugspraksis, innovative firmaer og effektiv forskning har gjort dansk fødevarerproduktion til en af de mest klimavenlige i verden i dag. Der er mange eksempler: Gødning der transformeres til energi, afgrøderester der bliver til protein, køer der spiser mindre, men giver mere mælk osv.

Boks 5.25

Case: Global Klima-Task Force

Danmark står for 0,1 pct. af verdens CO₂-udledninger. Hvis vi for alvor vil klimakrisen til livs, så skal vi særligt tænke på tværs af landegrænser. Derfor har L&F oprettet Den Globale Klima-Task Force, der skal udvikle konkrete initiativer til at minimere det globale klimaaftryk. Teknologier, produkter og know-how fra den danske fødevarerkllynge er af væsentlig betydning for at reducere udledningen fra fødevarerproduktionen overalt i verden. Med dansk avlsmateriale kan emissioner fra svineproduktion reduceres med op til en fjerdedel. Eller metan-emissionen kan reduceres med op til 33 pct. pr. liter mælk i nogle lande. Den Globale Klima Task Force har i slutningen af september 2021 afleveret sine håndgribelige anbefalinger i form af politiske mål og generelle udviklingsmuligheder.

5.2.5 Akademiske institutioner

De næste kapitler er skrevet af Syddansk Universitet og UNESCO.

Syddansk Universitet – research og uddannelse bidrager til den bæredygtige udvikling

Vi skaber værdi for og med samfundet

Et universitet skal samarbejde med det omgivende samfund, bidrage til at fremme vækst, velfærd og udvikling i samfundet og udveksle viden og kompetencer med dets omverden. SDU's arbejde med at bidrage til Verdensmålene for bæredygtig udvikling tager derfor udgangspunkt i universitetets værdiskabelse for og med samfundet. Vi bidrager til den bæredygtige udvikling gennem forskning, uddannelse og formidling på allerhøjeste internationale niveau. Det forudsætter dels en prioritering af grundforskningen, dels en prioritering af strategiske forskningsområder med fokus på bæredygtighed. Dertil kommer uddannelse af flere tusinde dimitterende med både kernefaglighed og viden om bæredygtig udvikling samt en deltagelse i den offentlige debat om fx den grønne omstilling. Vi har derfor integreret arbejdet med FN's 17 Verdensmål ud fra en helhedsorienteret tilgang. Det betyder, at vi arbejder med den bæredygtige udvikling i forskellige arenaer, der samlet set skal styrke universitetet som et 'levende laboratorium', hvor forskere, studerende og eksterne partnere kan arbejde med problemstillinger knyttet til bæredygtighed.

Forskning og vidensamarbejde

Den bæredygtige udvikling, som Verdensmålene giver udtryk for, forudsætter samarbejde på tværs af fag, discipliner, organisationer og geografi. Men den fordrer også ny viden og nye løsninger. En væsentlig del af forskningen på SDU foregår allerede i samarbejde med omverdenen, på tværs af forskellige forskningsmiljøer og med fokus på de såkaldte grand challenges. Vores arbejde med Verdensmålene har derfor taget udgangspunkt i eksisterende, stærke forskningsmiljøer omkring eksempelvis bæredygtig turisme, demografi, global sundhed, active living, life cycle engineering, global bæredygtig produktion samt vand- og havmiljø. Vores tilgang på forskningsområdet består derfor dels i at understøtte de forskere, som selv har valgt at arbejde med den bæredygtige udvikling, dels at fremme tværdisciplinære forskningsprojekter med fokus på bæredygtighed, og dels at iværksætte nye strategiske forskningsprojekter med fokus på Verdensmålene.

Undervisning og uddannelse

Uddannelser skaber værdi og udvikling. Den bæredygtige udvikling forudsætter, at der fortsat uddannes personer med en høj kernefaglighed, men de skal også kunne noget mere. Der er også behov for, at de er gode til tværdisciplinært arbejde, innovation og håndtering af komplekse problemstillinger. Vi har derfor udviklet et fælles introduktionsforløb om Verdensmålene for alle nye studerende. Verdensmålene udgør rammen for de studerendes arbejde med komplekse glo-

bale problemer som fx fattigdom, ulighed i sundhed, fosforkrisen, innovation og økonomisk vækst eller klimaudfordringer. Vi arbejder desuden på at udvikle flere valgfag og overbygningsuddannelser med fokus på bæredygtighed, social ansvarlighed og etik, som vil gøre det muligt for studerende at dygtiggøre sig yderligere inden for disse emner. I forhold til co- og ekstracurriculære aktiviteter gennemfører vi bl.a. case competitions, hvor studerende arbejder med bæredygtighedsudfordringer fra virksomheder, og støtter gennem en Verdensmålspulje studenterbårne initiativer, der fremmer bæredygtigheden på SDU.

Mennesker og organisation

Erfaringer fra andre universiteter viser, at op til 80 pct. af det klimaaftryk, som kommer fra et universitet, kan forklares ved adfærden blandt studerende og ansatte. Det har derfor været vigtigt for os at involvere studerende og ansatte i arbejdet med at gøre universitetet mere bæredygtigt. Derfor har vi etableret et Verdensmålsforum på tværs af universitetet og bæredygtighedsudvalg på hvert fakultet, hvor studerende og ansatte kan bidrage med ideer og forslag til en bæredygtig drift. Flere af de indsatser, der er sat i værk for at gøre SDU til et grønnere, sundere og mere mangfoldigt universitet, har således rod i forslag fra studerende og ansatte. Det handler fx om at få mere bevægelse ind i løbet af dagen på universitetet, bedre affaldssortering, valg af mere klimavenlige transportformer, øget biodiversitet på vores campus osv. Effekterne af nogle af disse tiltag vil vi følge gennem udarbejdelse af et klimaregnskab, men som et 'levende laboratorium' bliver flere af indsatserne også fulgt og forankret i forskningen

UNESCO – Verdensklasse undervisning i Verdensmål

Verdensmålsskoler uddanner ansvarlige verdensborgere

62 danske skoler og ungdomsuddannelser er i dag en del af et verdensomspændende skolenetværk, der har forpligtet sig til at inddrage Verdensmålene i deres skolehverdag. Således undervises børn fra Haiti til Herning i globalt medborgerskab og bæredygtig udvikling.

UNESCO Verdensmålsskoler hedder netværket, der i Danmark er økonomisk støttet af Børne- og Undervisningsministeriet, og sådan en skole ligger i Herning. På Lindbjergskolen skal eleverne uddannes til ansvarlige verdensborgere. Derfor er et globalt udsyn en vigtig del af undervisningen. Lindbjergskolen danner partnerskaber med andre skoler - både i Danmark og ude i verden. I Herning udveksler eleverne for eksempel erfaringer og debatterer Verdensmål med deres brasilianske venskabsklasse.

Skolen og lokalsamfundet arbejder sammen om målene

Lærerne arbejder målrettet med at skærpe elevernes bevidsthed i forhold til natur og bæredygtighed. Og man arbejder på, at eleverne skal erfare, hvordan også små handlinger kan gøre en stor forskel.

Mantraet lyder, at Verdensmål skal være hverdagsmål. De flotte målsætninger bliver omsat til konkret undervisning om affaldssortering, madspild og genbrug. Derudover afholder Lindbjergskolen en årlig Verdensmålsuge, hvor lokalsamfundet inddrages, og hvor eleverne bl.a. holder oplæg for Herning Kommunes Verdensmålsudvalg.

At være med i netværket af UNESCO-skoler giver Lindbjergskolen inspiration til at sætte en retning for arbejdet på skolen i alt fra det organisatoriske niveau til årsplanerne. Det giver pondus og tyngde at være en del af UNESCO Verdensmålsskoler og gør det nemmere at tiltrække partnere og skabe nye samarbejder.

Verdensmål 5 om ligestilling får plads i frisørfaget

Det er ikke kun på grundskoleniveau, at danske elever har mulighed for at gå i Verdensmålsskole: Tradium i Randers, er også udnævnt som UNESCO Verdensmålsskole og huser både erhvervsskole og gymnasium.

På Tradium er det ligesom på Lindbjergskolen centralt at gøre arbejdet med Verdensmålene konkret for eleverne og målene relevante for hver enkelt uddannelse. Hvad enten man skal være frisør, mekaniker eller arbejde med service eller handel, er Verdensmål og bæredygtig dannelse integreret i undervisningen. Mekanikerne besøger virksomheder, der genanvender dæk. På frisøruddannelsen taler man om ligestilling, når man gennemgår forskellige trends gennem tiden. Og på handelsskolen taler man om virksomhedernes samfundsansvar og undervises i, hvordan man kan lave en forretning, der måde er miljømæssigt og økonomisk bæredygtig.

Også uden for undervisningen spiller Verdensmålene en rolle; kantinen iværksætter initiativer, der nedbringer madspild, Verdensmålene er skrevet ind i skolens indkøbspolitik, elever og medarbejdere praktiserer samkørsel, og overalt på skolen er der indført affaldssortering.

5.2.6 Regioner og kommuner

De næste kapitler er skrevet af Danske Regioner og Kommunernes Landsforening.

Danske Regioners arbejde med FN's Verdensmål

OECD-programmet "A territorial approach to the SDGs" argumenterer for, at regioner og byer spiller en afgørende rolle i at indfri FN's Verdensmål. Danmarks fem regioner demonstrerer netop dette. Regionernes opgaver inkluderer sundhed, psykiatri og tilbud inden for det specialiserede socialområde, kollektiv transport og mobilitet, uddannelse, miljø, miljø- og naturbeskyttelse og regional udvikling, hvilket gør

regionerne særligt relevante i den nationale implementering af Verdensmålene.

Sådan bidrager regionerne til implementeringen af Verdensmålene

I dag arbejder regionerne inden for rammerne af de nationale mål for det danske sundhedsvæsen. De nationale mål fokuserer eksempelvis på behandling af høj kvalitet, dødelighed og patientsikkerhed samt sunde leveår. Dette hænger sammen med mange af indikatorerne i mål 3 om at sikre et sundt liv og fremme trivsel for alle. Det indbefatter bl.a. tobaksforebyggelse og at nedbringe dødelighed af ikke-smitsomme sygdomme. Regionerne har implementeret de nationale mål i deres forvaltning af sundhedsvæsenet og er frit stillet til at vælge de mest passende indikatorer. I forbindelse med mål 13 om klimaindsats, har regionerne sat et ambitiøst mål om at reducere CO₂-udledningen fra hospitalsdriften med 75 pct. før 2030. Dette er mere ambitiøst end det nationale mål om en reduktion på 70 pct.

Sådan arbejder regionerne med Verdensmålene

Regionerne har de seneste år arbejdet med Verdensmålene i forhold til både eksisterende og nye aktiviteter. I dag har alle regioner et bredt fokus på, hvordan de kan styrke den bæredygtige udvikling gennem deres drift og i løsningen af myndighedsopgaverne. Nogle regioner har valgt af formulere målrettede handlingsplaner for Verdensmålene, mens andre har valgt at integrere Verdensmålene i de eksisterende udviklingsstrategier og handlingsplaner. Generelt repræsenterer Verdensmålene et vigtigt perspektiv som indgår, når der tages politiske beslutninger og eksempelvis i forbindelse med formuleringen af indkøbsstrategier. Dette på trods af udfordringer med at leve op til både de politiske og økonomiske målsætninger.

Samarbejdsaftaler for bæredygtig udvikling

Regionerne har en særlig styrke, når det gælder Verdensmål 17 om partnerskaber. I en lang række af de regionale udviklingsopgaver har regionerne i årevis været, og er stadig, drivkraften bag et stort antal brede partnerskaber mellem myndigheder og organisationer omhandlende fælles løsninger på komplekse problemer inden for sundhed, miljø, klimaforandringer, uddannelse og mobilitet. Regionerne involverer borgerne, kommunerne og andre interessenter i forbindelse med de regionale udviklingsstrategier, og projekterne bliver næsten altid implementeret i samarbejde med eksterne interessenter. Et eksempel på dette er partnerskabet omhandlende pesticider i Region Syddanmark, som har til mål at beskytte grundvandet.

Tværgående indsats i Danske Regioner

Som en overbygning til deres konkrete arbejde, samarbejder de fem regioner på nuværende tidspunkt med deres interesseorganisation, Danske Regioner, for at identificere en række fællesregionale udfordringer og indikatorer forbundet med Verdensmålene. Ambitionen er, at regionerne sammen kan sætte retningen for regionale løsninger på globale bæredygtighedsudfordringer via fælles regionale indikatorer og fokusområder. Gennem kvantitative og kvalitative opfølgninger er intentionen at blive bedre til at forklare, hvordan regioner som en helhed adresserer specifikke udfordringer og

muligheder for borgerne i forbindelse med adgang til sundhedsvæsenet og regional udvikling.

Løsninger vil kunne inspirere andre lande i deres arbejde med Verdensmålene.

Kommunernes Landsforening

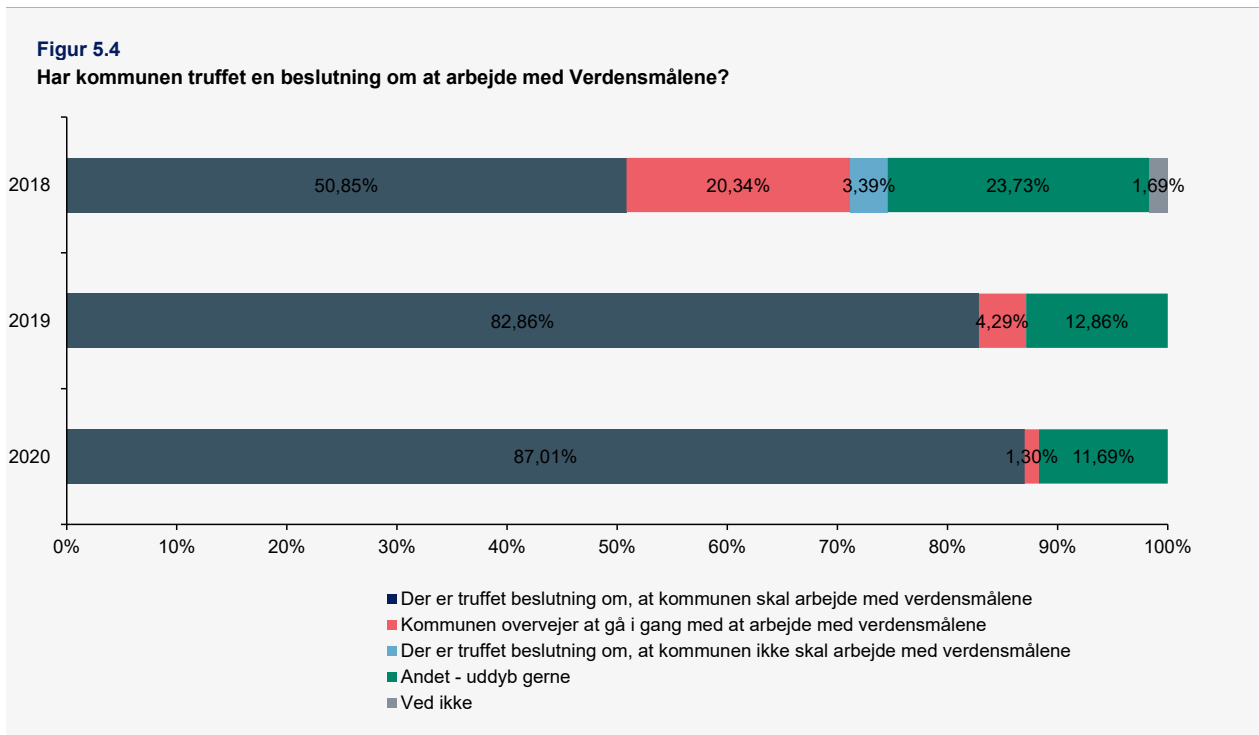
Danmarks decentraliserede offentlige sektor

I Danmark er den offentlige sektor yderst decentraliseret. Det lokalpolitiske ansvar er forankret inden for landets 98 kommuner under ledelse af et politisk byråd. De 98 kommuner i Danmark er ansvarlige for at sikre velfærd og udvikle lokalsamfundet inden for flere områder under den offentlige sektor, som er relateret til Verdensmålene - herunder sundhed, sociale tjenester, beskæftigelse, folkeskolen, børnepasning og økonomisk udvikling.

KL – Kommunernes Landsforening og Verdensmålene

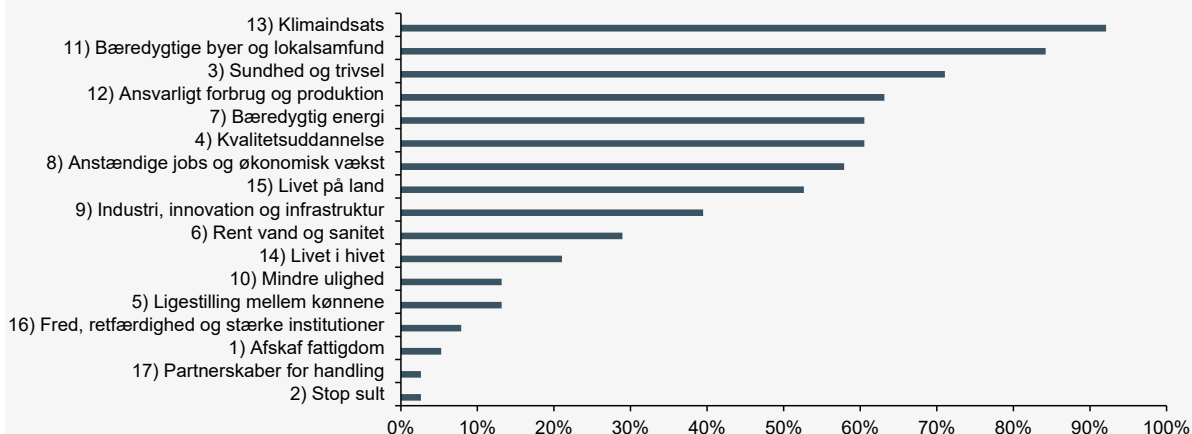
Kommunernes Landsforening (KL) er en interesseorganisation for Danmarks 98 kommuner. Set fra KL's synspunkt er det meget positivt, at regeringen har sat så høje ambitioner for at nå Verdensmålene. Bæredygtighed er vigtig for samtlige områder af samfundsudviklingen, og den politiske retning skal både være visionær og konkret, for at vi kan nå målene inden 2030. Hvis det skal lykkes, skal arbejdet være håndgribeligt for de aktører i samfundet, som bidrager til opfyldelse af målene. Derudover skal det lykkes – både nationale og kommunale politikere at engagere borgere og virksomheder i arbejdet. Her er brede partnerskaber en afgørende forudsætning. Fra KL's synspunkt er Verdensmålene om *klimaindsats, bæredygtige byer og lokalsamfund, sundhed og trivsel* samt *ansvarligt forbrug og produktion* både vigtige og relevante mål i dansk sammenhæng. Derudover er det også områder, hvor innovative og konkrete danske

KL støtter på flere måder Danmarks 98 kommuner i deres arbejde med Verdensmålene. Dette omfatter bl.a. kommunikation med kommunale funktioner vedrørende Verdensmålene på regeringsniveau, deltagelse i nationalt samarbejde for at styrke fokus på Verdensmålene på tværs af det danske samfund, indsamling af viden og videndeling om bedste praksisser kommunerne imellem, udbredelse af brugen af de danske Verdensmålsindikatorer, gennemførelse og understøttelse af forskning i Verdensmålene, fx et ph.d.-studium om lokalt samarbejde om Verdensmålene på kommunalt niveau ved at stille fysiske og digitale platforme til rådighed for dialoger såsom konferencer, webinarer, netværk etc.

Anm.: 77 kommuner responderede i 2020, 70 i 2019 og 59 i 2018 ud af de i alt 98 kommuner i Danmark.

Figur 5.5
Indikation af hvilke Verdensmål, kommunerne har prioriteret (2020)

Anm.: 38 kommuner responderede i 2020 ud af de i alt 98 kommuner i Danmark.

Hvordan arbejder de danske kommuner med Verdensmålene?

Arbejdet med Verdensmålene er meget udbredt i Danmarks 98 kommuner. Næsten 9 ud af 10 kommuner har valgt at arbejde aktivt med Verdensmålene. Det er en stor stigning på blot to år, hvor dette kun var tilfældet for halvdelen af kommunerne i 2018 (se figur 5.4). Der er derfor på kommunalt plan et stærkt politisk engagement i arbejdet med Verdensmålene, og størstedelen af de danske kommuner har forankret Verdensmålene i de beslutninger og initiativer, der vedtages i byrådene, eller oprettet særlige politiske udvalg specielt til dette formål. De tre mål, som prioriteres højest af kommunerne, er klimaindsats, bæredygtige byer og lokalsamfund samt sundhed og trivsel (se figur 5.5).

For at kunne integrere Verdensmålene i det daglige arbejde på tværs af kommunernes mange områder har 24 pct. implementeret lokale Verdensmålsstrategier eller handlingsplaner, mens 74 pct. har indarbejdet Verdensmålene i deres nuværende strategier.

Partnerskaber og et bredt samfundsmæssigt engagement er nødvendige for at kunne nå Verdensmålene, og de fleste kommuner har etableret partnerskaber med virksomheder og organisationer i civilsamfundet med henblik på at opnå konkrete resultater i et bredt lokalt samarbejde. Verdensmålene har vist sig at være et fremragende grundlag for at skabe dialog og engagement hos borgere, virksomheder, civilsamfundet og offentlige myndigheder, så de kan gå sammen om at nå de mål, som er fælles for både lokalsamfundet og Verdensmålene.

Verdensmålene i de danske kommuner

Dette afsnit giver et overblik over implementeringen af Verdensmålene i de danske kommuner. Gladsaxe Kommune er den første kommune i Danmark, som har udarbejdet et Voluntary Local Review (VLR), som vil blive beskrevet i et selvstændigt kapitel. Københavns Kommune forventer ligeledes at udarbejde et VLR i nær fremtid.

De følgende kapitler er skrevet af Gladsaxe, Københavns, Sønderborg, Guldborgsund, Vejle og Aarhus Kommune (redaktionen på disse bidrag blev afsluttet i slutningen af april 2021).

Figur 5.6

Danske kommuner, som har bidraget til VNR-rapporten

Anm.: Gladsaxe Kommune er den første danske kommune til at udarbejde et Voluntary Local Review (VLR).

Voluntary Local Review: Gladsaxe

Gladsaxe Kommune er en af frontløberne på 2030-dagsordenen i Danmark og var den første kommune, som leverede på FN's Verdensmål ved at indarbejde dem i kommunens strategi, Gladsaxe-strategien 2018-22.

Gladsaxe ønsker at bidrage til den bæredygtige udvikling globalt ved at handle lokalt. Dette sker på tværs af sektorer og i kraft af partnerskaber med eksterne aktører og civilsamfundet. Gladsaxe er et tætbeboet område midt i Storkøbenhavn.

Bæredygtig udvikling har været en del af byrådets vision i mange år, da Gladsaxe er en meget ambitiøs kommune med store visioner, ikke bare på miljøområdet, men også inden

for økonomisk og social bæredygtighed. I Gladsaxe bygger bæredygtighed bro mellem kommunens program for velfærd og vækst, og Gladsaxe har vist, hvordan Verdensmålene kan styrke udviklingen af bæredygtig vækst og velfærd – både i spydspidsprojekter og mindre handlinger og initiativer i praksis.

En vigtig erfaring fra Gladsaxes tilgang til Verdensmålene er, at bæredygtig udvikling kræver politisk lederskab globalt og handling lokalt. Budskabet i Gladsaxes VLR-rapport er, at byer, regioner og kommuner har enestående muligheder og kan spille en afgørende rolle for den bæredygtige udvikling i praksis, fordi de er tæt på både borgerne og virksomhederne. Gladsaxe er et tydeligt eksempel på, at Verdensmålene har bidraget til at omdanne en klassisk velfærdsmodel til en mere bred og helhedsorienteret tilgang på tværs af sektorer, så der skabes mere bæredygtig vækst og velfærd.

Gladsaxes tilgang

Gladsaxes særlige tilgang til Verdensmålene er kendetegnet ved følgende:

- En klar strategisk kommunal planlægning, som hænger sammen med Verdensmålene.
- Verdensmålene integreres i kernestrategierne og medvirker til at bygge bro mellem de forskellige områder i by-strategien, som definerer seks målsætninger for byen.
- De enkelte målsætninger er relateret til aktiviteter og tager udgangspunkt i Verdensmålene, hvilket er med til at sætte barren højere i udviklingen af kerneopgaver, tjenester og aktiviteter.
- Alle administrative aktiviteter skal være klædt på til at kunne nå disse målsætninger.
- Brugen af Verdensmålene er dybt funderet i kommunens prioriterede områder og interesser.

Voluntary Local Review fra Gladsaxe

Med sit lokale bidrag Voluntary Local Review (VLR) - vil Gladsaxe gerne inspirere andre organisationer ved at fremlægge sin strategiske tilgang til 2030-dagsordenen generelt og især til Verdensmålene.

Formålet med Gladsaxes VLR er ikke at give et udtømmende overblik baseret på samlede rapporter med kvantitative data og kvalitative cases, men snarere at præsentere sin tilgang samt nogle konkrete eksempler i praksis og relevante data. Dette kan være lige så brugbart og inspirerende for andre kommuner, organisationer etc., da det viser en ny strategisk tilgang, som har lykkedes med at mobilisere organisationen og lokalsamfundet i kraft af politisk lederskab, strategisk styring og lokal handling både inden for og uden for organisationen.

Globale mål og lokal handling i Gladsaxe - Gladsaxestrategien

Verdensmålene blev indført under udviklingen af Gladsaxes kommunale strategi for perioden 2018-2022 og er nu integreret i seks tværsektorielle mål i Gladsaxestrategien:

1. Børn og unge former fremtiden (Verdensmål 4 og 17)
2. Attraktiv erhvervsby med jobvækst (Verdensmål 8, 12 og 17)
3. Lige muligheder for at lykkes (Verdensmål 3, 4, 8 og 17)
4. Grøn og levende by (Verdensmål 11 og 17)
5. Sundhed og trivsel hele livet (Verdensmål 3 og 17)
6. Klimavenlig by (Verdensmål 12, 13 og 17)

Gladsaxe finder, at samtlige 17 Verdensmål er vigtige og indbyrdes afhængige og har derfor taget udgangspunkt i de Verdensmål, som er med til at hæve barren i udviklingen af kerneopgaver på de strategiske fokusområder.

Implementering

Da denne strategi fungerer som overordnet strategisk ramme for kommunens udvikling, udgør den et vigtigt værktøj for både den politiske og strategiske styring af Gladsaxe. Strategien implementeres med systematisk fokus på tre dimensioner:

- **Politisk fokus på fremskridt og resultater**
Strategien danner grundlag for de økonomiske dispositioner i budgettet og rent strategisk. Årsrapporten er baseret på den tredobbelte bundlinje. 2-6 indikatorer for hver målsætning, så vi kan måle fremskridtet og justere vores handlinger.
- **Systematisk implementering inden for organisationen**
Samtlige strategier, planer og beslutninger har rod i strategiens vision og målsætninger, som er integreret i organisationens styringsprocesser og -systemer. En anden vigtig del af at inspirere medarbejdere og ledere til handling er, at dele viden og inspiration gennem cases fra samtlige sektorer.
- **Engagement og partnerskaber for lokal handling**
Partnerskaber med lokale virksomheder samt innovation og dialog med borgere, sammenslutninger etc. er afgørende for at kunne bidrage til målene og blive et mere modstandsdygtigt lokalsamfund.

Bæredygtig udvikling kommer ikke af sig selv

Gladsaxe betragter Verdensmålene som en gensidig politisk og strategisk ledelsestilgang, hvor de fælles målsætninger oversættes, så de giver mening både inden for og på tværs af kommunens forskellige afdelinger og enheder. På den måde har man udviklet en organisationskultur, hvor både ledere og medarbejdere nytænker deres arbejdsmetoder og bidrager til en bæredygtig udvikling på mange forskellige måder ved at kombinere flere faglige perspektiver. Fx betragtes byen ikke bare som et fysisk sted, men også som en ramme for bæredygtige aktiviteter, og man søger konstant efter bæredygtige løsninger i alle organisationens områder og tjenester – herunder sundhed, læringsmiljøer, offentligt byggeri etc.

Hver enkelt medarbejder opfordres til at integrere Verdensmålene og bæredygtighed i sine opgaver, så der ikke kun er fokus på de store projekter og spydspidsprojekter, men også på de små, men vigtige ændringer i aktiviteter, tjenester og praksisser. Man skaber ikke motivation gennem micromanagement men ved sammen at udvikle visioner for fremtiden og føre disse idéer ud i livet.

2030-dagsordenen er ikke blot en toprioritet i ledelsessystemer og i organisationskulturen, den understøttes også gennem lokalt engagement inden for og uden for organisationen. Samarbejde og samskabelse med borgere og lokale virksomheder er afgørende for at kunne sikre en bæredygtig fremtid. Det kan ikke lade sig gøre ved at benytte en top-down-model, men snarere en integrerende, cirkulær model, der forbinder perspektiver fra de forskellige grene inden for og uden for organisationen. Dette sker gennem dialog og tværfunktionelle netværk og ved at styrke lokalsamfundets evne til at handle på miljøændringer for at kunne blive en mere modstandsdygtig by.

På vej mod målet

Hvert år udarbejdes der en omfattende rapport for byrådet, som beskriver, hvordan det går med at nå de strategiske målsætninger. Rapporten er baseret på både kvantitative data for indikatorerne og kvalitative cases. Det kvantitative datasæt suppleres af kvalitative cases, da der forekommer mange aktiviteter og ændringer i forhold til bæredygtighed, hvilket ikke kan afspejles på en meningsfuld måde ved brug af kun kvantitativ data.

Rapporterne viser, at det er lykkedes at integrere målsætningerne i kommunens kerneområder og tjenester. Siden 2018 har Gladsaxe gjort en vigtig indsats for at opfylde 2030-dagsordenen - og har således både foretaget mindre ændringer og også indført mere omfattende strategier, som skal sikre en bæredygtig udvikling på den lange bane. I 2020 vedtog Gladsaxe fx en bæredygtig indkøbspolitik, som stiller høje og meget konkrete krav til leverandører, både i forhold til økonomisk, miljømæssig og social bæredygtighed. Hensigten er, at leverandørerne i højere grad skal bidrage til at skabe mere forandring på landsplan - og det virker. I 2020 udviklede Gladsaxe også en ambitiøs plan for den grønne omstilling og en spildevandsplan. Derudover blev der også etableret en politisk strategisk ramme for UNICEF's initiativ, Børnevenlig By og Kommune. For at illustrere dette præsenterer Gladsaxes VLR en række udvalgte kvantitative indikatorer samt tre kvalitative cases:

- Strategi for grøn omstilling – for en klimabevidst by
- Cirkulært indkøb og byggeri – cirkulær økonomi i praksis
- Initiativ for børnevenlige byer og kommuner – børn og unge former fremtiden.

Strategien, målsætningerne og casene præsenteres i deres fulde længde i Gladsaxes Voluntary Review. 2030-dagsordenen er også blevet integreret i lokalsamfundet i form af nye partnerskaber, lokale initiativer og handlingsplatforme, fx Verdensmålshuset, netværk med organisationer, virksomhedskonferencer, lokale startups etc. Selv under det seneste års nedlukninger på grund af corona-pandemien er det lykkedes at promovere 2030-dagsordenen lokalt, da man ikke bare har set et stort potentiale i partnerskaber med og blandt lokale virksomheder - men også blandt borgere og lokale aktører. Den strategiske målsætning "Børn og unge former fremtiden" har ikke alene banet vejen for partnerskabet med UNICEF. Takket være den tætte dialog med aktører fra den private sektor om 2030-dagsordenen og det store potentiale i nye forretningsmodeller er der også blevet iværksat nye tiltag, som fx grøn genstart af virksomheder, og lokale virksomheder har dannet et netværk, hvor de samarbejder om bæredygtighed i praksis. I Verdensmålshuset skaber de lokale startups vækst med den delte vision om at bidrage til et eller flere af Verdensmålene.

Verdensmålene giver mening og inspiration

Gladsaxestrategien er en fælles plan med en langsigtet strategisk retning, hvor der også er plads til nye idéer og initiativer i mindre skala. Verdensmålene ses som en mulighed for at skabe nye synergier inden for og på tværs af sektorer i organisationen og i lokalsamfundet og integreres i alle rele-

vante sammenhænge - lige fra store projekter, partnerskaber, politikker og strategier til mindre, men væsentlige, ændringer og handlinger, såsom at anvende genbrugsudstyr, køre elbiler, bruge bæredygtigt kunstgræs til fodboldbaner etc.

Nye idéer og ændret adfærd er nøglen til at omsætte strategien til handling. Det er Gladsaxes erfaring, at arbejdet med Verdensmålene giver mening både for ledere og medarbejdere. Verdensmålene fungerer som et fælles sprog, der beskriver vores fælles indsats for at gøre en forskel sammen i praksis. På den måde er der gradvist opstået nye drivkræfter efterhånden som Gladsaxe har omsat Verdensmålene til praksis- som det fx er set inden for indkøb, tilbudsgivning og byggeri.

Bæredygtighed demonstreres ikke kun inden for den kommunale organisation. Gladsaxe arbejder aktivt med 2030-dagsordenen i alle relevante sammenhænge og opfordrer virksomheder, organisationer, lokale foreninger og borgere til at tage del i arbejdet for en mere bæredygtig udvikling. På den måde vokser strategien i lokalsamfundet, fordi kommunen har fokus på at skabe balance mellem at tage initiativ og inspirere til lokal handling og samtidig gøre plads til lokale initiativer blandt borgere og virksomheder. Trods nedlukningerne i 2020 og 2021 har Gladsaxe formået at iværksætte initiativer, som har inspireret børn, unge og voksne til at gøre en forskel. Strategien og 2030-dagsordenen er bestemt ikke blevet mindre relevante under COVID-19-pandemien – på nogle områder er de måske endda blevet endnu mere preserende. Visionen om bæredygtighed og Verdensmålene skaber både motivation og fællesskab, mens den bidrager til den vigtigste dagsorden.

En strategi, som vokser inden for - og uden for – organisationen

Udviklingen i Gladsaxe viser en strategi, som både vokser inden for og uden for organisationen, som en gensidig ambition om politisk lederskab i byrådet, som en fælles referenceramme for initiativer og handlinger i praksis inden for kommunens organisation og som en platform for idéer og initiativer i lokalmiljøet. Alt dette styrker den offentlige værdi ved at bidrage til den bæredygtige udvikling gennem partnerskaber og handling på alle niveauer.

Gladsaxe har med dette review fået en enestående mulighed for at bidrage til Verdensmålene og skabe opmærksomhed omkring, hvordan 2030-dagsordenen kan udbredes lokalt og skabe et frugtbart kredsløb i lokalsamfundet i form af partnerskaber. På den måde bliver det muligt at gennemføre de afgørende handlinger for at kunne opfylde 2030-dagsordenen.

Gladsaxe afrunder sit Local Voluntary Review med tre anbefalinger til at integrere Verdensmålene i den politiske og strategiske styring og udvikling af en by og kommune, så de kan omsættes til en levende strategi, som gør en forskel lokalt.

- Alle grene af organisationen skal inddrages - ikke kun en enkelt

- Verdensmålene skal integreres i kerneaktiviteterne - de skal ikke bare være et supplement
- Vær konkret og kom i gang.

Københavns Kommune – bæredygtighed i megaevents

Københavns Kommune bidrager hver dag til at indfri FN's Verdensmål. København skal være en storby for mennesker, og vi sætter derfor social, klimamæssig, miljømæssig og økonomisk bæredygtighed højt på dagsordenen. Det har gjort København til en frontløber på nationalt og internationalt plan.

Københavns Kommune har bl.a. sat ambitiøse mål for klimaet, fx med målet om at blive verdens første CO2-neutrale hovedstad allerede i 2025, og storbyer rundt omkring i verden ser på København for at lade sig inspirere af de bæredygtige løsninger, der er implementeret for at nå dette mål. Københavns Kommune har et veludbygget netværk af cykelinfrastruktur, høje krav til almennyttige boliger i nye byområder, en havn så ren, at man kan svømme i den og en folkeskole, der sætter faglighed, livsduelighed, demokratisk dannelse og medborgerskab højt på dagsordenen. Der kommer hele tiden flere københavnere til, og med den udvikling skal København fortsat være kendetegnet ved en stærk social sammenhængskraft og mangfoldighed.

I Københavns Kommunes opfølgning på handlingsplan for FN's Verdensmål fra 2020 bekræfter kommunen sin fortsatte prioritering af FN's Verdensmål og indsatsen for at skabe bæredygtige byer for alle. I forlængelse heraf bekræftes det, at Københavns Kommune benytter bæredygtighedsbegrebet i sin bredeste betydning - herunder social, økonomisk, kulturel og miljømæssig bæredygtighed.

Bæredygtighed i megaevents i København

Af opfølgningen på handlingsplanen stiller Københavns Kommune bl.a. skarpt på bæredygtighed i Megaevents i København. Her bekræfter kommunen, at der arbejdes aktivt for at gøre de store sports- og kulturarrangementer, der finder sted i byen, mere bæredygtige. Ved at stille krav til bæredygtighed kan Københavns Kommune skabe afgørende incitament for udvikling af innovative og bæredygtige løsninger. København skal gå forrest med denne dagsorden på internationalt plan.

Københavns medværtskab for EM i fodbold i 2021 har fokus på Verdensmålene, og der er igangsat konkrete initiativer, der skal styrke ligestillingen gennem en styrkelse af pigefodbold, nedsætte forbruget af engangsplastik, minimere mængden af madspild, styrke infrastrukturen og øge fokus på bæredygtig turisme. Værtskabet for EM i fodbold er en rigtig god case for, hvordan kommunen med indfrielsen af Verdensmålene for øje fremadrettet kan skabe rammerne for mere bæredygtige megaevents. Det samme vil gøre sig gældende for Københavns værtskab for Tour de France Grand Départ i 2022.

Københavns Kommune ønsker at sikre, at fremtidige events og arrangementer har fokus på bæredygtig udvikling, så vi sikrer positiv international branding af København og samtidig får flere lokale virksomheders bæredygtige løsninger på banen. Fremadrettet vil Økonomiforvaltningen tilstræbe, at der stilles krav til eventarrangører om, at der sættes fokus på bæredygtighed, når der søges om kommunale midler fx fra Københavns Kommunes megaeventpulje. På den måde skal Økonomiforvaltningen arbejde aktivt sammen og dele viden med aktører og leverandører på markedet ift. bæredygtighed.

Boks 5.26

Hvad betyder de 17 Verdensmål for byer?

I 2050 forventes 70 pct. af verdens befolkning at leve i byer. En bæredygtig verden starter altså med bæredygtige byer. Alle 17 Verdensmål er aktuelle for storbyer, og byer har med Mål 11 om bæredygtige byer og lokalsamfund fået en helt central rolle i at levere på målene inden 2030. Det gælder ikke mindst i Danmark, der ligger i verdenstoppen, når det gælder decentralisering. Hele 64 pct. af de offentlige udgifter administreres af kommuner og regioner, og det placerer Danmark på en international tredjeplads i økonomisk decentralisering, ifølge OECD. Som borgermæyndighed, og med Verdensmålenes klare intention om involvering og inklusion, er byer unikt positionerede til at bidrage til realiseringen af Verdensmålene i Danmark, og til at sikre borgernes involvering i dette arbejde. Byers arbejde med målene er frivilligt. Kun lande er obligatorisk forpligtede til at opfølge ifht. de FN angivne indikatorer og på tværs af alle Verdensmålene.

Ligeledes er det ikke alle indikatorer der er aktuelle, for mere udviklede hovedstæder som København, der allerede har eksisterende indikatorer til mange af byens politikker. Københavns Kommune ser frem til i samarbejde med de øvrige danske kommuner, regioner og regeringen. Og København vil samarbejde med internationale verdensbyer: dele løsninger, inspirere til realiseringen af en mere bæredygtig verden inden 2030.

Sønderborg Kommune bruger FN's 17 Verdensmål i det daglige arbejde

Sønderborg Kommune har gennem flere år arbejdet med FN's 17 Verdensmål. Tidligere var overskriften bæredygtighed, men nu er det Verdensmålene, der sætter dagsordenen. Det er byrådets ambitionen at omsætte de globale mål til lokale mål og handlinger.

Bæredygtighedspolitik godkendt

Byrådet i Sønderborg Kommune har netop godkendt Bæredygtighedspolitikken 2021-2024 med tilhørende baseline. FN's 17 Verdensmål er de gennemgående temaer i den nye bæredygtighedspolitik, der bygger på elementerne bæredygtighed, resiliens og handlekraft. Den tilhørende baseline beskriver Sønderborg Kommunes status udfordringer og mål på alle 17 Verdensmål og udvalgte delmål. Baseline blev udarbejdet i forbindelse med projektet "Vores Mål", hvor Sønderborg Kommune var en af værtsbyerne. De nationale anbefalinger fra projektet "Vores Mål" ligger til grund for Sønderborg Kommunes baseline.

CO₂-neutral i 2029

ProjectZero er Sønderborgs vision om, gennem omstilling af energisystemet, at reducere områdets CO₂-udledning til NUL i 2029 og samtidig skabe nye kompetencer og grønne jobs. Udgangspunktet er knap 700.000 ton CO₂-udledning i 2007, svarende til ca. 9,2 ton CO₂ per indbygger.

Gennem læring, holdningsbearbejdning, byudvikling, energireovering af boliger og erhvervsudvikling sætter Sønderborg-området fokus på effektiv energianvendelse og vedvarende energiforsyning baseret på områdets egne ressourcer. Effektivisering af energianvendelsen knytter sig til bl.a. bygninger, belysning, apparater/proces-udstyr, transport m.v. De vedvarende energikilder omfatter vind, sol, biomasse, geotermi, jordvarme etc. høstet i Sønderborg-området. Løsningerne skal være smarte, bygge på borgerinddragelse, data/styring og bakke op om effektiv ressourceanvendelse.

Indsatserne har resulteret i, at CO₂-udledningen for hele Sønderborgområdet er reduceret med 44 pct. siden 2007.

Fokus på bæredygtighed gennem hele livet

For at sikre en bæredygtig fremtid for kommende generationer bliver der i Sønderborg Kommune sat fokus på bæredygtighed, medborgerskab og livslang læring for alle allerede i børnehaverne. Kommunen blev i 2016 Danmarks første medlem af det internationale netværk UNESCO Learning Cities. VidensBy Sønderborg arbejder med at kvalificere de kommunale dagtilbud og folkeskolerne i Sønderborg Kommune med fokus på Verdensmål 4 "Kvalitetsuddannelse".

Landets eneste Center for Verdensmål

På Kær Vestermark lige nord for Sønderborg ligger det tidligere militære øvelsesterræn – 134 ha fredet natur og 8.000 m² bygninger. Byrådet har besluttet, at der på området skal etableres landets eneste Center for Verdensmål. Det bliver

et videns- og oplevelsescenter, der byder på læring og inspiration om bæredygtighed og FN's 17 Verdensmål. Visionen er, at Center for Verdensmål skal være et samlingspunkt for virksomheder, foreninger, uddannelsesinstitutioner og besøgende i alle aldre, hvor bæredygtige projekter og innovative løsninger vises frem og nye idéer skabes. Center for Verdensmål er en katalysator for bæredygtighed – og her gøres Verdensmål til Hverdagsmål.

Guldborgsund Kommune – Verdensmålene som strategisk værdipolitisk bagtæppe

Byrådet har besluttet at bruge FN's Verdensmål som et strategisk værdi-politisk bagtæppe for politikudvikling i Guldborgsund Kommune. Vores ambition er dermed at gøre bæredygtighed til en naturlig del af alle valg og prioriteringer i kommunen. Vi har stort fokus på at igangsætte konkrete handlinger, da det kun er ved at lave konkrete handlinger, at vi kan gøre en forskel. På den baggrund er mange handlinger og initiativer blevet sat i gang – store som små. Vi har valgt en tilgang, hvor vi fokuserer på alle 17 Verdensmål, da vi betragter dem som gensidigt afhængige og som værktøjer for tværfaglig og holistisk tænkning. Bæredygtig udvikling bør ske i samarbejde med borgere, virksomheder og civilsamfundet – ingen kan skabe bæredygtig udvikling alene.

Konkrete eksempler vi ønsker at synliggøre:

- Vi tilbyder nyttejobs der hjælper borgere til at genstarte deres arbejdsliv
- Vi bygger en Verdensmålsskole
- Vi planter to nye træer hver gang, at vi fælder et træ

*John Brædder,
Borgmester i Guldborgsund Kommune*

Boks 5.27

Vi tilbyder nyttejobs der hjælper borgere til at genstarte deres arbejdsliv

Vi tilbyder nyttejobs for at hjælpe arbejdsløse til at arbejde med meningsfulde opgaver sammenlignelige med regulært arbejde. Effekterne er store, og deltagerne er motiverede og tilegner sig nye kompetencer, der hjælper dem til at søge et regulært arbejde. De løser eksempelvis opgaver som:

- Rydning af beplantninger
- Opsamling af skrald på strande
- Algebehandling og afvaskning af mindsten
- Renovering af borde- og bænkesæt i børnehaver
- Afhentning af fliser på skoler for at genbruge dem andre steder

Vi bygger en Verdensmålsskole

Verdensmålene vil blive integreret på alle niveauer, eksempelvis i:

- Skolens bygningsdesign, miljø og forbindelse med dets omgivelser samt lokalsamfund
- Interiørdesignet vil fokusere på at skabe optimale lærings- og udviklingsmuligheder
- Indeklimaet og krav for ventilation, beskyttelse mod fugt, uden skadelige kemikalier osv.
- Bygningsmaterialerne, energiforbrug og vandforbrug er guidet ud fra Verdensmålene
- Verdensmålene vil blive en integreret del af undervisningen på skolen

Vi planter to nye træer hver gang, at vi fælder et træ

Vi har besluttet at plante to nye træer hver gang, at vi fælder et træ. Det giver god mening, da det hjælper med at reducere CO2, mens at det på samme tid sikrer vores borgere adgang til skove og grønne områder. Vi har også igangsat flere naturgenopretningsprojekter, eksempelvis Horreby Lyng, hvor vi er i gang med at genetablere en mose. Moser er en type af natur, hvor mange sjældne dyrearter og plantearter har optimale levedygtigheder. For at bremse det europæiske fald af moser genetablerer vi disse vigtige levesteder og skaber samtidig gode muligheder for lokalsamfundet og turister. Projektet udvikles i tæt samarbejde med lodsejerne.

Vejle Kommune

Vejle Kommune har arbejdet med Verdensmålene igennem en årrække – og på sin vis også før, Verdensmålene blev formuleret og skrevet ned i 2015. For Vejle Kommune har været en del af netværket Resilient Cities Network (tidl. 100 Resilient Cities) siden 2013 og igennem byrådets resiliensstrategi har kommunen arbejdet for social, økonomisk og grøn bæredygtighed lige siden. Arbejdet med resiliens handler om at skabe en kommune og et samfund, der ikke alene er rustet til at håndtere de udfordringer, der måtte komme, men som også kan udnytte de udfordringer til at udvikle sig og gøre tingene bedre. Vejle Kommune arbejder med resiliens ud fra fem principper:

1. Vi går efter løsninger med **merværdi** – klimaløsninger kan eksempelvis også bidrage til social bæredygtighed
2. Vi går efter **langsigtede løsninger** og fokuserer på forebyggelse
3. Vi kigger på problemer fra alle vinkler og har øje for de **afledte konsekvenser**
4. Vi går efter **fleksible løsninger**, der udvikler sig i takt med samfundet og vores viden herom
5. Vi udvikler og driver løsninger igennem **samarbejde og partnerskaber**

FN's Verdensmål og Vejle Kommunes resiliensstrategi hænger uløseligt sammen - Verdensmålene udpeger en nødvendig retning, mens resiliens er redskabet, der får os derhen.

Konkret eksempel på arbejdet med Verdensmålene

Flere indsatser og projekter i Vejle Kommune arbejder direkte med ét eller flere af FN's Verdensmål. Fra kommunens Reflow-projekt, der arbejder med Verdensmålene 9, 11, 12, 14 og 17 og gennem borgerinddragelse reducerer plastforbrug og øger genbrug, til byggeriet af landets første integrerede daginstitution og plejecenter, der bidrager til 15 ud af 17 Verdensmål.

I efteråret 2022 åbner Vejle Kommunes nye ressourcecenter (RCV), der på mange måder udfordrer det traditionelle billede af, hvad en genbrugsplads er og skal. Ressourcecentret vil fokusere på cirkulær økonomi – dels ved at skabe nogle fysiske rammer, der fremmer genanvendelse, dels ved at udvikle en erhvervsklynge i samarbejde med ressourcecentret, der tager udgangspunkt i cirkulær økonomi, og ikke mindst ved at styrke formidlingen om både genanvendelse og bæredygtigt byggeri.

Væk er de traditionelle containere, hvor alt fra mursten og møbler bliver smidt i og ofte ødelagt under processen. Fremover skal mursten, møbler og alle andre elementer afleveres i forskellige ressourcerum, hvor det bliver opbevaret, inden det kommer videre til genanvendelse og finder nye ejere. Genbrugstorvet er RCV's samlingspunkt og dét, der byder besøgende velkommen. Torvet huser et arbejdende værksted og møbleres med udstillingstårne i glas, hvor genbrugsguld og upcycledede produkter præsenteres. Langs RCV's facade løber formidlingsbroen, hvor besøgende kan følge

materialernes vej fra trailer til ressourcerum og videre til bearbejdning i produktionshallerne.

Der er i byggeriet særligt fokus på syv af Verdensmålene:

- **Afskaf fattigdom (#1):** RCV bidrager til at mindske fattigdom ved at skabe muligheder for, at kommunes borgere kan aflevere, hente, dele og bytte værdier i et langt større omfang end tidligere. Desuden har Fællesforeningerne i Vejle Kommune mulighed for at hente tøj, møbler og andre genbrugseffekter til salg i deres butikker.
- **Sundhed og trivsel (#3):** Ved at bruge miljøvenlige produkter, som har dokumenteret sin livscyklus, sikres det, at brugere af administrationsbygningen ikke udsættes for farlige kemikalier.
- **Kvalitetsuddannelse (#4):** RCV skal bruges som undervisningsmiljø til at udvikle og fremme borgernes fokus på ressourcebevidsthed og bæredygtighed.
- **Bæredygtig energi (#7) & klimaindsats (#13):** Hele RCV's tagflade er aktiveret til energiproduktion og grønt tag. Det grønne tag vil bidrage til håndtering af regnvand og en øget biodiversitet i området.
- **Bæredygtige byer og lokalsamfund (#11) & Ansvarlig forbrug og produktion (#12):** Byggeriet af RCV udføres med lavenergiklasse og DGNB Guldcertificering, som betyder bæredygtighed i opførelse, drift og bortskaffelse. Det store fokus på sortering og genbrug skal sikre, at kommunes miljøbelastning pr. indbygger reduceres.

Aarhus Kommune – Ansvarlighed i kommunens indkøb

Det politiske udgangspunkt for arbejdet med FN's Verdensmål

I Aarhus Kommune arbejder vi aktivt i retning af at opfylde lokale mål for Aarhus, men også for at imødekomme de mål, FN har sat for verden. Derfor har vi etableret et overordnet politisk udgangspunkt for byens arbejde med Verdensmålene.

Aarhus Byråd har eksplicit adresseret FN's Verdensmål i budgetredegørelserne for de seneste to budgetforlig. Det er et kraftigt signal om, at man ønsker at skabe sammenhæng mellem den retning Aarhus skal arbejde i og FN's Verdensmål. Der skal altså være en klar kobling mellem de mål, Aarhus Byråd sætter for byen via Aarhusmålene, og Verdensmålene.

Det er således ikke Verdensmålene, der er styrende for udviklingen i byen, men Byrådet signalerer klart og tydeligt, at man gennem Aarhusmålene også skal arbejde i retning af Verdensmålene. Og når der er mulighed for det, så bliver Verdensmålene tænkt ind i arbejdet med kommunens politikker og planer.

Sammenhængene mellem de politiske mål og det daglige arbejde i kommunen styrkes ved, at vi har etableret flere politiske udvalg, der kommer med anbefalinger inden for flere

af de vigtigste mål for både Aarhus og verden omkring klima, socialt ansvar, bæredygtighed og cirkulær økonomi.

Ansvarlighed i et 360 graders perspektiv

Et af de konkrete eksempler, der er kommet ud af arbejdet, er kommunes plan for 360 graders ansvarlighed. Aarhus Kommune og Aarhus Byråd har været meget bevidste om, at vi særligt gennem vores indkøb for op mod 5 milliarder om året, har muskler til at præge samfundet i retning af Verdensmålene. Her kan vi sætte krav til vores leverandører på områder som løn- og arbejdsvilkår, klima, anti-korruption og skat og derigennem nå tættere på at imødekomme Verdensmål 8 om anstændige jobs og økonomisk vækst samt Verdensmål 12 om ansvarligt forbrug og produktion.

Derfor vedtog Aarhus Byråd i 2019 en byrådsindstilling om at sikre ansvarlighed i kommunens indkøb. Der blev etableret et udvalg på fire medlemmer af Økonomiudvalget, som skal rådgive indkøbsafdelingen med det formål "... at bruge den indflydelse vi har som køber og som investor til at påvirke virksomhederne til at udvise en høj grad af ansvarlighed, både for ad den vej at bidrage til opfyldelsen af FNs Verdensmål, men også ud fra en overbevisning om, at virksomheder, der udviser en 360 graders ansvarlig virksomhedsadfærd typisk også vil være gode investeringssubjekter og pålidelige og værdiskabende leverandører".

Der blev i samme omgang vedtaget et standardiseret CSR-bilag om "samfundsansvar i et 360 graders perspektiv". Dette bilag er med til at beskrive de krav som kommunen stiller til ethvert udbud. CSR-bilaget skal ses som et udgangspunkt, som vil blive konkret tilpasset i forhold til hvert enkelt udbud. Bilaget samler en række krav, som allerede i dag stilles til virksomheder, som vi samarbejder med, men sætter dem ind i en sammenhæng og understøtter en væsentligt styrket dialog.

Pointen er, at man i nogen grad flytter sig fra kontrol af minimumskrav til dialog om, hvordan de ønskelige effekter bedst muligt sikres – og altså er med til at præge leverandører og underleverandører i en positiv retning ift. at imødekomme flere af FN's Verdensmål.

5.3 Nationale rammer og institutionelle mekanismer

I dette kapitel beskrives de rammer og mekanismer, der er relateret til Danmarks implementering af Verdensmålene.

5.3.1 Indenrigspolitik

Finansministeriet er ansvarlig for koordineringen af den nationale implementering af Verdensmålene. Indsatsen bliver primært koordineret via arbejdsgruppen for Verdensmålene og bilateralt mellem Finansministeriet og fagministerierne. Finansministeriet har haft formandskabet for gruppen siden den seneste handlingsplan blev vedtaget i 2017. Således sikres det, at den bæredygtige udvikling er integreret i indenrigspolitikken og i regeringens øvrige arbejde.

Mens Finansministeriet står for koordineringen, er det vigtigt at understrege, at den politiske ekspertise ligger hos de enkelte fagministerier, som er ansvarlige for at udforme politikker, som inddrager Verdensmålene.

5.3.2 International politik

Finansministeriet er ansvarlig for EU's opfølgning for at kunne opretholde en helhedsorienteret tilgang og skabe forbindelse til den nationale opfølgning. Finansministeriet koordinerer med Udenrigsministeriet og fagministerierne, hvor det er relevant. Regeringen finder, at Verdensmålene og menneskerettighederne hænger sammen på en gensidigt understøttende måde, hvor menneskerettighederne kan lede opfølgningen på Verdensmålene, ligesom Verdensmålene også kan bidrage til at realisere menneskerettighederne og forme regeringens globale engagement.

5.3.3 Mekanismer til overvågning og vurdering

At overvåge og følge op på Verdensmålenes fremskridt er en væsentlig prioritering for regeringen, og her er udarbejdelse og præsentation af flere Voluntary National Reviews for FN inden 2030 en vigtig del af processen. Et VNR viser, om der er sket fremskridt i implementeringen af Verdensmålene, og det samler interessenterne, så de kan reflektere over arbejdet med 2030-dagsordenen på tværs af det danske samfund, det beskriver og forklarer de fastlagte mekanismer og giver plads til nye overvejelser om, hvordan udfordringer kan håndteres og hvordan implementering kan fremskyndes. Et eksempel herpå er, at regeringen vil udarbejde en årlig fremdriftsrapport med henblik på bl.a. at evaluere handlingsplanens målsætninger.

Monitorering af Verdensmålene har ikke kun høj prioritet for regeringen, men også blandt interessenterne. Derfor spiller udarbejdelsen af et VNR i samarbejde med civilsamfundet, den private sektor, organisationer, akademiske institutioner, kommuner og regioner en afgørende rolle, så både implementeringen, det fremtidige arbejde og overvågningen kan forankres. Et eksempel på dette er den lokale monitorering i kommunerne, hvor fremskridtet fx spores i de seks tværsektorielle målsætninger i Gladsaxe Kommune, ligesom der er skabt lokale målsætninger og visioner om CO₂-neutralitet i Københavns og Sønderborg Kommune. Den offentlige opmærksomhed på bæredygtighed fungerer også som et indirekte værktøj til at monitorere Verdensmålene. Ifølge den private sektor har en stigende andel af virksomheder oplevet, at både forbrugere og investorer har højere krav og forventninger til, at virksomheder arbejder med bæredygtige og ansvarlige løsninger. Derudover bidrager den akademiske verden gennem vigtig evidensbaseret forskning på forskellige områder inden for bæredygtig udvikling, som fx understøttes af Syddansk Universitet.

Et andet vigtigt bidrag til vurderingsmekanismerne er projektet "Vores Mål" fra Danmarks Statistik og 2030-Panelet. De har sammen defineret 197 nationale målepunkter, som kan evalueres ved hjælp af data fra nationale statistikker og den

tilførte værdi i tilpasningen af Verdensmålene til nationale, regionale og lokale behov.

5.3.4 Strukturelle problemstillinger

At nå samtlige Verdensmål kræver en holistisk tilgang, hvor der er fokus på den gensidige afhængighed mellem målene og den afledte effekt af handling. Det handler derfor ikke om at nå ét mål ad gangen for blot at sætte flueben ud for målet og så glemme det. Hvert enkelt mål er vigtigt og skal opnås, men opnåelsen af ét mål må ikke hindre opnåelsen af et andet mål, ej heller hindre andre lande i at nå deres mål. Ejerskab af 2030-dagsordenen skal derfor forankres på tværs af hele samfundet. Dette omfatter politisk lederskab, ejerskab på nationalt, regionalt og kommunalt plan samt et delt ansvar blandt alle samfundets aktører.

Det er derfor vigtigt at være opmærksom på forhindringer og strukturelle problemstillinger samt være realistisk omkring, hvilken effekt disse kunne have på implementeringen. Nogle udfordringer er velkendte og håndteres allerede, mens andre endnu ikke undersøgt eller opstået.

Der er et politisk behov for langsigtede strategiske tiltag og initiativer frem for kortsigtede økonomiske og politiske overvejelser. Danmark har en stærk tradition for at udvikle bæredygtige løsninger, men der skal være større fokus på dem. For at opnå de ønskede resultater kræves der koordinering af politikker inden for en række forskellige områder, mellem alle regeringens niveauer og mellem den offentlige, private og frivillige sektor.

Det er meget vigtigt med koordinering mellem ministerierne, da det kan være en udfordring at kombinere prioriteter og ressourcer på den mest effektive måde. Øget opmærksomhed, en mere tydelig ansvarsfordeling mellem ministerierne i forhold til konkrete målsætninger samt overvågningsværktøjet fra Danmarks Statistiks database har alle medvirket til at skabe væsentlige forbedringer af dette samarbejde. Strukturelle udfordringer skal løses ved hjælp af øget samarbejde, videndeling, innovation og opmærksomhed.

COVID-19 har uden tvivl budt på nye udfordringer. Pandemien har markeret betydningen af Leave No One Behind-princippet, da det er de sårbare grupper, der står over for de hårdeste konsekvenser. Men behovet for en stimulering af økonomien giver også mulighed for at fremskynde den grønne omstilling. Derfor er den danske genopretningsplan målrettet, men ikke begrænset til, grøn forskning, grønne skattereformer, digitalisering og en styrkelse af sundhedssystemet, så vi kan sikre, at Danmark kommer både stærkere og grønnere ud af krisen. Genopretningsplanen præsenteres i kapitel 8.

Sammenfattende er strukturelle problemer i Danmark særligt relateret til den offentlige og politiske koordinering, men det går bedre med at overvinde de strukturelle barrierer. For eksempel skal alle lovforslag nu screenes, for at vurdere deres effekt i forhold til 2030-dagsordenen både positivt og negativt. Dette krav blev udvidet i foråret 2021 for at sikre, at lovforslagene gennemgår en grundig screening i henhold til

de 17 Verdensmål og de 169 delmål. Det er vigtigt for at kunne forankre Verdensmålene i lovgivningen, da det medvirker til at afværge utilsigtede konsekvenser og øger opmærksomheden blandt de politiske beslutningstagere.

5.4 Implementeringsværktøjer

Det følgende kapitel præsenterer de forskellige værktøjer til at implementere. Kapitlet sætter fokus på finansiering, nye politiske initiativer i handlingsplanen, indsatser på globalt plan samt partnerskaber.

5.4.1 Bæredygtig udvikling i budgetter og finansiering

For at kunne implementere 2030-dagsordenen kræver det, at der er tilstrækkelige ressourcer. Disse ressourcer skal afsættes til udvikling og implementering af politikker, ligesom der også skal være værktøjer til måling og vurdering af fremskridtet.

Implementeringen af handlingsplanen og den bæredygtige udvikling finansieres generelt af budgetbevillinger, som er godkendt af Folketinget i de årlige budgetforhandlinger for det kommende finansår. De enkelte ministerier og regeringen er således ansvarlige for, at der tildeles tilstrækkelige ressourcer. Såfremt der anmodes om yderligere finansiering, vil regeringen foretage en vurdering af denne anmodning i henhold til normal procedure.

International udviklingsbistand er fortsat en af de vigtigste finansieringskilder for de udviklingslande, hvor behovet er allerstørst. Danmark er blandt de få lande, som lever op til FN's krav om at bidrage med 0,7 pct. af landets BNI i officiel udviklingsbistand (ODA), jf. figur 17.2.1 i den statistiske oversigt. Den danske udviklingsbistand har ligget på min. 0,7 pct. af landets BNI siden 1978.

Et eksempel på finansiering er, at Danmark i stigende grad benytter offentlige midler (ODA) til at mobilisere private investeringer med henblik på at øge den private sektors bidrag til en bæredygtig udvikling i udviklingslandene. Den centrale investeringsfond i Danmark er Investeringsfonden for Udviklingslande (IFU). Et af IFU's kernemål er at bidrage positivt til udviklingen i udviklingslande og på nye markeder via kommercielt levedygtige projekter. IFU administrerer Verdensmålsfonden, som tilbyder rådgivning og risikovillig kapital til private investorer og virksomheder. Verdensmålsfondens arbejde er konkret målrettet Verdensmål 1, 2, 6, 7 og 9: Afskaf fattigdom, stop sult, rent vand og sanitet, bæredygtig energi samt industri, innovation og infrastruktur. Investeringsprojekterne skaber profit, så de bliver tjent hjem igen, men de har også en langsigtet virkning både miljømæssigt og socialt, idet de er med til at skabe jobs, økonomisk vækst, bedre arbejdsvilkår etc.

5.5 Fremskridt – nye politiske initiativer i handlingsplanen

I juni 2021 præsenterede regeringen en ny national handlingsplan for 2030-dagsordenen og de 17 Verdensmål.

Handlingsplanens mål er primært fokuseret på indenrigsaktiviteter og sigter mod at gøre Verdensmålene konkrete, så der kan handles på dem. Denne handlingsplan præsenterer også en række nye politiske initiativer, som skal integrere Verdensmålene yderligere i regeringens arbejde. Handlingsplanen udgør ikke regeringens samlede indsats for at opnå 2030-dagsordenen og Verdensmålene, men fremhæver nogle af de vigtigste og nyeste indsats. Vi vil gerne medvirke til at styrke den i forvejen stærke forankring af den bæredygtige dagsorden i Danmark.

Den danske regering er i fuld gang med at handle på sine ambitioner. Danmark har gjort store fremskridt i forhold til mange af Verdensmålene. Men der er brug for, at vi gør endnu mere for at lede Danmark i en mere bæredygtig og retfærdig retning.

Regeringen har forpligtet sig til at følge princippet om, at Verdensmålene ikke er nået, før de er opfyldt for alle. Dette princip udgør hele grundlaget for FN's verdensløfte om, at ingen må lades i stikken (Leave No One Behind-princippet). I Danmark understøttes dette ved yderligere forankring af Verdensmålene i lovgivningsprocessen og et endnu tættere samarbejde mellem regeringen og de organisationer, der er afgørende for at kunne nå Verdensmålene inden år 2030. Derfor styrker regeringen 2030-Panelet og sætter Verdensmålene endnu højere på dagsordenen i lovgivningsprocessen.

To af de Verdensmål, hvor Danmark står over for de største udfordringer, er Verdensmål 13 om klimaindsats og Verdensmål 12 om forbrugs- og produktionsmønstre. De udfordringer kender vi allerede, og vi kender også vores ansvar for at handle på disse områder. Den danske klimalov har lagt en grønnere og mere bæredygtig kurs for Danmark, som også kan inspirere andre lande rundt om i verden. De nye initiativer på dette område har til formål at fremme bæredygtige og ansvarlige forretningsmodeller både i Danmark og i udlandet.

Regeringen er også ved at iværksætte nye initiativer med fokus på Verdensmål 4 om lige adgang til kvalitetsuddannelse. Alle studerende, uanset køn, social baggrund og bopæl, skal have mulighed for at udnytte deres fulde potenti-ale. Derfor er der nedsat to ekspertgrupper med fokus på hhv. køn og matematik. Disse grupper skal belyse årsagerne til de faglige forskelle, der er mellem drenge og piger, og komme med en række anbefalinger til både grundskoler og ungdomsuddannelser.

I dette afsnit præsenteres en række nye initiativer fra regeringen med henblik på yderligere implementering af Verdensmålene. Regeringen vil søge tilslutning fra Folketingets partier, så initiativerne kan implementeres.

Regeringen vil følge fremskridtet tæt og overveje, om der skulle være behov for nye initiativer fra nu af og hen imod år 2030 for at nå målsætningerne.

Verdensmålene skal systematisk med i politikudvikling og den offentlige drift

Regeringen, ministerier og offentlige styrelser og institutioner skal være i front med den bæredygtige omstilling. Det handler om at tænke Verdensmålene ind fra starten, når der arbejdes med alt fra politikudvikling og styring af organisationer til konkrete indkøb af computere, kontorstole mm. Vi skal gå forrest og vise, hvordan bæredygtig udvikling kan tænkes ind i politik og administration. Og dermed gøre vores for at inspirere både danskerne og resten af verden til at træffe bæredygtige beslutninger. Derfor ønsker regeringen bl.a. også at øge inddragelsen af Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål i regeringens arbejde med Verdensmålene for herigennem at skabe tættere partnerskab med dansk erhvervsliv og arbejdet med den bæredygtige dagsorden.

Det kræver handling:

Boks 5.28**Nye initiativer**

- **Verdensmålene skal være med, når der udvikles ny politik.** Regeringen har derfor udvidet omfanget af konsekvensvurderinger af lovforslag ift. FN's Verdensmål fra lovprogrammet 2021/2022. Alle lovforslag skal nu screenes for konsekvenser herfor. I de lovforslag, der har væsentlige og relevante konsekvenser for Verdensmålene, medtages et særskilt punkt, der skal beskrive, hvilke konsekvenser forslaget har for Verdensmålene og de 169 delmål. Således vil regeringen i høj grad have Verdensmålene for øje, når der udvikles ny politik. Regeringen ønsker åbenhed om konsekvensvurderingerne og har derfor udarbejdet en offentlig tilgængelig vejledning, som beskriver vurderingsprocessen. Vejledningen kan findes på retsinformation.dk med vejledningsnummeret 9409.
- **Målsætninger om bæredygtighed i styrelser og institutioner.** Regeringen vil indføre krav om målsætninger for bæredygtig udvikling i de statslige styrelser og institutioner. Dokumentation heraf skal ske årligt i et offentligt tilgængeligt format. Formatet er op til den enkelte institution, men kan eksempelvis være en årsrapport, strategi, mål- og resultatplan, hjemmeside eller andet. Sideløbende vil der blive igangsat et arbejde, der skal afklare implementering og resultere i understøttende materiale.
- **Offentlige indkøb med større vægt på bæredygtighed.** Regeringen vil gøre det lettere at lave ansvarlige offentlige indkøb ved at styrke det digitale værktøj, Den ansvarlige Indkøber, bl.a. med et større fokus på menneskerettigheder, social dumping og et rummeligt arbejdsmarked. Det skal bl.a. ske ved at ajourføre kataloget af krav til samfundsansvarlige indkøb og tilhørende vejlednings og inspirationsmateriale.
- **Styrket sekretariatsbetjening af 2030-Panelet.** 2030-Panelet har en helt afgørende rolle for arbejdet med Verdensmålene i Danmark. Både gennem sine egne aktiviteter samt som aktiv medspiller for regeringen. Formålet med 2030-Panelet er at understøtte 2030-Netværkets politiske arbejde gennem analysearbejde, sparring, videndeling og møder med netværket omkring selvstændige emner. Der bliver også i de kommende år brug for Panelets indsats, hvis Danmark skal nå i mål. Den styrkede sekretariatsbetjening understøtter bl.a. den parlamentariske forankring af Verdensmålene samt Panelets arbejde med at monitorere og implementere Verdensmålene nationalt og internationalt. Regeringen vil også foreslå, at Panelet årligt arrangerer en opfølgning på regeringens Fremdriftsrapport, og at Panelet fortsat prioriterer Leave no one behind-dagsordenen, da Panelets brede forankring og ressourcer giver gode muligheder for resultater også inden for denne dagsorden.

Bæredygtig og ansvarlig import og grønne værdikæder

Med 70 pct.-målsætningen er der sat afgørende fokus på drivhusgasudledningerne fra Danmark. Siden klimalovens vedtagelse er der på kort tid taget store skridt i retning af at opfylde målsætningen, og i de kommende år vil der blive taget yderligere initiativer, der sikrer, at vi når helt i mål. Vi vil vise verden, at vi kan omstille dansk produktion uden at gå på kompromis med jobskabelse, velfærd og social balance. Det vil også understøtte nye danske klimabaserede erhvervseventyr på de globale markeder. Med handlingsplanen sætter vi fokus på de drivhusgasudledninger, der følger af det forbrug, vi importerer fra andre lande. Denne del af drivhusgasserne overstiger den udledning, der finder sted i Danmark.

En stor del af danske virksomheders klima- og miljømæssige samt sociale påvirkning finder sted i produktionslande uden for Danmark, fordi danske virksomheder samarbejder, handler og producerer på tværs af grænser. Når Danmark ønsker at bidrage til at indfri FN's Verdensmål, må vi sætte fokus på vores import af varer og på danske virksomheders værdi- og forsyningskæder. Omstillingen af værdikæderne skal være grøn og social, dvs. både reducere CO₂-udledninger og miljøpåvirkning, men samtidig sikre menneske- og arbejdstagerrettigheder. Vi skal i videst muligt omfang sikre, at vores forbrug i Danmark ikke har negativ indvirkning på befolkninger i andre lande eller forringer betingelserne for fremtidige generationer.

Det kræver handling:

Boks 5.29**Nye initiativer**

- **Der skal skabes bedre grobund for, at erhvervslivet engageres i FN's bæredygtighedsdagsorden.** Regeringen vil derfor igangsætte et nyt offentligt-privat initiativ for bæredygtige værdikæder. Gennem vidensopbygning, markedsanalyser og rådgivning skal initiativet medvirke til, at virksomhederne i højere grad tager ansvar for de klimamæssige og sociale påvirkninger i egne leverandør og værdikæder og medvirker aktivt til at omstille disse i en mere bæredygtig retning. Initiativet vil følge op på efterspørgslen fra erhvervslivet, herunder fra Klimapartnerskabet for Handel vedrørende et egentligt videnscenter for bæredygtige værdikæder. Initiativet skal koordineres tæt med bl.a. de to næstkommende initiativer
- **Vejledning skal hjælpe til mere socialt fokus.** Regeringen vil oprette to vejledningsindsatser for at hjælpe virksomheder med at opnå mere bæredygtige og socialt ansvarlige værdikæder. Den ene indsats vil hjælpe danske virksomheder i gang med due diligence-processer, der identificerer risici for krænkelser lokalt og globalt i værdikæden. Den anden indsats vil rådgive på relevante markeder i Asien, Latinamerika og Afrika. Rådgivningen vil omfatte lokale partnere til danske virksomheder. Der vil være et særligt fokus på arbejdsstagerforhold og understøttelse af, at danske virksomheder lever op til bl.a. FN's og OECD's retningslinjer.
- **Styrket vejledning om fastsættelse af ambitiøse klimamål i de globale værdikæder.** Regeringen vil styrke danske virksomheders adgang til viden, netværk og konkret rådgivning om arbejdet med klimarapportering, klimadata og ambitiøse klimamål. Fokus skal særligt være på de udledninger, der finder sted uden for Danmark. Indsatsen målrettes danske virksomheders samarbejde med underleverandører gennem vejledningsindsatser og samarbejde med brancheorganisationer, NGO'er mv., idet CO₂-udledningen i virksomhedens værdikæde ikke kan kontrolleres direkte af virksomheden selv, men skal adresseres i partnerskab med leverandører og samarbejdspartnere. Der igangsættes desuden en indsats for at understøtte virksomheder i at rapportere nøgletal og fastsætte måltal for CO₂e. Rapporteringen skal gøres ensartet og tilgængelig.
- **Ny model skal fremskrive danskernes importerede klimaaftryk.** Regeringen ønsker mere viden om det globale klimaaftryk af det danske forbrug inklusiv klimaeffekten fra de varer og tjenesteydelser, der forbruges i Danmark, men produceres i udlandet. Derfor igangsættes udviklingen af en ny klimamodel, som skal fremskrive det globale klimaaftryk af danskernes forbrug. Arbejdet kan også styrke grundlaget for fremtidig handling.

Bæredygtigt erhvervsliv, iværksætter og eksport

Virksomheder er nøglespillere, når vi skal realisere Verdensmålene. Samtidig rummer Verdensmålene store muligheder for danske virksomheder. Derfor er det væsentligt, at vi fra offentlig side understøtter udviklingen af grønne og socialt ansvarlige forretningsmodeller. At vi skaber gode forudsætninger for iværksætteri, så nyskabende idéer til løsninger på samfundsudfordringer inden for Verdensmålene kan blive til virkelighed.

At vi gør det nemt for selv de små virksomheder at dokumentere og opgøre deres klimaaftryk, så det bliver nemmere og mere motiverende at igangsætte CO₂-reducerende tiltag, og så de bedre kan konkurrere med en grøn profil på det internationale marked. At vi øger eksport af danske virksomheders socialt og miljømæssigt bæredygtige løsninger, så resten af verden kan drage nytte af danske innovative idéer i deres grønne omstilling. Regeringen ønsker, at danske virksomheder skal være førende inden for ansvarlig, social og bæredygtig virksomhedsdrift.

Det kræver handling:

Boks 5.30
Nye initiativer

- **Erhvervsfremstød og acceleratorprogram for at fremme bæredygtig eksport.** Regeringen vil stimulere bæredygtig eksport igennem SDG-erhvervsfremstød og etablering af et nyt partnerdrevet og sektorfokuseret SDG-acceleratorprogram for danske SMV'er. Acceleratorprogrammet fokuserer på internationalisering af virksomhedernes forretningsmodeller og omfatter et accelerationsforløb for SMV'er med workshops, netværksaktiviteter, mentorordninger mv. der tager afsæt i globale udfordringer baseret på Verdensmålene.
- **Klimakompasset sætter retning mod et mindre klimaaftryk.** Regeringen vil videreudvikle og opdatere Klimakompasset, så virksomheder også fremadrettet har adgang til et tidssvarende værktøj til CO₂-beregning samt bedre vejledning og opdaterede emissionsfaktorer, hvor virksomheder kan estimere såvel deres direkte udledninger og indirekte udledninger fra værdikæden (scope 1, 2 og 3). Klimakompasset er et brugervenligt værktøj, som virksomheder benytter til at dokumentere og opgøre deres klimaaftryk på en transparent, standardiseret og troværdig måde som grundlag for at igangsætte CO₂-reducerende tiltag.
- **Mikrolegater til studenteriværksætteri med fokus på Verdensmålene.** Mange studerende får gode og realiserbare forretningsidéer til løsninger på samfundsudfordringer under deres uddannelse. Regeringen ønsker derfor at afsætte midler til mikrolegater målrettet studenteriværksættere med fokus på Verdensmålene.

Folkelig forankring af Verdensmålene, der skaber forandring

Verdensmålene kan kun realiseres, hvis vi løfter i flok. I Danmark er der stor interesse for Verdensmålene og 2030-dagsordenen i både erhvervslivet og civilsamfundet. Den danske og globale grønne ungdomsbevægelses krav om klimahandling tydeliggør, at de yngre generationer i endnu højere grad end deres forældre engagerer sig i Verdensmålsarbejdet. Det er godt. Vi skal blive ved med at understøtte fundamentet for den folkelige forankring af Verdensmålene, og vi

skal sikre, at flere danskere har forudsætningerne for at leve og bidrage til en bæredygtig livsstil.

Det kræver handling:

Boks 5.31

Nye initiativer

- **Bibliotekerne forankrer FN's Verdensmål.** Regeringen vil styrke bibliotekernes arbejde med og formidling af Verdensmålene med henblik på at gøre bibliotekerne til facilitator for den folkelige forankring af FN's Verdensmål. Initiativet indebærer bl.a. events om Verdensmålene på biblioteker, et Verdensmåls certificeringsprogram for biblioteker og kompetenceudvikling for bibliotekarer vedrørende formidling af Verdensmålene.
- **Læringsunivers udbreder viden om Verdensmålene.** Regeringen vil udvikle et læringsunivers på emu.dk (Danmarks læringsportal), som skal give skoler og uddannelsesinstitutioner inspiration til at inddrage Verdensmålene i undervisningen. Universet skal facilitere en bred indføring i Verdensmålene. Det betyder, at universet skal favne emner lige fra klimaaftryk og bæredygtig livsstil til menneskerettigheder og ligestilling mellem kønnene.
- **Flere Verdensmålsskoler.** Regeringen vil øge støtten til netværket af danske UNESCO Verdensmålsskoler. Den ekstra støtte skal gå til flere medlemmer i netværket, yderligere aktiviteter og udvikling af undervisningsmateriale. UNESCO Verdensmålsskoler arbejder med at omsætte kvalitetsuddannelse til praksis.

Mulighed for kvalitetsuddannelse for alle

Fri og lige adgang til undervisning og uddannelse er et af de vigtigste redskaber til at bryde negativ social arv og sikre lige muligheder for alle. Verdensmål 4 handler om at sikre lige adgang til kvalitetsuddannelse og fremme alles muligheder for livslang læring. Inden 2030 skal der bl.a. arbejdes for lige muligheder for uddannelse på alle uddannelsesniveauer, herunder særligt for børn og unge i udsatte situationer. Danmark arbejder for, at ingen børn eller unge efterlades i det danske uddannelsessystem – Leave no one behind.

Det kræver handling:

Boks 5.32

Nye initiativer

- **Matematik på tværs af sociale skel.** Regeringen vil nedsætte en ekspertgruppe, der skal have fokus på elevernes færdigheder og motivation i matematik. Ekspertgruppen skal udarbejde en kortlægning af de faglige udfordringer, der er forbundet med elevernes socioøkonomiske baggrund. Ekspertgruppen skal herunder analysere årsager og virksomme metoder til at imødegå udfordringerne.
- **Bedre læring på tværs af køn.** Alle elever – uanset køn – skal have mulighed for at blive så dygtige, som de kan, og få det bedste fundament for deres videre vej i livet. Derfor vil regeringen nedsætte en ekspertgruppe, der skal belyse betydning af køn for udbytte af undervisningen. Arbejdet skal munde ud i en række tværfaglige anbefalinger til grundskoleområdet, der nedbringer betydningen af køn i elevernes udbytte.

Som en del af handlingsplanen vil regeringen udarbejde en fremdriftsrapport i 2022, som bl.a. skal evaluere planens målsætninger. Denne rapport vil være offentligt tilgængelig og blive sendt til Folketinget.

5.5.1 Det globale niveau

Handlingens årti: Danmark tager ansvar for at fremme den globale udvikling

Danmark tager internationalt ansvar for at opfylde Verdensmålene. Det gør vi, fordi bæredygtig udvikling kræver international handling og samarbejde – og fordi nogen bør gå forrest. FN's generalsekretær Antonio Guterres har udråbt årtiet fra 2020 til 2030 til "Handlingens årti". Ifølge FN's rapport om bæredygtig udvikling fra 2020 (Global Sustainable Development Report 2020) lever ingen lande på nuværende tidspunkt op til målet om at opfylde de grundlæggende menneskelige behov inden for jordens biofysiske begrænsninger, og der er heller ingen lande, som står til at nå målene i 2030.²⁴ Selvom Danmark ligger i toppen i internationale rapporter og indekser, når det kommer til opfyldelsen af Verdensmålene - SDSN giver Danmark en global andenplads²⁵ - betyder det ikke, at vi er tæt på at nå målene. Vi er blot tættere på end andre lande. Vi må erkende, at vi, og verden generelt, har lang vej endnu. Der skal skrues op for både tempo og indsats. Samtidig har COVID-19 haft negative konsekvenser for alle Verdensmålene og den globale bæredygtige udvikling, og det har især ramt de særligt sårbare lande og befolkningsgrupper. Det vurderes fx, at Afrikas udvikling er blevet sat flere år tilbage. Pandemien har endnu engang vist, at vi lever i en tæt forbundet verden, og alt, hvad der sker lokalt, kan få konsekvenser globalt. For at kunne håndtere de globale udfordringer som fx klimaforandringer, ustabilitet og irregulær migration, er det afgørende, at vi har et robust multilateralt system, som kan drive den globale bæredygtige udvikling, fremme international fred og stabilitet og sikre respekten for menneskerettigheder. Men vi lever i en verden, hvor multilateralismen er under pres, og den internationale orden er i oprud. For at kunne håndtere globale udfordringer og beskytte danske interesser har Danmark engageret sig aktivt i bindende internationale samarbejder gennem FN, EU, NATO, WTO og internationale finansielle institutioner. Der er brug for, at flere lande støtter op om et stærkt og effektivt multilateralt system, som kan løse de globale udfordringer, som står i vejen for en mere bæredygtig og retfærdig verden. Derfor har Danmark også annonceret sit kandidatur for 2025-2026 til FN's Sikkerhedsråd, som spiller en central rolle for international fred og sikkerhed. I de kommende år vil Danmark fortsætte sit arbejde med at styrke det multilaterale system og sikre, at det bidrager til en mere bæredygtig verden.²⁶

Pandemien har tydeliggjort, hvordan ulighed skaber skrøbelige samfund. De sårbare rammes først - og hårdest. Det skaber en ubalance i samfundet og øger risikoen for ustabilitet. For at kunne imødekomme disse udfordringer, må vi fortsat kæmpe globalt og lokalt for samfund, som er økonomisk, socialt og miljømæssigt bæredygtige. Vi har også et

moralsk ansvar for at leve op til Verdensmålenes kerneprincip om, at ingen må lades i stikken (Leave No One Behind). Dette princip betyder, at alle mennesker på jorden skal være en del af den bæredygtige udvikling. Princippet er i tråd med den danske velfærdsmodel, som fremmer lighed og lige muligheder for alle. Verdensmålene gælder for os alle, uanset om man er fra Nakskov, Nairobi eller New Delhi. Danmark kan gøre en forskel og det gør vi allerede på en lang række områder, hvor der er behov for en ekstra indsats, hvis vi skal nå Verdensmålene.

Udviklingsbistand

Udviklingsbistand er afgørende for den globale opfyldelse af Verdensmålene, og det er anført direkte som et ansvar for udviklede lande i mål 17 om partnerskaber. Historisk set har Danmark været en stærk spiller, når det kommer til udviklingsbistand. Siden 1978 har Danmark hvert år levet op til FN's mål om at afsætte 0,7 pct. af landets BNI til udviklingsbistand. Men for Danmark handler det ikke bare om at kunne give meget – det handler også om at give effektivt og med fokus på kvalitet. Det er derfor, at Danmark ofte nævnes blandt de lande, som yder udviklingsbistand af høj kvalitet.²⁷ For at kunne nå Verdensmålene og imødekemme nye udfordringer har Danmark øget sit fokus på klimaforandringer, lokale indsats, unge og kvinder samt kampen mod øget ulighed. Vi koncentrerer ligeledes vores indsats i de områder og regioner, hvor behovet er allerstørst. Danmark har prioriteret sit arbejde i subsaharisk Afrika, især i skrøbelige lande og regioner, som står over for store udfordringer og er længst fra at nå Verdensmålene.

Den grønne omstilling

Indsatsen mod klimaforandringerne og for fremskyndelsen af den grønne omstilling er afgørende for at kunne nå Verdensmålene. Som foregangsland inden for grøn omstilling vil Danmark tage lederskab for den globale klimaindsats og en retfærdig global omstilling til bæredygtige samfund, som skal være til gavn for verdens befolkninger. Danmark tegner sig dog kun for 0,1 pct. af den globale udledning. Som et lille land forsøger Danmark derfor at foregå med et godt eksempel og tage lederskab for at inspirere andre, større nationer til at ændre adfærd og omsætte grønne ambitioner til global handling for klimaet, naturen, biodiversiteten og miljøet. Nogle gode eksempler på denne indsats er, at Danmark tager lederskab på Verdensmål 7 om energitransition og adgang til ren energi samt Danmarks klimadiplomatiske indsats for en global udfasning af kul. Derudover har COVID-19 skabt et endnu større behov for at sikre en global grøn genopretning – "build back better and greener" (dvs. genopbygge et bedre og grønnere samfund) – hvor Danmark kan lede gennem eksemplets magt, både nationalt og i kraft af sit internationale klimaengagement. Regeringens langsigtede strategi for en global klimaindsats, "En grøn og bæredygtig verden", sætter kursen for Danmarks koordinerede in-

²⁴ The-Sustainable-Development-Goals-Report-2020.pdf (un.org) - FN's rapport om Verdensmålene fra 2020

²⁵ Ud af 166 lande, Sustainable Development Report 2020, s. 194 (FN's rapport om bæredygtig udvikling fra 2020)

²⁶ UNDP (FN's udviklingsprogram): Long-Term Socio-Economic Impacts of COVID-19 in African Context, marts 2021 (De langsigtede socio-økonomiske konsekvenser af COVID-19 i afrikansk kontekst)

²⁷ Commitment to Development Index - Denmark | Center For Global Development (cgdev.org), 2018 (Indeks over indsats for udvikling - Danmark, Center for Global Udvikling)

ternationale klimaindsats, som omfatter udenrigs-, udviklings-, handels- og sektorpolitik samt Danmarks samarbejde med statslige og ikke-statslige aktører. Strategien indeholder en række grønne partnerskaber med store udledere, hvilket er afgørende for opnåelsen af Verdensmålene (især Verdensmål 13) og Parisaftalen. Danmark har oprettet 20 frontposter, dedikeret til klimaindsatser, der skal styrke det danske klimadiplomati i lande, som er store udledere, og hvor de kunne have gavn af øget anvendelse af dansk grøn teknologi. Teknologien har et stort potentiale til at nedsætte CO₂-udledningen globalt og kan hjælpe samfundene til at tilpasse sig klimaforandringerne. At øge dansk eksport af grøn teknologi har en dobbelt positiv effekt: Det skaber danske jobs og reducerer den globale CO₂-udledning. Genopretningen af dansk eksport har et klart grønt fokus og bidrager især til opfyldelsen af Verdensmål 7 ved at inddrage erhvervslivet på kommercielle vilkår.

Fred og sikkerhed

Væbnede konflikter, ustabilitet og skrøbelighed er blandt de største regionale og globale udfordringer i forhold til at nå Verdensmålene. Fremskridt på Verdensmål 16 om fred, retfærdighed og stærke institutioner er derfor afgørende for at nå flere af de øvrige Verdensmål. At fremme stabilitet og sikkerhed i skrøbelige situationer og konfliktzoner er også en forudsætning for tryghed og sikkerhed i Danmark. Derfor har Danmark bidraget til FN's fredsbevarende operationer i bl.a. Mali og Mellemøsten og har løbende ydet væsentlige bidrag til NATO's internationale missioner i bl.a. Estland, Kosovo og Afghanistan. I slutningen af 2020 overtog Danmark ledelsen af NATO's mission i Irak, som skal udvikle de irakiske myndigheders kapacitet til at imødegå terrortruslen. Derudover har Danmark også bidraget til relevante internationale operationer, som imødegår den stigende ustabilitet i Mellemøsten og Sahelregionen, fx via bidrag til den amerikansk-ledede koalition til bekæmpelse af ISIL i Irak og Syrien, og planlægger også nye bidrag til den franskledede operation Barkhane i Sahel i 2022. Maritim sikkerhed er ligeledes en vigtig prioritet. Den maritime indsats omfatter bl.a. dansk ledelse af både militære og diplomatiske organisationer i den europæiske EMASoH-indsats i Hormuzstrædet og et planlagt fregatbidrag til bekæmpelsen af pirateri i Guineabugten. Konflikter og ustabilitet kan kun løses ved hjælp af langsigtede og bredspektrede indsatser. Derfor benytter Danmark sig af alle sine sikkerheds- og udenrigspolitiske værktøjer, herunder udviklingsbistand og humanitære indsatser for at forebygge og håndtere kriser og konflikter. Danmark er kandidat til FN's Sikkerhedsråd i 2025-26 og til FN's Fredsopbygningskommission i 2023-24 og vil bruge sit brede humanitære og udviklingsmæssige engagement til at støtte og forbedre de internationale indsatser for fred og sikkerhed. Danmark gennemfører desuden en række freds- og stabiliseringsindsatser inden for rammerne af den tværministerielle Freds- og Stabiliseringsfond i bl.a. Syrien/Irak, Sahel, Afrikas Horn, Guineabugten, Ukraine, Georgien og Afghanistan. Gennem disse konkrete indsatser bidrager Danmark aktivt til opfyldelsen af en lang række Verdensmål, herunder mål 1, 2, 3, 5, 6, 8, 14 og 16.

Humanitære initiativer

Effektive humanitære indsatser er væsentlige, hvis Verdensmålene skal nås. Vi skal sikre, at de positive resultater når ud til alle, også dem, der befinder sig midt i en humanitær krise, eller som er flygtet til mere sikre områder. I forhold til sin størrelse er Danmark en betydelig international humanitær aktør, som hjælper til at fremme dagsordener med henblik på at forbedre effektiviteten af det humanitære arbejde til fordel for de mest udsatte og på en måde, som sigter efter at reducere behovet for humanitær bistand. Vi medvirker bl.a. til at sikre en bedre sammenhæng mellem de humanitære, udviklingsrettede og fredsobyggende indsatser. Filosofien bag denne tilgang er, at vi skal gøre mere end bare imødekomme menneskers øjeblikkelige humanitære behov. En koordineret indsats skal bidrage til bæredygtige, langsigtede løsninger for mennesker i krisesituationer. Danmark arbejder også for at fremme inddragelsen af lokale ressourcer i samarbejdslandene i de humanitære indsatser samt for at sikre, at disse indsatser også medvirker til beskyttelse og inddragelse af kvinder og piger. Det humanitære arbejde bidrager især til opnåelsen af Verdensmål 1 om fattigdom og Verdensmål 2 om sult.

Menneskerettigheder

Danmark arbejder for at sikre implementering af Verdensmålene i tråd med den menneskerettighedsbaserede tilgang og løftet om, at ingen lades i stikken ("Leave No One Behind"). Det er afgørende, at anlægge et klart fokus på forbindelsen mellem menneskerettighederne og Verdensmålene for at nå Verdensmål 10 og 16 om frie, lige og retfærdige samfund samt Verdensmål 5 om ligestilling. Disse indsatser ydes især gennem vores engagement i relevante FN-fora. I FN's Menneskerettighedsråd står Danmark i spidsen for en tværregional kernegruppe, som arbejder for at styrke de gensidigt forstærkende sammenhænge mellem menneskerettigheder og 2030-dagsordenen. Ligestilling og seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder (SRSR) er topprioriteter i dansk udviklingsbistand og går på tværs af alle vores indsatser for at nå Verdensmålene. Danmark har i mange år haft en førende international position på dette område og arbejder især for at stoppe diskrimination og vold mod piger og kvinder, at sikre piger og kvinders ret til at bestemme over eget liv og egen krop – herunder hvor mange børn de vil have, hvornår og med hvem – samt at give kvinder og piger lige muligheder for at få uddannelse og job samt deltage i det økonomiske og politiske liv. I langvarige konflikter og kriser arbejder Danmark målrettet for at sikre piger og kvinder beskyttelse mod seksuel og kønsbaseret vold samt adgang til prævention og reproduktive sundhedsydelser. Danmark vil intensivere sit politiske lederskab inden for SRSR, fortsat udtænke nye tiltag i kampen for kvinder og pigers rettigheder og gå forrest internationalt med ambitiøse målsætninger og innovative løsninger, så alle lande bliver godt engageret i disse indsatser.

5.5.2 Partnerskaber

Partnerskaber er afgørende for at kunne nå Verdensmålene. De er hele drivkraften bag innovation, investeringer, implementering af løsninger og Leaving No One Behind-princippet. Regeringen arbejder for at inddrage aktører på tværs af hele samfundet i implementeringen af 2030-dagsordenen, og netop dét arbejde afspejles også i denne rapport via de selvstændige bidrag fra civilsamfundet, den private sektor, organisationer, akademiske institutioner, kommuner og regioner.

Et eksempel på dette er konferencen "Handlingens årti - 10 år tilbage", som er arrangeret i samarbejde med Folketingets tværpolitiske gruppe for Verdensmålene (2030-netværket), Finansudvalgets parlamentariske arbejdsgruppe for Verdensmålene og 2030-Panelet. På denne konference blev der afholdt inspirerende præsentationer fra nationale og internationale talere, ligesom der blev delt viden og skabt opmærksomhed omkring Verdensmålenes betydning.

Den aktive indsats for Verdensmålene, som civilsamfundet yder, er ekstremt vigtig for implementeringen og opfølgningen i både Danmark og internationalt, da den hjælper Danmark med at løfte en større byrde og yde et større og mere effektivt bidrag til den globale indsats. Dette arbejde er også afgørende for at nå Verdensmålene, da bæredygtige og langsigtede løsninger på komplekse udfordringer kræver både idéudveksling, viden, erfaring, kapital og goodwill.

Som Danmarks koordinationsenhed for Verdensmålene har Finansministeriet arrangeret høringer og møder med relevante interessenter, hvor nye initiativer, udfordringer og muligheder er blevet drøftet. Disse møder vil også blive afholdt efter HLPF 2021.

Under forberedelserne er der blevet lagt stor vægt på udveksling af gode praksisser med andre lande. Og her er tre kanaler særligt værd at nævne. For det første, har Danmark lært meget af sine nordiske kollegaer på de workshops, som er organiseret af Nordisk Ministerråd. For det andet, har FN arrangeret webinarer om forskellige relevante emner vedrørende VNR-processen, som har skabt en platform for gensidig udveksling mellem alle VNR-landene. Og for det tredje, har peer-dialogerne med Norge og Kenya udløst mange konkrete anbefalinger til forberedelsen af VNR-rapporten.

Nordisk Ministerråd arrangerede under forberedelserne en virtuel studietur til Finland i februar, og i april mødtes de nordiske lande online til en workshop om VNR-arbejdet. På denne workshop præsenterede Sverige, Norge og Danmark, fremskridtet med deres respektive anden VNR-rapporter, og Island og Finland delte deres erfaringer med VNR-arbejdet i hhv. 2019 og 2020. Workshoppen omfattede ligeledes diskussioner om færdiggørelsen og formidlingen af VNR-rapporten samt inddragelse af Leaving No One Behind-perspektivet.

FN har arrangeret flere webinarer, som har skabt en værdifuld platform for udveksling af gode praksisser mellem landene i forbindelse med VNR-forberedelserne. Danmark ser

frem til HLPF i juli 2021, hvor vi vil præsentere vores andet VNR, høre andre landes præsentationer, lære om forskellige aspekter af den bæredygtige udvikling i andre dele af verden og blive inspireret af nye idéer, praksisser og diskussioner.

Ovenstående er blot nogle få eksempler på de mange eksisterende partnerskaber, og Danmark forventer at etablere endnu flere partnerskaber om bæredygtig udvikling i de kommende år.

Kilder

Folketinget:

- 1. Projektet er blevet udført i samarbejde med Danmarks Statistik. De danske målepunkter - Danmarks Statistik (dst.dk): <https://www.dst.dk/en/Statistik/Sdg/aktiviteter/danske-maalepunkter>

2030-Panelet:

- 2. <https://www.verdensmaal.org/nyheder/kendskabet-til-verdens-malene-slar-igennem-i-danmark>
- 3. Dansk Industri (DI), "Lokalt Erhvervs-klima" (Note: Baseret på besvarelser fra 9.446 virksomheder)
- 4. Rigsrevisionen, Rapport om danske ministeriers arbejde med FN's Verdensmål i Danmark, Rapport nr. 1/2020, engelsk resumé, side 4, tilgængelig på <https://uk.rigsrevisionen.dk/audits-reports-archive/2020/okt/report-on-the-danish-ministries-work-with-the-un-sustainable-development-goals-in-denmark>. Samlet rapport er tilgængelig på dansk på https://rigsrevisionen.dk/revisionssager-arkiv/2020/okt/beretning-om-ministeriernes-arbejde-med-fn_pct.e2_pct.80_pct.99s-verdensmaal-i-danmark
- 5. <https://www.norden.org/da/node/50089>
- 6. <https://uddannelserforfremtiden.dk/vision>

Globalt Fokus og 92-gruppen:

- 7. <https://concito.dk/nyheder/fremtidens-groenne-arbejdsmarked-stoebeskeen>, <https://concito.dk/nyheder/manglende-kompetencer-fremtidens-arbejdsstyrke-truer-danmarks-groenne-styrkeposition> og <https://www.ae.dk/publikation/2021-04-danmark-mangler-99000-faglaerte-i-2030>
- 8. Engelsk resumé af "SPOTLIGHT-rapporten" fra 2020: https://www.globalfokus.dk/images/SPOTLIGHT-Rapport_2020_eng_Enkelt sider.pdf
- 9. Rapport 2019 Danskernes kendskab og holdninger til det danske udviklings-samarbejde og verdensmålene.pdf
- 10. København - Portræt (globalfokus.dk): https://www.globalfokus.dk/images/Politik/Post2015/Globalt_Fokus_-_f_pct.C3_pct.A6rdig_rapport-4.pdf
- 11. København - Portræt (globalfokus.dk): https://www.globalfokus.dk/images/Politik/Post2015/Globalt_Fokus_-_f_pct.C3_pct.A6rdig_rapport-4.pdf

Dansk Industri (DI):

- 12. FN's Verdensmål (SDG) for bæredygtig udvikling - Dansk Industri - DI (på dansk). Cases, videoer, podcasts og redskaber til arbejde med Verdensmålene findes på denne hjemmeside: <https://www.danskindustri.dk/SDG-verdensmal/>
- 13. <https://flipflashpages.uniflip.com/3/80821/1114563/pub/document.pdf>, Rapport om at omskrive Verdensmålene til forretningsmuligheder (danskindustri.dk)
- 14. Ibid.
- 15. Ibid.
- 16. Ibid.
- 17. Ibid.
- 18. Ibid.
- 19. Dansk flaskepant inspirerer til bæredygtigt plastiksystem i Kenya - DI (danskindustri.dk): <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/6/dansk-flaskepant-inspirerer-til-baredygtigt-plastiksystem-i-kenya/>
- 20. <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/dnk/indicators>

Global Compact Network, Danmark:

- 21. Se Xellia Pharmaceuticals' hjemmeside: <https://www.xellia.com/>
- 22. Se NNIT's hjemmeside: <https://www.nnit.com/>
- 23. Se Schoeller Plasts hjemmeside: <https://www.schoeller-plast.dk/>
- 24. Se Son of a Tailors hjemmeside: <https://www.sonofa-tailor.com/?welcome>
- 25. Se DFD's hjemmeside: <https://www.dfd.dk/csr-site/dfd-upcy>
- 26. Se Kvadrats hjemmeside: <https://www.kvadrat.dk/en>
- 27. Se Novo Nordisks hjemmeside: <https://www.novonordisk.com/>
- 28. Se Niras' hjemmeside: <https://www.niras.dk/>
- 29. Se Grundfos' hjemmeside: <https://www.grundfos.com/>
- 30. Se BankInvests hjemmeside: <https://bankinvest.dk/alle-produkter/bi-sicav/>

Dansk Erhverv:

- 31. Ministry of Foreign Affairs: A World of Opportunities for Danish Businesses (Udenrigsministeriet: En verden af muligheder for dansk erhvervsliv), januar 2019: <https://um.dk/en/danida-en-sustainable-pct.20growth/the-sdgs-and-business-opportunities/>
- 32. Statistics Denmark: The Danish business sector and the sustainable development goals 2020 (Danmarks Statistik: Dansk erhvervsliv og Verdensmålene 2020): <https://www.dst.dk/en/Statistik/Publikationer/VisPub?cid=44794>
- 33. Dansk Industri (DI): Alle ombord, 2019: <https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/alle-ombord-status-pa-virksomhedernes-arbejde-med-csr-og-fns-verdensmal/>
- 34. Fremtidens Erhverv - Kortlægning af Dansk Erhvervs arbejde med Verdensmålene, 2019: <https://www.danskerhverv.dk/om-dansk-erhverv/det-arbejder-vi-for/>
- 35. Dansk Initiativ for Etisk Handel: https://danskerhverv.sharepoint.com/sites/Arbejdsmarkeduddannelseogforskning/Delte_pct.20dokumenter/CSR/CSR_pct.20Politisk_pct.20interessevaretagelse/NATIONAL/VNR/Soya-Support_pct.20members_pct.20.JPG
- 36. Dansk Alliance for Ansvarlig Soja: <https://www.dieh.dk/projekter/dansk-alliance-for-ansvarlig-soja/pressemeddelelser/30-april-2020-danske-virksomheder-tager-sammen-vigtigt-skridt-mod-stop-af-afskovning-p2/>
- 37. Dansk Alliance for Ansvarlig Palmeolie: <https://www.dieh.dk/projekter/dansk-alliance-for-ansvarlig-palmeolie/agreement-danish-alliance-for-responsible-palm-oil/>
- 38. Ny alliance vil gøre dansk biotek til det nye vindmølleeventyr: <https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/ny-alliance-vil-gore-dansk-biotek-til-det-nye-vindmoleeventyr/>
- 39. Virksomhederne er klar til grønne krav i offentlige udbud: <https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/virksomhederne-er-klar-til-gronne-krav-i-offentlige-udbud/>
- 40. Nem klimaguide - kom i gang med din CO2-beregning: <https://www.danskerhverv.dk/radgivning/csr/nem-klimaguide---kom-godt-i-gang-med-din-co2-beregning/>
- 41. Opgørelses- og rapporteringsmetoder for grøn omstilling: <https://www.danskerhverv.dk/politik-og-analyser/energi-og-klima/opgorelser-og-rapporteringsmetoder-for-gron-omstilling/>
- 42. Bekæmpelse af kønsstereotyper i uddannelsessystemet: <https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/kons-kommission-for-uddannelserne/>
- 43. Erhvervslivet vil lave fælles kodeks: <https://borsen.dk/nyheder/virksomheder/investorer-laegger-pres-paa-for-flere-kvinder>

6. Danmarks arbejde med og indfrielse af Verdensmålene

Vi er stolte af, at Danmark ligger i top sammenlignet med andre lande, er det ikke ensbetydende med, at vi er i mål. Det er vigtigt, at vi kigger indad, og at vi tør stå ved at der er områder, hvor vi ikke er i mål. Derfor har regeringen og civilsamfundet foretaget vurderinger af, hvordan det går med at implementere og realisere de 17 Verdensmål i Danmark. Regeringens vurderinger er resultatet af bidrag fra alle ministerier. Civilsamfundets vurderinger er skrevet af Globalt Fokus. Statistik information kan findes i det statistiske bilag udarbejdet af Danmarks Statistik.

6.1 Regeringens vurdering af indfrielse af Verdensmålene i Danmark

Vurderingerne er foretaget på delmålsniveau og i en dansk kontekst. Ansvar for de enkelte delmål er fordelt ud på relevante ministerier. For få delmål er der ikke foretaget en konkret vurdering, fordi det ikke har været relevant i en dansk kontekst. Et eksempel herpå er delmål 15.4 "*Inden 2030 skal der sikres beskyttelse af bjergøkosystemer, herunder deres biodiversitet, for at kunne øge deres evne til at bidrage til bæredygtig udvikling*".

Sammen med vurderingen af Danmarks indfrielse af Verdensmålene fremhæves eksempler på relevante aftaler og udspil samt eksisterende politikker, lovgivning og indsatser med det formål at give en holistisk præsentation af hvert af de 17 Verdensmål. Hertil beskrives Danmarks globale indsats, samt hvordan denne i relevant omfang relaterer sig til de delmål, der indeholder bogstaver om "*means of implementation*".

6.2 Læsevejledning

Vurderingen af Danmarks indfrielse af Verdensmålene er visualiseret ved at bruge trafiklys for vurdering af niveauet (● ● ●) og pile for vurdering af tendensen (↓ → ↑). Vurderingen af de enkelte delmål er baseret på enten kvantitative data eller kvalitative vurderinger af politik på området – eller en kombination heraf. Udgangspunktet for vurderingen af niveau og tendens fremgår, *jf. tabel 1 og tabel 2*. Delmål angivet i parentes, fx "(delmål 4.2)" henviser til de delmål, som påvirkes af initiativet.

Tabel 6.2
Vurdering af niveau

Trafiklys	Vurdering
 Opfyldt	Tilstrækkelig politik og implementering og/eller indfriet baseret på data.
 Ikke opfyldt men godt placere	Tilstrækkelig politik på området men fravær af implementering og/eller delvis indfriet baseret på data.
 Ikke opfyldt	Fravær af tilstrækkelig politik og implementering og/eller fravær af indfrielse baseret på data

Tabel 6.1
Vurdering af tendens

Pile	Vurdering
 God udvikling	God udvikling baseret på data og/eller politik og politisk fokus
 Stabil	Stabil udvikling baseret på data og/eller politik og politisk fokus
 Negativ/ringe udvikling	Negativ/ringe udvikling baseret på data og/eller politik og politisk fokus

6.3 Civilsamfundets vurdering

I dette kapitel præsenteres en vurdering af Danmarks frem-skridt og nuværende status i implementeringen af de 17 Verdensmål. Denne vurdering kommer fra en række forskellige danske organisationer i civilsamfundet. Vurderingerne er en del af "SPOTLIGHT-rapporten om Danmarks udfordringer i opnåelse af Verdensmålene", som hvert år udarbejdes af medlemsorganisationer under de to danske netværk Globalt Fokus og 92-gruppen. I denne rapport vurderes de enkelte Verdensmål af en gruppe civilsamfundsorganisationer, som har konkret viden om det tematiske område, der er omfattet af det pågældende Verdensmål.

Sammenlagt har 27 organisationer medvirket til SPOTLIGHT-rapporten for 2021. Disse organisationer repræsenterer en række forskellige interesser fra det danske civilsamfund - både små og store organisationer, netværk, organisationer inden for udviklingssamarbejde samt organisationer med nationalt fokus. Globalt Fokus og 92-gruppen har koordineret både processen og vurderingerne af rapporten, som præsenteres i dette kapitel.

SPOTLIGHT-rapporten for 2021 ser tilbage på en række generelle tendenser for den danske implementering af Verdensmålene fra Danmarks seneste VNR i 2017 og frem til 2021. Vurderingen af de enkelte Verdensmål er foretaget i temagrupper baseret på tidligere SPOTLIGHT-rapporter og andet relevant materiale. Grupperne har ligeledes defineret den overordnede tendens for Danmarks bidrag til det pågældende Verdensmål i perioden, både på nationalt og internationalt niveau. Denne tendens er illustreret som en graf for hvert enkelt Verdensmål, hvor kurven går opad, hvis der er tale om en positiv udvikling, kurven går nedad, hvis der er tale om en negativ udvikling, og endeligt er kurven lige, hvis der er tale om status quo.

Vurderingen af udfordringerne for hvert enkelt Verdensmål ledsages af en række konkrete anbefalinger til politisk handling.

På den måde vil SPOTLIGHT-rapporten for 2021, og dermed også vurderingerne i dette kapitel, skabe klarhed om de udfordringer, som Danmark står overfor i sin indsats for at nå Verdensmålene. Den generelle konklusion på implementeringen fra 2017 til 2021 er, at der er opnået for lidt, for langsomt. Der er brug for handling. Nu.

Regeringens vurdering

I Danmark er der et veludbygget socialt sikkerhedsnet, der bl.a. sikrer alle et forsørgelsesgrundlag. Samtidig er det regeringens ambition, at dem der kan, skal have mulighed for at deltage i arbejdsfællesskabet. Regeringen har en klar målsætning om

at bekæmpe fattigdom – både nationalt og globalt – og i særdeleshed den fattigdom, der rammer børn.

Vurdering af delmål

- 1.1 Alle i Danmark har ret til sociale ydelser, hvorfor ingen i Danmark lever i ekstrem fattigdom. ● ↑
- 1.2 Der afventes en national definition af fattigdom. Sigtet efter en halvering af fattigdom i Danmark skal ses i lyset af Danmarks udgangspunkt, med et veludbygget socialt sikkerhedsnet. ● ↑
- 1.3 Alle i Danmark har adgang til sociale sikkerhedsydelser. ● ↑
- 1.4 Målet vurderes at være opfyldt ● →
- 1.5 Danmark rammes kun sjældent af større katastrofer. Dog arbejder Danmark løbende målrettet med beredskabsplanlægning og krisestyring ifm. katastrofer og gennemfører nationale krisestyringsøvelser hvert andet år ● ↑

Der findes ikke ekstrem fattigdom i Danmark, hvor mennesker lever under fattigdomsgrænsen (1,90 USD om dagen). Det skyldes bl.a., at Danmark har et veludbygget socialt sikkerhedsnet, der sikrer alle et forsørgelsesgrundlag samt adgang til en lang række serviceydelser. Derudover har Danmark et formaliseret og velafprøvet krisehåndteringssystem. Baseret på evalueringer fra krisestyringsøvelser og håndteringen af større hændelser er det vurderingen, at Danmark har et robust krisestyringssystem og beredskabsplanlægning og dermed modstandsdygtighed mod katastrofer. På baggrund af evalueringer er det et område, der løbende tilpasses og styrkes. Danmark er således nået langt med at opfylde delmålene under Verdensmål 1.

Danmark skal dog fortsat gøre mere. For der findes stadig børn i Danmark, hvor pengene er svære at få til at række i familierne, og hvor børnene ikke har samme muligheder som deres jævnaldrende. Det kan for eksempel være i forhold til at deltage i fritidsaktiviteter, afholde og deltage i sociale arrangementer og aktiviteter samt indgå i fællesskaber på lige fod med deres jævnaldrende.

Danmarks globale indsats

Et af hovedformålene med dansk udviklingssamarbejde er at bekæmpe fattigdom. Gennem internationalt samarbejde og regeringens udviklingspolitiske strategi understøtter regeringen arbejdet med delmål 1.a om midler til udviklingslande til udryddelse af fattigdom og 1.b om udviklingsstrategier med fokus på fattigdom og ligestilling. Danmark lever op til FN's målsætning om at afsætte 0,7 pct. af BNI i udviklingsbistand, og gennem udviklingssamarbejdet bidrager Danmark til at hjælpe de mennesker, der har størst behov. I udviklingssamarbejdet har regeringen et tværgående fokus på at understøtte, at også de mest marginaliserede grupper opnår de samme rettigheder og muligheder som andre. Dette gøres bl.a. ved at arbejde for at fjerne diskriminerende love, politikker og praksisser. Herudover arbejder regeringen også aktivt for at løfte de svageste grupper samt grupper, der er udsat for diskrimination eller anden forskelsbehandling.

I nogle af de fattigste lande i verden støtter Danmark nye partnerskaber mellem myndigheder, erhvervsliv, investorer og civilsamfund for at skabe ansvarlig og bæredygtig vækst og udvikling. Regeringen vil øge Danmarks fokus på at forbedre leveforholdene i flygtninges nærområder, som både kommer nogle af de mest udsatte mennesker i verden til gavn og samtidig forebygger økonomisk migration.

Udvalgte indsatser

- **Styrket opkvalificering**
Regeringens allerede igangsatte initiativer, der skaber forudsætninger for at bidrage til samfundet, indebærer at tildele ufaglærte dagpengemodtagere over 30 år ret til at tage en erhvervsuddannelse inden for et område med gode jobmuligheder til 110 pct. af dagpengesatsen i 2021 og 2022. Endvidere giver udvidelse af den regionale uddannelsespulje, der jobparate kontanthjælpsmodtagere bedre muligheder for opkvalificering samt en særlig pulje til at hjælpe personer med handicap i job.
- **En national fattigdomsgrænse**
Regeringen ønsker at indføre en ny national fattigdomsgrænse. Det vil være et skridt i den rigtige retning for at komme fattigdom, og særligt børnefattigdom, til livs. En ny fattigdomsgrænse skal være et aktivt redskab i bl.a. socialpolitikken og vil kunne indgå i opfølgningen på delmål 1.2. om at andelen af mænd, kvinder og børn i alle aldre, som lever i fattigdom i alle dens dimensioner, skal halveres i henhold til nationale definitioner.
- **Alle skal have plads i arbejdsfællesskabet**
Regeringen arbejder aktivt med indsatser for at indfri delmål 1.3 om sociale sikringsystemer og 1.4 om lige ret til økonomiske ressourcer og adgang til basale serviceydelser mv. For regeringen er det en prioritet at sikre, at alle har plads i arbejdsfællesskabet, og at der er en fair fordeling af vækst og velstand. Alle borgere i Danmark har adgang til et socialt sikkerhedssystem, og regeringen tilstræber, at alle udsatte og ikke udsatte, har den samme ret til økonomiske ressourcer og serviceydelser. Mennesker med sociale udfordringer, psykiske vanskeligheder eller et handicap kan fx modtage støtte og hjælp efter serviceloven, og alle mennesker har den samme frie og lige adgang til sundhedsvæsenet.
- **Klimasikring af Danmark**
Det udbyggede sociale sikkerhedsnet i Danmark sikrer, at der tages hånd om personer, der pludseligt og uforudset står i en sårbar eller udsat position. Det gælder også ift. ekstreme klimarelaterede hændelser, som delmål 1.5 handler om. Der blev i 2020 igangsat et arbejde med en ny samlet klimatilpasningsplan, der forventes færdig i 2022. Denne bidrager også til delmål 13.1 og 13.2.
- **Det sociale frikort**
Det sociale frikort er et initiativ, der giver de mest socialt udsatte borgere mulighed for at tjene op til 20.000 kr. skattefrit om året uden at blive trukket i deres offentlige ydelser. Det sociale frikort giver de mest udsatte borgere bedre mulighed for at deltage og bidrage til fællesskabet og opnå bedre livskvalitet gennem en stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet. Det primære formål med

initiativet er således øget livskvaliteten for udsatte borgere – reduktion af fattigdom kan også meget vel være en langsigtet effekt af det sociale frikort.

- **Handlingsplan til bekæmpelse af hjemløshed 2018-2021**

I 2018 blev der vedtaget en handlingsplan for at reducere hjemløshed. Målgruppen var hjemløse og unge mennesker i risiko for at blive hjemløse. Handlingsplanen havde til formål at forbedre støtte tilbudene til hjemløse og personer i risiko for at blive hjemløse ved at øge brugen af Housing First-strategien i de 98 kommuner.

- **Unge mennesker i risiko for hjemløshed**

I 2020 afsatte regeringen midler til at forebygge hjemløshed blandt unge i anbringelse og dømt unge. Projektet havde til formål at sikre tilstrækkelig støtte samt bolig til målgruppen i overgangen til et selvstændigt voksenliv.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 1.3

Nationalt

Danmark har fortsat ikke en officiel fattigdomsgrænse. Danmarks Statistik¹ opgør årligt et mål for relativ fattigdom, som omfatter lavindkomstfamilier uden formue, eksklusive studerende. Opgørelsen viser, at relativ fattigdom steg fra omkring 200.000 i 2015 til 242.000 i 2019. Kontanthjælpsydelsen blev ændret i 2016, så særligt indvandrersfamiliers ydelser lå under lavindkomstgrænsen. Samtidig kom mange asylansøgere til Danmark (10.000), mens der kun kom 800 i 2019, hvor den nye regering også indførte en økonomisk kompensation for de hårdest ramte børnefamilier.¹

En ud af seks danske folkepensionister befinder sig ikke langt fra den grænse på 60 pct. af samfundets medianindkomst, som er EU's officielle grænse for risiko for relativ fattigdom¹.

Indvandrere og flygtninge, der ikke har boet 40 år i Danmark, modtager en brøkpension beregnet ud fra, hvor længe de har været her. Til trods for tillæg ender de i den fattigste gruppe af folkepensionister.

Anbefalinger

- Den danske regering skal anerkende en grænse for fattigdom eller for risiko for fattigdom.
- Den danske regering skal med et fremtidigt ydelsessystem forhindre, at folk kommer ud i fattigdom. Det bør også tage højde for de forskellige boligudgifter mellem og inden for landsdele samt antallet af børn i familierne, der stiller nogle familier svagere.
- Den danske regering skal i højere grad sidestille brøkpensionister med danske pensionister.

Internationalt

Globalt faldt den ekstreme fattigdom fra 15,7 pct. i 2010 til 10 pct. i 2015 og til 9,2 pct. i 2019. Verdensbanken forudser imidlertid, at som følge af coronakrisen vil antallet af fattige stige med 150 millioner i 2021. Fattigdommen er særlig høj i lavindkomstlande samt i lande med konflikt. I 2019 var der globalt 736 mio. fattige, hvoraf 413 mio. bor i det sydlige Afrika. Tæt på halvdelen (46 pct.) af ekstremt fattige er børn under 14 år.

I 2019 var der globalt 703 mio. ældre mennesker (+65 år), hvoraf to tredjedele bor i lavindkomstlande. 20 pct. af de ældre i disse lande modtager pension fra staten. Beløbet er sjældent nok til at løfte ældre ud af fattigdom.¹

Mange ældre kæmper for at tjene til familiens og egen forsørgelse, men på grund af nedslidning og kroniske sygdomme er de i risiko for at blive økonomisk afhængige af den nærmeste familie. I forbindelse med COVID-19 har en række lande¹ dog indført ekstraordinær hjælp til ældre borgere i form af forskud på pension, udbetaling af kontante engangsydelser samt fødevarer. Beløbene var små og udbetales ikke længere, til trods for at krisen fortsætter.

Over en tredjedel af arbejdere i Afrika syd for Sahara lever på mindre end 1,9 USD om dagen. Det er således ingen garanti for en rimelig levestandard at være i arbejde.

Anbefalinger

- Den danske regering skal støtte FN's forslag om oprettelse af en global fond for et socialt sikkerhedsnet, hvor udsatte og socialt ekskluderede, herunder børn og mennesker med handicap, sikres beskyttelse. Sikkerhedsnettet skal være rettighedsbaseret.
- Den danske regering skal arbejde for, at ældre sikres en anstændig og universel statsfinansieret folkepension, der stiller mænd og kvinder lige.
- Den danske regering skal bidrage til at opbygge kapacitet omkring udvikling af sociale sikkerhedsnetsystemer i lavindkomstlande.
- Den danske regering skal gå forrest og arbejde for at suspendere ulandes gældsbetalinger, så landene har mulighed for at bruge statsmidler til genopretning og udligning af fattigdom.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Oxfam IBIS, Globale Seniorer, European Anti-Poverty Network Denmark (EAPN).

Regeringens vurdering

Regeringen arbejder målrettet med at fremme et bæredygtigt landbrug i Danmark. Landbruget skal bidrage til målet om at reducere de samlede udledninger af drivhusgasser med 70 pct. senest i 2030, og økologien skal fordobles i 2030. Sult og fødevarer

usikkerhed, som også er temaer under Verdensmål 2, kan ikke siges at være relevante udfordringer i Danmark, men er derimod vigtige at bekæmpe i udviklingslandene.

Vurdering af delmål

2.1 I Danmark har alle sikret ret til sikker, ernæringsmæssig og tilstrækkelig mad hele året rundt. ● ↑

2.2 Små børns vægtudvikling ligger stabilt og følges af sundhedsplejersken i barnets første leveår. Der er ligeledes fokus på ernæringstilstanden hos unge piger, gravide og ammende kvinder samt ældre mennesker. Ligeledes er der fokus på den stigende forekomst af overvægt og fedme i Danmark. ● →

2.3 Det vurderes, at de generelle regler om adgang til jord og andre væsentlige produktionsressourcer er håndteret i eksisterende lovgivning. ● →

2.4 Målet om bæredygtig landbrugspraksis og fødevarerproduktion er generelt en del af målsætninger i den kommende Fælles Landbrugspolitik i EU. ● ↑

2.5 Danmark arbejder aktivt for bevarelse af såsæd, kultiverede planter, landbrugsopdræt og husdyr mv. ● →

Dansk landbrug er på en række områder lykkedes med at reducere miljøpåvirkningen igennem reguleringer og integration af miljøteknologier og produktionsmetoder. Danmark har for eksempel i løbet af de seneste 30 år cirka halveret udledningen af næringsstoffer fra landbruget, omtrentligt halveret belastningen fra pesticider samt reduceret spildevandsudledningen af kvælstof med cirka 80 pct.

Men den intensive produktion giver mindre plads til biodiversiteten. Landbrugets effekter på miljø, natur og klima skal reduceres yderligere, og biodiversiteten skal gives bedre vilkår i det åbne land. Med pesticidaftalerne fra 2017 og 2019 vedtog et bredt flertal i Folketinget at reducere pesticidbelastningen samt at igangsætte en række initiativer, der er med til at understøtte en mere bæredygtig fødevarerproduktion og dermed også delmål 2.4. **I Danmark er der fortsat stort behov for at fremme grøn omstilling og bæredygtigt landbrug og reducere landbrugets effekter på miljø, natur og klima.** Også selvom regulering og teknologi på en række områder har reduceret landbrugets miljøpåvirkning betydeligt. **Danmark arbejder derfor på at reducere landbrugets effekter på miljø, natur og klima** gennem øget fokus på bl.a. præcisionslandbrug, økologi, bioøkonomi, foder- og fødevareregenskaber, plads til naturområder og biodiversitet samt reduktion af pesticidbelastningen. Danmark har de seneste år også fokuseret på bioøkonomi for at øge udnyttelsen af de biologiske ressourcer på en bæredygtig måde. Branchen kan medvirke til at levere løsninger på fremtidens udfordringer, fx ved at forbedre foder- og fødevarerens egenskaber eller ved at udnytte reststrømme fra foder- og fødevarerproduktionen, der ellers ville være gået til spilde.

Endvidere er der i Danmark behov for at adressere sundhedsudfordringer forbundet med uhensigtsmæssige madvaner, der særligt relaterer sig til delmål 2.2 om fejlermæring. Overvægt er en af tidens største sundhedsmæssige udfordringer, og siden 1987 er der sket en fordobling af forekomst af overvægt og fedme. I 2017 var 51 pct. af danskerne overvægtige.

Danmarks globale indsats

Antallet af sultne i verden stiger. Hvor 135 mio. var i fødevarerunderskud i 2019, anslås det, at tallet kan være steget til 270 mio. mennesker i 2020. Det er mennesker, der bor i lande i konflikt, som oftest rammes af sult, og konflikt- Krig er hovedårsagen til stigende fødevarerusikkerhed og sultkriser. Danmark støtter såvel humanitære-, udviklings- og freds- og stabiliseringsprogrammer, alle indsatser, som arbejder for større fødevarerikkerhed. Ud over konflikt, er klimaforandringer og COVID-19 hovedårsagerne til den markant stigende fødevarerikkerhed globalt i 2020.

Danmark støtter den internationale indsats gennem bl.a. FN's Fødevarerprogram og tilsluttede sig i 2012 konventionen om fødevarerhjælp i humanitære situationer. Derudover støtter Danmark udvikling af landbrugssektoren gennem det bilaterale udviklingssamarbejde og gennem danske civilsamfundsorganisationer, om at udvikle landbrugs- og fødevarersektoren. Danmark arbejder for at fremme større og bedre partnerskaber og udnytte de globale politiske platforme fuldt ud. Vi arbejder for at flere investerer i katastroforebyggelse og klimatilpasning således at menneskers mulighed for at brødføde sig selv forbedres og modstandsdygtigheden øges. Udfordringerne er størst i Afrika. Her gør Danmark en stor indsats både med nødhjælp og udviklingsbistand.

Da den Fælles Landbrugspolitik i EU indeholder tiltag, der har til formål at sikre et stabilt fødevaremarked i EU, forventes det ligeledes at understøtte indfrielsen af delmål 2.c om at gøre fødevarermarkeder stabile og give adgang til information.

Udvalgte indsatser

- **Bekæmpelse af antibiotikaresistens**
Regeringen har fastsat nye mål for en reduktion af antibiotikaforbruget til svin for at modarbejde antibiotikaresistens. Regeringen har desuden etableret Internationalt Center for Antibiotikaresistens (ICARS) i København, der skal samle viden og medvirke til handling mod bekæmpelse af antibiotikaresistens – både i forhold til menneskers sundhed og i husdyrproduktionen hvilket bidrager til delmål 2.4.
- **Præcisionslandbrug**
I partnerskab med landbrugets organisationer gennemfører regeringen flere projekter med præcisionslandbrug. Præcisionslandbrug indebærer eksempelvis mere nøjagtig kørsel af maskiner og målrettet tildeling af gødning m.v. I projekterne afprøves nye dyrkningsteknologier, der samtidig kan forbedre driftsøkonomien for landmanden og give gevinster for miljø og natur og dermed også for delmål 2.4.
- **Kommende handlingsplan for et bæredygtigt landbrug**
Det er regeringens ambition at gennemføre en yderligere grøn omstilling af landbruget. Herunder skal udledningen af kvælstof til vandmiljøet reduceres markant og landbru-

get skal bidrage til regeringens målsætning om at reducere de samlede udledninger af drivhusgaser med 70 pct. senest i 2030. Det er regeringens ambition at fordoble økologien i 2030, både i forhold til areal, eksport og forbrug, og regeringen forventer at fremlægge en handlingsplan herfor hvilket bidrager til delmål 2.4.

- **Kostråd for sundhed og klima**

Regeringen lancerede i januar 2021 de officielle kostråd – godt for sundhed og klima, som for første gang giver råd til hvordan man lever både sundt og klimavenligt. Ved at følge kostrådene nedsætters risikoen for livsstilssygdomme (fx hjerte-karsygdomme, type 2-diabetes og kræft) og bidrager derved til delmål 2.1 og 2.2.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 2.1; 2.2; 2.4

Nationalt

I Danmark er mindst 4-5 pct., altså knap 100.000 af de danske husholdninger, ramt af usikker adgang til fødevarer. Den manglende eller usikre adgang til anskaffelse af tilstrækkelig mad af passende kvalitet hænger uløseligt sammen med økonomiske faktorer. Ifølge en undersøgelse lavet af Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi er husholdningens disponible indkomst afgørende. Det er derfor især folk med lave indkomster og enlige forsørgere, der rammes af usikker adgang til fødevarer. Dette gælder for et sted mellem 31 pct. og 48 pct. af de danske modtagere af overførselsindkomster som kontanthjælp, invalidepension eller dagpenge og op mod hver fjerde enlige forsøger.

Usikker adgang til fødevarer og nedskæringer på madbudgettet har ikke blot konsekvenser for den fysiske sundhed, men har også indflydelse på den generelle livskvalitet og psykisk velvære. På trods af de alvorlige konsekvenser, mangler der et vedvarende fokus på denne problematik samt en diskussion af og løsninger på, hvordan usikker adgang til fødevarer kan nedbringes i Danmark.

Anbefalinger

- Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi skal lave regelmæssige undersøgelser af usikker adgang til fødevarer i Danmark, så vi har opdateret viden om dets omfang, årsager og konsekvenser for befolkningen.
- Danmark skal understøtte samarbejdet mellem fødevarerbranchen og civilsamfundsorganisationer for at sikre, at friske overskudsfødevarer sikkert og effektivt videredistribueres til organisationer for socialt udsatte. Det kan være økonomisk støtte, men også et kontinuerligt fokus på de juridiske rammebetingelser og administrative procedurer for mulighederne for at donere friske overskudsfødevarer.

Internationalt

Konflikter, ulighed, klimaforandringer og et ødelagt fødevarer-system betyder, at millioner af mennesker dør af sult hvert år. I 2020 sultede 690 mio. mennesker, ca. 8.9 pct. af verdensbefolkningen, hvilket svarer til en stigning på ca. 60 mio. over fem år. COVID-19-krisen har forværret et allerede skrøbeligt fødevarer-system, og det estimeres, at flere mennesker risikerer at dø pga. de socioøkonomiske konsekvenser, herunder sult og fattigdom, som følge af krisen, end af selve virussen. Det estimeres yderligere, at 183 mio. mennesker kommer til at sulte i 2050 som konsekvens af klimaforandringer.

Danmarks bistand til de multilaterale organisationer, bl.a. WFP, FAO og IFAD, der arbejder med bekæmpelse af sult, har været stabil over de seneste år, men som udviklingsministeren påpeger, går det den forkerte vej ift. Verdensmål 2. Der er behov for en mere strategisk og langsigtet tilgang, der anerkender, at sult er et produkt af fattigdom og ekstrem ulighed, og at det derfor er nødvendigt at adressere de strukturelle problemer. Uligheden manifesterer sig også mellem kønnene, da fødevarer-sikkerheden globalt set er højere for kvinder og børn end for mænd. Det er desuden påfaldende, at der produceres nok mad til, at ingen burde gå sultne i seng, men en tredjedel af al mad produceret på globalt plan går til spilde.

Anbefalinger

- Danmark skal fortsat støtte det multilaterale arbejde mod sult og hungersnød og udvikle en langsigtet og strategisk tilgang til bekæmpelse af sult baseret på at mindske den ekstreme ulighed og de underliggende strukturelle problemer, der er forbundet med ulighed mellem køn, konflikter og klimakrisen.
- Danmark skal give midler til klimafinansiering, der er supplerende til udviklingsbistanden og vægter tilpasning højt, så udviklingslande har reel mulighed for at tilpasse sig klimaforandringer og lave robust fødevarerproduktion.
- Danmark skal aktivt anerkende kvinders deltagelse i fødevarerproduktion og styrke deres lederskab heri gennem pålidelige data og undersøgelser af, hvordan og hvorfor kvinder er særligt udsatte.

Udvikling

2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Oxfam IBIS, Fødevarerbanken

Regeringens vurdering

Sundhed for alle og universel sundhedsdækning er bærende elementer i det danske velfærdssamfund, og let og lige adgang udgør et grundprincip i et velfungerende sundhedsvæsen. Ulighed i sundhed

skal bekæmpes. Derfor har regeringen har bl.a. fokus på at adressere kroniske sygdomme forbedre kræftbehandlingen i Danmark, fremme den mentale sundhed og trivsel, forebygge tobaksrygning og brugen af rusmidler.

Vurdering af delmål

3.1 Danmark har de seneste 10 år haft færre end 5 mødredødsfald per 100.000 levendefødte. ● ↑

3.2 Dødeligheden blandt børn under 5 år i Danmark er lav og de seneste 10 år har tallet været nedadgående. ● ↑

3.3 Der er ingen epidemier med AIDS, malaria eller tuberkulose i Danmark, men der er fortsat parametre, der kan forbedres. ● ↑

3.4 Danmark har med øget fokus på kroniske sygdomme og mental sundhed opnået betragtelig reduktion af dødeligheden, men der er fortsat plads til forbedring frem mod 2030. ● ↑

3.5 Danmark er generelt godt med i arbejdet med forebyggelse og behandling af stof- og alkoholmisbrug. ● ↑

3.6 Antallet af dræbte og tilskadekomne i trafikken har siden 2012 stagneret. Det årlige antal af trafikdræbte har siden 2012 således ligget i et spænd på omkring 170-200. ● →

3.7 Der er fri og gratis adgang til praktiserende læge og abort (og prævention mod betaling) samt seksualundervisning i alle landets grundskoler. ● ↑

3.8 Alle i Danmark har adgang til lægehjælp og universel sundhedsdækning. ● →

3.9 Dødsfald grundet luftforurening og påvirkning af sundhedsskadelige kemikalier er fortsat en udfordring i Danmark. ● ↑

Danmark har haft succes med at adressere en lang række af delmålene under Verdensmål 3. Det gælder fx reduktion af mødre og børnedødelighed, antallet af trafikdræbte og universel adgang til sundhedsydelse. I 2020 blev der anmeldt det laveste antal nye hiv-diagnoser i Danmark siden starten af hiv-pandemien. Også i forebyggelse og behandling af stof- og alkoholmisbrug er Danmark godt placeret, men der findes stadig udviklingspotentiale.

For at imødekomme fx delmål 3.4, hvor Danmark endnu ikke er i mål, vil regeringen bl.a. sætte fokus på at mindske ulighed i sundhed i Danmark. Regeringen vil desuden sætte yderligere fokus på mental sundhed og trivsel med en 10-år plan for psykiatrien.

Danmarks globale indsats

Danmark er globalt set et forgangsland for universel sundhedsdækning og for seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder. Samtidig har Danmark meget at bidrage med som life-science nation, når det handler om, at levere innovative sundhedsløsninger og lægemidler

Danske sundhedsmyndigheder deltager aktivt i internationalt myndighedssamarbejde med det overordnede mål at bidrage til at styrke

sundhedsvæsenet i partnerlandene og derved fremme adgangen til sundhedsydelse og universel sundhedsdækning. COVID-19-pandemien har tydeliggjort behovet for et globalt sundhedsberedskab og fælles indsatser, herunder udvikling af globale normer og standarder på sundhedsområdet baseret på forskningsmæssig evidens. Her har Danmark igennem mange år bidraget til udviklingen på sundhedsområdet gennem sin deltagelse i WHO og vil fortsat engagere sig aktivt i de aktuelle drøftelser om en styrkelse af det fælles sundhedsberedskab i EU.

Med Danmarks nominering til en plads i WHO's globale bestyrelse for perioden 2021-2024 er der skabt en yderligere platform for en aktiv dansk indsats og for at fremme centrale danske prioriteter for global sundhed, herunder bekæmpelse af antibiotikaresistens, kroniske sygdomme, fremme af seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder, et styrket globalt fokus på mental sundhed mv.

Udvalgte indsatser

- **Ulighed i sundhed**

I dag har social position betydning for borgernes levevilkår og sundhed. Regeringen vil bekæmpe ulighed i sundhed. Ingen skal "lades tilbage", som Leave no one behind-dagsorden foreskriver.

- **10-års plan for psykiatrien**

Regeringen vil sætte yderligere fokus på mental sundhed og trivsel med den kommende 10-års plan for psykiatrien. Færre skal opleve alvorlige konsekvenser af mistrivsel og psykisk lidelse (delmål 3.4).

- **Forebyggelse af børn og unges tobaksrygning**

Regeringen har med et flertal af Folketingets partier indgået en aftale om en national handleplan, der sætter ind mod særligt børn og unges brug af tobaks- og nikotinprodukter gennem indførelse af bl.a. standardiserede tobakspakker, udstillingsforbud og et skærpet reklameforbud (delmål 3.4).

- **Seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder**

Danmark er en stærk fortalere for seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder, når der forhandles resolutioner i FN-regi og i regi af det danske udviklingssamarbejde (delmål 3.7).

- **Danmark som Life Science nation**

Danmark har meget at bidrage med som life-science nation, når det handler om at levere innovative sundhedsløsninger og lægemidler sygdomme (delmål 3.4 og 3.8).

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 3.4; 3.7 og 3.8

Nationalt

Børn og unge har i perioden 2017-2020 oplevet voksende ensomhed, psykisk sårbarhed og mistrivsel. Pga. COVID-19-nedlukningerne er risikoen for ensomhed samt fysisk og psykisk mistrivsel i denne gruppe vokset markant med vidtrækkende konsekvenser, som allerede er synlige, for en hel generations mentale og fysiske sundhed.

Svangre- og barselsomsorgsområdet har en række udfordringer med store negative konsekvenser for mange fødende og nye familier. En særligt udsat gruppe er gravide udokumenterede migranter, som oplever øget risiko for komplikationer, fordi de udelukkende har ret til akut behandling, dvs. ifm. fødsel eller alvorlige graviditetskomplikationer, men ikke til forebyggende og rutinemæssige besøg hos sundhedsfagligt personale.

Anbefalinger

- Der bør laves en handlingsplan for ensomhed, mental sundhed og trivsel blandt børn og unge, som adresserer COVID-19-nedlukningernes konsekvenser, tager højde for alle aspekter af børns og unges liv og har fokus på de mest sårbare og udsatte.
- Fødeområdet bør opprioriteres, inkl. sikring af ret til god fødselsforberedelse og jordemoderomsorg under aktiv fødsel. Det skal gælde alle, inkl. udsatte grupper, herunder udokumenterede migranter, hvis ret og adgang til sundhedsydelse generelt bør styrkes og sikres.

Internationalt

Sundhed har generelt ikke været en prioritet i 2017-2020 trods stor ulighed i adgang til sundhed i verdens fattigste lande. Med COVID-19-krisen vil uligheden blive forværret, og det rammer de særligt sårbare hårdest, såsom flygtninge og internt fordrevne, piger og kvinder samt ældre. Sundhed er desuden afgørende for øvrige Verdensmål. **Ikke-smitsomme sygdomme** har været underprioriteret, til trods for at de er årsag til 71 pct. af alle dødsfald globalt, mens knap 30 pct. af den voksne befolkning i lav- og mellemindkomstlande lever med fx diabetes, og ældre er særligt sårbare.

Mental sundhed er også underprioriteret trods markant stigning i antal mennesker med forringet mental sundhed, navnlig i lande påvirket af konflikter og katastrofer. I Afrika er der 1,4 mental sundheds-fagperson per 100.000 mennesker; globalt er der 9 per

100.000. Kun ca. 1 pct. af den samlede udviklingsbistand til sundhed går til mental sundhed. Psykiske lidelser og psykosocial mistrivsel forværrer generel sundhed og undergraver adskillige Verdensmål.

Danmark er en markant aktør ift. **seksuel og reproduktiv sundhed**, inkl. seksualundervisning, adgang til prævention og fri abort. Et overset problem er bivirkninger ved moderne præventionsformer, som er den hyppigste årsag til fravalg af prævention i det Globale Syd.

Anbefalinger

- Sundhed bør blive en udviklingspolitisk prioritet med fokus på udbredelse af universel sundhedsdækning, som vægter fysisk og psykisk sundhed lige, og som inkluderer smitsomme sygdomme og psykiske lidelser i de primære sundhedsydelse. En sådan prioritering skal fokusere på dækning for de særligt udsatte og marginaliserede, og der skal investeres i nationale sundhedssystemer såvel som lokale aktører mhp. styrket sundhedsberedskab og respons.
- Danmark skal fortsat prioritere piger, kvinder og andre marginaliserede gruppers seksuelle og reproduktive sundhed. Det bør inkludere styrket evidens, herunder vedr. præventionsformer. Samtidig bør mental sundhed og psykosocial trivsel opprioriteres som ny dansk mærkesag. Begge områder skal prioriteres på tværs af langsigtede og humanitære indsatser.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Dansk Røde Kors, Red Barnet, Sex & Samfund, Globale Seniorer, KULU – Kvindernes Ulandsudvalg, DIGNITY.

Regeringens vurdering

Fri og lige adgang til undervisning og uddannelse er et af de vigtigste redskaber til at bryde negativ social arv og sikre lige muligheder for alle. Regeringen har et stort fokus på, at kvaliteten i uddannelser og dagtilbud øges, og at der er høj trivsel hele vejen igennem dagtilbud, skole og uddannelsessystemet. Det er desuden regeringens ambition, at flest mulige 25-årige i 2030 skal have gennemført en uddannelse, være under uddannelse eller være i beskæftigelse. I 2030 skal mindst 90 pct. af de 25-årige således have gennemført en ungdomsuddannelse. Det betyder, at i 2030 skal andelen af unge op til 25 år, som ikke har tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet, være halveret. Dette suppleres af regeringens målsætning om, at flere unge vælger en erhvervsuddannelse.

Der er juridisk formelt lige adgang til undervisning, der er adgangsgivende til en videregående uddannelse. Der er opstillet en politisk målsætning om at halvere andelen af unge op til 25 år, der ikke har tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet inden 2030, så flere unge og voksne kan opnå finansiel succes. I Danmark gælder lige adgang til uddannelse for alle. Diskrimination på baggrund af køn, race og etnisk oprindelse samt handicap er generelt forbudt ved lov. Alle danske børn får muligheden for at lære at læse, skrive og regne gennem gratis skolegang. I Danmark ydes der finansiel støtte til Verdensmålsskolerne, og der er iværksat initiativer, hvis formål er at støtte undervisning i demokrati og medborgerskab.

Vurdering af delmål

- 4.1 Grundskole er gratis i Danmark. ● →
- 4.2 I Danmark er der lige adgang til børnehaver og børnehaveklasser. ● →
- 4.3 Der er juridisk formelt lige adgang til undervisning, der er adgangsgivende til en videregående uddannelse. ● →
- 4.4 Der er opstillet en politisk målsætning om at halvere andelen af unge op til 25 år, der ikke har tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet inden 2030, så flere unge og voksne kan opnå finansiel succes. ● →
- 4.5 I Danmark gælder lige adgang til uddannelse for alle. Diskrimination på baggrund af køn, race og etnisk oprindelse samt handicap er generelt forbudt ved lov. ● →
- 4.6 Alle danske børn får muligheden for at lære at læse, skrive og regne gennem gratis skolegang. ● →
- 4.7 I Danmark ydes der finansiel støtte til Verdensmålsskolerne, og der er iværksat initiativer, hvis formål er at støtte undervisning i demokrati og medborgerskab. ● →

Med gratis undervisning i grundskolen, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser samt et understøttende SU-system er Danmark langt med Verdensmål 4. Bæredygtighed er som bredt defineret begreb tænkt ind på flere niveauer i skolesystemet fra grundskolen til de gymnasiale uddannelser. I folkeskolens formålsparagraf står der bl.a., at skolen skal give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse. Formålsparagraffernes hensigt er desuden, at undervisningen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og historie, give dem forståelse for andre lande og kulturer og bidrage til deres forståelse for menneskets samspil med naturen. På den måde inddrages ånden af Verdensmål 4 generelt i skole- og undervisningssystemet.

Men regeringen ønsker at gøre mere. Det er der med regeringens handlingsplan for Verdensmålene afsat midler til fire nye policy-initiativer. Regeringen vil nedsætte to ekspertgrupper, der med centralt blik for hhv. matematik og køn skal udarbejde en analyse af danske elevers udvikling og udbytte af undervisningen. Derudover øges støtten til Verdensmålsskolerne og der er endvidere afsat midler til udviklingen af et helt nyt inspirationsunivers på emu.dk – Danmarks

læringsportal, så der bliver mulighed for at hente materiale online til at undervise i Verdensmålene.

Regeringen har en ambition om, at Danmark skal være verdens bedste land at være barn i. Det betyder bl.a., at kvaliteten af dagtilbud og skoler skal forbedres, og at trivslen øges. Ligeledes er der et behov for at intensivere indsatsen for ligestilling i uddannelsessystemet, da kvinder fortsat møder kønnede barrierer i særligt forskningsverdenen.

Danmarks globale indsats

Arbejdet med uddannelse i udviklingslande støttes gennem dansk udviklingssamarbejde og humanitær bistand. Arbejdet har særligt fokus på pigers og marginaliserede børns uddannelse, specielt i skrøbelige stater med humanitære kriser. I lyset af COVID-19-pandemien har regeringen fremrykket samt givet ekstraordinære bidrag til partnere og er særligt opmærksom på afledte effekter af skolelukninger, bl.a. i form af øget risiko for vold og skadelige praksisser som børneægteskaber og omskæring af piger.

Udvalgte indsatser

- **Flere ressourcer til folkeskolen**
Der er med finansloven for 2020 afsat midler til et generelt løft af folkeskolen på i alt 275 mio. kr. i 2020, 400 mio. kr. i 2021, 550 mio. kr. i 2022 og 807 mio. kr. 2023 og frem.
- **Trepartsaftale om lærepladsområdet**
Regeringen og arbejdsmarkedets parter indgik i november 2020 en stor trepartsaftale om lærepladsområdet. Med aftalen udmøntes samlet set 500 mio. kr. fra 2021 og frem til nye lærepladsunderstøttende initiativer fra AUB.
- **Flere skal gennemføre uddannelse eller være i beskæftigelse**
Unge under 25 år, der hverken er i gang med eller har fuldført en ungdomsuddannelse, tilbydes vejledning og opfølgning med en opsøgende indsats. De videregående uddannelser søger at understøtte studerende fra uddannelsesfremmede hjem gennem en række tiltag, bl.a. brobygningsforløb, særlige frafaldsindsatser, særlige indsatser for studerende med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse. Ambitionen og indsatserne relaterer sig ud over delmål 4.3 og 4.5 til Leave no one behind-dagsordenen, som handler om, at alle skal have opfyldt Verdensmålene – ingen skal lades tilbage.
- **Minimumsnormeringer**
Der indføres fra 2024 lovboundne minimumsnormeringer i daginstitutionerne. Det skal sikre kvalitet samt tid og plads til det enkelte barn. Fra 2020-2023 er der med finansloven for 2020 og finansloven for 2021 afsat et stigende beløb til indfasning af minimumsnormeringer. Der er herudover afsat midler til flere pædagoger og pædagogiske assistenter i institutioner med mange udsatte og sårbare 0-5-årige. Aftalepartierne har desuden afsat en opkvalificeringspulje til at sikre mere uddannet pædagogisk personale fra 2023 og frem. Og regeringen har lanceret en kvalitetsplan for pædagoguddannelsen (delmål 4.2).
- **Kvinder i academia og forskning**
Der er intensiveret fokus på kvinders uddannelsesvalg og karriereveje på universiteterne og i forskningsmiljøerne.

Det er bl.a. afsat midler til særskilt talentudviklingsprogram, Inge Lehmann, til styrkelse af kønsbalancen i forskning, ligesom der er afsat midler til at styrke rekruttering af kvinder til STEM uddannelser.

- **Øget indsats over for pædagoguddannelserne**

Regeringen har lanceret en kvalitetsplan for pædagoguddannelsen, hvor målet er en endnu højere kvalitet og mere prestige i pædagoguddannelsen. Der er også igangsat en evaluering af pædagoguddannelsen og den pædagogiske assistentuddannelse.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 4.1, 4.3, 4.5, 4.7, 4.b

Nationalt

Uddannelsesområdet er blevet svækket af vedvarende besparelser. På trods af afskaffelsen af omprioriteringsbidraget er der brug for målrettet geninvestering efter COVID-19, som har vist vigtigheden af uddannelse som stedet, hvor børn og unge lærer og får social støtte samt med- og modspil.

Det danske uddannelsessystem er stadig præget af udbredt ulighed, hvor forældres baggrund og indkomst alt for ofte er afgørende for, hvordan man klarer sig. Derfor er det beskæmmende, at den udhuling af SU'en, der fulgte SU-reformen fra 2013, forringede mulighederne for, at alle kan tage en uddannelse, og at Danmark samtidig har gjort det sværere for ikke-dansksprogede at læse i Danmark som følge af nedskæringer på engelsksprogede uddannelser.

Ikke alle danske børn og unge bliver undervist i Verdensmålene og bæredygtighed, på trods af at uddannelsesinstitutioner efterlyser højere politisk prioritering af begge.

Seksualundervisning i grundskolen giver ikke børn og unge den undervisning, de har krav på. På ungdomsuddannelserne, hvor unge er, når de starter med at være seksuelt aktive, er der kun sporadisk undervisning i køn, krop, seksualitet, grænser m.m.

Anbefalinger

- Danmark skal investere i uddannelse og have fokus på at bekæmpe ulighed i uddannelse.
- Der skal undervises i Verdensmålene og bæredygtighed på alle uddannelsesstrin og indføres bæredygtig dannelse i uddannelsers formålsparagraffer.
- Børn skal have den seksualundervisning, de har krav på, og undervisning i køn, krop, seksualitet og grænser skal styrkes i ungdomsuddannelser.
- Uddannelse skal ikke blot forstås som læring, men også som et sted, hvor børn og unge får social støtte.

Internationalt

Humanitære kriser og COVID-19 har sat uddannelse under pres, og de forventede besparelser på offentlige budgetter gør, at selv den nuværende (utilstrækkelige) finansiering af uddannelse kan forsvinde. COVID-19 er den største krise for uddannelse nogensinde og har endegyldigt vist, at uddannelse også har betydning for børn og unges sikkerhed, ernæring og mentale tilstand.

Alt for mange steder har studerende og lærere været udelukket fra beslutningsprocesserne omkring skolelukning og -åbning.

Under 2020-skolelukningerne var over 1,6 milliarder børn og unge sendt hjem – de fattigste og mest marginaliserede ofte uden adgang til fjernundervisning, heriblandt flygtninge og fordrevne. Det forventes, at over 30 millioner af dem aldrig vil vende tilbage til skole. Særligt piger er udsatte pga. en stigning i antal af teenagegraviditeter og børneægteskaber samt manglende adgang til seksuelle og reproduktive sundhedsydelser.

Derfor er der mere end nogensinde brug for bistand til at støtte offentlige uddannelsessystemers overlevelse. Danmark er en markant donor til Global Partnership for Education og Education Cannot Wait og har for nyligt også tilsluttet sig Tyskland i støtten til UNHCR's DAFI-program, der støtter flygtnings adgang til højere uddannelse, men der er brug for, at Danmark har uddannelse som en strategisk prioritet i bistanden med fokus på at nå de mest marginaliserede og at støtte gratis, offentlig uddannelse for alle.

Uddannelse er i stigende grad blevet en politisk slagmark, hvor studenter- og lærerorganisationer er udsat for enormt pres fra represive regeringer. Danmark bør stå på disse studerendes side.

Anbefalinger

- Danmark skal følge EU ved at gøre uddannelse til en strategisk prioritet og bruge 10 pct. af bistanden (også den humanitære) på uddannelse.
- Danmark skal prioritere uddannelse for de mest marginaliserede.
- Danmark skal støtte opbygningen af stærkere, mere modstandsdygtige og inklusive offentlige uddannelsessystemer, der sikrer fortsat læring under kriser og katastrofer, herunder under COVID-19-pandemien og relaterede skolelukninger. Lyt til unge, studerende og lærere på alle niveauer af beslutningstagning.
- Danmark skal styrke seksualundervisning på alle niveauer som en forudsætning for opnåelsen af SRSR. Restriktiv lovgivning, der forhindrer teenagemødre og gravide i at fortsætte uddannelse skal fjernes.
- Danmark skal oprette et "Students At Risk-program" på linje med programmet i Norge og Tyskland.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Oxfam IBIS, Red Barnet, Sex & Samfund, Danske Studerendes Fællesråd, KULU – Kvindernes Ulandsudvalg, Verdens Bedste Nyheder, Uddannelsesgruppen i Globalt Fokus.

Regeringens vurdering

Ligestilling mellem kønnene er grundlæggende for demokrati, menneskerettigheder og velstand i det danske samfund. Regeringen arbejder på at fremme ligestilling mellem kønnene og fastholde et tværgående fokus på ligestilling.

Alt diskrimination af kvinder og piger skal stoppes både inden for og uden for arbejdsmarkedet, nationalt og globalt, ved hjælp af konkrete politikker og lovgivning.

Vurdering af delmål

5.1 I Danmark findes der retlige rammer, bl.a. Ligestillingsloven, som har til formål at fremme, håndhæve og overvåge ligestilling. ● →

→

5.2 I Danmark gennemføres der løbende ny lovgivning på området, bl.a. ift. psykisk vold og samtykkebaseret voldtægt. ● →

5.3 Ægteskaber, der er indgået i udlandet af mindreårige, anerkendes ikke efter dansk ret, medmindre der foreligger tvingende grunde herfor. Kvindelig omskæring har været strafbart i Danmark siden 2003. ● ↑

5.4 Det vurderes ikke, at ulønnet omsorgsarbejde er udbredt i Danmark, da der er en meget veludviklet social infrastruktur i form af kommunal pasningsgaranti, gode orlovsordninger og offentlige tilbud om ældrepleje. ● →

5.5 I Danmark har andelen af kvinder i både politik og lederstillinger været stigende i de seneste 10 år. Tendensen har været særligt stigende blandt offentlige arbejdspladser og mindre stigende blandt private og i politik. ● ↑ →

5.6 Rammerne i dansk lovgivning og i sundhedsvæsenet sikrer et højt niveau af adgang til information, undervisning og ydelser vedr. seksuel og reproduktiv sundhed. ● →

Generelt har kvinder og mænd en høj arbejdsmarkedsdeltagelse i Danmark, men arbejdsmarkedet er fortsat meget kønsopdelt. Dagtilbud og infrastruktur er veludbyggede og med til at fremme en høj erhvervsfrekvens for begge køn. Dette bidrager til at opnå målsætningerne i delmål 5.4 om anerkendelse af ulønnet omsorgsarbejde og etablering af sociale ydelser. Begge køn skal have mulighed for at bidrage på arbejdsmarkedet, deltage i beslutningsprocesser og forme fremtidens samfund. Regeringen arbejder derfor løbende på at fremme ligestilling mellem kønnene, ligesom der er fokus på at fremme og fastholde et tværgående fokus på ligestilling.

På trods af den høje andel af veluddannede kvinder i Danmark er der fortsat en skæv kønsfordeling i ledelser og bestyrelser, og selvom forældreorlov kan fordeles fleksibelt mellem forældre, tager kvinder langt hovedparten af orloven. Regeringen udarbejder hvert år en redegørelse og perspektiv- og handlingsplan for ligestilling med initiativer på tværs af ministerier. Denne samler regeringens initiativer, som spænder fra økonomisk ligestilling blandt kønnene til specifikke indsatser imod fysisk og psykisk vold og lige muligheder inden for den teknologiske udvikling.

Danmarks globale indsats

Internationalt er Danmark i front i kampen for ligestilling og kvinder og pigers rettigheder – både på landeplan og i forhandlingslokalerne. Der er sket store fremskridt for ligestilling og kvinder og pigers rettigheder globalt, men flere steder i verden er der stilstand eller endda sket tilbageskridt. For eksempel har COVID-19 forstærket eksisterende uligheder og bl.a. haft så alvorlige sundhedsmæssige og socioøkonomiske konsekvenser for kvinder og piger i udviklingslandene, særligt i relation til seksuel og kønsbaseret vold, at FN's Generalsekretær kalder det en skyggepandemi. Der er derfor fortsat brug for et solidt dansk internationalt engagement for kvinder og pigers rettigheder og muligheder. Arbejdet med ligestilling i udviklingslande støttes gennem dansk udviklingssamarbejde og humanitær bistand. Arbejdet har særligt fokus på pigers og kvinders rettigheder, herunder deres seksuelle og reproduktive sundhed og rettigheder (SRSR). Også i skrøbelige stater og humanitære kriser. Gennem udviklingsbistanden giver Danmark årligt 755 millioner kroner til en række internationale frontlinjeorganisationer, der arbejder for kvinder og pigers ret til egen krop og for SRSR.

Udvalgte indsatser

- **Lovgivning til fremme af ligestilling**

Ligestillingsloven har til formål at fremme ligestilling mellem kvinder og mænd herunder lige integration, lige indflydelse og lige muligheder i alle samfundets funktioner. Der er ligeledes forbud mod diskrimination og forskelsbehandling i en lang række andre love bl.a. i forhold til graviditet, barsel og ligeløn (delmål 5.1 og 5.c).

- **Teknologisk ligestilling**

I marts 2021 vedtog Folketinget en lov, der forpligter offentlige myndigheder til at digital post om et fælles barn sendes til begge forældre. Dette som led i regeringens arbejde for at de digitale løsninger understøtter, at kvinder og mænd ligestilles i forældreskabet. Regeringen har lanceret kampagnen "digitale krænkelse koster" og forventer at fremlægge et udspil om sociale medier, der bl.a. fokuserer på regulering af disse, samt forslag til initiativer, der skal styrke den digitale dannelse hos børn og unge (delmål 5.b).

- **Indsatser imod fysisk og psykisk vold**

Som en del af regeringens arbejde med bekæmpelsen af vold mod kvinder og piger blev psykisk vold i 2019 kriminaliseret på lige fod med fysisk vold i straffeloven. Der arbejdes løbende inden for integrations-, sundheds-, og socialsystemet med at styrke tilbuddene til ofre for forskellige former for vold, herunder psykisk, fysisk og seksuel vold samt menneskehandel. Bl.a. trådte en ny samtykke baseret voldtægtsbestemmelse i kraft 1. januar 2021 op fulgt af en national oplysningskampagne. Der er yderligere afsat flere midler til krisecentre samt ambulante rådgivningstilbud for voldsudsatte (delmål 5.2). Endvidere arbejder regeringen målrettet på bekæmpelse af negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter i etniske minoritetsmiljøer gennem bl.a. oplysning, tilbud og særlige krisecentre målrettet unge fra etniske minoritetsmiljøer (delmål 5.3).

Andre indsatser

- Etablering af Lev Uden Vold, den nationale enhed mod vold i nære relationer

- Handlingsplan mod fysisk og psykisk vold i nære relationer
- Styrket ambulant behandling til kvinder udsat for vold i nære relationer
- Skærpet indsats mod digitale krænkelser
- Kodeks for diversitet i rekruttering
- Kampagnen "Aktion Fars Orlov"

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 5.1, 5.2, 5.4, 5.5, 5.c

Nationalt

Omfanget af **voldsudsatte kvinder** er steget siden 2017. Hvert år dræbes ca. 12 kvinder af deres partner¹, og 38.000 udsættes for fysisk partnervold¹. For at nedbringe de tal må der sættes ind på alle samfundsniveauer. Kriminaliseringen af psykisk vold i 2019 og Politiforliget i 2020 er vigtige redskaber, men for at forebygge og hjælpe tidligere skal myndigheder arbejde tættere sammen, og frontpersonale, bl.a. kommune og politi, have mere viden om vold.

Magtuligheden afspejles også i den fortsatte **økonomiske kønsulighed**, der bl.a. drives af ulighed i familiens arbejdsdeling og i børneomsorgen, hvor kvinder stadig står for i snit én times mere arbejde i hjemmet dagligt¹. Det bidrager til en skæv repræsentation i politik, toppen af erhvervslivet og på det kønsopdelte arbejdsmarked.

Kvinder og piger på flugt er særligt udsatte, men mangel på kønsperspektiv ved dansk asyl og suspendering og reducere af genbosættelsesprogrammet har mindsket deres adgang til beskyttelse i perioden.

Anbefalinger

- Danmark skal indføre øremærket barsel til fædre og medmødre.
- Regeringen skal udarbejde en national handlingsplan, som nedbringer omfanget af partnervold, dækker alle indsatser i Danmark og afrapporterer på alle myndighedsforpligtelser.
- Frontpersonale skal sikres viden og kompetencer til at spotte voldsudsatte og handle på mistanke om partnervold.
- Danmark skal sikre beskyttelse af piger og kvinder på flugt gennem kønsfokuseret asyl, genbosættelse og integrationsindsatser.

Internationalt

Mål 5 er stadig et af de dårligst finansierede Verdensmål, og der er langt til målet om global kønsligestilling. Dette er forstærket af **COVID-19**, som har medført en stigning i seksuel og kønsbaseret vold, særligt partnervold, men også andre krænkelser, såsom børneægteskaber.¹ Pandemien har yderligere begrænset adgang til sundhed og økonomisk sikkerhed for kvinder og piger og sat verden tilbage, når det handler om sikring af adgang til fundamentale rettigheder, bl.a. retten til at bestemme over eget liv og krop.

Kvinde- og feministiske organisationer er fortsat ekskluderede fra finansiering og indflydelse, selvom de er lokalt forankrede og effektive aktører til at sikre kvinders politiske, økonomiske, seksuelle og sundhedsmæssige rettigheder. På trods af bl.a. Grand Bargain-forpligtelser om at allokere 25 pct. af humanitære midler til lokale og nationale aktører, så gik kun 0,004 pct. af Danmarks udviklingsbidstand i 2019 til **lokale kvinderrettighedsaktører** i humanitære kontekster.

Siden 2017 er **flygtninge og fordrevne** globalt øget fra 68,5 til 80 mio., og fordrivelser varer stadig længere. Der mangler fokus på

køn, SRSR og ligestilling i humanitære indsatser, hvor uligheden forværres, og fordrevne kvinder og piger stilles væsentligt dårligere i forhold til beskyttelse af deres fundamentale rettigheder. Kvinder skal stadig have adgang til prævention og sikker fødsel og abort. Kvinder og piger behøver i særlig grad beskyttelse mod **kønsbaseret vold** såsom partnervold og børneægteskaber, men alligevel er området globalt underfinansieret. Det koster liv og øger risikoen for, at nogle af de allermost udsatte bliver tabt på vejen mod 2030.

Anbefalinger

- Danmark skal gå forrest i kampen for kvinder og pigers rettigheder og beskyttelse samt økonomiske og demokratiske deltagelse med fokus på de mest udsatte, herunder LGBT+ personer, flygtninge og internt fordrevne.
- Danmark skal arbejde feministisk og intersektionelt i alle globale indsatser og allokere minimum 15 pct. til ligestillingsprogrammer i humanitære kontekster, herunder mindst 4 pct. til lokale kvinderrettighedsaktører.
- Danmark skal vise globalt lederskab på international prioritering og finansiering af forebyggelse og bekæmpelse af seksuel og kønsbaseret vold, herunder på "Kvinder, fred og sikkerhed".
- Danmark skal integrere beskyttelse mod kønsbaseret vold i alle dansk-støttede humanitære indsatser og sikre varige løsninger for piger og kvinder, der er fordrevne og på flugt.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Oxfam IBIS, Red Barnet, Sex & Samfund, Danner, Kvinderådet, Dansk Flygtningehjælp, KULU – Kvindernes Ulandsudvalg.

Regeringens vurdering

Danmark er der lige og universel adgang til rent drikkevand. Alle er ligeledes sikret adgang til toilet, sanitet og hygiejne, og det danske vandforbrug er effektivt sammenlignet med andre lande. Idet drikkevands-

forsyningerne i Danmark baseres på en begrænset behandling af vores grundvand, er grundvandsbeskyttelse et gennemgående tema i regeringens vandpolitik. Regeringen har derfor valgt at videreføre statens grundvandskortlægning og kommunernes indsatsplanlægning til beskyttelse af grundvandet for at sikre grundvandet bedst muligt mod forurening

Vurdering af delmål

- 6.1 Langt de fleste i Danmark har drikkevand til en overkommelig pris ● →
- 6.2 Langt de fleste i Danmark har adgang til toilet, sanitet og hygiejne ● →
- 6.3 Spildevandet i Danmark bliver rensset på et højt niveau. ● →
Alt for få af Danmarks vandområder er i god tilstand ● ↑
- 6.4 Det danske vandforbrug er effektivt sammenlignet med andre lande. ● →
- 6.5 Danmark samarbejder gennem EU om forvaltning af vandområdet men har få vandressourcer på tværs af landegrænser ● →
- 6.6 Danmark har udfordringer i forhold til pesticider og kemiske forureninger i grundvandet ● ↑

Danmark har sikret universel og lige adgang til sikkert og billigt drikkevand samt sanitet og har opnået en effektiv og bæredygtig udnyttelse af drikkevand. Danmark har ligeledes en lang tradition for spildevandsrensning og integreret planlægning af vandressourcer, bl.a. via efterlevelse af EU-regulering. I de danske søer og vandløb er der sket en forbedring i miljøtilstanden, og det danske badevand er af meget høj kvalitet. Danmark udarbejder vandområdeplaner, hvor der fastsættes overordnede målsætninger, såsom god tilstand i vandløb, søer, hav og grundvand.

Danmark har dog nogle udfordringer i forhold til pesticider og kemiske forureninger i grundvandet, og regeringens arbejde med Verdensmål 6 omhandler derfor især grundvandets kvalitet og beskyttelse af økosystemer. Regeringen har skærpet fokus på at passe på grundvandet og drikkevandet gennem reduktion af pesticidbelastningen, beskyttelse og restaurering af vandrelaterede økosystemer og en vandsektor, som investerer i langsigtede og bæredygtige løsninger. Da de danske drikkevandsforsyninger baseres på en begrænset behandling af grundvand, sikres det således samtidigt, at der også er rent drikkevand til fremtidige generationer.

Danmarks globale indsats

Danmark er globalt førende inden for effektivitet i vandforsyning og udnyttelse af spildevand gennem eksport af intelligente, bæredygtige og effektive vandløsninger til hele verden.

Derudover støtter Danmark sikring af vandressourcer og vandforsyning i udviklingslande, bl.a. via støtte af og samarbejde med en

række globale og regionale organisationer, herunder verdens største netværksorganisation for vand, Det Globale Partnerskab for Vand (Global Water Partnership).

Dette er med til at understøtte delmål 6.5 om forvaltning af vandressourcer. Danmark arbejder for at sikre rent vand og klimatilpassede vandressourcer i udviklingslandene, herunder særligt Afrika. Det sker gennem en række multilaterale, regionale og bilaterale kanaler, herunder bl.a. Den Afrikanske Vandfacilitet under den Afrikanske Udviklings-bank samt gennem Det Globale Partnerskab for Vand, som er verdens største netværksorganisation for vand. Dette bidrager til indfrielsen af delmål 6.1 om at give adgang til rent drikkevand samt delmål 6.a om at støtte udviklingslandenes vand og sanitet.

Udvalgte indsatser

- **Aftale om Pesticidstrategi 2017-2021**
Det danske vandmiljø påvirkes primært af diffus forurening (næringsstoffer, organisk stof og pesticider) fra landbruget, men også forurening fra punktkilder (næringsstoffer, organiske og kemiske forureninger) fra byers spildevand, industri og akvakultur. Med et bredt flertal i folkettingen blev der i 2017 (med et tillægsaftaletekst i 2019) enighed om, at fastholde pesticidafgiften og målsætningen om reduktion af pesticidbelastningen af grundvandet. Regeringen har med udgangspunkt i denne aftale sat kommunerne til at risikovurdere de boringsnære beskyttelsesområder beliggende omkring almene vandforsyningsboringer mod fare for nedsvivning af pesticider og nitrat. Denne indsats er med til at mindske risikoen for, grundvandet forurenes med pesticider eller nitrat og påvirker (delmål 6.3 og 6.6).
- **Rent drikkevand**
Som led i implementeringen af drikkevandsdirektivet vil Miljøministeriet inden implementeringsfristen den 12. januar 2023 foretage en vurdering af, om der er tilstrækkelig adgang til drikkevand for alle i Danmark og særligt for sårbare og udsatte grupper. Danmark er under direktivet forpligtet til at iværksætte en handlingsplan for at forbedre drikkevandsforsyningen, såfremt der ikke er tilstrækkelig adgang, hvilket er med til at påvirke delmål 6.1.
- **Gennemførelse af EU's vandlovgivning**
Regeringen arbejder på at genoprette vandrelaterede økosystemer med afsæt i gennemførelsen af EU's vandlovgivning, herunder vandrammedirektivet, hvilket påvirker delmål 6.6. Hertil har Danmark prisfastsættelse af vand, der bidrager til at skabe øget bevidsthed hos borgere og virksomheder om forbrug med omtanke og påvirker derfor delmål 6.4.
- **Dansk overholdelse af drikkevandsdirektivet (marts 2019)**
I marts 2019 besluttede EU's miljøministre at revidere drikkevandsdirektivet. Den endelige aftale om en ændring af direktivet blev indgået i december 2020, og ændringerne trådte i kraft den 12. januar 2021. Dette direktiv sætter bl.a. en række begrænsninger på koncentrationen af bestemte kemikalier, der udledes fra haner og vandrør, som er i berøring med drikkevandet. Vandforsyningssekskaberne skal ligeledes informere borgerne om kvaliteten og prisen på drikkevand. Disse selskaber skal desuden reducere vandspild og styrke indsatsen for at informere borgerne herom. Sidstnævnte har været et hovedkrav for

Danmark, da klimaforandringerne forventes at øge presset på fremtidens drikkevandsressourcer. Danmark går forrest i forhold til at begrænse vandspild, og nu må resten af Europa følge trop.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 6.1, 6.3

Nationalt

Hovedparten af den danske befolkning forsynes med drikkevand fra cirka 2.500 små og store vandværker. Vandet overholder ofte ikke de EU-fastsatte grænseværdier for indhold af sprøjtegifte. Dette bekræftes af, at det udvidede analyseprogram i 2019 fandt pesticidrester i 45 pct. af de aktive vandværksboringer, mens grænseværdien var overskredet i 12,7 pct. af boringerne. Dette er en stigning på ca. 10 pct. i forhold til 2018.

Miljøstyrelsen har ikke orienteret kommunerne om EU-regler, så der er i en række tilfælde ulovligt sendt drikkevand med pesticidrester og andre stoffer over grænseværdien ud til forbrugerne. Mange værker bruger i dag opblandet drikkevand med pesticidrester. En opgørelse til Folketinget viser, at der i en femårsperiode var 46 vandværker, der leverede drikkevand til forbrugerne, som var forurenede over grænseværdien. Desuden henter næsten halvdelen af enkelthushold med egen indvinding grundvand, hvor grænseværdien for pesticidrester overskrides.

Fund af godkendte sprøjtegifte i grundvand betyder ikke forbud mod anvendelsen, da myndighederne i dag godkender, at pesticider udvaskes til grundvandet i gennemsnitskoncentrationer pr. år på 0,1 mikrogram/l svarende til grænseværdien. Denne praksis betyder, at alt grundvand med tiden vil komme til at indeholde stadig flere pesticidrester, og at sum-grænseværdien på 0,5 mikrogram/l, når flere pesticidrester forekommer i samme vandprøve, vil blive udfordret. I forhold til tidligere praksis anvendes forsigtighedsprincippet altså ikke mere.

Der er i 2020 vedtaget et forbud mod erhvervsmæssig brug af pesticider i Boringsnære Beskyttelsesområder, BNBO, men ikke i de sårbare indvindingsområder. Forbuddet gælder ikke BNBO i byområder, hvor private og myndigheder sprøjter pesticider ud på befæstede arealer, hvor der ikke sker en nedbrydning, fordi den biologisk aktive rodzone er fjernet. En screening for 415 pesticidrester viste fund i 20,3 pct. af 263 boringer. Medtages tidligere analyserede prøver var der i samme boringer fundet pesticidrester i 77 pct., og knap en tredjedel var over grænseværdien. Men andre ord kan man i Danmark regne med at finde pesticidrester under alle arealer, hvor de har været anvendt.

Jordbruget anvender kun pesticider, der er godkendt af myndighederne, så de mange fund af pesticidrester viser, at godkendelsesproceduren ikke har virket.

Anbefalinger

- De ansvarlige myndigheder skal udtage vandprøver fra ledningsnettet fra alle vandværker, så der kan reageres hurtigt på konstaterede forureninger.
- Regeringen skal indføre en mere restriktiv regulering af brugen af pesticider der, hvor grundvandet dannes, og der bør oprettes GrundvandsParker – grundvandsbeskyttelsesområder.
- Regeringen skal tage ansvar for, at godkendelsessystemet moderniseres, og godkendelser af pesticider, som ender i grundvandet, skal stoppes.
- Fund af pesticidrester i grund og drænvand i Varslingssystemet bør medføre øjeblikkeligt forbud mod salg i Danmark.

- Regeringen skal vedtage forbud mod salg af pesticider til private, og der skal gennemføres et forbud mod privates og myndigheders brug af pesticider på befæstede arealer.
- Den nationale overvågning bør rapportere analyser af drikkevand i de årlige rapporteringer, både pesticidrester og andre organiske mikroforureninger.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Danmarks Naturfredningsforening.

Regeringens vurdering

Dansk klima- og energipolitik er ambitiøs og bidrager til det overordnede mål om at sikre alle adgang til pålidelig, bæredygtig og moderne energi til en overkommelig pris. Danmark har som forgangsløst for innovative grønne løsninger i energisystemet, energieffektivitetsløsninger og vedvarende energi et ansvar for at bidrage med løsninger, nationalt såvel som internationalt.

Vurdering af delmål

7.1 Alle danske husstande har adgang til billige, stabile og moderne energiservices. ● ↑

7.2 Med energiaftalen fra 2018 er der afsat finansiering, der anviser vejen til at nå Danmarks mål om en vedvarende energiandel på ca. 55 pct. i 2030. Dette mål forventes at blive opnået. ● ↑

7.3 Der er i de senere år sket et massivt løft af den danske EE-indsats, som bl.a. bidrager til Danmarks overopfyldelse af EU's energispareforpligtelse med 27 pct. ● ↑

Danmark har siden 1970'erne ført en aktiv energieffektiviseringsindsats. Indsatsen har bl.a. understøttet, at det danske bruttoenergiforbrug har holdt sig mere eller mindre stabilt siden midten af 1970'erne. I samme periode er økonomien fordoblet. Danmark er langt i forhold til at integrere vedvarende energi i energisystemer og samtidig fastholde en høj elforsyningsikkerhed.

Danmark er godt på vej, men er endnu ikke helt i mål, når det kommer til andelen af vedvarende energi og dermed delmål 7.2 om at forøge den globale pct.del af bæredygtig energi. Det fordrer et skærpet fokus på at øge andelen af vedvarende energi i det globale energimix. Danmarks samlede VE-andel forventes at stige til 58 pct. i 2030. Elforbruget forventes stort set at kunne dækkes med produktion fra vedvarende energi fra omkring 2027 og frem. Realisering af energiøerne vil øge VE-produktionen yderligere, som alt andet lige dermed vil overstige det forventede forbrug.

Danmarks globale indsats

Danmarks globale indsats har fokus på at opskalere vedvarende energi og øge energieffektivitet. Regeringen har i den forbindelse indgået et grønt strategisk partnerskab med Indien og vil arbejde for at indgå lignende partnerskaber med andre lande og lave nye grønne handlingsplaner med eksisterende partnerskabslande. Kombinationen af klimadiplomati og myndighedssamarbejderne skal understøtte den grønne omstilling og bæredygtig økonomisk vækst i partnerlandet samtidig med, at det kan styrke danske virksomheders markedspositioner og eksport af grønne løsninger.

Dette er medvirkende til at bringe Danmark tættere på indfrielsen af delmål 7.a om styrket adgang til forskning og investeringer inden for ren energi samt 7.b om udvidelse og opgradering af energitjenester for udviklingslande. Danmark har desuden været aktiv i den internationale dialog og samarbejde om at sikre grøn genopretning i kølvandet på COVID-19-krisen, herunder ved at være medinitiativtager til en række ministermøder om grøn genopretning i samarbejde med IEA.

Udvalgte indsatser

- **Klimaaftalen 2020**

Med initiativerne fra Energiaftalen 2018 og Klimaafale for Energi og Industri mv. fra 2020 står Danmark foran en markant satsning på fremtidens grønne teknologier, såsom Power-to-X, et udbud af ny biogasproduktion samt en ambitiøs udbygning af grøn energi, herunder en ny epoke for dansk havvindudbygning med verdens første energigøer. Den grønne strøm fra energigøerne skal bidrage til at fortsætte den grønne omstilling i både Danmark og Europa også efter 2030. En stor havvindmøllepark ved Hesselø fremrykkes med et år, så den kan bidrage med grøn strøm allerede fra 2027. Udbygningen af vedvarende energi fremmes med samme aftale ved en fortsættelse af de teknologineutrale udbud, der støtter opstillere af vedvarende energi. Hermed øges Danmarks andel af vedvarende energi i det samlede energiforbrug frem mod 2030 (delmål 7.2). Dertil er der med klimaaftalen bl.a. afsat betydelige midler til udfasning af olie- og gasfyr. Med Finansloven 2021 er afsat yderligere tilskudsmidler. Den samlede indsats til udfasning af olie- og gasfyrskønnes at give en samlet CO₂e-effekt på 0,7-0,8 mio. ton i 2030.

- **Forskning og udvikling i vedvarende energi**

Med strategien *Fremtidens grønne løsninger – Strategi* for investeringer i grøn forskning, teknologi og innovation har regeringen sat en langsigtet retning for grøn forskning, udvikling og demonstration i Danmark. Strategien danner grundlag for klare politiske prioriteringer for den fremtidige indsats og understøtter derved udviklingen af de teknologier, som på sigt skal bidrage til at Danmarks klimamål nås. For at understøtte en målrettet og accelereret udvikling af fremtidens teknologier har regeringen udpeget fire konkrete grønne missioner, hvoraf to af dem er inden for hhv. PtX og CCUS. Der er allokeret øremærkede forsknings-, udviklings- og demonstrationsmidler til missionerne med aftale om fordeling af forskningsreserven for 2021. Endvidere er der med klimaafale om energi og industri mv., afsat 202 mio. kr. til forsøgsmøller i 2022-2024 for at styrke forsøgs- og udviklingsaktiviteter inden for vedvarende energi (delmål 7.a).

- **Andre initiativer**

Teknologineutrale udbud, forsøgsmølleordninger, Horns Rev 3, Kriegers Flak, Vesterhav Nord og Syd, Åben dørordningen for havvind, Thor Havvindmøllepark, Energiø og erstatningsmuligheder og kompensation til naboer til VE-anlæg.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 7.2. og 7.b.

Nationalt

Danmarks energipolitik formes fortsat af klimalovens 70 pct.-mål i 2030 og det seneste energiforlig. Den nationale indsats blev margi- nalt styrket af energiaftalen i 2020, men ifølge Klimarådet ansuelig- gør de nuværende tiltag ikke, at vi kan nå klimalovens mål. Det skyl- des, at en høj andel af reduktionerne frem mod 2030 hviler på usikre teknologier såsom CO₂-fangst og lagring (CCS). Ifølge Klimarådet vil det ikke kunne sikre de nødvendige emissionsreduktioner frem mod 2030. Der er behov for yderligere tiltag og løbende reduktioner frem mod 2030. Beslutningen om at stoppe for ny jagt efter Nordsø- olie og -gas er et nødvendigt tiltag, men produktionsslutdatoen i 2050 er ikke tilstrækkelig, og der er stadig huller i Nordsøaftalen, som muliggør øget produktion. Den nye gasrørledning til Lolland og Falster og Baltic Pipe vil uundgåeligt enten blive "stranded assets" eller føre til brud på reduktionsmålene. De udgør derfor en risiko for den grønne omstilling. Den høje andel af bioenergi og manglende måltal for luft- og skibsfart er fortsat problematisk.

Satsningen på negative udledninger via CCS med bioenergi er pro- blematisk pga. usikkerhed om realiserbarhed samt dets høje res- sourcebehov og sociale risici. PtX indebærer risici i form af anvend- else af fossilgas og biomasse og ved at øge behovet for vedva- rende energi (VE), som først og fremmest skal møde eksisterende elektricitets- og varmebehov. En fremtidig omstilling til biogas skal evalueres ift. lækage under håndtering samt udledninger fra, og mål for omstilling af, landbruget, inkl. nødvendigheden af at reducere den animalske produktion.

Anbefalinger

- Danmark skal udarbejde en handleplan for reduktioner i ener- gisektoren, det samlede energiforbrug og effektivisering, med nulemission i 2030.
- Danmark skal sikre, at CCS og andre negative emissioner ikke tælles med i 70 pct.-målet.
- Danmark skal indføre et supplerende regnskab, der opgør et komplet billede af emissioner fra biomasse, og sætte slutdato for biomasse, senest i 2030.
- Danmark skal stoppe alle muligheder for at udvide Nordsøolie og -gasproduktion, lave en udfasningsplan for den eksiste- rende Nordsø-produktion og annullere Baltic Pipe og Lolland- Falster gasrørledningen.
- Regeringen skal udarbejde realistiske estimater for fremtidig hav- og landarealanvendelse af VE, særligt ift. Mål 15, og fremme tiltag for fleksibelt elforbrug.

Internationalt

De udviklingspolitiske prioriteter for 2021 indeholder et fokus på ved- varende energi. Der er blevet vedtaget nye bæredygtighedskrav til IFU, hvilket er med til at begrænse den danske støtte til fossilenergi internationalt. Danmark bidrager dog stadig til programmet Global Infrastructure Facility (GIF), som bl.a. støtter udbygning af gasinfra- struktur. Danmarks eksportstrategi for VE er præget af et for stort fokus på samarbejde med mellemindkomstlande, en udbredelse af bioenergi, samt manglende fokus på civilsamfundsinddragelse og oprindelige folks rettigheder.

EU's energistrategi er fortsat mangelfuld, bl.a. pga. for lave redukti- onskrav og øget brug af fossilgas. Energichartertraktaten (ECT), som er et stort internationalt benspænd for grøn omstilling, undergår for øjeblikket en reformproces, men de fremsatte reformforslag vil fortsat beskytte fossile investeringer.

Anbefalinger

- Danmark og EU skal trække sig fra ECT.
- EU skal indføre strengere reduktionskrav for CO₂-emissioner (min. 65 pct. i 2030), sikre at emissioner opgøres retvisende, fjerne tilladelser til nye fossilgasinvesteringer og fjerne iblan- dingskravet for biobrændsler i benzin og diesel.
- Danmark skal lave en handleplan for teknologitransfer af ved- varende energi til lavindkomstlande og undtage bioenergi fra dansk eksportstøtte.
- Danmark skal iværksætte, at støtten til GIF afbrydes, og at støtte til energiprojekter efterlever en streng definition af ved- varende energi, der ekskluderer bioenergi, atomkraft og stor- skala vandkraft.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Global Aktion, Greenpeace.

Regeringens vurdering

Regeringens erhvervs politik har til formål at fremme økonomisk vækst, der både er bæredygtig, inkluderende og vedvarende. Regeringen arbejder for høj beskæftigelse med plads til flere i arbejdsfællesskabet,

for en retfærdig fordeling af vækst og velstand og for at styrke rammerne for den danske arbejdsmarkedsmodel. En høj organiseringsgrad i stærke fagforeninger og arbejdsgiverorganisationer er kernen i den danske model, hvor løn- og arbejdsforhold fastsættes gennem aftaler mellem arbejdsmarkedet parter, uden indblanding fra regeringen eller Folketinget. Regeringen vil derfor styrke rammerne for modellen, men ikke blande sig i hvordan arbejdsmarkedets parter udfører opgaverne.

Vurdering af delmål

- 8.1 Danmark har tradition for en stabilitetsorienteret økonomisk politik med en lang planlægningshorisont. Det kommer bl.a. til udtryk i en forholdsvis stabil vækst i BNP pr. indbygger. ● →
- 8.2 Danmark har tradition for en stabilitetsorienteret økonomisk politik med en lang planlægningshorisont. Det kommer bl.a. til udtryk i en forholdsvis stabil vækst i BNP pr. beskæftiget person og produktivt vækst ● →
- 8.3 Danmark har et meget formaliseret arbejdsmarked, hvor der er gode muligheder for at etablere virksomhed samt gode finansieringsmuligheder for virksomhederne. ● →
- 8.4 Danmark har et meget højt forbrug af naturressourcer, hvilket regeringen bl.a. imødegår med en ambitiøs omstilling til en cirkulær økonomi. ● →
- 8.5 Danmark har et af de mest velfungerende og demokratiske arbejdsmarkeder i verden, hvor arbejdsmarkedets parter bidrager til anstændigt arbejde for alle samt tager aktivt medansvar for regeringens social- og arbejdsmarkedspolitik. Resultaterne ses fx i de høje beskæftigelsesfrekvenser for mænd og kvinder, og høje andele der deltager i voksen- eller efteruddannelse ● ↑
- 8.6 Ungdomsarbejdsløshed i Danmark er markant lavere end i de fleste andre lande. Der er dog fortsat en gruppe unge, som har udfordringer med at gennemføre en uddannelse og opnå varig beskæftigelse. Derfor betydelig fokus på at afhjælpe problemerne, både i den aktuelle indsats i kommuner, uddannelsesinstitutioner mv., gennem analyser og overvejelser om nye foranstaltninger. ● →
- 8.7 Målet vurderes at være opfyldt. ● ↑
- 8.8 Globalt ligger Danmark helt i toppen. Vi flytter hele tiden barren, bl.a. gennem den trepartsaftale, der er indgået omprioriterende mål for arbejdsmiljøindsatsen. ● ↑
- 8.9 Danmark vurderes at placere sig godt ift. opfyldelse af delmålet, bl.a. henset til, at Danmark har en national strategi for dansk turisme (2016) og er ved at udarbejde en ny national strategi for bæredygtig vækst i dansk turisme, der forventes offentliggjort i 2021. ● ↑
- 8.10 9 ud af 10 danskere klarer deres bankforretninger over internettet, og der er adgang til bankfilialer i det meste af Danmark. ● →

Den danske model med stærk inddragelse af arbejdsmarkedets parter er en stor del af årsagen til, at Danmark er på rette vej i forhold til at indfri Verdensmål 8. Den danske model er ligeledes også en medvirkende årsag til, at vi har højere lønninger, bedre arbejdsvilkår og mere tryk og velstand end i mange af de lande, vi sammenligner os med.

Der er fortsat udviklingspotentiale på det danske arbejdsmarked. Regeringens indsats i arbejdet for at sikre en bæredygtig udvikling er vigtig. Men det er også vigtigt, at virksomheder tager ansvar. Regeringens politik kan kun få Danmark et stykke af vejen – der er behov for et engageret og aktivt erhvervsliv, der ligeledes tager ansvar - både de virksomheder, som arbejder lokalt i Danmark, og de virksomheder, der er en del af komplekse værdikæder på tværs af landegrænser. Danske virksomheder er allerede godt i gang, men der kan gøres mere. Ansvarlighed er og skal være en del af virksomhedernes kerneforretning. Regeringen arbejder derfor aktivt med at fremme virksomheders arbejde med samfundsansvar og Verdensmålene.

Danmark har et betydelig større forbrug af naturressourcer end EU-gennemsnittet og er samtidig de kedelige Europamestre i at generere store mængder husholdningslignende affald. Regeringen har taget udfordringen om at skabe bæredygtigt forbrug og produktion i Danmark op med en ambitiøs omstilling til en cirkulær økonomi

Danmarks globale indsats

Danmark arbejder for at etablere nye partnerskaber mellem eksempelvis danske virksomheder, NGO'er og lokale virksomheder i udviklingslande, hvis formål er at fremme bæredygtige projekter, der kan styrke indkomstforbedringer og jobs i udviklingslande. Derudover søger Danmark at fremme bæredygtig økonomisk vækst gennem handelspolitik, bl.a. ved at arbejde for stærke bestemmelser om miljø, klima og arbejdstagerrettigheder i EU's handelseftaler.

Udvalgte indsats

- **Stabile rammevilkår og samfundsansvar**
Danmark har i dag en markant position på verdensmarkederne inden for fx life science, grøn teknologi, transport og fødevarer, fordi danske virksomheder har formået at udvikle gode idéer til verdensomspændende forretninger. Regeringen arbejder for at sikre gode og stabile rammevilkår for dansk erhvervsliv, så de kan udvikle fremtidens løsninger. Gode rammevilkår skal styrke produktivitetsvæksten og innovationsevnen hos de danske virksomheder. Regeringen arbejder hertil aktivt med at fremme virksomheders arbejde med samfundsansvar og Verdensmålene (delmål 8.4).
- **Digitalisering**
Regeringen vil understøtte fremtidens digitale erhverv og arbejdspladser. Regeringen vil derfor udarbejde en ny samlet digitaliseringsstrategi for Danmark, som skal understøtte, at Danmark udnytter de teknologiske muligheder. Regeringen har i den forbindelse nedsat et digitaliseringspartnerskab for Danmarks digitale fremtid bestående af topledere og eksperter fra dansk erhvervsliv, forskningsverden, faglige organisationer og parter på arbejdsmarkedet, der skal drøfte og komme med anbefalinger til, hvordan Danmark skal udnytte digitaliseringens muligheder i fremtiden (delmål 8.2).

- **Eksport: Genstart efter COVID-19-krisen**
En væsentlig del af dansk erhvervsliv er afhængig af at kunne eksportere deres varer og tjenester til udlandet, og den danske eksport er central for dansk økonomi, erhvervsliv og for at kunne indfri bæredygtig økonomisk vækst. Regeringen har i 2020 indgået en række brede politiske aftaler om eksportpakker, der skal understøtte dansk eksport i lyset af COVID-19 og den forventede lavere internationale efterspørgsel, hvoraf der samlet set er afsat 2,5 mia. kr. frem mod 2023.
- **Bæredygtig turisme**
Regeringen vil arbejde for, at Danmark skal være en af verdens mest bæredygtige turistdestinationer og har i december 2019 igangsat arbejdet med formulering af en ny national strategi for bæredygtig vækst i dansk turisme i regi af Det Nationale Turismeforum.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 8.1, 8.4, 8.5-8.8

Nationalt

I et globalt perspektiv har den danske arbejdsmarkedsmodel sikret økonomisk vækst, et godt arbejdsliv, gode rammebetingelser og høj produktivitet. Således også i perioden siden 2017. Alligevel er der problemer med at leve op til Verdensmål 8.

Den økonomiske vækst skal ske bæredygtigt, men væksten medfører øget træk på naturressourcerne og øger det globale fodaftryk. Danmarks fodaftryk ligger allerede i dag alt for højt. Hvis alle på jorden havde samme forbrug som en dansker, ville det kræve godt 4 jordkloder.

Nye atypiske stillinger og social dumping presser løn- og arbejdsvilkår og undergraver på sigt den danske arbejdsmarkedsmodel. Desuden er der ikke lige adgang til arbejdsmarkedet. Trods stigende beskæftigelse og fald i arbejdsløsheden har unge fortsat dobbelt så høj arbejdsløshed som andre. Særlig ramt er dem uden uddannelse, og alt for mange unge er hverken i arbejde eller under uddannelse (NEET). Samtidig forskelsbehandles der på grund af etnicitet, alder, handicap og andre områder nævnt i forskelsbehandlingsloven. Ledige fra 50-65 har svært ved at vinde nyt fodfæste på arbejdsmarkedet, og sammen med stive regler ved overgang fra arbejdsliv til pension betyder det tab af værdifuld arbejdskraft.

Anbefalinger

- Danmark skal reducere sit samlede økologiske fodaftryk.
- Regeringen og arbejdsmarkedets parter skal udarbejde en tværsektoriel, national handleplan for at reducere NEET-tallet.
- Danmark skal sikre, at atypiske stillinger overenskomstdækkes.
- Danmark skal bekæmpe social dumping, bl.a. ved at udbrede aftaler om kædeansvar og sociale klausuler samt ved skærpet kontrol.
- Danmark skal lave systematiske undersøgelser af diskrimination på arbejdsmarkedet.
- Lovgivning og aftaler skal sikre glidende overgang fra arbejdsmarked til pension for at fastholde værdifuld arbejdskraft.

Internationalt

Hvis målsætningen om at afskaffe børne- og tvangsarbejde skal nås, kræver det en større indsats – også fra erhvervslivets side. Problemerne er stadig udbredte i virksomheders globale værdikæder. Undersøgelser viser, at der stadig er alt for få europæiske og danske virksomheder, der handler i overensstemmelse med internationale FN- og OECD-standarder.

Den udviklingspolitiske strategi fastslår, at Danmark vil "fremme mere velfungerende arbejdsmarkeder i udviklingslandene baseret på arbejdstagerrettigheder og social dialog" med rammebetingelser, som også omfatter en sund arbejdsstyrke og civilsamfundsorganisationers støtte til erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser. Men Danmarks oplagte mulighed for at være katalysator for velfungerende arbejdsmarkeder har skiftende regeringer kun brugt meget lidt. Danmark bør skabe de nødvendige rammebetingelser gennem udviklingsbistanden og samtidig sikre, at danske virksomheder og deres underleverandører opfylder ILO's konventioner og FN's ret-

ningslinjer for menneskerettigheder og erhverv. Indsatsen er afgørende for at skabe anstændige jobs til en stadig voksende arbejdsstyrke af unge af begge køn, såvel i formelle som uformelle sektorer af erhvervslivet og for at begrænse migration.

Anbefalinger

- Danmark skal fremme en grundlæggende omlægning af internationale økonomiske institutioner, således at realøkonomiske aktiviteter globalt set holdes inden for rammerne af planetens grænser og menneskers basale behov.
- Regeringen skal gøre det lovpligtigt for virksomheder og finansielle institutioner at udøve due diligence og etablere strafansvar ved domstolene i alvorlige sager.
- Danmark skal til vores samarbejdslande allokere tilstrækkelig udviklingsbistand til at sikre rammebetingelser for velfungerende arbejdsmarkeder.
- Udviklingsbistanden skal være katalysator for arbejdsmarkedslovgivning og social dialog, der fremmer anstændige jobs og bæredygtig beskæftigelse.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Amnesty International Danmark, FN-Forbundet, Globale Seniorer.

Regeringens vurdering

Regeringen arbejder på at sikre gode og stabile rammevilkår for det danske erhvervsliv. Regeringen vil styrke iværksætteriet, der skal være med til at sikre fremtidens løsninger og fremtidens arbejdspladser.

Regeringen arbejder især på at afkoble den økonomiske vækst fra øget ressourceforbrug ved bl.a. at styrke ressourceeffektiviteten og ved at sikre klimavenlig energi til produktionen. En central målsætning er at nedbringe Danmarks udledning af drivhusgas med 70 pct. i 2030. I den sammenhæng har regeringen etableret et tæt samarbejde med erhvervslivet i form af klimapartnerskaber, hvis formål er at bringe Danmark tættere på indfrielsen af Verdensmål 9 om en bæredygtig industri, innovationskultur og infrastruktur.

Vurdering af delmål

9.1 Målet vurderes at være opfyldt. ● ↑

9.2 Danmark arbejder løbende for at få en mere bæredygtig industri bl.a. med bidrag fra klimapartnerskaberne og elektrificering. Det kan bl.a. ses ved Danmarks høje andel af grøn eksport. Industriens samlede værditilvækst af BNP er dertil stigende. ● ↑

9.3 Målet vurderes op vurderes opfyldt for Danmark, da langt hovedparten af de danske virksomheder vurderes at have gode finansieringsmuligheder. ● →

9.4 Industrien i Danmark er i takt med løbende nye miljøkrav blevet mere bæredygtig. ● ↑

9.5 Regeringen har en målsætning om, at Danmark skal investere mindst 1 pct. af BNP i offentlig finansieret forskning. ● →

Danmark er langt, når det kommer til indfrielsen af Verdensmål 9, men der kan og skal fortsat gøres mere. Regeringen understøtter anvendelsen af grønne teknologier og grønne brændsler ved at omstille forskellige dele af industriens energiforbrug. Regeringen understøtter eksempelvis grøn innovation gennem Danmarks lederskab af en international shipping mission om at dekarbonisere skibsfart i regi af Mission Innovation. Missionen vil på tværs af den maritime værdikæde fremme udviklingen af ny skibsteknologi, nye brændstoffer og ny energiinfrastruktur i havnene samt ny regulering gennem internationale offentlige-private partnerskaber. Sammen med Danmark er USA, Norge, Mærsk Mc-Kinney Møller Center for Zero Carbon Shipping og Global Maritime Forum ledere af missionen.

Der er stadig industrier og infrastrukturer i Danmark, som kan blive endnu mere bæredygtige, og som kunne udnytte ressourcer mere effektivt. Regeringen arbejder derfor yderligere for, at infrastrukturen understøtter en bæredygtig udvikling ved at have fokus på klimavenlige materialer og genanvendelse, stille krav om bæredygtig infrastruktur i udbud og ved at arbejde for regulering, som kan understøtte CO₂-venlige løsninger.

Danmarks globale indsats

Grønne og bæredygtige løsninger kræver ofte innovation. Derfor har Danmark påtaget sig lederskabet i Mission Innovation, som er et globalt initiativ bestående af EU-kommissionen og 24 medlemslande, og hvis formål er at fremskynde den globale innovation inden for ren energi.

Danmark arbejder desuden for at forbedre udviklingslandenes muligheder for at udvikle og finansiere bæredygtige infrastrukturprojekter, bl.a. gennem Den Globale Infrastrukturfacilitet. Derudover støtter Danmark konkrete projekter gennem Investeringsfonden for Udviklingslande, som med ekspertbistand og billig lånefinansiering støtter forberedelse og gennemførelse af bæredygtige infrastrukturprojekter i de fattigste lande.

Udvalgte indsatser

- **Elektrificeringsstrategi**

I forlængelse af Klimaaftalen for energi og industri mv fra 2020 vil regeringen præsentere en elektrificeringsstrategi. Strategien vil indeholde scenarier for elektrificeringens rolle i relation til 70 pct.-målsætningen (delmål 9.2).

- **Klimapartnerskaberne**

Der er etableret 13 klimapartnerskaber, der bl.a. omfatter produktionsvirksomheder, energiintensiv industri, energi- og forsyningssektoren og landtransport. Arbejdet med klimapartnerskaberne følges løbende i Grønt Erhvervsforum, der bl.a. skal styrke dialogen om den grønne omstilling mellem regeringen, erhvervslivet og fagbevægelser (delmål 9.2).

- **Grøn iværksætterkultur**

En stærk iværksætterkultur er en del af et dynamisk og innovativt erhvervsliv, der kan skabe nye løsninger og produkter samt nye danske jobs. Det gælder ikke mindst på det grønne område. Derfor har regeringen etableret Danmarks Grønne Fremtidsfond med en kapacitet på 25 mia. kr., der bl.a. skal hjælpe grønne iværksættere og virksomheder med risikovillig kapital til udvikling og udbredelse af grønne løsninger (delmål 9.3).

- **En bæredygtig infrastruktur**

Regeringen har ved anlæg og drift fokus på at reducere vejanlæggets negative påvirkninger af omgivelserne gennem arbejde med trafikssikkerhed, miljø, biodiversitet og støj. Der er fokus på mere klimavenlige materialer og genanvendelse, fx gennem udrulning af klimavenlig asfalt og udvikling af grøn beton samt gennem krav til leverandørerne i udbud. Ligeledes fokuserer regeringen på udbygning og opgradering af cykelinfrastruktur med det formål at fremme cykling som bæredygtig og sundhedsfremmende transportform (delmål 9.1).

- **Teknologipagten**

Gennem Teknologipagten understøtter regeringen projekter, der motiverer danskerne til at arbejde og uddanne sig inden for effektiv infrastruktur og inklusiv og bæredygtig industrialisering med fokus på alle målgrupper fra indskoling til efteruddannelse (delmål 9.4 og 9.5).

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 9.1, 9.4,9.5, 9.a og 9.b

Nationalt

Danmark har en højtudviklet infrastruktur og forsyningssikkerhed. Den danske erhvervssektor er orienteret mod bæredygtig udvikling, understøttet af forskning og innovation. Udfordringerne i Danmark er koncentreret om fortsat høj CO₂-udledning og ressourceforbrug samt skævhed mellem land og by, bl.a. inden for transportsektoren.

Siden 2010 er *persontrafikken* på vejene steget med 14 pct. I samme periode er der kommet næsten 20 pct. flere personbiler ud på vejene. Den kollektive trafik (bus og tog) andel af den samlede persontransport er faldet fra ca. 12 pct. til under 11 pct. Rejser på cykel er faldet med ca. 20 pct. siden 2014. Prisudviklingen favoriserer individuel biltrafik frem for den kollektive trafik. Intentionen om at omstille til mere bæredygtig transport er indtil videre slået fejl.

Efter flere års fald er CO₂-udslippet fra danske *virksomheder* steget siden 2014. I 2014 var CO₂-udledningerne fra alle brancher 63,5 mio. ton. I 2018, hvor de nyeste tal er fra, var udledningerne steget med knap 4 pct. Store CO₂-udledere som skibsfart, luftfart og glas- og betonindustri udleder mere CO₂ end tidligere. Udslippet fra energiforsyning er til gengæld faldet væsentligt. I debatten om grøn omstilling i Danmark fokuseres der på at nedbringe CO₂-udledningen, nedbringe forurening og øge genbrug af affald, men en egentlig indsats for at begrænse det samlede fodaftryk mangler.

Danmark ligger relativt højt målt på udgifter til forskning og udvikling med samlet 3 pct. af BNP. Vi er på 4. pladsen i EU. Det offentlige udgifter udgør 1 pct. af BNP (det højeste i EU), mens erhvervslivets udgifter udgør 2 pct. af BNP. Størstedelen af de offentlige midler går til almen videnskab. Stadig flere midler øremærkes til grøn forskning. Danmark har en høj rate for patentansøgninger sammenlignet med andre lande, navnlig inden for grønne teknologier.

Danmark er godt dækket ind med *digital infrastruktur* – såvel bredbånd som mobilnet. Dækningen med bredbånd (10Mbit/s) til boliger er steget fra 96 pct. til 98 pct. siden 2017. 98 pct. af landet har mobilnet, men netværkene er af forskellig kvalitet, og 10 pct. af nettet er overbelastet.

Anbefalinger

- Danmark skal udarbejde en bæredygtig mobilitetsplan for omstilling af transporten.
- Offentlig transport skal styrkes gennem modernisering af jernbaneinfrastrukturen, sammenhængende køreplaner og transportruter og styrkelse af fleksible transportformer: busser, flekskørsel, delebiler mv., samt forbedring af forhold for gående og cyklister i hele landet.
- Danmark skal omstille industri og innovation til cirkulær produktion ved at fastsætte mål og planer for nedbringelse af forbrug af fx mineraler.
- Regeringen skal implementere forslag fra de 13 klimapartnerskaber og hæve CO₂-afgiften til 1500 kr. pr. ton, som anbefalet af Klimarådet.
- Danmark skal sikre, at informations- og kommunikationsteknologi skaber digital tilgængelighed, og udvikle brugervenlige systemer i alle offentlige tjenester.

- Regeringen skal vedtage at stoppe det offentlige anvendelse af Facebook og andre uregulerede private kanaler som primær informationskilde.

Internationalt

De senere år har den danske støtte til udvikling i industriel produktion og innovation i udviklingslandene været begrænset, og en stor del er gået gennem IFU. Med et fremtidigt fokus i udviklingspolitikken på støtte til nærområder og forebyggelse af migration må der tænkes i nye baner for at understøtte innovative start-ups og SMV'er i de fattigste og skrøbelige stater.

Anbefalinger

- Danmark skal støtte SMV'er og innovative start-up-virksomheder.
- Dansk støtte skal styrke lokale NGO'er og de små virksomheders organisationer, bl.a. ved styrkelse af netværket omkring virksomhederne, også i den uformelle sektor.
- Regeringen skal arbejde med nye måder at inddrage dansk teknologisk viden, forskning og knowhow om bæredygtighed i forhold til disse virksomheder.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Globale Seniorer.

Regeringens vurdering

Danmark er et af verdens mest lige lande. Indkomstforskellene er små set i et internationalt perspektiv, og andelen af befolkningen i lavindkomstgruppen er en af de laveste blandt OECD-landene. Der er dog til

stadighed udfordringer på området, og det er regeringens klare ambition at bekæmpe ulighed både i Danmark, men også i resten af verden. Nationalt arbejder regeringen bl.a. med at sikre mere lige muligheder for personer med handicap og sørge for at udsatte børn får den rette hjælp tidligt i livet. På globalt plan og i udviklingssamarbejdet har Danmark stort fokus på bekæmpelse af økonomisk, politisk, social og klimamæssig ulighed.

Vurdering af delmål

10.1 Indkomstforskellene er små i Danmark set i et internationalt perspektiv, ligesom andelen af befolkningen i lavindkomstgruppen er en af de laveste blandt OECD-landene. ● →

10.2 Danmark har generelt relativt høj valgdeltagelse på tværs af grupper som køn, alder og handicap, og en høj andel af befolkningen, der deltager i foreningslivet eller er politisk aktive. ● →

10.3 I Danmark er der iværksat lovgivning, som understøtter ikke-diskrimination af personer med handicap samt mennesker med psykiske og særlige sociale problemer. Danmark har dog stadig en indsats at gøre for at reducere uvished og fordomme om mennesker med handicap og skabe større inklusion i samfundet. ● →

10.4 Danmark har i nyeste opgørelse den 7. laveste gini blandt OECD-landene og få personer i lavindkomstgruppen sammenlignet med OECD-landene. ● →

10.5 Målet vurderes opfyldt, da danske finansielle institutioner har øget deres kapitalgrundlag ift. risikovægtede eksponeringer, og deres andel af non-performing lån er faldet ganske markant. ● ↑

10.6 Danmark arbejder generelt for at sikre stærke og repræsentative internationale organisationer, hvor udviklingslandene sikres medbestemmelse og indflydelse. ● →

10.7 Delmålet vurderes at være dækket ind af de eksisterende politikker på området, og fremdriften i arbejdet med opfyldelsen vurderes at være stabil. ● →

Danmark er et af verdens mest lige lande med en stor grad af omfordeling og et veludbygget velfærdssamfund med fri adgang til uddannelse og sundhedsvæsen. Regeringen følger udviklingen i ulighed gennem en årlig ulighedsredegørelse, hvori ulighed i bredere forstand analyseres. I kraft af dette står det klart, at der stadig er mere, der kan gøres.

Der eksisterer nemlig stadig ulighed i det danske samfund, og ulighed kan have store konsekvenser for både det enkelte individ og for samfundet som helhed i form af svagere tilknytning til arbejdsmarkedet, lavere løn, dårligere sundhed og kortere levealder

Danmarks globale indsats

På globalt plan går det den forkerte vej med stigende ulighed både i og mellem lande. Det gælder både økonomisk, politisk og social ulighed samt klimaulighed, hvor sårbare lande og befolkningsgrupper

rammes hårdest af klimaforandringerne. Disse tendenser adresserer Danmark gennem udviklingssamarbejdet, hvor Danmark både har indsatser på tværs af udviklingssamarbejdet, men også i de enkelte lande. I dette arbejde har Danmark særligt fokus på ligestilling, indsatser i forhold til demokrati samt et øget fokus på at håndtere konsekvenserne af klimaforandringerne.

Udvalgte indsatser

- **Retfærdigt og humanitært asylsystem**

Regeringen arbejder på at sikre velordnet, sikker og ansvarlig migration. Det handler om at bekæmpe irregulær migration og fjerne grundlaget for menneskesmugleres forretningsmodel ved at overføre asylansøgere til et land uden for Europa og have kontrolleret genbosætning af flygtninge gennem FN frem for spontan asylansøgning ved grænsen (delmål 10.7).

- **Reformen Børnene Først**

Regeringen og et bredt politisk flertal blev i maj 2021 enige om reformen Børnene Først, der skal hjælpe udsatte børn og familier tidligere og bedre end i dag. Aftalen løfter området med to milliarder kr. i årene 2022-2025 og varigt fuldt indfaset med 734 millioner kroner om året. Med reformen er det bl.a. aftalt, at der skal udformes en helt ny Barnets Lov, der skal sikre, at barnets stemme i endnu højere grad bliver hørt, ligesom anbragte børn og unge skal sikres færre skift og mere stabilitet (delmål 10.2 og 10.3).

- **Ret til rimelig tilpasning**

Efter at lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap trådte i kraft i 2018, er loven den 1. januar 2021 blevet ændret, så der er indført ret til rimelig individuel tilpasning i forhold til dagtilbud, folkeskole, friskoler og private grundskoler (frie grundskoler). Der blev samtidigt indført en klageadgang til Ligebehandlingsnævnet i forhold sager vedrørende manglende rimelig tilpasning.

- **Handlingsplan for forebyggelse af fysisk og psykisk vold i nære relationer 2019-2022**

Denne handlingsplan har til formål at forbedre og styrke behandlingsprogrammerne for voldsofre og supplere de nuværende tilbud inden for social-, sundheds- og retssystemet for at kunne nå ud til flere kvinder, mænd og børn, som er udsat for fysisk og psykisk vold.

- **Rettighedspakke til børn**

Der er blevet vedtaget en rettighedspakke til børn for perioden 2018-2021 med henblik på at fremme inklusion og selvstændiggørelse af børn. Et af pakkens tiltag sigter efter at styrke børns rettigheder til at blive inddraget og hørt, når deres sager behandles i kommunen. Et andet tiltag er udvidede åbningstider hos en direkte hotline, der tilbyder hjælp og rådgivning til børn. Et tredje tiltag har til formål at øge børns opmærksomhed omkring deres rettigheder, styrke deres robusthed og forebygge misbrug.

- **Fremme inklusion**

Satspuljeaftalen for 2018-2021 har afsat 96,6 mio. kroner til en civilsamfundsstrategi. Denne strategi har til formål at bekæmpe ensomhed og styrke deltagelsen i fællesskaber, så sårbare børn, voksne og ældre med handicap, som står uden for arbejdsmarkedet, kan deltage i fællesskaber som frivillige.

- **Lov forbyder forskelsbehandling på grund af handicap**

Den 1. juli 2018 trådte en ny lov i kraft, som forbyder forskelsbehandling af personer på grund af handicap. Ligebehandlingsnævnet har godkendelse til at behandle klager vedrørende ulovlig forskelsbehandling på grund af handicap uden for arbejdsmarkedet.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 10.1 - 10.7

Nationalt

I de seneste fire år ses stigende ulighed og faldende social mobilitet. Det er ikke lykkedes at sikre en relativ stigning i indkomst for de nederste 40 pct. af befolkningen. Tværtimod er der sket et fald i indkomstandel fra 22,3 pct. i 2017 til 22,2 pct. i 2019. Samtidig ejer de rigeste 10 pct. 47,3 pct. af den samlede nettoformue, mens halvdelen af befolkningen kun har knap 5 pct. Der er stadig et højt kønsbaseret løngab på 14,5 pct. Fra 2017-2019 faldt antal børn i fattigdom fra 64.500 til 59.700, men kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen er fortsat med til at holde børn under fattigdomsgrænsen. Social ulighed forstærkes af stigende diskrimination. Ghettopakken fra 2018 kritiseres af FN for at være diskriminerende, og antallet af registrerede hadforbrydelser er steget med 17 pct. fra 2018 til 2019. Regeringens afvisning af fælles flygtningepolitiske løsninger i EU og ønske om asylbehandling i tredjelande er hæmmende for Danmarks løfter om internationalt samarbejde. Aldersdiskrimination er udbredt, og pandemien har afsløret svigt i samfundets evne til at beskytte skrøbelige ældre.

Anbefalinger

- Finansministeriets regnemodeller skal omlægges, så almenmenneskelig velfærd sikres, og Danmark skal udarbejde en handlingsplan mod ulighed.
- Danmark skal afskaffe kontanthjælpsloftet og integrationsydelsen og genetablere dækningen for dagpenge.
- Danmark skal øge beskatning af arbejdsfrie indtægter såsom aktie- og kapitalindkomster samt arveindtægt.
- Danmark skal afskaffe ghettoloven og vedtage en handlingsplan mod diskrimination.
- Danmark skal modstå initiativer, der eksternaliserer asylbehandling, arbejde for at sikre adgang til asyl i Europa gennem solidarisk samarbejde i EU og føre en mere human flygtningepolitik med årlig modtagelse af 500 kvoteflygtninge.
- Regeringen skal arbejde i FN for at styrke ældres rettigheder gennem en bindende ældrekonvention.

Internationalt

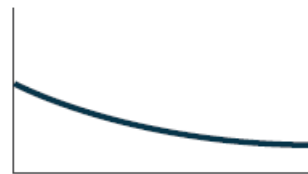
Den ekstreme ulighed er ikke blevet mindre de seneste fire år. En fremskrivning foretaget af Verdensbanken viser, at hvis indkomstuligheden stiger med 2 pct. om året, vil der i 2030 være op til 860 mio. flere mennesker, der må leve for under 5,5 USD om dagen. Vi ved også, at der er enorm ulighed mellem, hvem der er ansvarlig for klimaforandringerne, og hvem der er mest påvirket af dem, i og med at verdens rigeste 10 pct. er ansvarlige for over halvdelen af det globale CO₂-udslip. Danmark har de seneste år haft større fokus på lighed mellem kønnene, hvilket bl.a. er kommet til udtryk via medlemskabet i FN's menneskerettighedsråd. Desværre er der globalt kun sket en lille fremgang på området, og med den nuværende hastighed vil vi først opnå lighed mellem kønnene i 2099. Der er fortsat markant underbeskatning af verdens rigeste og manglende omfordeling, hvilket hindrer opnåelsen af Verdensmål 10. Skattely, inklusive i EU er en central faktor i skatteplanlægning. Danske folketingsmedlemmer er enige i, at kampen mod skattely er vigtig, men desværre er listen stadig meget mangelfuld. Det er problematisk, at globale beslutninger i høj grad fortsat træffes i OECD, hvor udviklingslandene ikke er medlemmer, men der er dog sket forbedringer, da udviklingslandene er blevet hørt i fx BEPS-processen.

Anbefalinger

- Danmark skal med sin udviklingspolitiske strategi fokusere på uligheds- og fattigdomsbekæmpelse og på, hvordan klimaforandringerne rammer ulige.
- Danmarks arbejde for at skabe lighed mellem kønnene skal prioriteres højere i løbet af de næste ti år, hvis Verdensmål 5 og 10 skal opnås.
- Danmark skal fortsat bekæmpe skattely, bl.a. ved at arbejde for en forbedring af kriterierne for EU-medlemsstaternes "sortliste" for skattely.
- Danmark skal fortsætte arbejdet for fuld offentlig land-for-land-rapportering for alle virksomheder.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Globale Seniorer, Mellemløst Samvirke, Oxfam IBIS.

Regeringens vurdering

Blandede byer og et sammenhængende Danmark er udgangspunktet og målet for en stor del af de initiativer, som regeringen i disse år igangsætter. Regeringen har bl.a. fokus på at mindske miljøbelastningen i by-

erne, sikre adgang til kollektiv trafik, sikre adgang for borgere til grønne områder samt bevarelse af kulturarv. De nye initiativer skal bygge videre på mange års indsats, der betyder, at danske byer generelt er trygge at færdes i for alle. Derudover har stort set alle borgere adgang til boliger af en god standard og adgang til basale services som vand, sanitet og elektricitet. Der er altså skabt en solid basis for, at Danmark kan leve op til Verdensmål 11 om inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige byer og lokalsamfund.

Vurdering af delmål

11.1 Danmark har generelt en boligbestand af egnede og sikre boliger, og boligstandarden er generelt høj. ● →

11.2 Danmark er overordnet set langt i forhold til at sikre målet, men arbejder fortsat på at sikre endnu mere tilgængelige og bæredygtige transportsystemer. ● ↑

11.3 For så vidt angår inddragelse har målet været opfyldt i mange år, bl.a. i forbindelse med kommuneplaner og lokalplaner mv. Bæredygtighed indgår i den kommunale planlægning med stigende vægt. ● ↑

11.4 En stor del af den danske natur- og kulturarv er beskyttet, og en række initiativer er sat i værk for at beskytte det yderligere. ● →

11.5 Danmark har regulering og tiltag for beskyttelse fra skaderne fra naturkatastrofer. ● →

11.6 Affald: I Danmark indsamles og behandles næsten alt affald. ● ↑ Luftforurening: Luftforureningen i byer i Danmark er faldende. ● ↑

11.7 Der er offentlig adgang til naturen både på private og offentlige arealer, og Staten og kommuner arbejder løbende med at etablere adgang til naturarealer og til tilgængelige opholdsarealer. ● →

Danmark er allerede langt i arbejdet med Verdensmål 11. Regeringens ambition er at sikre byer med blandede boligtyper og en blandet beboersammensætning i hele Danmark. Det er vigtigt, at byerne skaber grobund for, at mennesker mødes på tværs af økonomiske og sociale skel, fordi mødet understøtter den samhørighed, som velfærdssamfundet forudsætter.

Klimaforandringerne er en påtrængende udfordring for kulturarven, men kulturarven kan også være en del af løsningen. På fortidsmindeområdet er Danmark blandt de førende, hvad angår overvågning af erosionstruede lokaliteter ved kysterne. Ved at undersøge bæredygtige løsninger på de aktuelle klimaudfordringer med udgangspunkt i kulturarven og udbrede kendskab til og forståelse for traditionelle håndværk og materialer som en forudsætning for bæredygtig vedligeholdelse af den eksisterende bygningsmasse, kan kulturarven bidrage til klimavenlige og bæredygtige løsninger.

Trafikvirksomhederne i Danmark har fokus på at skabe gode produkter til overkommelige priser, som er tilpasset passagerernes

rejse-mønstre. Ydermere arbejder man i Danmark på at øge tilgængeligheden af jernbanen, og har derudover sikret alternative rejsemuligheder for svært bevægelseshæmmede samt blinde og stærkt svagsynede personer, som ikke har mulighed for at benytte den kollektive trafik i Danmark på egen hånd.

Danmark skal dog samtidig være et sammenhængende land, så man kan bo, arbejde og uddanne sig i alle dele af landet. Denne ambition udfordres til stadighed af skellet mellem land og by, og derfor vil regeringen gennem en række initiativer på området tage et opgør med centraliseringen i Danmark.

Danmarks globale indsats

Danmark deltager i internationalt boligsamarbejde, fx i UNECE, Committee for Housing and Land Administration. Som en del af arbejdet med at beskytte og bevare Danmarks natur- og kulturarv deltager Danmark i UNESCO's konventioner, europæiske konventioner og direktiver og andre internationale samarbejder. Danmark har et betydeligt engagement i at fremme EU-regulering på området for luftforurening, samt at indgå i internationale aftaler. Der er tre overordnede politiske rammer for det internationale samarbejde om begrænsning af luftforurening: Luftkvalitetsdirektivet, NEC-direktivet og LRTAP-konventionen. Der er stort fokus på affald- og cirkulær økonomi internationalt og Danmark er engageret i arbejdet med dette.

Udvalgte indsatser

- **Boligpriser i Danmark**

Som et redskab til at sikre blandede byer og lavere boligpriser har kommunerne mulighed for at kræve 25 pct. almene boliger i nye boligområder, hvilket betyder, at der bygges boliger, som kan betales af borgere med almindelige og lave indkomster. I København er der skabt nye byudviklingsområder og der planlægges yderligere arealudvidelser gennem opfyld i Københavns Havn. På den måde skabes der nye muligheder for beboelse, når byen fysisk vokser i takt med indbyggertallet. Der foregår således en løbende tilpasning af boligudbuddet i byerne, som understøtter delmål 11.1 om tilvejebringelsen af boliger til en overkommelig pris.

- **Uddannelser i hele landet**

Det er afgørende for regeringen, at der er gode uddannelsesmuligheder i hele landet. Ikke kun i de store byer. Det er med til at skabe bedre balance og lokal udvikling. Ultimo 2020 godkendte uddannelses- og forskningsministeren 41 nye uddannelser og udbud. 27 af dem er placeret uden for de store byer. Uddannelsesinstitutionerne har i arbejdet sikret sig, at der er et lokalt behov fra virksomheder og arbejdsgivere til de nye udbud og uddannelser.

- **Beskyttelse og bevaring af verdens natur- og kulturarv**

I Danmark bidrager både staten og kommunerne væsentligt til at beskytte og bevare verdens natur- og kulturarv. På det internationale plan via deltagelsen i UNESCO's konventioner, europæiske konventioner og direktiver og andre internationale samarbejder. På kulturområdet sker beskyttelsen nationalt gennem museumsloven og bygningsfredningsloven, og kommunerne med verdensarvssteder bidrager væsentligt ved at inddrage beskyttelsen af områderne i planlægningen (delmål 11.4).

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus:

11.1., 11.2., 11.3., 11.7., 11.A., 11c.

Nationalt

Danmarks byer er generelt velfungerende med gode livsvilkår for de fleste mennesker. Der er planer og initiativer til at fremme bæredygtighed og mindske klimabelastning. Der er dog også udfordringer, især med skævheder mellem by og land, forurening og trængsel i byerne og ulige boligvilkår. Befolkningstallet i Danmark er steget med 300.000 siden 2010, særligt i og omkring de store byer. København er vokset med 20 pct. i perioden, og væksten forventes at stige. Boligpriserne stiger i byerne, og der mangler boliger, der er til at betale for almindelige mennesker. I landdistrikterne står mange boliger ubeboede, og husene er knap steget i værdi i en årrække. Boligstandarden i Danmark er generelt god og bliver løbende bedre. Men der er stadig 20.131 boliger uden toilet eller med deletoilet, 22.913 med delebad og 41.801 helt uden adgang til bad samt 141.500 boliger, der ikke har et værelse pr. person. Mindst 61 pct. af den samlede boligmasse har energimærke D eller lavere, 33 pct. er E eller derunder, dvs. energimæssigt ikke bæredygtige. De store byer er præget af trængsel og luftforurening. Selvom elbiler på sigt vil erstatte de forurenende biler, vil det ikke afhjælpe trængslen. Den kollektive trafik konkurrerer med en stigende privatbilisme på pris og plads og på bekostning af børn, ældre og handicappede. De grønne naturarealer i de store byer presses som følge af fortætning ved det øgede byggeri. Afstanden til rekreative grønne arealer overstiger ofte rimelig gangafstand. Det kræver derfor transport med cykel, bil eller kollektiv trafik, og forhindrer børn, handicappede og ældre i naturlig tilgang til grønne områder. Der stilles ikke krav til naturarealer ved byggeri.

Anbefalinger

- Danmark skal bygge flere almene boliger, hvor der er bolig-mangel, og renovere eller nedrive ikke-beboede boliger i land-distrikterne.
- Alle danske boliger skal energirenoveres mindst til energimærke C, og alle skal have en bolig med eget toilet og bad samt mindst et værelse pr. beboer.
- Danmark skal skabe sammenhæng i køreplaner i den kollektive trafik, gøre den billigere og lade al kollektiv trafik drives af vedvarende energi.
- Danmark skal sætte en højere CO₂-afgift på forurenende biler og etablere flere standpladser til el-deleebiler
- Danmark skal indføre trængselsafgift for biler i de store byer og skabe bedre forhold for bløde trafikanter.
- Danmark skal inddrage forgængertilgængelig natur i al by- og landsplanlægning og sætte krav om nære grønne /naturarealer ved alt nybyggeri.

Internationalt

Danmark mangler fokus på mindre byer og deres rolle i at skabe bæredygtige lokalsamfund, mindske presset på hovedstæderne og skabe alternativer til migration. Verdensmål 11 er ikke prioriteret i dansk udviklingspolitik, på trods af at mere end halvdelen af verdens befolkning nu bor i byområder. I 2050 vil dette tal være oppe på 6,5 milliarder mennesker (to tredjedele af jordens befolkning). Klimaforandringerne sætter byerne yderligere under pres, og det går hårdest ud over de knap 1 milliard mennesker, der i forvejen lever under usikre forhold.

Flere byer og bosættelser skal derfor fremover gennemføre integrerede politikker og planer for inklusion, ressourceeffektivitet og tilpasning til klimaændringer og modstandsdygtighed over for katastrofer. De mindst udviklede lande skal støttes gennem finansiel og teknisk bistand til at undgå slumområder og bygge bæredygtige og robuste bygninger med lokale materialer.

Anbefalinger

- Danmark skal i sin udviklingspolitik have langt større fokus på byudvikling i de mindre byer og styrke opbygningen af inkluderende og trygge bysamfund med adgang til anstændige boliger, så utrygge slumområder undgås.
- Danmark skal sikre og understøtte adgangen til politisk og økonomisk deltagelse for udsatte grupper og sætte yderligere fokus på at styrke både lokale myndigheder og græsrodsorganisationer i de mest udsatte byområder.
- Internationalt skal Danmark understøtte et styrket fokus på inkluderende byudvikling.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Globale Seniorer.

Regeringens vurdering

Danmark har en ambition om at blive frontløbere i ansvarligt forbrug og produktion, og regeringen har derfor taget udfordringen op med en ambitiøs plan, som skal styrke Danmarks omstilling til cirkulær økonomi.

Omstillingen understøttes bl.a. gennem den politiske aftale om en Klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi fra juni 2020, regeringens strategi for offentlige grønne indkøb fra oktober 2020 og den politiske aftale om national strategi for bæredygtig byggeri fra marts 2021. Indsatsen er samlet i regeringens handlingsplan for cirkulær økonomi, der bl.a. har målsætninger om mindre affald og bedre udnyttelse af naturressourcerne, samt mere og bedre genanvendelse.

Vurdering af delmål

- 12.1 Danmark har en handlingsplan for cirkulær økonomi. ● ↑
- 12.2 Danmark har et meget højt forbrug af naturressourcer. ● →
- 12.3 Danmark genererer store og relativt stabile mængder madaffald. ● →
- 12.4 Danmark har underskrevet de relevante internationale aftaler, men har relativt store mængder farligt affald og ikke tilstrækkelig ud-sortering ● ↑
- 12.5 Danmark genererer store og relativt stabile mængder husholdningslignende affald pr. indbygger ● →
- 12.6 Danmark indførte lovpligtig CSR-rapportering for større virksomheder i 2010 og der arbejdes løbende på at styrke virksomheders CSR-rapporteringen. Antallet af omfattet virksomheder er lovbestemt og har været nogenlunde stabilt omkring ca. 1.100 virksomheder siden indførelsen ● →
- 12.7 Danmark fik i oktober 2020 en strategi for grønne offentlige indkøb. ● ↑
- 12.8 Miljøstyrelsen oplyser om bæredygtig brug af naturen igennem bl.a. Miljømærkning. Endvidere oplyser Danmark om bæredygtig livsstil. ● →

Danmark er frontløber, når det kommer til grønne offentlige indkøb, miljømæssig forsvarlig håndtering af kemikalier og spildprodukter. Danmark er ligeledes blandt de lande i verden, som deponerer mindst affald. Der kan dog stadig være forbedringspotentiale, når det kommer til at øge genanvendelsen og reducere affaldsmængden.

Danmark har et betydelig større forbrug af naturressourcer end EU-gennemsnittet, og er samtidig de kedelige Europamestre i at generere store mængder husholdningslignende affald. Regeringen har taget udfordringen om at skabe bæredygtigt forbrug og produktion i Danmark op med en ambitiøs omstilling til en cirkulær økonomi.

Danmarks globale indsats

I EU arbejder Danmark for en ambitiøs implementering af Kommissionens nye handlingsplan for en cirkulær økonomi fra marts 2020. Danmark arbejder for EU-Kommissionens forventede forslag til kvantitative affaldsreduktionsmål, der bl.a. understøtter delmål 12.5 om nedbringelse af affaldsmængderne inden 2030. Danmark har

desuden siden 2010 været medlem af gruppen Friends of Fossil Fuel Subsidy Reform og arbejder internationalt for at udfase ineffektive subsidier til fossile brændstoffer, herunder for at sætte emnet på WTO's dagsorden. Dette er bl.a. et vigtigt bidrag til arbejdet med delmål 12.c om udfasning af skadelige subsidier. Danmark er ligeledes med i det internationale initiativ Champions 12.3, som har til formål at øget fokus på at reducere madspild på globalt niveau.

Udvalgte indsats

- **Genanvendelse**

For at øge genanvendelsen og mindske forbrændingen af affald samt nedbringe CO₂-udledningerne fra affaldssektoren, indgik regeringen i juni 2020 aftalen om en klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi. Aftalen indeholder bl.a. tiltag om øget og mere strømlinet affaldssortering og krav til mindre tab i genanvendelsen af plastikaffald. Affaldstilsynet forbedres og risikobaseres, så forbrænding af genanvendeligt affald undgås. Vil-kårene ændres i genanvendelsessektoren, så der fremadrettet investeres i genanvendelses anlæg frem for forbrænding. Derudover nedbringes kapaciteten på danske forbrændingsanlæg, så Danmark i mindre grad importerer plastikholdigt affald til forbrænding (delmål 12.1, 12.2 og 12.5).

- **Miljøvenligt design**

Regeringen arbejder målrettet for at fremme mere cirkulær økonomi gennem bl.a. ecodesigndirektivet og miljømærkerne Svanen og Blomsten. Miljømærker er med til at udbrede forståelsen af en bæredygtig produktion og forbrug i et livscyklusperspektiv.

- **Bæredygtigt byggeri**

Regeringen indgik i marts 2021 en politisk aftale om en national strategi for bæredygtigt byggeri, som har fokus på bl.a. øget kvalitet, holdbarhed og sundhed i byggeriet samt fokus på mindre ressourceforbrug for at fremme solide bæredygtige bygninger med lang levetid samt byggeprocesser med mindre materialespild, byggesjusk og krav til energiforbrug.

- **Bekæmpelse af madspild**

For at bekæmpe madspild har Danmark længe haft fokus på arbejdet med at forebygge og reducere madspild. Der er bl.a. etableret offentlige/private partnerskaber på området og lovændringer med henblik på reduktion af madspild. Der skabt fokus på både forbrugernes forståelse af datomærkning og på erhvervsmuligheder for donation. Danmark har fået en national officiel madspildsdag, hvor der gennemføres af en digital opmærksomhedskampagne på dagen. Derudover blev Tænketaank om Forebyggelse af Madspild og Fødevaretab, ONE THIRD nedsat i 2019. Tænketaanken driver Danmarks frivillige aftale om reduktion af madspild, hvor den danske fødevarebranche skriver under på at reducere deres madaffald, inkl. madspild, med 50 pct. inden 2030.

- **Grønne offentlige indkøb**

Regeringen har i oktober 2020 lanceret en strategi for grønne offentlige indkøb, der bl.a. omfatter krav om indkøb af miljømærkede produkter på udvalgte områder og krav om anvendelse af total omkostninger som økonomisk prisparameter. Herudover udvikles der bl.a. et kompetenceudviklingsforløb, et Charter for Godt og Grønt indkøb samt fortsat videreudvikling af retningslinjer, krav

og værktøjer til grønne offentlige indkøb. Desuden indeholder strategien et initiativ om en fællesstatslig fødevarerpolitik med udgangspunkt i de officielle kostråd – godt for sundhed og klima. Der udvikles samtidig en beregningsmodel for klimaaftrykket af offentlige indkøb bl.a. mhp. fastsættelse af et reduktionsmål ultimo 2021.

- **Politisk aftale om en strategi for cirkulær økonomi (september 2018)**

Strategien består af 15 initiativer inden for følgende fokusområder: 1) Styrke virksomhederne som drivkraft for den cirkulære omstilling, 2) Understøtte cirkulær økonomi gennem data og digitalisering, 3) Fremme cirkulær økonomi gennem design, 4) Ændre forbrugsmønstre gennem cirkulær økonomi, 5) Skabe et velfungerende marked for affald og genanvendte råvarer og 6) Få mere værdi ud af bygninger og biomasse.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 12.1, 12.2, 12.4, 12.5, 12.6, 12.7 og 12.8

Nationalt

I Danmark bruger vi naturressourcer svarende til mere end fire jordkloder. Danmarks største udfordring er vores forbrug, fx målt som økologiske fodaftryk, som også burde omfatte både det fornyelige, det mineralbaserede og det fossile. I december 2020 fremlagde regeringen et udkast til en handlingsplan for cirkulær økonomi for 2020-2032, som desværre har alt for lidt fokus på genbrug af produkter og alt for stort fokus på genanvendelse af materialer og siger stort set intet om nedsat forbrug. Hver dansker producerer mere affald end nogen anden EU-borger ifølge Eurostat.

Den nuværende regering fremlagde i 2020 en strategi for grønne offentlige indkøb, men strategien indeholdt mest af alt en række ukonkrete ambitioner på CO₂-området, mens hensynet til miljø- og naturressourcer er stort set fraværende, ligesom strategien ikke rummer socialt ansvarlige offentlige indkøb.

Ifølge Forbrugerrådet Tænk forventer 19 ud af 20 danske forbrugere, at produkter og varer er produceret ansvarligt. Desuden er 7 ud af 10 forbrugere indstillet på at betale mere for produkter, der er ansvarligt producerede, især hvis der er troværdig information på vareren.

Uden aktiv inddragelse af alle borgere vil en omlægning af samfundets forbrug ikke kunne realiseres. Derfor skal Verdensmålene ind i de formelle uddannelser, men også i oplysning og kampagner, for at ændre borgernes livsstil i en mere bæredygtig retning, inklusive daglige indkøbsvaner, øget genbrug og nedsat forbrug.

Anbefalinger

- Danmark skal udarbejde og implementere en handlingsplan for ansvarligt forbrug og produktion som del af en samlet handlingsplan for Verdensmålene.
- Regeringen skal fremlægge en samlet strategi for en bæredygtig offentlig indkøbspolitik, som omfatter alle aspekter af bæredygtighed og gælder for både stat, regioner og kommuner.
- Danmark skal bruge økonomiske styringsmidler mere adfærdregulerende, men med social balance.

Internationalt

Størstedelen af dansk erhvervsliv halter stadig bagefter, når det handler om ansvarlig virksomhedsdrift i flere sektorer. Problemet forventes adresseret gennem lovgivning på EU-plan, men det fritager ikke regeringen for ansvaret for danske virksomheders og finansielle institutioners indsats. Ifølge en ny Voxmeter-undersøgelse foretaget for Amnesty Internationals danske afdeling mener syv ud af ti danskere, at der er behov for lovgivning om ansvarlig virksomhedsadfærd.

Anbefalinger

- Det skal være lovpligtigt for virksomheder og finansielle institutioner at udøve due diligence, og de skal omfattes af strafansvar ved domstolene i alvorlige sager.
- Danmark skal stoppe sin import af palmeolie, soja og træ fra ikke-bæredygtig produktion og import af ikke-ansvarligt handlet fisk og skaldyr.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Danmarks Naturfredningsforening, Amnesty International, FN-Forbundet.

Regeringens vurdering

Danmark arbejder ambitiøst både nationalt og internationalt for at bekæmpe klimakrisen og dens konsekvenser. Det er ambitionen, at Danmark skal være et foregangsland for den grønne omstilling, og regeringen

har allerede vedtaget lovgivning, der skal sikre 70 pct. reduktion af drivhusgasudledninger i 2030 og klimaneutralitet i 2050. Siden regeringen trådte til, er drivhusgasudledningerne i Danmark reduceret med 9,1 mio. ton CO₂e i 2030. Internationalt bringer Danmark sine styrkepositioner i spil gennem bl.a. vores engagement ifm. FN's klimakonvention og Parisaftalen, dansk og EU-baseret klimadiplomati koblet til myndighedssamarbejder, eksportfremmeindsats og grøn udviklingsbistand. Med disse tiltag søger Danmark at yde et væsentligt bidrag til Verdensmål 13.

Vurdering af delmål

13.1 Danmark har regulering og tiltag til at imødegå konsekvenserne af klimaforandringerne, selv om disse fortsat er delvist ukendte. ● →

13.2 Klimalovens mål er blandt de mest ambitiøse klimamål i verden. Loven sikrer en omfattende omstilling af alle sektorer frem mod 2030 og 2050, og sætter handling bag ambitionen om, at Danmark skal være et grønt foregangsland. Seneste fremskrivning viser, at Danmark indtil videre forventes at have reduceret udledningerne med 55 pct. i 2030 ift. 1990. Regeringen vil samtidig sikre initiativer, der bidrager med yderligere reduktioner i de kommende år. ● ↑

13.3 En række danske indsatser på området adresserer delmålet, og der gøres løbende overvejelser om nye projekter og indsatser, så målet i højere grad imødekommes. ● ↑

Danmark placerer sig godt, når det kommer til at indbygge klimaindsatser i politiske beslutninger og planlægning. Dette understøttes særligt andet af Klimaloven fra 2020. Med en omfattende omstillingsindsats på tværs af sektorer er Danmark således på rette vej ift. at reducere drivhusudledningerne i overensstemmelse med klimalovens mål.

For at nå indfri 70 pct.-målsætningen skal der dog fortsat tilvejebringes reduktioner frem mod 2030, pt. svarende til ca. 10 mio. tons CO₂e. Derfor er der brug for en markant udviklingsindsats, der bl.a. skal sikre, at teknologier med store potentialer for at nedbringe udledningerne modnes, bringes tættere på markedet og ned i pris.

Danmarks globale indsats

Gennem udviklingssamarbejde og klimabistand støtter Danmark udviklingslandene bilateralt og multilateralt i den grønne omstilling og tilpasning til klimaforandringerne. Danmarks klimarelevante udviklingsbistand udgjorde i 2019 2,1 mia. kr. og ventes at stige i de kommende år. Udviklingssamarbejdet understøtter aktivt Parisaftalen, samtidigt med, at det bidrager til opfyldelsen af delmål 13.b om at støtte mekanismer til planlægning og håndtering af klimaforandringerne. I tillæg har Danmark fordoblet sit bidrag til Den Grønne Klimafond til i alt 800 mio. kr. fordelt over 2020-2022 som støtte til reduktions- og tilpasningsprojekter i udviklingslande, hvilket bidrager til opfyldelsen af delmål 13.a om implementeringen af FN's rammeconvention om klimaændringer.

Udvalgte indsatser

- **Klimaloven**

Med klimaloven, som blev vedtaget af et bredt flertal i Folketinget den 18. juni 2020, er rammene for Danmarks nationale klimaindsats på plads. Klimaloven indeholder juridisk bindende mål om 70 pct. reduktion af drivhusgasudledningerne i 2030 ift. 1990 og et langsigtet mål om klimaneutralitet senest i 2050 med Parisaftalens 1,5 graders målsætning for øje. Med vedtagelsen af Klimaloven har Danmark således yderligere integreret tiltag mod klimaforandringer i den nationale politik (delmål 13.2).

- **Oplysning og borgerting**

Regeringen har iværksat en række initiativer, der skal sikre bred inddragelse af danske aktører, og mere oplysning om modvirkning af klimaændringer, hvilket bidrager til delmål 13.3. Regeringen har bl.a. igangsat Danmarks første borgerting på klimaområdet, videreført Ungeklimateamet, der har til formål at inddrage, informere og engagere den danske ungdom i klimaændringerne, og iværksat en række initiativer på fødevarerområdet. Regeringen har nedsat 13 klimapartnerskaber for at inddrage den private sektor i at nå de danske klimamål.

- **Grøn skattereform**

I december 2020 indgik regeringen en aftale med Venstre, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Konservative om en grøn skattereform, hvor der frem mod 2030 skal indføres højere afgifter på udledningen af klimabelastende drivhusgasser. Reformen skaber grundlaget for en grøn omstilling af det danske erhvervsliv og kommer til at forløbe over to faser. Formålet hermed er at give erhvervslivet tid til at investere og udvikle bæredygtige løsninger, således at danske arbejdspladser og konkurrenceevne sikres.

Klimatilpasning

Regeringen har taget initiativ til nye regler for spildevandsselskabernes klimatilpasning, der skal sikre flere projekter. Derudover er der i 2020 igangsat et arbejde med en ny samlet klimatilpasningsplan. Planen skal offentliggøres i 2022 og medvirke til at sikre, at fremtidens klimatilpasning håndteres helhedsorienteret for både grundvand, skybrud, kyst og vandløb (delmål 13.1 og 13.2).

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 13.2, 13.a

Nationalt

Siden 2017 er klima kommet højt på dagsordenen hos befolkningen og politisk. Folketinget har vedtaget en bindende klimalov med krav om 70 pct. reduktion i udledningen af drivhusgasser i 2030 og klimaneutralitet senest i 2050 samt markant styrkelse af Klimarådet og en indgået aftale om stop for ny olieefterforskning i Nordsøen. Dette er et gennembrud for klimaindsatsen.

Regeringen har imidlertid endnu ikke udarbejdet en langsigtet klimaplan, som anskueliggør, hvordan 2030-målet skal opnås. De aftaler, der i 2020 blev indgået om energi, affald, transport mv., forventes kun at bidrage med cirka en tredjedel af de nødvendige reduktioner i 2030. Regeringen anlægger således en "hockeystavs-strategi", hvor der sættes på, at endnu uprøvede teknologiske løsninger kort før 2030 vil føre til betydelige reduktioner af udslippet. En sådan strategi er yderst usikker, potentielt dyr og ikke forenelig med Parisaftalens 1,5 graders-mål. Desuden mangler Danmark at udarbejde klimaplaner for nogle sektorer, bl.a. landbruget.

Endelig har Danmark endnu ikke taget ansvar for den klimabelastning i udlandet, som vi er direkte ansvarlige for, det såkaldte fodaftryk, herunder udledninger fra flyrejser og produktion af importerede varer som sojaprotein.

Anbefalinger

- Danmark skal følge en lineær reduktionssti frem mod 2030 i overensstemmelse med de oprindelige beregninger og sigte mod klimaneutralitet senest i 2040.
- Den danske regering skal udarbejde en langsigtet klimaplan med bindende delmål, som omfatter samtlige sektorer og anskueliggør, hvordan 2030- og 2040-målene nås.
- Der skal indføres en generel klimaafgift, som gradvist optrappes til at udgøre 1500 kr. pr. ton CO₂ i 2030.
- Regeringen skal integrere indsatsen for at reducere Danmarks samlede fodaftryk i den globale klimastrategi.

Internationalt

Danmark skal leve op til sit globale ansvar og gå forrest i klimakampen. I perioden 2017-2021 har Danmark ikke levet op til sit internationale ansvar i forhold til klimabistand. Danmark forpligtede sig på COP15 til at levere ny og additionel klimabistand som en del af de rige landes samlede forpligtelse, hvor Danmarks fair andel udgør 5 mia. kr. om året. Danmark bidrager nu med omkring det halve og har siden 2015 valgt at finansiere næsten al klimabistand inden for ulandsrammen på 0,7 pct. af BNI. Dermed bliver det verdens fattigste, der betaler for Danmarks internationale klimaindsats. Det gør det svært at se Danmark som et grønt foregangsland.

Forholdet mellem klimaforandringer, naturressourcer og konflikt forværrer de eksisterende udfordringer for særligt udsatte befolkningsgrupper, heriblandt flygtninge og internt fordrevne, oprindelige folk m.fl., der ofte lever i de mest klimaudsatte områder. Ifølge FN bunder 40 pct. af alle voldelige konflikter over de seneste 60 år i konflikter om adgang til begrænsede og degraderede naturressourcer. Denne sammenhæng har Danmark ikke integreret tilstrækkeligt i sit internationale arbejde. Desuden har Danmark ikke forholdt sig til, hvordan udviklingslande, der rammes af klimakatastrofer, skal hjælpes.

Dette bør ske i fuld respekt for menneskerettighederne, hvilket er afgørende for at nedbryde silotænkning mellem Parisaftalen og Verdensmålene.

Anbefalinger

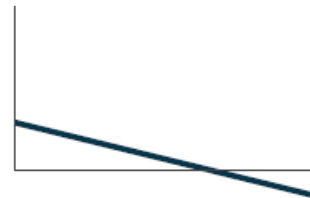
- Danmark skal bidrage med 5 mia. kr. om året i ny og additionel klimabistand – altså et beløb oveni ulandsrammen på 0,7 pct. af BNI.
- Danmark skal frem mod COP26 arbejde for, at der aftales en handleplan, der sikrer, at den globale klimabistand, som aftalt, balanceres mellem klimatilpasning og reduktion af udslip. For at bidrage til at rette op på ubalancen bør 70 pct. af dansk klimabistand gå til klimatilpasning i de fattigste lande.
- Den danske bistand til klimatilpasning skal have fokus på fordrevne og udsatte befolkningsgrupper samt vigtigheden af at sikre sunde økosystemer, så risikoen for konflikt reduceres, og klimaresiliensen øges.
- Danmark skal arbejde for, at der internationalt etableres en katastrofefond med nye finansieringskilder, der kan træde til, når fattige lande rammes af klimakatastrofer.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Care Danmark, Dansk Flygtningehjælp, WWF Verdensnaturfonden.

Regeringens vurdering

Danmark arbejder aktivt for, at brugen af havområder skal ske på bæredygtig vis. For at også fremtidige generationer kan nyde godt af havets goder, er det væsentligt at opnå og opretholde god miljøtilstand i havets økosystemer. Gennem bl.a. sin havstrategi, vandområdeplaner, Natura 2000-planer samt Danmarks første havplan arbejder regeringen for at bevare og sikre bæredygtig brug af havene og deres ressourcer. Endvidere bidrager Danmark til Verdensmål 14 gennem sit engagement i det internationale arbejde relateret til havmiljøet og bæredygtig forvaltning af havene samt den fælles europæiske fiskeripolitik.

Vurdering af delmål

14.1 Der er generelt ikke opnået god miljøtilstand i de danske havområder. ● →

14.2 Der er regulering til at sikre beskyttelse og genopretning af økosystemer, men der mangler tærskelværdier mv. til at understøtte en økosystembaseret forvaltning. ● →

14.3 Forsuringen af havet er stigende. ● ↓

14.4 Målet er ikke nået for alle bestande, men i løbet af de seneste ti år er der gradvist sket en positiv udvikling for de fiskebestande, som primært udnyttes af danske fiskere. ● ↑

14.5 Knap 20 pct. af danske kyst- og havområder er udpeget som beskyttede områder og regeringen har fremlagt forslag om yderligere udpegninger. ● ↑

14.6 Den Fælles Fiskeripolitik (EU) fastsætter regler for tildeling af statsstøtte til fiskerisektoren. ● →

14.7 Ikke relevant i Danmark.

Indsatser for at opnå god miljøtilstand i danske havområder

sker især gennem Danmarks implementering af EU-regulering som vandrammedirektivet, havstrategidirektivet og naturdirektiverne. Arbejdet i de regionale havkonventioner HELCOM (konvention om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet) og OSPAR (konvention om beskyttelse af det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhav) bidrager også til at nå denne målsætning.

Danmarks primære udfordringer ift. Verdensmål 14 er påvirkningen fra næringsstoffer, ikkehjemmehørende arter, fiskeri og undervandsstøj. For at bringe danske havområder i god miljøtilstand kræves både nationale og internationale indsatser. Derudover betyder naturlige forhold i havet, at det kan tage mange år at opnå god miljøtilstand.

Danmarks globale indsats

Danmark arbejder for at skabe nye internationale aftaler om hhv. marint affald, beskyttede havområder uden for national jurisdiktion og nye, globale naturmål, herunder et mål om 30 pct. beskyttede områder på havet globalt, hvilket bidrager til delmål 14.1, 14.2, 14.5 og 14.c. Derudover arbejder Danmark for at opnå et godt havmiljø i de regionale havkonventioner, HELCOM og OSPAR og for at beskytte det arktiske havmiljø gennem PAME under Arktisk Råd. Danmark støtter EU's biodiversitetsstrategi og er desuden engageret i EU's strategi for Ocean Governance, hvis formål er at arbejde for en

global bedre og mere bæredygtig forvaltning af havene. Strategien fokuserer desuden på samarbejde med udviklingslande om at sikre et sundt og godt havmiljø, der beskytter havet som fælles ressource.

Udvalgte indsatser

- **Bekæmpelse af plastforurening**

Omkring 70-90 pct. af det marine affald består af plast. Danmark arbejder derfor for at mindske plastikaffald i havet. Danmark har således vedtaget en plastikhandlingsplan og er i gang med at implementere EU's engangspplastdirektiv, ligesom EU's medlemsstater, herunder Danmark, har forpligtet sig til at arbejde for en global aftale om plast. Sammen med Frankrig og Holland har Danmark endvidere taget initiativ til den europæiske plastikpakt, hvor stop for unødigt brug og genanvendelse af plastik er i fokus (delmål 14.1).

- **Fiskeri**

Danmark arbejder inden for rammerne af EU's fælles fiskeripolitik for et mere bæredygtigt fiskeri, en bedre ressourceudnyttelse og en økosystembaseret fiskeriforvaltning. Landingsforpligtelsen medvirker til en mere bæredygtig udnyttelse af fiskebestandene. Danmark er ved at indføre elektronisk monitorering på et antal fiskefartøjer i Kattegat for at sikre, at landingsforpligtelsen overholdes. Ligeledes støtter Danmark kystfiskere gennem en særlig frivillig ordning, som gør skånsomt kystfiskeri mere attraktivt (delmål 14.4, 14.b og 14.6).

- **Beskyttede områder**

Danmark har udpeget knap 20 pct. af sine kyst- og havområder som beskyttede. Regeringen har derudover fremlagt forslag om at udpege seks nye marine fuglebeskyttelsesområder og 13 nye havstrategiområder. I havstrategiområderne forbydes bl.a. fiskeri med bundslæbende redskaber, indvinding af råstoffer, klapning, opsætning af vindmøller og udvinding af olie mm. I 12 af havstrategiområderne foreslås en del af området udpeget som streng beskyttet, hvilket betyder forbud mod al fiskeri. Med de nye udpegninger bliver ca. 30 pct. af danske havområder beskyttede.

- **Grøn søfart**

Danmark arbejder både i internationale fora og i regi af strategiske sektorsamarbejder på at styrke indsatsen for grøn søfart, herunder at gøre skibene mere energieffektive, så der udledes færre skadelige partikler samt ved at gennemføre Ballastvandkonventionen i IMO (delmål 14.1).

- **Danmark har besluttet at gennemføre et stop for nye tilladelser til indvinding af råstoffer i det nordlige Øresund (gældende fra 1. januar 2019)**

De nuværende tilladelser udløber senest i 2025, og derefter er det nordlige Øresund fri for råstofindvinding, hvilket vil komme havets økosystem til gavn.

- **Vedtægelse af Havstrategi II (april 2019)**

Havstrategier skal medvirke til at opnå og opretholde gode miljøforhold i havet. Disse strategier skal opdateres en gang hvert 6. år. Den første del af strategien fra april 2019 definerer "gode miljøforhold" og vurderer Danmarks nuværende status på havområdet. Denne strategi indeholder også 68 konkrete målsætninger for forbedring af miljøforholdene i de danske havområder. Den overordnede målsætning for havstrategidirektivet er at opnå

gode miljøforhold i alle havområder, men det var dog ikke lykkedes i 2020.

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 14.1, 14.2, 14.3, 14.5, 14.6.

Nationalt

Havet omkring Danmark har det ikke godt, fx er syv ud af otte marine habitatnaturtyper i 'stærk ugunstig bevaringsstatus'. Selvom 18 pct. af havet er udpeget til marinebeskyttede områder, er kun 1,4 pct. reelt beskyttet mod fiskeri med bundslæbende redskaber, og i kun 0,02 pct. svarende til 21,8 km² er alt fiskeri forbudt.

Råstofindvinding af sten og grus tillades i følsomme havområder. Derudover er tilførslen af næringsstoffer og pesticider fra landbrug en stor trussel for havmiljøet, særligt i de indre danske farvande. Konsekvenserne er bl.a. områder med omfattende iltsvind, og torskebestandene i Østersøen, Kattegat og Nordsøen har det ikke godt. Alligevel er fangstmængderne for torsk, sild, ål m.m. sat højere, end forskerne anbefaler. Der mangler forvaltningsplaner for bl.a. den kritisk truede marsvinebestand i Østersøen og tilstrækkelig fiskerikontrol med kameramonitorering.

Vi har den nødvendige viden og teknologi til at tage udviklingen i den rigtige retning. I 2021 er der flere nedslagspunkter, hvor Danmark kan sikre en mere bæredygtig og økosystembaseret forvaltning af havets goder og ressourcer, fx Havplanen, Vandområdeplanerne og Havstrategidirektivets indsatsprogram.

Anbefalinger

- Danmark skal hæve ambitionsniveauet og sikre en effektiv og økosystembaseret havforvaltning med Havplanen.
- 100 pct. af de danske farvande skal være bæredygtigt forvaltet, 30 pct. særligt beskyttet og 10 pct. urørt.
- Danmark skal efterleve målsætningerne om marin beskyttelse, så beskyttede områder til havs ikke kun er "papirparker", og forpligtede fiskere til at opsamle tabte fiskeredskaber.
- Kvælstof- fosfor- og pesticideudledning fra landbrug skal reduceres for at revitalisere havet.
- Følsomme kystområder og livsvigtige fiskelevesteder skal beskyttes bl.a. ved at genbesøge trawlbekendtgørelsen.
- Elektronisk fiskerikontrol skal udvides, så internationale aftaler og forpligtelser efterleves.

Internationalt

En milliard mennesker, primært i udviklingslande, skønnes at være afhængige af fisk som primær indtægts- og proteinkilde, og langt flere er afhængige af fisk som supplement til deres diæt. Alligevel prioriterer den danske udviklingspolitiske strategi og internationale indsats i ringe grad bevarelse af verdens marine økosystemer.

Havmiljøet globalt er udfordret af ressourceudnyttelse, klimaforandringer, forurening og plastaffald. 94 pct. af verdens fiskebestande er enten overfisket eller fuldt udnyttet. Mangroveskov, korallrev og havgræsenge er blandt de mest truede økosystemer på jorden. Med det globalt stigende fokus på 'blå vækst' frygter internationale småfiskerbevægelser, at deres vilkår for at ernære sig fra havressourcer undermineres yderligere.

I EU-sammenhæng har Danmark blokeret for andre landes ønske om at indføre fiskerirestriktioner i beskyttelsesområder. Samtidig betyder EU's frihandelsaftaler, at småfiskere i udviklingslande mister kontrollen over fiskeriressourcerne, når EU køber sig adgang til deres farvande. EU's biodiversitetsstrategi og den kommende FN biodiversitetskonference CBD COP-15 får stor betydning for, hvordan vi i fremtiden forvalter og beskytter havet. Her er det vigtigt at udpege beskyttede havområder, sikre småfiskernes og oprindelige folks adgang til havområder samt hæve andelen af marine beskyttede områder under strengt beskyttede til mindst 30 pct.

Anbefalinger

- Danmark skal i EU arbejde for at fiskeribegrænsninger sættes iht. den videnskabelige rådgivning i EU og i fælles havområder med tredjeparter samt for en styrket EU-position i FN-forhandlinger om en traktat for bevaring og bæredygtig udnyttelse af havets biodiversitet i områder uden for national jurisdiktion.
- Stærke institutionelle rammer skal sikres globalt gennem en CBD COP-15 med beslutningskraft og finansiering til biodiversitetsindsatser til havs.
- Danmark skal arbejde for, at EU forhøjer importkrav for at fremme bæredygtigt fangede og sporbare fiskeprodukter.
- Dansk udviklingsbistand skal støtte projekter, som sikrer og fremmer biodiversitet.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Danmarks Naturfredningsforening, Globale Seniorer, Our Fish, WWF Verdensnaturfonden.

Regeringens vurdering

Danmark arbejder løbende for beskyttelse, genoprettelse og bæredygtig brug af økosystemer og skove, samt fremme biodiversitet. Dette gøres gennem national lovgivning, EU-direktiver og en række internationale FN-konventioner vedrørende klima, biodiversitet og ørkendannelse. Ca. 60 pct. af Danmarks areal er landbrug. Regeringen ønsker mere vild natur, mere urørt skov og flere sammenhængende naturområder, hvor naturen får plads til at udbrede sig på mere naturlige præmisser end i dag.

Vurdering af delmål

15.1 En stor del af de danske naturarealer er i ikke-gunstig tilstand. Der er fokus på at give natur og biodiversitet bedre vilkår med natur- og biodiversitetspakken. ● ↑

15.2 Der er politisk fokus på bæredygtig skovdrift, ved fx urørt skov. ● ↑

15.3 Miljøministeriet har kortlagt de forurenede grunde i Danmark og der pågår en prioriteret indsats over for disse. ● →

15.4 Ikke relevant for Danmark.

15.5 Den danske rødliste blev opdateret i 2019. En sammenligning med den foregående rødliste fra 2019 viste et fald i rødliste-indeksværdien. Dermed er der en indikation for, at arterne i Danmark er blevet mere truet i perioden 2010-2019. Det er besluttet at der skal udarbejdes en strategi for forvaltning af truede arter som led i natur- og biodiversitetspakken. ● →

15.6 Danmark har ratificeret Nagoya-protokollen ● →

15.7 Danmark har implementeret Konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter gennem CITES-forordningen i EU. Konventionen implementeres ved overvågning og regulering af handel med truede arter. ● →

15.8 Danmark har vedtaget lovgivning og afsat ressourcer til at bekæmpe og monitorere invasive arter. ● →

15.9 Danmarks primære bidrag til at implementere FN's strategiske plan for biodiversitet, som bl.a. omhandler hensyn til økosystemer og biodiversitet i planlægning, er gennem EU's biodiversitetsstrategi. Integration af biodiversitetsværdier i nationale regnskaber og rapporter er defineret som implementering af System of Environmental-Economic Accounting (SEEA): Danmark har implementeret SEEA Central Framework i det grønne nationalregnskab, som produceres i Danmarks Statistik. SEEA EEA, som vedrører økosystemregnskaber, er ikke implementeret i Danmarks Statistik. ● ↑

Regeringen støtter EU-Kommissionens biodiversitetsstrategi, som bl.a. vil betyde flere beskyttede områder i EU. Regeringen arbejder også aktivt for en ambitiøs aftale om nye, globale naturmål under FN's Biodiversitetskonvention (UNCBD) herunder et mål om 30 pct. beskyttede områder på land globalt. I EU støtter regeringen også et EU-mål om 30 pct. beskyttede områder heraf en tredjedel strengt beskyttede. Regeringen indgik med Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet i december 2020 en aftale om en natur- og biodiversitetspakke, der skal fremme natur

og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang, bl.a. gennem udlæg af urørt skov, etablering af nye nationalparker og udarbejdelse af en strategi for forvaltning af truede arter.

Som lille land med tæt befolkning og intensiv arealudnyttelse arbejder Danmark til stadighed med at optimere udnyttelsen af ressourcer og arealer på en bæredygtig og miljøvenlig måde. En udfordring for Danmark er, at en stor del af de danske naturarealer under EU's habitatdirektiv er i ikke-gunstig tilstand. Det gælder bl.a. mange skove, enge, og kystnaturtyper.

Danmarks globale indsats

Danmark er aktiv i kampen mod afskovning internationalt, herunder gennem Amsterdam Partnerskabet, der søger at støtte tiltag, der kan fremme ansvarlig og afskovningsfri produktion af landbrugsråvarer så som soja, palmeolie og kakao, hvilket bidrager til delmål 15.2 om skovrydning. På globalt plan er Danmark aktiv i FN's Biodiversitetskonvention og har ratificeret den internationale aftale om adgang til og udnyttelse af genetiske ressourcer – en aftale som beskytter biodiversitet ved at sikre retfærdig udbyttedeling. Denne er med til at opfylde delmål 15.6 om adgang til genetiske ressourcer. Derudover deltager Danmark også i internationalt samarbejde om bekæmpelse af handel med truede dyr og planter under CITES-konventionen, beskyttelse af migrerende arter under Bonn-konventionen (CMS) og beskyttelse af vådområder under RAMSAR-konventionen. Disse indsatser er med til at opfylde delmål 15.1 om økosystemer, 15.5 om biodiversitet samt 15.7 og 15.c, der begge omhandler krybskytteri og beskyttede arter. Danmarks primære bidrag til delmål 15.9 om at implementere FN's strategiske plan for biodiversitet sker gennem EU's biodiversitetsstrategi.

Udvalgte indsatser

- **Danmarks natur**

Regeringen indgik i december 2020 en aftale med Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet om en natur- og biodiversitetspakke (delmål 15.1, 15.2 og 15.5). Danmarks nationale skovprogram fra 2018 kortlægger udfordringer og muligheder på skovområdet og sætter mål og retning for en bæredygtig udvikling af Danmarks skove, herunder mål for skovarealet og biologisk mangfoldighed. Skove dækker i dag knap 15 pct. af landets areal, og den danske skovlov har bl.a. til formål at fremme bæredygtig skovdrift og at øge skovarealet.

- **Rammer for naturforvaltning**

Som lille land med tæt befolkning og intensiv arealudnyttelse arbejder Danmark til stadighed med at optimere udnyttelsen af ressourcer og arealer på en bæredygtig og miljøvenlig måde. En væsentlig ramme for dansk naturpolitik er naturbeskyttelsesloven, men også EU's naturdirektiver og EU's forordning om bekæmpelse af invasive arter, herunder fuglebeskyttelsesdirektivet, habitatdirektivet og vandrammedirektivet (delmål 15.1, 15.5 og 15.8).

- **Ansvarlighed internationalt**

Regeringen ønsker at verdens biodiversitet og naturområder bevares og arbejder for at 30 pct. af klodens landområder beskyttes for at sikre biodiversiteten globalt (delmål 15.5). Danmark er aktiv i kampen mod afskovning internationalt, herunder gennem Amsterdam Partnerskabet, der søger at støtte tiltag, der kan fremme ansvarlig

og afskovningsfri produktion af landbrugsråvarer så som soja, palmeolie og kakao (delmål 15.2).

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 15.1; 15.2; 15.5 og 15.9

Nationalt

Den danske natur er under fortsat og vedvarende pres. De seneste års udvikling i tilstanden af den danske biodiversitet viser overvejende negative trends. Det fremgår både af den opdaterede danske Rødliste over danske arter, der viser, hvor truede arterne er, og af den seneste indrapportering til EU vedr. implementeringen af EU's habitatdirektiv. Heraf fremgår det, at kun 5 pct. af naturtyperne var i 'gunstig' bevaringsstatus, mens 95 pct. var i ugunstig tilstand – for alle 10 skovtyper er bevaringsstatus 'stærkt ugunstig'. Mange mål og Verdensmålsdelmål skulle allerede været nået i 2020, men vi er langt fra at nå dem.

Tabet af den biologiske mangfoldighed i den danske natur skyldes primært intensivering af landbrug og skovbrug, herunder har bl.a. dræning, opdyrkning, men også bebyggelse og infrastruktur, gradvist presset den urørte natur tilbage.

Beskyttelsen og forvaltningen af den danske natur har således ikke været tilstrækkelig til at bremse tabet af biodiversitet og slet ikke til at få den negative udvikling tilbage på sporet.

Den øgede politiske bevågenhed og de konkrete initiativer, skiftende regeringer har iværksat, vil gavne naturen på længere sigt. Blandt positive elementer, som vi stadig mangler at se effekterne af, kan nævnes udlæg af urørt skov, forbud mod gødsugning og sprøjtning af §3-arealer samt den seneste finanslov med de lovede 75.000 ha urørt skov og i alt 15 naturnationalparker.

Anbefalinger

- Danmark skal fastsætte nationale mål for biodiversiteten, der, som minimum, matcher EU's målsætninger og nye globale biodiversitetsmål efter 2020.
- Der skal udvikles en dansk biodiversitetsstrategi og handleplan, der følger Biodiversitetskonventionens retningslinjer.
- Danmark skal øge indsatsen for at forbedre naturtilstanden, udlægge flere og større sammenhængende naturområder, hvor naturen passer sig selv, så min. 30 pct. af landarealet er beskyttet natur, og udlægge meget mere urørt skov.
- Danmark skal genoprette naturlig hydrologi samt økosystemer og de funktioner, de store dyr har haft i landskabet.
- Sammenhængen i dansk natur skal øges via små naturområder.

Internationalt

Danmarks bidrag til international biodiversitet har været præget af mangelfuld afrapportering og allokering af ressourcer til relevante internationale aftaler og konventioner, først og fremmest Biodiversitetskonventionen (CBD) og IPBES (FN's platform for biodiversitet og økosystemtjenester). Undtagelsen er dog Danmarks økonomiske bidrag til IUCN, der med Finansloven 2020 blev genoptaget og fastholdes i 2021.

Det er positivt, at regeringen i 2020 udtrykte sin klare opbakning til EU's Biodiversitetsstrategi 2030 samt de deri indbyggede fælles erklæringer om en ambitiøs global aftale for biodiversitet (post 2020-

rammen), der ventes vedtaget på CBD's 15. partskonference til oktober 2021.

Danmarks nationalt forpligtende opfyldelse af CBD's Aichi-mål, der udløb 2020, er dog stadig stort set fraværende, og de indeværende og nye nationale og internationale politiske beslutninger er stadig utilstrækkelige.

Anbefalinger

- Danmark skal formulere klare og målbare ambitioner og prioriteringer for internationale indsatser og samarbejder om biodiversitet samt øge indsatsen for og deltagelse i de internationale aftaler, Danmark har tiltrådt eller tilsluttet sig, fx CDB, IPBES, CITES og Bernkonventionen.
- Danmark skal øge finansieringen af udviklingsbistand til gennemførelse af Mål 15.
- De fælles EU og FN-mål for biodiversitet skal integreres i en dansk biodiversitetsstrategi og -handleplan (NBSAP), herunder en plan for afvikling af skadelige subsidier, finansiering, sektorintegration, arealdisponering, artsforvaltning m.m.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Danmarks Naturfredningsforening, WWF Verdensnaturfonden.

Regeringens vurdering

I Danmark arbejder regeringen vedvarende for at sikre et trygt og sikkert samfund og et tilgængeligt og effektivt retsvæsen. Derfor har regeringen en ambition om at nedbringe sagsbehandlingstiden i forbindelse med behandling af straffesager, ligesom der er iværksat en undersøgelse af, om de nuværende regler om fri proces og retshjælp i civile sager sikrer, at alle har adgang til at få hjælp eller juridisk bistand i retssystemet. Regeringen vil også skærpe straffen for trusler, der har til formål at forhindre andre i at ytre sig og deltage i den offentlige demokratiske debat. Det er en kerneprioritet for regeringen at levere tryghed til danskerne. Regeringen arbejder vedvarende for at bekæmpe vold, organiseret kriminalitet og terrorisme gennem eksempelvis nærhedsreform af politiet, bedre efterforskningsmuligheder, højere straffe for terror og terrorlignende aktiviteter samt en mere effektiv indsats overfor økonomisk og organiseret kriminalitet.

16.1 Danmark fastholder et fokus på tryghed og sikkerhed i Danmark, der bl.a. er illustreret ved de seneste initiativer i flerårstaftalen. ● ↑

16.2 Det er vurderingen, at der samlet set er tale om en tilfredsstillende opfyldelse af delmålet både aktuelt og løbende. ● ↑

16.3 Der er i Danmark et kontinuerligt fokus på borgernes retssikkerhed. ● ↑

16.4 Indsatsen mod hvidvask og terrorfinansiering i Danmark er blevet styrket markant over de seneste år. ● ↑

16.5 Danmark har siden 2015 været et af verdens to mindst korrupte lande. ● →

16.6 Der er transparens i offentlig budgetlægning og borgernes tilfredshed med den offentlige service konstateres på højt niveau. ● →

16.7 Åbenhed og demokratisk deltagelse vurderes på højt niveau. ● →

16.8 Danmark arbejder generelt for at sikre stærke og repræsentative internationale organisationer, hvor udviklingslandene sikres medbestemmelse og indflydelse. ● →

16.9 I Danmark gives alle en retlig identitet gennem fødselsregistrering. ● ↑

16.10 Det er vurderingen, at der samlet set er tale om en særdeles tilfredsstillende opfyldelse af delmålet både aktuelt og løbende. ● ↑

Vurdering af delmål

16.1 Danmark fastholder et fokus på tryghed og sikkerhed i Danmark, der bl.a. er illustreret ved de seneste initiativer i flerårstaftalen.

● ↑

16.2 Det er vurderingen, at der samlet set er tale om en tilfredsstillende opfyldelse af delmålet både aktuelt og løbende. ● ↑

16.3 Der er i Danmark et kontinuerligt fokus på borgernes retssikkerhed. ● ↑

16.4 Indsatsen mod hvidvask og terrorfinansiering i Danmark er blevet styrket markant over de seneste år. ● ↑

16.5 Danmark har siden 2015 været et af verdens to mindst korrupte lande. ● →

16.6 Der er transparens i offentlig budgetlægning og borgernes tilfredshed med den offentlige service konstateres på højt niveau. ● →

16.7 Åbenhed og demokratisk deltagelse vurderes på højt niveau. ● →

16.8 Danmark arbejder generelt for at sikre stærke og repræsentative internationale organisationer, hvor udviklingslandene sikres medbestemmelse og indflydelse. ● →

16.9 I Danmark gives alle en retlig identitet gennem fødselsregistrering. ● ↑

16.10 Det er vurderingen, at der samlet set er tale om en særdeles tilfredsstillende opfyldelse af delmålet både aktuelt og løbende. ● ↑

Danmark placerer sig overordnet godt, når det kommer til Verdensmål 16. Siden 2015 har Danmark været et af de to lande i verden med mindst korruption, og der er et kontinuerligt fokus på de danske borgeres retssikkerhed, hvilket senest er illustreret ved gennemførelsen af initiativ om effektivisering af straffesagskæden. Der er således er vedvarende fokus på at opretholde niveauet af tryghed og sikkerhed i Danmark. Dette understøttes af den styrkede indsats mod både terrorfinansiering og hvidvask, som er blevet styrket markant over de senere år.

Dog er det regeringens mål, at der skal arbejdes yderligere for at udvikle en mere specialiseret og effektiv indsats på området, hvor

myndighederne er på forkant med kriminalitetsudviklingen og de organiserede kriminelle metoder, for således at opfylde delmål 16.4. om at bekæmpe organiseret kriminalitet og ulovlige pengestrømme. Regeringen har endvidere fokus på at styrke indsatsen mod menneskehandel i Danmark.

Danmarks globale indsats

Gennem sammentænkte indsatser støtter Danmark konfliktforebyggelse samt freds- og statsopbygning i skrøbelige og konfliktramte lande. Freds- og Stabiliseringsfonden er et centralt dansk redskab til at imødegå udfordringer som overgreb mod lokalbefolkninger, irregulære migrationsstrømme og grobund for ekstremisme. Desuden bidrager Danmark kontinuerligt til FN's fredbevarende missioner i særligt Afrika og Mellemøsten og støtter derigennem aktivt FN's reformagenda for at forbedre kvaliteten og effektiviteten af FN's fredsarbejde. Regeringen fremlagde desuden i januar 2020 et udspil om fremmedkrigere, hvis formål var at styrke politiets og kommunernes radikaliseringsforebyggelse, skærpe straffen for terror og terrorlignende aktiviteter markant samt skabe mulighed for, at dømt fremmedkrigere kan idømmes opholdsforbud og kontaktforbud. Udspillet bidrager således til at bringe Danmark nærmere indfrielsen af delmål 16.a om forebyggelse og bekæmpelse af vold, terrorisme og kriminalitet.

Udvalgte indsatser

- **Trygheds- og sikkerhedspakken**

Pakken indeholder 16 initiativer, der har til formål at styrke trygheden og sikkerheden i det offentlige rum, herunder initiativer der skal forbedre politiets efterforskningsmuligheder fx gennem øget tv-overvågning i det offentlige rum, samt initiativer om at forstærke samfundets værn mod eksplosivstoffer (delmål 16.1).

- **Handlingsplan mod antisemitisme**

Regeringen har igangsat et arbejde med en handlingsplan mod antisemitisme, som forventeligt vil blive offentliggjort i 2021. Den skal sikre en helhedsorienteret tilgang til problemet og til de nødvendige foranstaltninger til bekæmpelse heraf (delmål 16.1).

- **Nærhedsreform af politiet**

I december 2020 indgik regeringen og et bredt flertal af Folketingets partier en aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023. Aftalen indebærer bl.a. en nærhedsreform af politiet, som skal sikre et mere synligt og tilgængeligt politi i hele landet, en oprustning af indsatsen mod den alvorlige økonomiske, organiserede og it-relaterede kriminalitet, samt en mere effektiv behandling af straffesager (delmål 16.1 og 16.3)

- **Ny national efterforskningsenhed**

Som en del af politiaftalen opretter regeringen en ny national efterforskningsenhed, hvor de mest specialiserede politi- og anklagerfaglige kompetencer samles, for at styrke efterforskningen af bl.a. organiseret kriminalitet, herunder menneskehandel og menneskesmugling (delmål 16.2 og 16.4).

- **Tryghed for alle danskere**

Regeringen lancerede i oktober 2020 flere initiativer, der har til formål at sætte ind over for utryghedsskabende adfærd (delmål 16.1).

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 16.1, 16.2, 16.3, 16.10

Nationalt

I Danmark begrænses visse grupper af borgeres frihedsrettigheder, eksemplificeret ved det seneste forbud mod offentlig tildækning af ansigtet. Lov om administrativ fratagelse af statsborgerskab samt ophævelse af lovens solopgangsklausul, gør det muligt uden retssag at fratage danskere med dobbelt statsborgerskab deres statsborgerskab. Lovudkastet L189 forelagt Folketinget i starten af 2021, kaldet Tryghedspakken, vil begrænse den fredelige forsamlingsfrihed, idet politiet kan indføre et opholdsforbud for alle i et område, hvis enkelte har vist utryghedsskabende adfærd. Utryghedsskabende adfærd er ikke defineret i lovudkastet og frygtes især at ramme mindretalsgruppers forsamlingsfrihed.

Anbefalinger

- Danmark skal ophæve forbuddet og ændre straffeloven for at tillade ansigtsdækning offentligt.
- Danmark skal afskaffe restriktiv lovgivning og respektere forsamlingsfriheden for alle.
- Danmark skal udvikle en klar plan for anvendelse af WPS-dagsordenen i den danske kontekst.

Internationalt

Danmarks udviklingsbistand går i stigende grad til 'skrøbelige' lande. Mens det er positivt, at Udenrigsministeriet har etableret en enhed for Migration, Nærområder og Skrøbelighed, så er de menneskelige og finansielle ressourcer til området stadig utilstrækkelige. De dansk finansierede konfliktforebyggelse og fredsskabende indsatser indtænker ikke i tilstrækkelig grad relationen mellem konflikt og klimaforandringer, hvilket er nødvendigt for bedre at kunne imødegå de strukturelle årsager til ustabilitet, som leder til tvungen fordrivelse.

Både den danske udviklings- og udenrigspolitik har i højere grad prioriteret at styrke civilsamfundets råderum globalt. Det ses gennem puljer til civilsamfundsaktører i fare, flere midler til FN's Højkommissariat for Menneskerettigheder samt handling i FN for bedre at inkludere civilsamfundet og øget kritik af regeringer, der slår ned på ytrings-, forsamlings- og foreningsfriheder.

Lanceringen af Danmarks nationale handlingsplan for Kvinder, Fred og Sikkerhed er et vigtigt skridt i retningen af mere ambitiøse mål på området, men der mangler dedikerede ressourcer til at implementere planen. Den manglende henvisning til 1325-dagsordenen indenrigspolitisk, fx i forhold til kvindelige asylsøgere, er også en klar svaghed.

Mens antallet af børn udsat for vold og alvorlige krænkelser er steget globalt over de senere år, ikke mindst pga. det stigende antal konflikter, som varer længere og går hårdere udover civile end hidtil, så har Danmark nedprioriteret sit fokus på forebyggelse, respons og ansvarlighed ift. vold mod børn i konflikt.

FN's fredsoperationer spiller en kritisk rolle i opretholdelsen af international fred og sikkerhed. Mens Danmark over årene har bidraget med et betydeligt antal soldater og politibetjente til disse operationer, er antallet af danske soldater faldet markant, og pt. bidrager Danmark slet ikke med noget politi.

Anbefalinger

- Danmark skal øge sit multilaterale engagement med fokus på 1325, Children and Armed Conflict samt R2P-dagsordenerne samt ift. håndtering af årsager til skrøbelighed, herunder at sikre stærk synergi med klimatilpasningsindsats. Dette kræver investeringer, bl.a. internt i relevante ministerier, men også i støtten til freds- og sikkerhedsinitiativer.
- Danmark skal i sit kandidatur til FN's Sikkerhedsråd ligeledes have fokus på ovenstående dagsordener samt styrke bidraget til FN's "Sustaining Peace"-dagsorden, inklusive at støtte lokal-ledet konfliktforebyggelse og fredsopbygning.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Oxfam IBIS, Dansk Flygtningehjælp, Red Barnet, RIKO, FN-Forbundet, Nyt Europa, KULU – Kvindernes Ulandsudvalg.

Regeringens vurdering

Styrkelse af de globale partnerskaber er en afgørende forudsætning for at opnå en mere bæredygtig verden i 2030, og Danmark arbejder ambitiøst for mål 17. Målet omhandler mobilisering af ressourcer og fi-

ansiering – privat såvel som offentlig – til at fremme bæredygtig udvikling, investeringsfremmende tiltag, teknologi, kapacitetsopbygning, handel, systemiske udfordringer samt multistakeholder partnerskaber. Det er Danmarks ambition, at vi skal spille en international udviklingspolitisk nøglerolle. Selvom vi er et lille land, er vi en stor donor, og vi kan skabe store forskelle, når vi i partnerskaber inspirerer andre lande med nye innovative løsninger. Derfor vil regeringen fortsat understøtte internationale partnerskaber og alliancer mellem regeringer, virksomheder, byer, finansielle institutioner og civilsamfundet, og vi vil prøve kræfter med nye, innovative løsninger ift. finansiering og løsninger af konkrete udviklingsudfordringer.

Vurdering af delmål

17.1 Danmark bidrager til delmålet gennem udviklingssamarbejdet via bilaterale landeprogrammer og gennem IMF og Verdensbanken.

• →

17.2 Danmark lever op til sit løfte om minimum at bidrage med 0,7 pct. af bruttonationalproduktet i udviklingsbistand til udviklingslande.

• ↑

17.3 Det er en prioritet inden for dansk udviklingsbistand at mobilisere additionel kapital til investeringer i udviklingslande.

• →

17.4 Danmark bidrager til opfyldelsen af delmålet gennem sit multilaterale engagement.

• ↑

17.5 Det er en prioritet inden for dansk udviklingsbistand at støtte investeringsfremmende tiltag for de mindst udviklede lande, bl.a. gennem privatsektor initiativer i landeprogrammer.

• →

17.6 Det er ikke muligt at give en fagligt begrundet vurdering af Danmarks placering til dette delmål.

17.7 Danida Market Development Partnerships (DMPD) Fremmer kommercielt orienterede partnerskaber mellem virksomheder, civilsamfundsorganisationer og erhvervsorganisationer for at skabe lokal økonomisk udvikling og beskæftigelse.

• →

17.8 Det er ikke muligt at give en fagligt begrundet vurdering af Danmarks placering til dette delmål.

17.9 Som led i Danmarks omfattende udviklingssamarbejde arbejder Danmark med kapacitetsopbygning mhp. national implementering af Verdensmålene.

• ↑

17.10 WTO er ramt af store udfordringer, men Danmark arbejder aktivt inden for rammerne af EU for at få reformeret WTO og indgået nye handelsaftaler.

• ↓

17.11 Danmark arbejder hovedsageligt gennem EU, herunder via GSP ordningen, der sikrer told- og kvotefri adgang for de mindst udviklede lande, og via Aid for Trade programmet.

• →

17.12 Under EU's arrangement om generelle toldpræferencer (GSP) ydes de mindst udviklede lande told- og kvotefri adgang til EU.

• ↑

17.13 Danmark har som en lille og åben europæisk økonomi i næsten 4 årtier ført fastkurspolitik. Det har været grundlaget for en stabilitets- og vækstorienteret økonomiske politik på tværs af skiftende regeringer.

• ↑

17.14 Danmark er i gang med at udarbejde en ny handlingsplan for Verdensmålene.

• →

17.15 Der er fokus på, at bilateralt udviklingssamarbejde i Danmarks prioritetslande udfoldes med respekt for de pågældende landes egne prioriteter.

• ↑

17.16-17.17 Danmark har en stærk tradition for samarbejde med forskellige aktører nationalt og internationalt.

• →

17.18 Danmark arbejder med kapacitetsopbygning gennem strategiske rammer for det bilaterale samarbejde, myndighedssamarbejde og gennem multilaterale institutioner.

• →

17.19 Under ordningen for myndighedssamarbejde arbejder Danmarks Statistik med opbygning af kapacitet til pålidelig statistikproduktion i udvalgte udviklingslande.

• ↑

Danmark har støttet aftaler og ordninger, der gør EU til det mest åbne marked for udviklingslande, især for de afrikanske lande syd for Sahara. Men der er behov for stærkere økonomiske relationer mellem EU og udviklingslandene. Markedsadgang kan ikke stå alene. Derfor har Danmark støttet, at den kommende nye partnerskabsaftale med landene i Afrika, Caribien og Stillehavet har fokus på bedre rammevilkår for investeringer, handelsfremme, regional integration, menneskerettigheder og bæredygtighed, og at EU's udviklingsbistand understøtter dette.

For at indfri Verdensmålene er der dog behov for stærkere økonomiske relationer mellem EU og udviklingslandene. Markedsadgang kan ikke stå alene. Derfor indgår både bæredygtig handel, vækst og investeringer i den kommende post-Cotonou aftale med 79 udviklingslande i Afrika, Caribien og Stillehavet (også kaldet AVS-landene). Konkret arbejdes der for bedre rammevilkår for investeringer, handelsfremme og regional integration imellem AVS-landene, hvilket understøtter delmål 17.11 om bl.a. at øge udviklingslandenes eksport. Den kommende aftale understreger, at der i handelssamarbejdet skal tages hensyn til både mennesker og miljø for at sikre ansvarlig og inkluderende bæredygtig vækst.

Danmarks globale indsats

Som en troværdig og respekteret partner, der lever op til sit internationale ansvar, er Danmark et foregangsland, der inspirerer andre og større lande og økonomier til at følge trop. Danmark vil fortsat understøtte internationale partnerskaber og alliancer mellem regeringer, virksomheder, byer, finansielle institutioner og civilsamfundet. Ved at kombinere viden, innovation og teknologi på tværs af sektorer er det ambitionen, at Danmark skal finde nye løsninger på globale udfordringer.

Udvalgte indsats

- **Myndighedssamarbejde mellem Sydafrika og Danmark**

Sydafrika og Danmark har et myndighedssamarbejde om bæredygtig vandforsyning. Det Sydvestlige Afrika er meget tørt, og vandforsyningen bliver mere uforudsigelig på grund af forøget vandforbrug og klimaændringer. Disse

udfordringer hjælper eksperter fra Miljøstyrelsen med at håndtere ligesom danske virksomheder tilbyder løsninger. Danmark har stor erfaring med bæredygtig grundvandsforvaltning og en række teknologier, der kan underbygge det. Myndighedssamarbejder er implementeret i 18 lande med deltagelse af 13 danske myndigheder (Delmål 17.6).

- **0,7 pct. af BNI til i bistand til udviklingslandene**
Danmarks udviklingsbistand udgør 0,7 pct. af BNI, hvorved Danmark er med i en lille toneangivende kreds af lande, der lever op til FN's 0,7 pct.-målsætning (Delmål 17.2).
- **Danmarks Grønne Fremtidsfond**
I 2020 etablerede regeringen Danmarks Grønne Fremtidsfond med formålet at bidrage til den grønne omstilling i Danmark og i resten af verden, hvoraf Investeringsfonden for Udviklingslande (IFU) blev styrket med 1 mia. kr., der skal anvendes til investeringer i og lån til projekter i udviklingslande, som støtter etableringen af bæredygtig udvikling. Fonden mobiliserer privat, grøn finansiering, og supplerer dermed de private aktører og bidrager til at bygge de nødvendige broer mellem grønne projekter og private finansieringskilder. (Delmål 17.5 og 17.17).
- **Offentligt-private partnerskaber**
Verdensmålsfonden, Partnering for Green Growth and the Global Goals (P4G), Getting-to-Zero-koalitionen om CO₂-neutrale skibe i 2030, Climate Investment Coalition om grønne investeringer og klimaudviklingspartnerskaber med erhvervsliv og civilsamfund (delmål 17.17).

Civilsamfundets vurdering

Delmål i fokus: 17.1, 17.2, 17.4 og 17.14

Nationalt

OECD vurderede allerede inden COVID-19-krisen, at finansieringsgabene for at nå Verdensmålene var flere trillioner USD. Pandemien har bevirket, at der er mere brug for finansiering end nogensinde før.

Danmark er et af de få lande, der lever op til forpligtelsen om at give mindst 0,7 pct. af BNI i udviklingsbistand. Den danske bistand gives fortsat som gavebistand frem for lån, hvilket er positivt og vigtigt. Flere lande og internationale institutioner giver bistand som lån, hvilket er med til at øge modtagernes gæld og kan være med til at skubbe dem ud i statsbankerot. Til gengæld er det bekymrende, at Danmarks bistand er på sit laveste niveau i 40 år, netop som behovet er størst, modsat har blandt andre Norge og Sverige øget deres bidrag. Det er yderligere bekymrende, at dansk bistand de seneste år har haft stigende fokus på at fremme kortsigtede nationale interesser fremfor på finansiering af Verdensmålene.

I forhold til klimabistanden er det skuffende, at Danmark tolker DAC-reglerne således, at der ikke gives bistand ud over de 0,7 pct. Danmark har i stedet valgt en "grønning" af den almindelige bistand. Dette flytter fokus væk fra det ulige ansvar for klimakatastrofen og risikerer også at flytte fokus væk fra bekæmpelsen af fattigdom og ulighed. Desuden er det kritisabelt, at der forekommer overrapportering i klimabistanden. Som konsekvens er Danmark langt fra at leve op til sine forpligtelser ift. Parisaftalen.

Anbefalinger

- Danmark skal hæve bistanden til 1,0 pct. af BNI, hvor 0,7 pct. er målrettet almen udvikling og 0,3 pct. er målrettet klimafinansiering.

Internationalt

I 2015 forpligtede bl.a. Danmark sig til at fordoble bistanden til skat og national ressourcemobilisering gennem Addis Tax Initiative inden udgangen af 2020. Men Danmark er langt bag efter det mål. I 2020 blev der kun givet en tiendedel af det forpligtede beløb. Desuden har Danmark i stigende grad kanaliseret pengene til skatteopbygning gennem IMF, der historisk har prioriteret fx moms højere end progressive skattereformer. Institutionerne har også under pandemien fastholdt nedskæringer i den offentlige sektor, hvilket underminerer udvikling på centrale sociale områder som uddannelse.

Mange lande mangler akut likviditet. Der er brug for ekstraordinær støtte til, at alle lande sikres økonomisk råderum til at nå alle 17 Verdensmål. Løsningen er en række forskellige indsatser, bl.a. at IMF udsteder nye særlige trækingsrettigheder, Special Drawing Rights (ligesom ifm. finanskrisen), hvilket kan give alle lande, inklusive udviklingslande, et boost og dermed et økonomisk rum til bedre at kunne investere sig ud af krisen.

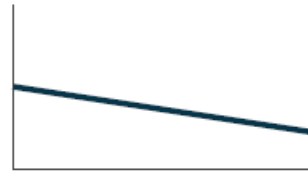
Anbefalinger

- Danmark skal leve op til forpligtelsen i Addis Tax Initiative om at fordoble bistanden til skat og udnytte sine erfaringer med at opbygge progressive skattesystemer i udviklingslande.
- Danmark skal arbejde for at etablere en global gældsmekanisme til at håndtere al gæld, herunder finde løsninger til gældsrestrukturering, udsættelse og omlægning.

- Danmark skal presse på for at undgå politikker i IMF og Verdensbanken, der foreskriver nedskæringer i den offentlige sektor, øger uligheden og mindsker landes mulighed for at nå Verdensmålene.
- Danmark skal presse på og advokere for, at IMF udsteder nye særlig trækingsrettigheder.

Udvikling 2017-2021

Nationalt

Internationalt

Deltagende organisationer i denne vurdering: Oxfam IBIS, Mellemfolkeligt Samvirke, FN Forbundet.

6.4 Danmarks status fra 2017-2021 ifølge Verdensmålsindekset (SDG-indekset) og dashboardet

Globalt set ligger Danmark i toppen, når det kommer til bæredygtig udvikling. Ifølge FN's rapport om bæredygtig udvikling fra 2020, som er udgivet af Sustainable Development Solutions Network (<https://www.sdindex.org/>), ligger Danmark på en andenplads blandt 166 lande, overgået og efterfulgt af vores nordiske kollegaer i hhv. Sverige og Finland. Det er den samme placering som i alle de andre rapporter siden 2017, bortset fra 2019, hvor Danmark lå på førstepladsen. Rapporten fra 2020 viser, at Danmark har en overordnet Verdensmåls-indeksværdi på ca. 85 pct., hvilket betyder, at Danmark har nået ca. 85 pct. af det bedst mulige udfald på tværs af de 17 Verdensmål.

Selvom Danmark ligger i toppen af den globale skala, så fremhæver rapporten flere Verdensmål, hvor der er behov for mere handling. I rapporten fra 2020 er især Verdensmål 12, 13 og 14 forbundet med store udfordringer. Så mens Danmark gør store fremskridt på mange af Verdensmålene, er der behov for større fokus på de miljømæssige udfordringer, helt konkret i forhold til forbrugs- og produktionsmønstre. Derudover viser rapporten også, at både klimaindsatsen og livet i havet kræver mere arbejde for at nå en positiv udvikling.

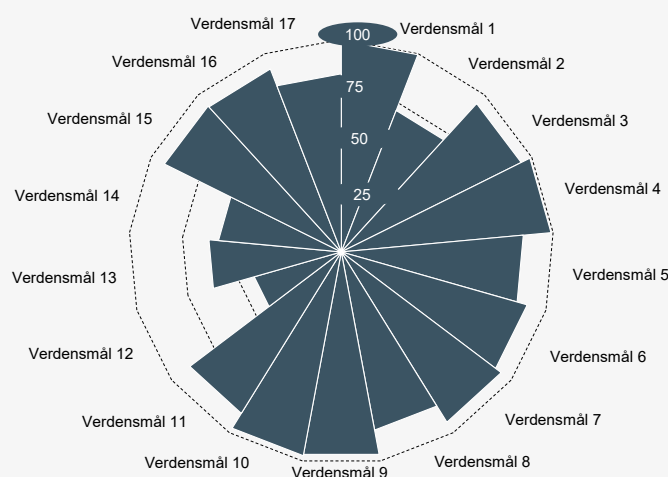
I samtlige rapporter siden 2017 er ansvarligt forbrug og produktion blevet betragtet som en af Danmarks store udfordringer, hvilket viser vigtigheden af, at der skal gøres en endnu større indsats - især for dette Verdensmål.

Til gengæld er Danmark et foregangsland, når det kommer til Verdensmål 1, 3, 4, 8, 9, 10 og 17. Og især Danmarks fremskridt med at afskaffe fattigdom (Verdensmål 1) og skabe mindre ulighed (Verdensmål 10) fremhæves af mange globale aktører.

Den europæiske Verdensmålsrapport for 2020 (<https://eu-dashboards.sdindex.org/>) gav Danmark en tredjeplads blandt de europæiske lande og henviser til mange af de samme udfordringer. Begge rapporter fremhæver den positive udvikling, især i forhold til Verdensmål 5, 6, 11 og 14, og illustrerer Danmarks fremskridt på disse områder.

De opnåede fremskridt i forhold til de enkelte Verdensmål fremgår af figur 6.1. Denne figur viser Danmarks overordnede gode præstationsniveau i forhold til Verdensmålene, men viser også tydeligt de områder, hvor der er behov for handling.

Figur 6.1
Danmarks gennemsnitlige status ifm. indfrielsen af Verdensmålene

Anm.: Sustainable Development Report 2020

6.5 Eksternaliteter og spillover-effekter

I den nationale opfølgning på Verdensmålene er det vigtigt at tage højde for, hvilke spillover-effekter eller eksternaliteter, tiltagene kan risikere at påføre andre lande. Spillover-effekter og eksternaliteter er omkostninger eller gevinster, der gennem en given handling påvirker en tredjepart, og som ikke tages højde for i beslutningsprocessen. Det er således effekter, som ikke er reflekteret i markedsprisen. For at internalisere en eksternalitet er det nødvendigt at kompensere for effekten ved at inkorporere omkostningen eller gevinsten i markedsværdien, hvilket eksempelvis kan gøres gennem skatte- og afgiftssystemet.

Negative spillover-effekter rammer typisk fattigere lande som konsekvens af rigere landes beslutninger. Det er en klar tendens ifølge Sustainable Development Solutions Network's rapport, som grupperer internationale spillover-effekter i fire kategorier: Miljømæssige, socioøkonomiske, sikkerhedsmæssige samt effekter relateret til finans og governance. Negative spillovers kan betyde, at et nationalt initiativ ikke har samme gennemslagskraft globalt, fordi en del af effekten modsvares af en påvirkning i et andet land. Det understreger vigtigheden af, at rige lande tager ansvar og undgår at påvirke andre landes muligheder for at opfylde Verdensmålene negativt.

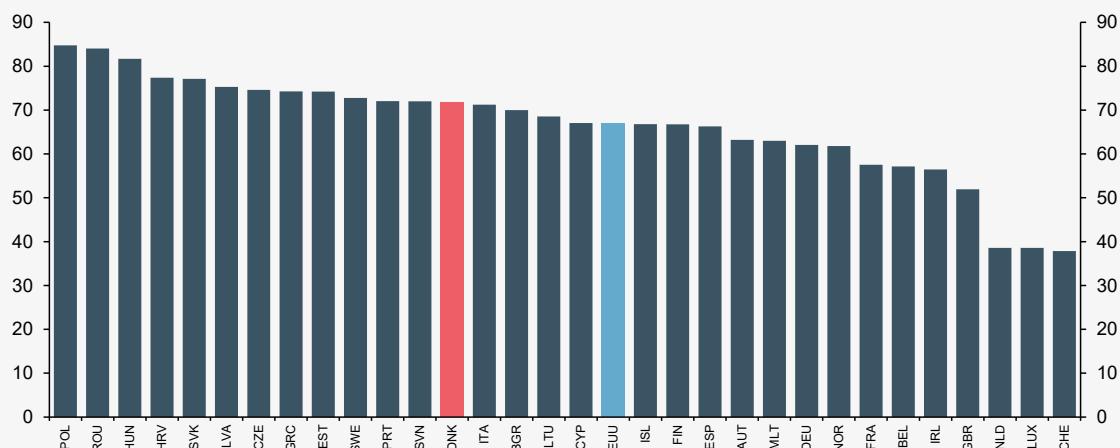
Der er flere udfordringer forbundet med at estimere spillover-effekter. Europe Sustainable Development-rapporten fra 2020 foretager en vurdering af hvert europæisk lands spillover-effekter ud fra tre dimensioner: Miljømæssige og sociale påvirkninger i handel, økonomi og finansiering samt sikkerhed. En positiv score angiver, at et land forårsager flere positive end negative spillover-effekter. Danmark opnår i rapporten en score på 71.7, mens gennemsnittet for EU-lande er 66.9. Scoren er opnået på baggrund af positive effekter

fra bl.a. udviklingsbistand, mens negative effekter i særlig grad udgøres af klimabelastende importadfærd.

Det er vigtigt for Danmark at tage højde for negative eksternaliteter og spillover-effekter. Dette er især relevant i forbindelse med Danmarks globale klimaambitioner, hvor det er i alle landes interesse, at nationale tiltag ikke er forbundet med en stor lækagerate. Drivhusgasudledningen stiger i udlandet, men falder i indlandet, men muligvis disproportionalt. Det er dermed en god indikator til at vurdere klimapolitikkers reelle effekt i et globalt perspektiv. Internationalt samarbejde og forpligtelse til at følge en ambitiøs klimadagsorden og leve op til det globale klimaansvar er essentielt for at mindske lækageraten. I den forbindelse har særligt EU en central rolle i forbindelse med udvidelse og etablering af klimapolitikker i EU og i samarbejde med resten af verden.

Negative spillover-effekter også især relevante i forbindelse med Leave no one behind-agendaen. Der er tiltag, der kan ramme skævt og risikere at ramme nogle af de mest sårbare og marginaliserede grupper i samfundet. Derfor er det nødvendigt at opgøre og minimere mulige afledte effekter af nye tiltag for at sikre, at tiltagene også er socialt bæredygtige. Et eksempel på et fokus herpå er due diligence-ordningen og fokus på bæredygtige værdikæder i produktion. Verdensmål 12 om ansvarligt forbrug og produktion er et af Danmarks største udfordringsområder. Det er således særdeles vigtigt at være opmærksom på, at arbejdet med at indfri Verdensmål 12 ikke har negative afledte effekter på andre lande eller bestemte befolkningsgrupper. En måde hvorpå man kan undgå negative afledte effekter er ved at fremme bæredygtige værdikæder, hvor virksomheder forpligter sig til at tage hensyn til arbejdsgiver- og arbejdstagerrettigheder i processen. Danmark forpligter sig til arbejdet for en mere bæredygtig fremtid. For alle. Det næste kapitel vil således fokusere på Leave No One Behind-agendaen.

Figur 6.2
Spillover index, Danmarks placering i forhold til OECD-lande

Anm.: 100 (bedst) til 0 (værst)

Kilde: Europe Sustainable Development Report 2020

Kilder til civilsamfundets vurderinger

Verdensmål 1:

- Statistics Denmark's Statement on the UN's Sustainable Development Goal 1. <https://www.dst.dk/da/Statistik/Sdg#01-afskaf-fattigdom>
- Jonas Schytz Juul, Economic Council of the Labour Movement (ECLM) (2015): Regeringen sender børn langt under fattigdomsgrænsen https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_regeringen-sender-born-langt-under-fattigdoms-graensen.pdf
- Dansk Folkehjælp: Fattige Folkepensionister: Fattige folkepensionister [State Pensioners in Poverty] – Danish People's Aid (folkehjælp.dk)
- WPA2017_Highlights.pdf (un.org)
- Responding to COVID-19 with Improved Social Protection for Older People (December 2020).pdf

Verdensmål 2:

- <https://www.science.ku.dk/presse/nyhedsarkiv/2018/pres-paamadbudgettet-er-koblet-til-usund-kost-og-daarligt-psykisk-helbredimindst-100.000-danske-husstande/>
- <https://academic.oup.com/eurpub/article/28/2/283/4103070>
- <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0001699318810095>
- <https://www.worldbank.org/en/topic/food-security>
- <https://www.oxfam.org/en/world-brink-hunger-pandemic-coronavirus-threatens-push-millions-starvation>
- <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621023/mb-the-hunger-virus-090720-en.pdf>
- <https://www.wfp.org/funding>
- <https://openaid.um.dk/da/organisations/41000/41301?Y=2021>
- <https://openaid.um.dk/da/organisations/41000/41108?Y=2021>
- <https://italien.um.dk/da/nyheder/newsdisplay-page/?newsID=6F41063F-C5AC-4D2C-AAA0-EBB87A59B4C2>
- <https://um.dk/da/om-os/ministrene/minister-for-udviklingssamarbejde/flemming-pct.20moeller-pct.20taler-pct.20og-pct.20artikler/verden-staar-over-for-en-sultpandemi/>
- <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621023/mb-the-hunger-virus-090720-en.pdf>
- <https://news.un.org/en/story/2019/10/1048452>
- <http://www.fao.org/food-loss-and-food-waste/flw-data>

Verdensmål 3:

- The Danish Health Authority. Danskernes Sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil [Danish National Health Survey] 2017 Danish Health Authority, 2018 – <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2018/danskernes-sundhed-den-nationale-sundhedsprofil-2017>
- Funge, JK et al., 2020. "No Papers, No Doctor": A Qualitative Study of Access to Maternity Care Services for Undocumented Immigrant Women in Denmark. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17 (18), p. 6503. Available at: <http://dx.doi.org/10.3390/ijerph17186503>
- NCD Countdown 2030: Pathways to Achieving Sustainable Development Goal Target 3.4 (thelancet.com)
- International Journal of Mental Health Systems, 2020 https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7450913/pdf/13033_2020_Article_402.pdf.

- ODI, 2016: "Mental Health Funding and the SDGs: What Now and Who Pays?" <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/10573.pdf>
- Sedgh G.; Ashford L. S. and Hussain R. (2016). 'Unmet Need for Contraception in Developing Countries: Examining Women's Reason for Not Using a Method'. https://www.guttmacher.org/sites/default/files/report_pdf/unmet-need-for-contraception-in-developing-countries-report.pdf

Verdensmål 4:

- <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373992>

Verdensmål 5:

- Asser Hedegård Thomsen, 2020, "Homicide in Denmark 1992-2016", Aarhus University: https://pure.au.dk/portal/files/213434138/Homicide_in_Denmark_1992_2016_reduced_no_papers.pdf
- Care (2021): 'Time for a Better Bargain: How the Aid System Shortchanges Women and Girls in Crisis', available at: https://www.care-international.org/files/files/FINAL_She_Leads_in_Crisis_Report_3_2_21.pdf
- Deen, L. et al, 2018, "Vold og seksuelle krænkelse" [Violence & Sexual Offences], Danish National Institute of Public Health: https://www.sdu.dk/sif/-/media/images/sif/sidste_chance/sif/udgivelser/2018/vold_og_seksuelle_kraenkelse.pdf
- The Rockwool Foundation: Hvordan bruger danskerne tiden [How Danes Spend Their Time] (2018) <https://www.rockwoolfonden.dk/app/uploads/2018/11/Hvordan-bruger-danskerne-tiden.pdf>
- EU Commission: Together Towards a Gender Equal World (2020): https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_en.pdf
- UNICEF, 2020: [https://www.unicef.org/press-releases/10-million-additional-girls-risk-child-marriage-due-covid-19#:~:text=COVID pct.2D19 pct.3A pct.20A pct.20to%20increased pct.20risk pct.20of pct.20child pct.20marriage](https://www.unicef.org/press-releases/10-million-additional-girls-risk-child-marriage-due-covid-19#:~:text=COVID%20pct.2D19%20pct.3A%20pct.20to%20increased%20risk%20of%20child%20marriage)
- UNHCR; please refer to <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- Awid: Only 1 pct. of Gender Equality Funding is Going to Women's Organisations, Why? (2019) [https://www.awid.org/news-and-analysis/only-1-gender-equality-funding-going-womens-organisations-why#:~:text=The pct.20latest pct.20figures pct.20from pct.202016,own pct.2C pct.20context pct.20specific pct.20solutions](https://www.awid.org/news-and-analysis/only-1-gender-equality-funding-going-womens-organisations-why#:~:text=The%20latest%20figures%20from%202016,own%20pct.2C%20context%20specific%20solutions)

Verdensmål 6:

- <https://mst.dk/service/nyheder/nyhedsarkiv/2020/feb/resultatet-af-massescreening-af-grundvand-2019/>
- <https://www.ft.dk/samling/20191/almedel/mof/spm/309/svar/1630645/2144103.pdf>
- [https://www.geus.dk/Media/2/1/Grundvandsoverv pct.C3 pct.A5gning pct.201989-2019.pdf](https://www.geus.dk/Media/2/1/Grundvandsoverv%C3%A5gning%201989-2019.pdf) https://mfvm.dk/fileadmin/user_upload/
- MFVM/Pressemeddelelser/Redegørelse om dispensation til vandværker.pdf

Verdensmål 7:

- Klimaafale for energi og industri mv. 2020 [Climate Agreement for Energy and Industry, Etc. 2020], <https://www.regeringen.dk/publikationer-og-aftaletekster/klimaafale-for-energi-og-industri-mv-2020/>
- Danish Council on Climate Change, Status Outlook 2021, <https://www.klimaraadet.dk/da/rapporter/statusrapport-2021>

- Danish 92 Group (2021), Lever klimapolitikken op til klimaloven? [Does Climate Policy Live Up to the Climate Act?], https://92grp.dk/files/facing_low.pdf
- Agreement between the Government (Social Democrats), the Liberal Party, the Danish People's Party, the Radical Left, the Socialist People's Party and the Conservative People's Party on the Future of Oil and Gas Exploration in the North Sea of 3 December 2020, [https://kefm.dk/Media/0/3/Nordsøaftale_pct.20\(2\).pdf](https://kefm.dk/Media/0/3/Nordsøaftale_pct.20(2).pdf)
- Global Energy Monitor (2020), Gas at a Crossroads, https://globalenergymonitor.org/wp-content/uploads/2020/02/Gas_at_a_Crossroads_EU.pdf
- Jacob Sørensen (2018), Der er mindst seks forskellige grunde til, at det er problematisk at kalde bioenergi for vedvarende energi, Information, <https://www.information.dk/debat/2018/04/mindst-seks-for-skellige-grunde-problematisk-kalde-bioenergi-vedvarende-energi>
- Fuss et al. (2018) Negative Emissions—Part 2: Costs, Potentials and Side Effects, Environmental Research Letters, <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/aabf9f/meta> ; Buck (2016), Rapid Scale-up of Negative Emissions Technologies: Social Barriers and Social Implications, Climatic Change, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10584-016-1770-6>
- NOAH (2021), Energiaktører manipulerer med PtX-strategi [Energy Actors Manipulate with PtX Strategy], <https://noah.dk/nyheder/energiaktorer-manipulerer-med-ptx-strategi>
- Regeringens udviklingspolitiske prioriteter 2021 [The Government's Policy Development Priorities], available at https://um.dk/da/danida/strategi_pct.20og_pct.20prioriteter/prioritetsplaner/
- IFU, Climate Policy 2019, <https://www.ifu.dk/wp-content/uploads/2020/01/IFU-Climate-Policy.pdf>
- Global Energy Monitor (2020), Gas at a Crossroads, <https://globalenergymonitor.org/wp-content/uploads/2020/02/>
- Gas_at_a_Crossroads_EU.pdf
- Corporate Europe Observatory and Transnational Institute (2018), One Treaty to Rule them All: The Ever-expanding Energy Charter Treaty and the Power it Gives Corporations to Halt the Energy Transition, https://corporateeurope.org/sites/default/files/attachments/one_treaty_to_rule_them_all.pdf

Verdensmål 8:

- Global Footprint Network, Ecological Footprint Denmark in <https://data.footprintnetwork.org/>.
- Larsen, Trine P. and Anna Ilsoe, (FAOS, KU): Atypical Labour Markets in the Nordics: Troubled Waters Under the Still Surface? In: FaFo, Nordic Future of Work Brief, 4 March 2019.
- Cf. Legislative Order on the Prohibition of Discrimination in the Labour Market (LBK No. 1001 of 24/08/2017) in <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2017/1001#id7063d136-0ff-4f65-ba2d-9bbd8cabec35>
- Fremtidens seniorarbejdsliv – anbefalinger fra Seniortænkertanken [Senior Working Life of the Future – Recommendations from Seniortænkertanken], in https://bm.dk/media/11817/seniortaenketanken_rapport.pdf.
- Pilgaard, Ronja; Myanmars fagforeninger kræver garantier fra modegiganter [Myanmar's Unions Demand Guarantees from Fashion Giants], 22 February 2021, in <https://danwatch.dk/myanmars-fagforeninger-kræver-garantier-fra-modegiganter/>. Other examples from journalistic investigations undertaken by Danwatch (In Danish): <https://danwatch.dk/undersogelse/de-fisk-du-ikke-veddu-spiser/>; <https://danwatch.dk/undersogelse/boef-fra-en-regnskov-i-flammer/>; [brudte-loefter/; <https://danwatch.dk/undersogelse/danmarks-stoerste-forsvarsvirksomhed-bidrager-til-mulige-krigsforbrydelser-i-yemen/>; <https://danwatch.dk/undersogelse/danske-pensionskroner-ender-i-nogle-af-usas-vaerste-faengsler/>](https://danwatch.dk/undersogelse/kakaoboernene-de-

</div>
<div data-bbox=)

- Europäische Klimaschutzinitiative (EUKI), General Results EUKI Research 2020 in <https://www.allianceforcorporatetransparency.org/>; European Commission: Study on Due Diligence Requirements Through the Supply Chain, January 2020: in Publications Office of the EU: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8ba0a8fd-4c83-11ea-b8b7-01aa75ed71a1>
- Danida: Verden 2030: Danmarks udviklingspolitiske og humanitære strategi [Denmark's Development Policy and Humanitarian Strategy], p. 27, Copenhagen 2016.
- Ministry of Finance: Danish Finance Act 2018, Section 06, Pages 134 and 136-37 and the Danish Finance Act 2021, Section 06, Pages 66, 128, 131 and 133.
- Other donors, especially Sweden, have considerably increased their support for framework conditions and social dialogue as a part of the ILO's Decent Work Agenda, cf. Jalles d'Orey, Maria Ana (ODI): How Do Donors Support the Decent Work Agenda? TUDCN – ITUC, 2017.
- Statistics Denmark.

Verdensmål 9:

- Danish Road Directive analyses, Ingeniøren (newspaper), Danish Civil Aviation and Railway Authority's Sector Report for Public Transport, 2019. DTU's Transport Habits Survey 2019. <https://www.klimanyt.dk/2019/05/16/danske-til-vil-prioritere-cykliste-men-cykler-stadig-mindre>.
- Statistics Denmark: Online magazine "Bag tallene" [Behind The Numbers], May 2020
- Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat> and <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/statistics.html>
- European Patent Office. https://www.dkpto.dk/media/6641/ny-patentogvaremaerkestyrelsen_gron-rapport-2020_a4.pdf
- "Danmarks grønne styrkeposition" [Denmark's Green Position of Strength]. Danish Patent and Trademark Office.
- Danish Energy Agency's annual reports, Broadband Coverage; Mobilabonnement.dk, March 2021
- Danida's annual reports: <https://openaid.um.dk/da/sectors/>,
- IFU website: <https://www.ifu.dk/vores-investeringer/>,
- Ministry of Development's presentation at Hearing on Denmark's New Development Policy Strategy at the Danish Parliament's
- Foreign Affairs Committee on 28 January 2021 and CISU Webinar of 25 February 2021.

Verdensmål 10:

- <https://www.rockwoolfonden.dk/kommentarer/verdensmesterskabet-i-social-mobilitet/>
- https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_halfdel-af-befolkningen-sidder-paa-5-pct-af-former-i-danmark_.pdf
- <https://www.ms.dk/sites/default/files/udgivelser/ms-ulighedsrapport-22.01.21.pdf> (HK & DST)
- <https://www.ae.dk/analyser/fald-i-antallet-af-fattige-boern-op-til-coronakrisen>
- https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E_pct.2fC.12_pct.2fDNK_pct.2fCO_pct.2f6&Lang=en, page 7

- <https://politi.dk/-/media/mediefiler/landsdaekkende-dokumenter/statistikker/hadforbrydelser/hadforbrydelser-2019.pdf?la=da&hash=86E26E960D6896CD33EBBB8ECE8487499BF986D3>
- <https://uim.dk/nyheder/2021/2021-01/minister-fremlaegger-lova-endring-for-at-muliggore-aftale-om-asylsagsbehandling-uden-for-eu>
- <https://covid19.ssi.dk/overvagningsdata/ugentlige-opgorelser-med-overvaagningsdata>
- <https://feature.undp.org/coronavirus-vs-inequality/>
- <https://oxfamibis.dk/megarige-har-faaet-stort-formue-comeback-mens-flere-hundrede-millioner-bliver-skubbet-ud-i-fattigdom/>
- <https://www.diis.dk/node/24621>
- <https://oxfamibis.dk/klimafinansiering/>
- <https://um.dk/da/udenrigspolitik/danmark-som-medlem-af-hrc-2019-2021/>
- https://www.un.org/en/un75/women_girls_closing_gender_gap
- <https://oxfamibis.dk/megarige-har-faaet-stort-formue-comeback-mens-flere-hundrede-millioner-bliver-skubbet-ud-i-fattigdom/>
- <http://epdb.eu/eu-valgtest/valgtest.html#kandidater>
- https://oxfamibis.dk/eu-svifter-stort-i-kampen-mod-skattely-ingen-reelle-skattely-paa-ny-sortliste/?fbclid=IwAR0dQyRjEvrG_-0gBV8hVJCRGIAPMvRfNsvKsfeX1WWyselzGkjog_z-k
- <https://www.oecd.org/tax/beps/>

Verdensmål 11:

- StatBank Denmark BOL102 and 103: <https://energi-hjem.dk/energi-maerke/energirenovering-parcelhus/>
- <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/befolkning-og-valg/befolkning-og-befolkningsfremskrivning>
- https://ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_folk-i-yderomraader-stroemmer-mod-de-stoerre-byer.pdf
- Bylivsregnskab og fodgængerstrategi, Københavns kommune [Urban Life Accounts and Pedestrian Strategy, City of Copenhagen], 2019. <https://www.vejdirektoratet.dk/side/trafikkens-udvikling-i-tal>
- <https://www.verdensmaal.org/>
- https://um.dk/da/danida/strategi_pct.20og_pct.20prioriteter/verdensmaal/maal-11/

Verdensmål 12:

- <https://data.footprintnetwork.org/#/>
- <https://www.ft.dk/samling/20191/almde/ERU/bilag/129/2135241.pdf>
- <https://menneskeret.dk/udgivelser/danske-virksomheders-dokumentation-menneskeretlige-arbejde>
- <https://danwatch.dk/perspektiv/store-virksomheder-overholder-ikke-fn-regler/>
- <https://www.allianceforcorporatetransparency.org/database/2019.html>
- <https://danwatch.dk/myanmars-fagforeninger-kraever-garantier-fra-modegiganter/>
- <https://danwatch.dk/undersoegelse/de-fisk-du-ikke-ved-du-spiser/>
- <https://danwatch.dk/undersoegelse/boef-fra-en-regnskov-i-flammer>
- <https://danwatch.dk/undersoegelse/kakaoboernene-de-brudte-lofter/>
- <https://danwatch.dk/undersoegelse/danmarks-stoerste-forsvars-virksomhed-bidraget-til-mulige-krigsforbrydelser-i-yemen/>
- danwatch.dk/myanmars-fagforeninger-kraever-garantier-fra-modegiganter/k/undersoegelse/danske-pensionskroner-ender-i-nogle-af-us

- <https://amnesty.dk/danskerne-vil-have-en-etisk-lov-for-erhvervslivet/>

Verdensmål 13:

- UN (2018): <https://www.un.org/press/en/2018/sc13540.doc.htm>

Verdensmål 14:

- Fredshavn et al. 2019. Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy, 52 p. Scientific Report from DCE – Danish Centre for Environment and Energy No. 340 <http://dce2.au.dk/pub/SR340.pdf>
- Standing Committee on the Environment and Food 2017-18, MOF (General) Final Answer to Q 261. <https://www.ft.dk/samling/20171/almde/mof/spm/261/svar/1456701/1842187.pdf>
- ICES advice: <https://www.ices.dk/advice/Pages/Latest-Advice.aspx>
- <https://em.dk/media/14161/faktaark-om-havplanen.pdf>
- <https://mim.dk/natur/vand/vores-vandmiljoe/proces-for-vandomraadeplaner/vandomraadeplaner-2021-2027/>
- <https://mst.dk/natur-vand/vandmiljoe/havet/havmiljoe/danmarks-havstrategi/>
- Danish government's development policy priorities 2021. ISBN 978-87-93760-45-5.
- The State of World Fisheries and Aquaculture (SOFIA 2020). <http://www.fao.org/documents/card/en/c/ca9229en>
- WWF (2020) Living Planet Report 2020 – Bending the Curve of Biodiversity Loss. <https://livingplanet.panda.org/en-gb/about-the-living-planet-report>

Verdensmål 15:

- Bevaringsstatus for naturtyper og arter [Conservation Status for Habitats and Species] – 2019 – Habitats Directive Article 17 Reporting – <https://dce2.au.dk/pub/SR340.pdf>
- IPBES_DK (2020) - Genopretning af biodiversitet og økosystemer i Danmark. http://www.ipbes.dk/wp-content/uploads/2020/06/Genopretning_ekspertudtalelse_22-Juni-2.pdf

Verdensmål 16:

- Retsinformation: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2018/717>
- Danish Parliament: <https://www.ft.dk/samling/20201/lovforslag/1189/index.htm>
- Danish Ministry of Foreign Affairs: https://um.dk/da/om-os/ministre/minister-for-udviklingssamarbejde/flemming_pct.20moeller_pct.20taler_pct.20og_pct.20artikler/ny-stoette-til-menneskerettighedsforkeampere/
- Danish Ministry of Foreign Affairs: https://um.dk/~media/um/danish-site/documents/nyheder/aftale_pct.20om_pct.20covid-19_pct.20hjlpepakke_pct.20iii.pdf?la=da
- The Danish UN Mission in New York: https://fnnewyork.um.dk/en/news-from-the-mission/newsdisplay-page/?newsID=6188C818-641C-4AB3-9673-5512AFDFA3BE&sc_mode=normal&sc_debug=0&sc_trace=0&sc_prof=0&sc_ri=0&sc_rb=0
- The Danish UN Mission in Geneva: <https://fngeneve.um.dk/en/news/newsdisplay-page/?newsid=f80a37c6-260f-46f9-b4a6-30d07198d2f8>
- WHO, 2020: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240004191>
- Save the Children, 2019: <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/stop-war-children-protecting-children-21st-century-conflict>

Verdensmål 17:

- Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2021: A New Way to Invest for People and Planet | en | OECD
- <https://www.brookings.edu/research/covid-19s-legacy-of-debt-and-debt-service-in-developing-countries/>
- <https://globalnyt.dk/content/dansk-bistand-paa-sit-laveste-niveau-i-40-aar>
- <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5e331623-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en>
- <https://www.ft.dk/-/media/sites/statsrevisorerne/dokumenter/2020/beretning-9-2020-om-klimabistand-til-udviklingslande.ashx>
- Beretning om klimabistand til udviklingslande | Rigsrevisionen
- URU Alm.del - Bilag 135: Notat - Danmarks udviklingsbistand til ressourcemobilisering, Oxfam IBIS, MS (ft.dk)
- <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620350/dp-is-imf-tax-practice-progressive-091017-en.pdf?sequence=1>
- https://www.eurodad.org/mind_the_gap
- <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/02/22/two-thirds-of-poorer-countries-are-cutting-education-budgets-due-to-covid-19>
- Civil Society Organizations Call for Quick Special Drawing Rights Allocation (latindadd.org)

7. Leave No One Behind

7.1 Bæredygtighed for alle

Visionen om en bæredygtig fremtid indebærer økonomisk, social og miljømæssig bæredygtig udvikling for alle i samfundet. Kernen i FN's 2030-dagsorden er en forpligtelse om, at ingen skal lades i stikken - *Leave no one behind* (LNOB). Verdensmålene er ikke opnået, før de er opnået for alle, hvilket regeringen har for øje. I kraft af LNOB har medlemsstaterne forpligtet sig til at udrydde fattigdom, diskrimination og eksklusion samt til at reducere de sociale og økonomiske uligheder, som lader bestemte marginaliserede befolkningsgrupper tilbage. I Danmark arbejder regeringen på tværs af ministerområder for, at sårbare grupper skal med i den bæredygtige udvikling. LNOB-agendaen indebærer, at det først og fremmest handler om at give dem, der er længst væk fra udviklingen muligheden for og styrken til at komme med. Det skal ikke kun afspejles i nationale ord og strategier, men også i praksis.

Selvom den danske velfærdsstat med et veletableret socialt sikkerhedsnet, gratis uddannelse for alle og en høj grad af ligestilling udgør et godt udgangspunkt for lige muligheder, er der stadig sårbare grupper, som udsættes for diskrimination, og som ikke har samme muligheder for at deltage i samfundet på lige fod med resten af befolkningen.

I takt med, at vores samfund udvikles, må vi sikre, at ingen efterlades på perronen. Selvom uligheden i Danmark er relativt lille på globalt plan, er der stadig udfordringer og skævheder, der skal rettes op på. Det kræver konkrete løsninger, og det kræver opmærksomhed på, at det ikke kun handler om at inddrage, men særligt at *empower* sårbare grupper i samfundet. Disse løsninger sker ikke over natten, men kræver langsigtede politiske strategier og målrettet implementering.

En nødvendig forudsætning for at arbejde med *Leave no one behind*-agendaen er at inddrage og høre dem, det rent faktisk handler om. *Nothing about us without us* skal således være pejlemærke, når der skal findes konkrete løsninger. I forberedelsen af Danmarks andet VNR har der været fokus på øget interessentinddragelse, hvor en stor del af det danske civilsamfund har leveret værdifulde bidrag. Et eksempel herpå er Globalt Fokus, som i april 2021 har bidraget med en uafhængig analyse af, i hvilken grad Danmark internationalt lever op til sit løfte om LNOB. Hovedpunkterne herfra blev præsenteret ved en høring den 21. april 2021, hvor social- og ældreministeren mødtes virtuelt med Globalt Fokus og en række medlemsorganisationer for at diskutere en del af de udfordringer i Danmark, som relaterer sig til *Leave no one behind*-agendaen.

I forståelsespapiret "En retfærdig retning" mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten lægges der særligt vægt på bekæmpelsen af ulighed, og at Danmark har et særligt ansvar for at hjælpe mennesker i nød. Forståelsespapiret indeholder således en ambition om at forbedre mulighederne for mennesker med handicap, hjælpe de mest udsatte og mennesker på kanten af samfundet, sikre ligestilling samt sørge for en god start på livet for at alle børn og unge. *Leave no one behind* er dermed ikke kun et princip, der er relevant i arbejdet med Verdensmålene, men også et bærende princip for regeringens politik.

Der er stadig udfordringer forude. Men regeringen er dedikeret til *Leave no one behind*-agendaen. I dette kapitel har en række ministerier bidraget med eksempler på, hvordan de konkret arbejder med indsatser og politiske initiativer, der har fokus på at inddrage og styrke sårbare grupper i Danmark.

Lighed i sundhedssystemet

Sundhed for alle og en universel adgang til sundhedssystemet er kerneelementer i det danske velfærdssamfund, hvor nem og lige adgang til sundhedsydelse er et fundamentalt princip. Velfærd er for alle, men vi har et særligt ansvar for at hjælpe de mest sårbare i samfundet. Set i forhold til resten af befolkningen er uligheden på sundhedsområdet særligt stor blandt personer med psykiske lidelser. Statistikkerne viser, at personer med psykiske lidelser i gennemsnit lever væsentligt kortere end resten af befolkningen, og selvmordsraten er ligeledes højere. I det følgende oplyses der to konkrete initiativer på sundhedsområdet, som har til formål at fremme ligheden i sundhedssystemet.

10-års plan for psykiatrien

Regeringen vil fremlægge en 10-års plan for psykiatrien, som sætter den langsigtede retning for psykiatrien på tværs af sundheds- og socialområdet. I planen vil der bl.a. blive sat fokus på den ulighed, der er på psykiatriområdet. Arbejdet med 10-års planen skal sikre en markant bedre forebyggelse og behandling og vil bl.a. have fokus på forebyggelse af psykisk sårbarhed, bedre sammenhæng på tværs af regioner og kommuner, indsatser rettet mod børn og unge samt indsatsen for mennesker, der både har et misbrug og en psykisk lidelse. Initiativet knytter sig særligt til delmål 3.4 om at redde flere fra at dø af ikke-smitsomme sygdomme, og styrke mental sundhed.

National handlingsplan mod børn og unges rygning

Regeringen har allerede udviklet en handlingsplan, hvis formål er at forebygge og mindske børn og unges forbrug af tobak. I december 2020 vedtog et flertal i Folketinget ligeledes lovgivning, som har til formål at implementere handlingsplanen. Regeringen har desuden forhøjet tobaksafgifterne signifikant.

Bedre adgang til arbejdsmarkedet for udsatte grupper

Regeringen arbejder for, at alle, uanset køn, seksuel orientering og kønsidentitet, har lige muligheder og rettigheder. I den forbindelse er der et helt centralt fokus på at tage højde for særligt udsatte grupper, når det kommer til beskæftigelsen og det danske arbejdsmarked. På erhvervs- og beskæftigelsesområdet arbejdes der målrettet for at fremme udsatte gruppers adgang til arbejdsmarkedet, herunder personer på kanten af arbejdsmarkedet og kvinders adgang til toposter i erhvervslivet. Ligeledes arbejdes der for, at virksomheder beskytter menneske- og arbejdstagerrettigheder i de globale værdikæder. Et centralt mål for regeringen er ligeledes at øge beskæftigelsen blandt personer med større fysisk handicap, da disse personer ofte er nogle af dem, som møder de største barrierer på arbejdsmarkedet. Den aktive beskæftigelsesindsats for udsatte grupper tager udgangspunkt i samtaler mellem den ledige og sagsbehandleren i jobcentret samt deltagelse i beskæftigelses-, social- og sundhedsindsatser, der kan fremme vejen mod job eller uddannelse. Samtalerne har til formål at kortlægge den individuelle proces, som fremmer job- og uddannelsesmulighederne bedst for den enkelte. Dette gøres for at understøtte, at ingen efterlades uden for hverken arbejdsmarkedet eller fællesskabet, samt for at bidrage til indfrielsen af Verdensmålene, herunder især Verdensmål 10 om at reducere ulighed.

Dertil har borgere, der på grund af en varig og væsentligt nedsat arbejdsevne ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår, mulighed for at komme i fleksjob. I fleksjobbet tages der hensyn til, at medarbejderens arbejdsevne er begrænset, og kommunen udbetaler et tilskud til lønnen, der kompenserer for den nedsatte arbejdsevne. Kommunerne kan endvidere tilbyde en borger mentorstøtte for at hjælpe borgeren til at opnå eller fastholde et uddannelsesrettet eller beskæftigelsesrettet forløb eller et job. For borgere med handicap findes der handicapkompenserende ordninger som personlig assistance, teknologiske hjælpemidler mv., der kan understøtte, at borgere med en funktionsnedsættelse opnår og fastholder beskæftigelse.

Regeringen arbejder desuden målrettet for, at kvinder skal have lige adgang til arbejdsmarkedet som mænd. Erhvervsstyrelsens seneste årlige opgørelse viser, at andelen af kvinder valg ved generalforsamlinger i de børsnoterede selskabers bestyrelser i perioden fra den 15. august 2016 til den 15. august 2020 er steget fra 15,5 pct. til 20,6 pct., dvs. en stigning på 5,1 pct.-point på fire år. Det går således for langsomt med udviklingen i antallet af kvinder i virksomheders ledelser i Danmark. Særligt i minoritetsetniske miljøer ses der færre kvinder end mænd i beskæftigelse, og flere piger og kvinder oplever at blive begrænset på grund af negativ social kontrol. I det følgende oplystes der en række konkrete

initiativer, som har til formål at fremme ligestilling mellem kønnene på det danske arbejdsmarked samt at imødekomme de beskæftigelsesudfordringer, som særligt udsatte befolkningsgrupper møder.

Initiativ om flere kvinder i virksomheders ledelser

Regeringen forventer at fremsætte et lovforslag i næste folketingssamling 2021/2022, som skærper krav til måltal og politikker for det underrepræsenterede køn med henblik på at fremme flere kvinder i private virksomheders bestyrelser og virksomheders ledelser. Lovforslaget forventes at træde i kraft den 1. januar 2023. Lovforslaget bidrager til at bringe Danmark nærmere indfrielsen af delmål 5.5 om, at kvinder skal deltage fuldt ud i ledelse og beslutningstagning samt delmål 5.c om vedtagelse af lovgivning, der fremmer kønsligestilling.

Flere personer med større handicap i beskæftigelse

Regeringen er optaget af, at flere unge med handicap skal have mulighed for at udfolde deres potentiale og blive en del af arbejdsfællesskaber. Regeringen vil derfor sætte et skarpt fokus på, hvordan vi bedst hjælper flere unge med handicap med at gennemføre en uddannelse og med at opnå et selvstændigt voksenliv, hvor de oplever at være en del af et fællesskab og at bidrage til samfundet på lige fod med deres jævnaldrende. Regeringens målsætning om, at 13.000 personer med et større handicap skal i beskæftigelse frem til 2025, har bevirket, at der i satspuljeaftalen for perioden 2019-2022 er blevet afsat 128,4 mio. kr. til i alt 11 initiativer, som skal medvirke til, at flere personer med handicap kommer i beskæftigelse. Initiativet knytter sig blandt andet til delmål 8.5 om fuld beskæftigelse og anstændigt arbejde med lige løn. Initiativerne understøtter samtidig regeringens mål for social mobilitet om, at flere personer med et handicap skal i beskæftigelse eller uddannelse.

Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål

Verdensmål 8 og Leave No One Behind-agendaen er en del af arbejdet i Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål. I Rådets kommissorium er der bl.a. fokus på "det inkluderende arbejdsmarked", herunder virksomhedsinitiativer der kan bidrage til at udvikle og udnytte det ressourcepotentiale, som findes i udsatte borgere på kanten af arbejdsmarkedet. Og til gavn for både samfundet og de virksomheder, der har behov for arbejdskraft. Rådets arbejde knytter sig særligt til delmål 8.5 om at skabe fuld beskæftigelse og anstændigt arbejde med lige løn.

Cabi

Der er i regi af Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål afsat midler til Cabi (et non-profit netværks- og videnshus, som arbejder for et socialt ansvarligt arbejdsmarked). Formålet hermed er, at Cabi kan gennemføre aktiviteter for Rådet, der bl.a. bidrager til at styrke virksomhedernes arbejde med sociale hensyn i rekruttering og som led i en bæredygtig forretningsudvikling. Cabi's arbejde for Rådet for Samfundsansvar og Verdensmål relaterer sig blandt andet til delmål 8.3 om at føre politik, der skaber jobs og lader virksomheder vækste samt delmål 8.5 om at skabe fuld beskæftigelse og anstændigt arbejde med lige løn.

Hjemløshed og udsatte voksne

Voksne i socialt udsatte positioner omfatter voksne med sociale problemer eller voksne i risiko for at få sociale problemer så som hjemløshed, misbrug, psykiske lidelser, prostitution eller vold i nære relationer. For nogle er der tale om en afgrænset social problemstilling, som ikke umiddelbart har økonomiske, uddannelsesmæssige eller arbejdsmæssige konsekvenser, mens andre socialt udsatte voksne er kendetegnet ved at have flere forskellige sociale problemer at slås med. Nogle af Danmarks mest udsatte grupper er dem, som lever i hjemløshed.

Personer med handicap vurderes overordnet set at være i højere risiko for at være en udsat gruppe i samfundet, fordi de har en relativt lavere uddannelses- og beskæftigelsesfrekvens og dermed ikke har samme muligheder for at forsørge sig selv. Dette skyldes blandt andet, at de har behov for, at der foretages visse tilpasninger af services for, at de kan deltage i samfundet på lige fod med andre, og fordi de som gruppe stadig ofte mødes af fordomme og diskrimination. På social- og ældreområdet arbejdes der overordnet for, at personer med handicap har samme muligheder for at være en del af fællesskabet og realisere deres drømme og potentialer som alle andre. Ligebehandling kræver nogle gange, at mennesker behandles forskelligt ud fra den enkeltes forudsætninger og behov. Den danske lovgivning er derfor indrettet med henblik på, at personer med handicap kompenseres for de barrierer, som står i vejen for deres deltagelse i samfundslivet på lige fod med alle andre.

I det følgende oplistes der en række initiativer, som vedrører voksne i socialt udsatte positioner og som sigter på at forbedre målgruppens livskvalitet og muligheden for at leve et selvstændigt liv inkluderet i samfundet på lige vilkår med andre borgere.

Udviklings- og Investeringsprogrammerne

Der udmøntes årligt 60-70 mio. kr. til hhv. voksenområdet og til børne- og ungeområdet i Udviklings- og Investeringsprogrammerne, som er et program for systematisk og effektiv udvikling og udbredelse af sociale indsatser. Handicapområdet er dækket af begge programmer. Programmerne udgør ministeriets vedvarende arbejde for at sikre, at udsatte og sårbare grupper i samfundet modtager virksomme sociale og handicapkompenserende indsatser, der styrker deres personlige ressourcer, livsmuligheder, trivsel og inklusion i samfundet. Det foregår med afsæt i aktuelt bedste viden, med fokus på effekter og med afsæt i, hvad kommunerne, der står for langt hovedparten af den sociale indsats, efterspørger. Initiativet bidrager til delmål 10.4 om politik, der fremmer finansiel og social lighed.

Housing First

Antallet af hjemløse i Danmark skal bringes ned, indsatsen for hjemløse skal forbedres, og det er regeringens ambition, at det skal ske ved et øget brug af Housing First-tilgangen. Derfor har regeringen med aftalen om udmøntningen af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2021-2024 prioriteret midler til at følge op på den igangsatte afdækning af Housing First

samt erfaringerne fra den igangværende handlingsplan til bekæmpelse af hjemløshed. Initiativet bidrager til imødekommelsen af delmål 1.2 om halvering af den generelle fattigdom, delmål 1.3 om indførelsen af sociale sikkerhedsnet samt delmål 10.2 om promovning af større social, økonomisk og politisk inklusion for alle.

Styrket indsats mod vold i nære relationer

Det er regeringens ambition at styrke indsatsen på voldsområdet, og regeringen har med finansloven for 2020 og aftalen om udmøntningen af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2021-2024 forbedret mulighederne for hjælp til personer, særligt kvinder, ramt af vold i nære relationer. Med aftalerne er der sket en styrkelse af den ambulante rådgivning til voldsudsatte og voldsudøvere samt indført psykologhjælp og flere pladser på landets kvindekrisecentre.

Initiativerne relaterer sig til delmål 5.2 om at stoppe vold og udnyttelse rettet mod kvinder og piger, 10.3 om stoppe diskrimination og skabe lige muligheder samt 10.4 om at føre politik, der fremmer finansiel og social lighed.

Exit prostitution

Regeringen ønsker at forbedre trivslen og reducere prostitutionsaktiviteter for udsatte personer i prostitution. Derfor blev der med aftalen om udmøntningen af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2021-2024 afsat midler til en exitpakke målrettet mennesker i prostitution, der ønsker at forlade prostitutionsmiljøet eller ønsker rådgivning i relation til deres prostitutionserfaringer. Initiativet relaterer sig til 1.2 om halvering af den generelle fattigdom samt 1.3 om indførelsen af sociale sikkerhedsnet.

Overgangen til voksenlivet

Folketinget har i december 2020 vedtaget et lovforslag, som forpligter kommunerne til at igangsætte forberedelsen af overgangen til voksenlivet for unge med handicap, når den unge fylder 16 år. Dette fordi overgangen til voksenlivet er særligt svær for unge med handicap, blandt andet fordi den typisk vil indebære vigtige ændringer og beslutninger eksempelvis i forhold til uddannelse, bolig og hjælp og støtte efter relevant lovgivning. Den nye lovbestemmelse trådte i kraft den 1. januar 2021. Initiativet knytter sig særligt til delmål 10.3 om at give alle lige muligheder og stoppe diskrimination samt delmål 10.4 om politik, der fremmer finansiel og social lighed.

Udsatte børn og unge samt børnefattigdom

At kæmpe for børnenes rettigheder, trivsel og ret til at blive hørt er en kernesag for regeringen. På børne- og undervisningsområdet samt social- og ældreområdet arbejdes der ihærdigt for at sikre alle børn og unge de bedst mulige betingelser med et særligt fokus på udsatte og sårbare børn og unge. Hertil hører børn med fysiske eller psykiske udfordringer, eksempelvis børn med handicap, ADHD, ordblindhed eller forældre med alkoholmisbrug mv. Mange familier, som

kæmper med sociale problemer, har ofte svært ved at få enderne til at mødes. Det går i sidste ende ud over børnene. Regeringen understøtter kommuner og skoler i at sikre alle børn og unges trivsel og læring, da det anses som grundlaget for at kunne gennemføre videre uddannelse og leve et selvstændigt voksenliv. Der er vedvarende fokus på de grupper af børn og unge, der er i risiko for ikke at udvikle sig fagligt og alsidigt, herunder socialt, og trives i skolens faglige og sociale fællesskaber. Forskning og undersøgelser viser, at børn og unge med funktionsnedsættelser og udsatte børn og unge er i særlig risiko for at klare sig dårligere fagligt sammenlignet med andre, og at de i højere grad fritages fra folkeskolens afgangseksamen, har højere fravær og oplever flere skoleskift. Der er også tegn på, at børn og unge med funktionsnedsættelser på nogle områder trives dårligere end andre børn og unge. Det gælder især i forhold til mobning, koncentration i timerne, faglighed og om eleven føler, at han eller hun hører til på skolen. Særligt børn og unge med adfærds- og udviklingsforstyrrelser er særligt tilbøjelige til at trives dårligere.

Det fremgår af lov om social service, at det er den enkelte kommune, der har en generel forpligtelse for at føre tilsyn med forholdene for børn og unge under 18 år samt vordende forældre i kommunen. Kommunens tilsyn skal ske på en sådan måde, at kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til et barn eller en ung under 18 år, eller hvor det må antages, at der kan opstå et behov for særlig støtte til et barn umiddelbart efter fødslen. Hvis kommunen får grund til at antage, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold, og træffe afgørelse om at iværksætte støtte og hjælp til barnet og familien.

Kommunens forpligtelse til at iværksætte støtte og hjælp til udsatte børn og unge tager udgangspunkt i barnet eller den unges behov for støtte, uanset årsag til behovet for særlig støtte. Derfor skal vurderingen af, hvorvidt der skal iværksættes foranstaltninger være en konkret vurdering af det individuelle barn og en eventuel støtte skal i hvert enkelt tilfælde tilrettelægges på baggrund af den konkrete vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold. Desuden skal støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemer så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Fx Lov om social service § 46 fastsætter, at formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende.

Skiftende regeringer har gennem tiden haft et vedvarende fokus på indsatser, der skal tilgodese disse grupper. I det nedenstående oplyses der nogle konkrete initiativer, som regeringen har igangsat med det formål at støtte særligt udsatte børn og unge.

National fattigdomsgrænse

Det er regeringens hensigt, at der skal genindføres en national fattigdomsgrænse, hvilket er et vigtigt skridt mod at

komme fattigdom til livs - især børnefattigdom. Den nye fattigdomsgrænse vil være et aktivt værktøj i udviklingen af socialpolitik samt i opfølgningen på delmål 1.1 om afskaffelse af ekstrem fattigdom og delmål 1.2 om at reducere fattigdom med minimum 50 pct.

Indsats mod ordblindhed

Et initiativ fra 2019 fokuserer på at på at styrke den tidlige identifikation og støtte til elever med ordblindhed. På ordblindeområdet er der indgået en politisk aftale i september 2020, hvor der er afsat 30 mio. kr. til at styrke opsporingen og støtten til elever med ordblindhed. Initiativet knytter sig særligt til delmål 4.6 om at lære alle at læse, skrive og regner.

Løft af trivslen for LGBTI-personer i folkeskolen og på ungdomsuddannelser

Regeringen har som en del af handlingsplanen til fremme af tryghed, trivsel og lige muligheder for LGBTI-personer igangsat udviklingen af et inspirations- og vejledningsmateriale til skoler og ungdomsuddannelsesinstitutioner. Børne- og Undervisningsministeriet er i samarbejde med Ligestillingsafdelingen i Beskæftigelsesministeriet ved at udarbejde materialet til lærere og ledere i grundskolen og på ungdomsuddannelserne. Materialet har fokus på de udfordringer, som elever med LGBTI-identitet kan møde, hvordan deres trivsel kan understøttes, og hvordan åbenhed og forståelse blandt klassekammerater kan fremmes. Den første del af materialet er netop blevet offentliggjort på emu.dk. Anden del offentliggøres i løbet af 2021. Initiativet bidrager til at bringe Danmark tættere på indfrielsen af delmål 4.5 om at stoppe al diskrimination i uddannelse, delmål 4.7 om undervisning i bæredygtig udvikling og verdensborgerskab samt delmål 10.3 om at give alle lige muligheder og stoppe diskrimination.

Tiltag mod negativ social kontrol

Der er for nylig blevet vedtaget et lovforslag om en styrket indsats mod negativ social kontrol, som bl.a. forbyder religiøse vielser af mindreårige og skærper straffen for at fastholde personer i ægteskab eller ægteskabslignende forhold med tvang. Regeringen har ligeledes afsat 40 mio. kr. på finansloven til indsatser mod social kontrol i etniske minoritetsmiljøer, hvor piger og kvinder er særligt udsatte. Disse midler skal bl.a. bruges til videreuddannelse af fagpersonale, herunder jobcenterpersonale, så de bedre kan håndtere problemer og hjælpe flere personer i beskæftigelse. Dette tiltag bidrager til opnåelsen af delmål 5.3 om afskaffelse af tvangsægteskaber og omskæring og delmål 8.5 om fuld beskæftigelse og anstændigt arbejde med lige løn.

Børnene Først

I maj 2021 præsenterede Regeringen og et flertal i Folketinget reformen 'Børnene Først'. Med reformen afsættes der 2 mia. kr. i årene 2022-2025 og 734 mio. kr. årligt, når den er fuldt implementeret. Reformen indeholder bl.a. forslag til en ny Barnets Lov, der skal sikre, at barnets stemme bliver hørt, og at barnets ønsker og behov fremadrettet sættes først. Udspillet indeholder også forslag,

som skal sikre, at flere omsorgssvigtede børn får et nyt hjem tidligere, og at anbragte børn og unge får en bedre overgang til voksenlivet. Formålet med disse indsatser er bl.a. at skabe et sikkert grundlag for at gennemføre videre uddannelse og et selvstændigt voksenliv. 'Børnene Først' indeholder ligeledes en række forslag, som skal sikre bedre beskyttelse af børn mod social kontrol og ekstremisme, herunder et forslag om at oprette rettighedsskoler i udsatte boligområder med det formål at sikre, at børn, uanset etnisk baggrund, kender deres rettigheder. Udspillet relaterer sig til delmål 4.4 om at give flere forudsætningerne for at få finansiel succes, delmål 10.2 om promovning af større social, økonomisk og politisk inklusion for alle, delmål 10.3 om at give alle lige muligheder, og stoppe diskrimination samt delmål 10.4 om at føre politik, der fremmer finansiel og social lighed.

Lovgivning og kriminalitet

Danmark står over for en række udfordringer, når det kommer til kriminalitet, som begås med afsæt i fordomme eller had til bestemte grupper. Hadforbrydelser rammer oftest minoritetsgrupper, herunder bl.a. LGTBI-personer og personer med handicap. På justitsområdet arbejdes der målrettet for at gøre op med hadforbrydelser. Det sker desværre i dagens Danmark, at blandt andet mennesker med handicap – på grund af deres handicap – bliver mødt af trusler eller udsat for fysisk og psykisk vold. Flere handicaporganisationer har i de senere år oplevet sager, hvor medlemmer er blevet truet eller udsat for vold. Som en del af arbejdet med styrkelse af indsatsen mod hadforbrydelser har Justitsministeriet været i dialog med en række relevante interesseorganisationer om mulige tiltag på hadforbrydelsesområdet. I den forbindelse er der bl.a. blevet peget på, at forbrydelser, der har baggrund i offerets handicap, ikke i dag anses for hadforbrydelser i straffelovens forstand. Justitsministeren har derfor fremsat et lovforslag, der har til formål at styrke det straffretlige værn mod forbrydelser begået med baggrund i offerets handicap.

Danmark oplever også udfordringer, når det kommer til andre former for kriminalitet end hadforbrydelser. Regeringen har en klar ambition om at nedbringe antallet af ofre for seksuelle forbrydelser, og at støtten til ofrene skal øges betydeligt. På justitsområdet arbejdes der således ihærdigt for at forbedre vilkårene for ofre for seksuelle overgreb. Hertil hører bedre vejledning gennem retssystemet, styrket rådgivning og bedre støtte.

I de nedenstående oplistes en række konkrete initiativer, som er bl.a. er blevet igangsat for at imødegå problemet med hadforbrydelser mod udsatte minoritetsgrupper samt problemet med utilstrækkelig støtte til ofre for seksuelle overgreb.

Lov om styrket strafferetlig beskyttelse mod hadforbrydelser

Ordet "handicap" blev ved lov nr. 154 af 20. april 2021 tilføjet til straffelovens § 81 (6) og udvider dermed definitionen af straffskærpende omstændigheder. Med denne ændring betragtes det nu som en straffskærpende omstændighed, hvis en kriminel handling har baggrund i ofrets handicap. Dette tiltag er tæt forbundet med delmål 16.b om at udbrede og

håndhæve ikke-diskriminerende love og politikker samt delmål 10.3 om at sikre alle lige muligheder og stoppe diskrimination.

Tilføjelse af "kønsidentitet", "kønsudtryk" og "kønsskarakteristika" i straffelovens § 266 (b)

Som et led i indsatsen for at bekæmpe hadforbrydelser vil regeringen i efteråret 2021 fremsætte et lovforslag, som har til formål at styrke beskyttelsen af LGBTI-personer mod forskelsbehandling, hadforbrydelser og hadefulde ytringer. Lovforslaget indeholder bl.a. et forslag om at tydeliggøre beskyttelsen af trans- og interkønnede personer mod hadforbrydelser og hadefulde ytringer. Dette gøres ved at foretage en ændring af straffeloven, så den nu kommer til at indeholde begreberne "kønsidentitet", "kønsudtryk" eller "kønsskarakteristika" i § 81(6) om hadforbrydelser og § 266 (1) om hadefulde ytringer. Forslaget indebærer også en styrket beskyttelse af personer med handicap mod hadefulde ytringer. I den forbindelse foreslås en ændring af straffelovens § 266 (b) (1) om hadefulde ytringer til at omfatte ordet "handicap". Dette tiltag hænger tæt sammen med delmål 10.3 om at sikre lige muligheder og stoppe diskrimination samt delmål 16.b om at udbrede og håndhæve ikke-diskriminerende love og politikker.

Bedre beskyttelse mod diskrimination for LGBT-personer

Regeringen har til hensigt at fremsætte lovforslag, som har til formål at styrke og sætte fokus på beskyttelsen af LGBT-personer mod diskrimination. Konkret inkluderer lovforslagene en revidering af Ligestillingsloven således, at det bliver forbudt at diskriminere på baggrund af seksuel orientering også uden for arbejdsmarkedet. Dertil hører en revidering af både Ligestillingsloven og Forskelsbehandlingsloven således, at det bliver forbudt at diskriminere på baggrund af køn, kønsudtryk og kønskarakteristik. Initiativet knytter sig særligt til delmål 10.3 om at sikre lige muligheder og stoppe diskrimination samt delmål 16.b om at udbrede og håndhæve ikke-diskriminerende love og politikker.

Bedre støtte og vejledning gennem retssystemet til ofre for seksuelle overgreb

Regeringen, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet har på finanslovsaftalen for 2021 aftalt, at ofre for seksuelle overgreb skal have bedre støtte og vejledning gennem retssystemet. Aftalepartierne er derfor enige om, at ofre for seksuelle overgreb skal have ret til at få vejledning fra en bistandsadvokat, før overgrebet anmeldes til politiet og eventuel styrket rådgivning efter anmeldelsen. Ordningen er et supplement til den eksisterende ret til at få beskikket en bistandsadvokat efter anmeldelse af sagen til politiet. Det er håbet, at aftalen vil sikre større tryghed og afklaring for ofrene. Initiativet knytter sig særligt til delmål 5.2 om at stoppe al vold og udnyttelse rettet mod kvinder og piger, delmål 5.c om vedtagelse af lovgivning, der fremmer kønsligestilling samt delmål 16.b om vedtagelse og håndhævelse af ikke-diskriminerende love og regler.

Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse

Samtidigt med tiltagene om bedre støtte og vejledning til ofre for seksuelle overgreb vedtog Folketinget sidste år en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse, som gør det strafbart at have samleje med en person, som ikke samtykker. Ambitionen med samtykkeloven er at ændre samfundets forståelse af, hvad voldtægt er, og dette er et vigtigt skridt på vejen mod ligestilling i Danmark. Initiativet knytter sig særligt til delmål 5.2 om at stoppe al vold og udnyttelse rettet mod kvinder og piger, delmål 5.c om vedtagelse af lovgivning, der fremmer kønsligestilling samt delmål 16.b om vedtagelse og håndhævelse af ikke-diskriminerende love og regler.

Bæredygtighed hvor alle kan være med

Den bæredygtige udvikling er kun bæredygtig, når den sker på en måde, hvor alle er med. Det gælder både, når der skal bygges bæredygtige boliger og grønne områder i byerne, når madspildet skal mindskes, og CO₂-udledningen skal reduceres. Regeringen arbejder således ihærdigt for, at også sårbare befolkningsgrupper kommer med i den grønne omstilling og i eksekveringen af de bæredygtige initiativer.

Den grønne omstilling mod 70 pct. reduktion i de danske drivhusgasudledninger i 2030 og klimaneutralitet i senest 2050 kræver store og grundlæggende forandringer af det danske samfund. Det er med Danmarks klimalov fastsat, at klimaindsatsen skal ske under hensynstagen til en række guidende principper, blandt andet hensyn til beskæftigelse og bibeholdelsen af et stærk velfærdssamfund, hvor sammenhængskraften og den sociale balance sikres. Det skal sikre, at den grønne omstilling i Danmark sker på en måde, hvor der tages højde for, at virkemidlerne til at nå 70 pct.-målet samlet sikrer en socialt balanceret og omkostningseffektiv omstilling. På klima-, energi- og forsyningsområdet samt på miljøområdet arbejdes der af den grund hårdt for, at Danmark bliver et foregangsland ved at gennemføre en klog og ambitiøs grøn omstilling, som ikke flytter jobs og udledninger til udlandet og presser den sociale balance. Miljøministeriets har derfor iværksat en række initiativer i relation til udsatte grupper, særligt i forhold til adgang og brug af naturen.

Det er regeringens mål i strategien "2020-mål for socialt udsatte", at alle skal med, hvilket bl.a. indebærer, at initiativer, der sikrer sund, god og nærende kost til socialt udsatte understøttes og faciliteres. Mange danske fødevarerivirksomheder, herunder store detailkæder, understøtter distribution af overskudsfødevarer til socialt udsatte gennem donation. De donerede fødevarer modtages af et netværk af lokale, regionale og landsdækkende frivillige organisationer, der videredistribuerer disse fødevarer til socialt udsatte samt tilbereder måltider på daglig basis til eksempelvis stofmisbrugere, hjemløse m.m. Imidlertid har både donorer og modtagere gjort regeringen opmærksom på, at der løbende opstår barrierer for donation. Det kan være af juridisk, infrastrukturmæssig eller netværksmæssig art, som skal adresseres. På fødevarer-, landbrugs- og fiskeriområdet arbejdes der således for at identificere og mindske disse barrierer. Samtidig har der vist sig et behov for at udarbejde værktøjer med henblik på at hjælpe både donorer og modtagere med at fortolke og konkret håndtere regler på tværs af myndighedsområder

(skatteregler, fødevareregler m.fl.), En sådan vejledning anses for at være essentiel i arbejdet med at facilitere både donorer og modtageres arbejde og dermed donation.

På indenrigs- og boligområdet arbejdes der for at udvide udbuddet af boliger og bygge sikre boliger, som er til at betale. Udsatte grupper omfatter i denne forbindelse to kategorier. Den ene er økonomisk betinget og omfatter personer med et lavt indkomstgrundlag i husstanden. Den anden omfatter grupper af personer, der er særligt udsatte på grund af sygdom eller alderdom, handicap eller lignende. Med henblik på at sikre et bredere udbud af boliger kan kommunerne give tilsagn til byggeri af almene boliger. Disse omfatter familieboliger, ungdomsboliger og ældreboliger. Til disse boliger er knyttet statslig ydelsesstøtte til finansiering af boligerne. Derudover kan lavindkomsthusholdninger oppebære individuel boligstøtte i form af huslejetilskud. Kommunerne kan i nye boligområder stille krav om, at en vis del af nybyggeriet af boliger skal være alment byggeri. For de særligt udsatte grupper er der for ældre, der visiteres til en plejebolig, en garanti for en bolig. For hjemløse kan kommunen anvende den kommunale anvisningsret i alment byggeri og/eller etablere særlige boliger med statsstøtte.

I det nedenstående oplyses der en række konkrete initiativer, som har til formål at sørge for, at også de mest sårbare og udsatte befolkningsgrupper er med i den grønne omstilling og i kampen for bæredygtig udvikling.

Analyse af den grønne omstillings påvirkning på husholdningerne

Når der tages stilling til, hvilke virkemidler, der skal tages i anvendelse for at indfri 70 pct.-målsætningen, vurderes dette ikke bare ud fra statens omkostninger og drivhusgasreduktionerne forbundet hermed. Det ses også på, hvordan implementeringen af virkemidlerne vil påvirke erhverv og husholdninger samt dansk beskæftigelse. Initiativet bidrager til at bringe Danmark tættere på indfrielsen af delmål 13.2 om at indbygge klimaindsatser i politiske beslutninger og planlægning.

Donationsvejledning

Regeringen nedsatte i 2019 ONE THIRD tænketanken om forebyggelse af madspild og fødevarer, der samler interessenter på tværs af fødevarerekæden med henblik på at facilitere og igangsætte initiativer, der reducerer madspild. I regi af ONE THIRD er der igangsat et arbejde med at udvikle indholdet til en vejledning om donation af overskudsmad fra supermarkeder. Tænketanken vil i 2021 udvide dette arbejde, så vejledningen omfatter flere brancher. Arbejdsgruppen vil desuden løbende opsamle og indhente input fra fødevarerivirksomheder, brancheorganisationer, NGO'er m.v. om barrierer for donation, der hæmmer eller hindrer donation. Gruppen formidler herefter kontakt til relevante aktører, eksempelvis myndigheder, universiteter eller lignende med henblik på at udvikle løsninger, der kan fjerne eller reducere den pågældende barriere. Initiativet knytter sig særligt til delmål 2.1 om at give alle adgang til sikker og næringsrig mad samt delmål 12.3 om at halvere det globale madspild per person.

Øget udbud af almene boliger

Det er vigtigt for regeringen, at der i byerne findes betalelige boliger, da det er afgørende for at sikre byer med plads til alle. I Grøn boligaftale af maj 2020 indgår det, at det skal undersøges, hvordan nye og betalelige almene boligbyggerier kan realiseres ved at anvende midler i Nybyggerifonden. En arbejdsgruppe er desuden blevet nedsat til at udvikle anbefalinger af måder, hvorpå man kan promovere fælles byggeinitiativer og fællesboligordninger, herunder initiativer og ordninger, der involverer socialt boligbyggeri. Disse initiativer bringer Danmark tættere på indfrielsen af delmål 11.1 om sikre boliger, der er til at betale.

Øget tilgængelighed for ældre og personer med handicap

I Grøn boligaftale af maj 2020 indgår det, at der afsættes midler til at gøre boliger i den almene boligsektor tilgængelige for ældre og personer med handicap. En arbejdsgruppe er blevet nedsat til at udvikle anbefalinger til, hvordan man kan allokere disse midler på en måde, hvormed ledigheden af tilgængelige boliger kan maksimeres. Initiativet knytter sig særligt til delmål 11.3 om at gøre byerne inkluderende og mere bæredygtige samt delmål 11.7 om at skabe sikre og inkluderende grønne offentlige rum.

Udnaturen.dk

Naturstyrelsen har etableret mere end 1.000 handicapfaciliteter, hvilket har medvirket til en forbedring af tilgængeligheden for handicappede. Hjemmesiden udinaturen.dk oplyser blandt andet om handicapfaciliteter på statens arealer og beskriver i alle vandretursfoldere handicapvenligheden. Initiativet bringer Danmark tættere på at kunne indfri delmål 11.3 om at gøre byerne inkluderende og mere bæredygtige samt delmål 11.7 om at skabe sikre og inkluderende grønne offentlige rum.

Frisk i Naturen

Der blev med aftalen "Sommer i Naturen 2020" indgået mellem Regeringen, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet givet midler til partnerskabet "Frisk i Naturen" mellem Miljøstyrelsen og Landsforeningen SIND, der skal hjælpe psykisk sårbare med at komme ud og få glæde af naturen. Initiativet knytter sig særligt til delmål 3.4 om at styrke mental sundhed.

Sårbare grupper og dansk udviklingssamarbejde

Danmarks udviklingssamarbejde og humanitære indsatser bygger på en menneskerettighedsbaseret tilgang, der er med til at understøtte ambitionen om, at ingen lades i stikken. Gennem både det bilaterale og det multilaterale engagement samt i samarbejdet med civilsamfundet, der gennemgående er en afgørende partner for at nå de svageste, er Danmark kendt som en aktør, som står for fremme af menneskerettighederne globalt. Dette understøttes i høj grad af Danmarks udviklingspolitiske og humanitære strategi. Helt konkret er den menneskerettighedsbaserede tilgang, herunder at der tages højde for LNOB-princippet, en integreret del af de danske retningslinjer for udformning af

programmer, projekter og landeengagementer i udviklingssamarbejdet. Sårbare lande i konflikter kræver en særlig indsats. I disse lande er hele befolkningen ladet tilbage, når landet ikke er i stand til at levere sikkerhed for befolkningen og adgang til basale ydelser såsom uddannelse og sundhed. Vi kan ikke nå alle. Men der er fokus på dem med størst behov.

Danmark har fokus på udsatte grupper globalt – særligt kvinder, piger og unge – samt mennesker, der lever i områder påvirket af klimaforandringerne, konflikt, ustabilitet og skrøbelighed, herunder ikke mindst flygtninge og internt fordrevne. Et konkret værktøj er den danske slagplan for seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder, hvis ambition er at maksimere effekten af vores indsats for kvinder og pigers rettigheder globalt. Inden for regeringens internationale aktiviteter på sundhedsområdet er fremme af mental sundhed og kampen mod ulighed i sundhedssystemet ligeledes højt prioriteret, mens der inden for regeringens aktiviteter på erhvervsområdet er særligt fokus på, at virksomheder formår at beskytte menneske og arbejdstagerrettigheder i de globale værdikæder.

Det er den danske ambition både at adressere de faktorer og strukturer, der skaber sårbarhed i udviklingslande og at holde hånden under grupper med størst behov. Danmark løfter således LNOB-dagsordenen både bilateralt og multilateralt i udviklingslande samt ved at arbejde for internationale normer, der sikrer et solidt grundlag for fremme og beskyttelse af rettigheder for marginaliserede og udsatte grupper. I det nedenstående oplystes der en række konkrete initiativer, hvis formål er at sikre de mest sårbare og udsatte grupper i forbindelse med Danmarks internationale indsatser.

Due diligence

Due diligence handler om at identificere, forebygge, afbøde og redegøre for aktuelle og potentielle negative påvirkninger på samfundet. Due diligence er med til at operationalisere Verdensmålene. Hvis virksomheder arbejder aktivt med due diligence processer indebærer det at kigge på hele værdikæden og sikre, at alle aspekter er inkluderet i risikoanalyserne. Due diligence hjælper virksomhederne til at belyse potentielle negative påvirkninger på fx mennesker og miljø og håndtere disse. Kernen i due diligence er således at begrænse risikoen ved virksomhedens arbejde for rettighedshavere og samfundet. Regeringen er positiv ift. indførelsen af lovpligtig due diligence på europæisk niveau og hilser EU-Kommissionens udmelding om et lovforslag i 2021 velkommen. Initiativet knytter sig særligt til delmål 13.2 om at indbygge klimaindsatser i politiske beslutninger og planlægning.

Bekæmpe seksuel og kønsbaseret vold

Danmark har fra 2021 overtaget formandskabet for det globale initiativ Call to Action, der samler 92 partnere – stater, donorer, FN organisationer og civilsamfundsorganisationer. Danmark står således de næste to år i spidsen for at drive dagsordenen for at prioritere og bekæmpe seksuel og kønsbaseret vold i humanitære kriser, hvor kvinder og piger er særligt sårbare i forhold til overgreb

og voldtægter, børneægteskaber og begrænset adgang til basale sundhedsydelse. Initiativet knytter sig særligt til delmål 5.2 om at stoppe al vold og udnyttelse rettet mod kvinder og piger, delmål 5.3 at standse tvangsægteskaber og omskæring, delmål 16.1 om at reducere vold overalt og delmål 16.2 om at beskytte børn mod overgreb, udnyttelse, menneskehandel og vold.

Sociale sikkerhedsnet i Afrika

Effektive sociale sikkerhedsnet kan være et vigtigt instrument i at sikre fattige og sårbare gruppers livsgrundlag. I Etiopien har Danmark siden 2011 støttet det sociale sikkerhedsnet "Productive Safety Net Programme (PSNP)", der årligt sikrer op til 8 millioner mennesker mod ekstrem fattigdom og fødevareusikkerhed. Herudover har Danmark støttet urbane sikkerhedsnet i Kenya og Etiopien som en del af COVID-19 hjælpepakkerne for at sikre økonomisk genopretning på social og inklusiv vis. Initiativet bidrager til at bringe Danmark tættere på indfrielsen af delmål 1.a om mobilisering af ressourcer for at afskaffe fattigdom samt delmål 17.3 om mobilisering af finansielle ressourcer for udviklingslande.

Fokus på holdbare løsninger for flygtninge, internt fordrevne og berørte lokalsamfund

Danmark har fokus på at fremme mere inklusive, holdbare løsninger for sårbare grupper blandt tvungent fordrevne og berørte lokalsamfund. Det gør vi internationalt gennem partnerskaber med bl.a. UNHCR og Verdensbanken og gennem et markant engagement i policy-sammenhænge. Det afspejles operationelt i kriser i bl.a. Burkina Faso, Mali, Uganda, Kenya, Etiopien, Jordan, Libanon og Afghanistan, hvor såvel humanitære som udviklingsmæssige instrumenter bringes i spil til støtte for de mest sårbare individer og grupper. Initiativet knytter sig særligt til delmål 10.7 om ansvarlig og veltlyret migrationspolitik samt delmål 17.3 om mobilisering af finansielle ressourcer for udviklingslande.

Fokus på global sundhed

COVID-19 har illustreret behovet for universel adgang til sundhed for de mest sårbare grupper i samfundet. Mere end nogensinde før er den danske udviklingsbistand på sundhedsområdet kritisk i forhold til globale udfordringer for håndteringen af fremtidige sundhedskriser. Med etableringen af ICARS arbejder Danmark for at adressere den globale udfordring, som antibiotikaresistens udgør, herunder med et særligt fokus på at styrke indsatser i lav- og mellemindkomst lande. Initiativet knytter sig særligt til delmål 3.c om øget finansiering af sundhedsydelser i udviklingslandene.

8. Genopretning efter COVID-19

Siden marts 2020 har COVID-19 pandemien haft stor betydning for det danske såvel som det internationale samfund. Sundhedskrisen har betydet tabte liv, konkursramte virksomheder, livsværker, der er gået til grunde, familier, der har mistet deres indkomst og tilbagegang i den grønne omstilling. Disse konsekvenser har gjort det svært at opfylde Verdensmålene.

Danmark har klaret sig relativt godt igennem krisen, men COVID-19 udgør fortsat en stor udfordring, og krisen har fortsat stor indflydelse på hele det danske samfund. Følgevirkninger som fx større arbejdsløshed og nedlukning af har i særlig grad ramt sårbare grupper. Regeringen har derfor taget en række initiativer, der støtter op om sårbare grupper. Det er vigtigere end nogensinde at yde en koordineret og fokuseret indsats for at sikre, at Danmark fortsat arbejder for at implementere Verdensmålene, herunder forbedrer vilkårene for de mest udsatte grupper i samfundet.

Der er dog god grund til håb og optimisme for fremtiden. Siden december 2020 er en stadig større del af den danske befolkning blevet vaccineret mod COVID-19. De seneste tal viser, at dansk økonomi fortsat overrasker positivt og vil klare sig bedre end forventet gennem coronakrisen. Danmarks ekspansive finanspolitik, herunder hjælpepakker og stimultiltag, har været med til at opretholde tusindvis af danske arbejdspladser.

Også på EU-niveau er der iværksat stimultiltag, herunder genopretningsinstrumentet "NextGenerationEU", som skal hjælpe de europæiske økonomier på fode igen efter pandemien. Den danske genopretningsplan, som blev offentliggjort den 30. april 2021, bidrager til finansieringen af en række aftaler mellem et flertal i Folketinget og regeringen,

som holder hånden under danske arbejdspladser og sikrer, at Danmark kommer grønnere og mere digitalt ud af krisen.

Genopretningsplanen fordeler midlerne til aftalerne om grøn vejtransport, grøn skattereform og regeringens digitaliseringspartner-skab.

8.1 Konsekvenser af COVID-19 i Danmark

COVID-19 har haft store konsekvenser for mange dele af samfundet. Tabel 8.1 viser en reduktion i både lønninger, beskæftigelse og arbejdsmarkedstilknytning i 2020, mens arbejdsløshed steg. I det andet statistiske bilag, fremhæver Danmarks Statistik nogle områder, hvor bæredygtig udvikling er påvirket af COVID-19.

Pandemien fortsætter med at påvirke implementeringen af Verdensmålene på tværs af lande, og har haft direkte betydning for forberedelsesprocessen af denne VNR. Nedlukningen har medført særlige udfordringer i forhold til interessentinddragelse, da kommunikation ikke kunne udføres som planlagt. Stort set alle møder har været virtuelle, hvilket er ærgerligt, da der er mange gevinster forbundet med at mødes i samme lokale og have mindre restriktive erfarings- og idéudvekslinger. På trods af det virtuelle format har interessenter alligevel støttet processen og vist interesse for at deltage. Det vurderes derfor, at det virtuelle format ikke har haft nogen mærkbar effekt på processen. Alle planlagte møder og høringer er således blevet succesfuldt afholdt og har været afgørende platforme for udveksling af viden og inspiration samt konstruktiv input til både handlingsplanen og VNR.

Tabel 8.1
Nøgletal fra Økonomisk Redegørelse, december 2020

	2019	2020	2021	2022
BNP, vækst, pct.	2,8	-3,8	2,8	3,1
Inflation, pct.	0,8	0,5	1,2	1,6
Nominelle lønninger, vækst, pct.	2,5	2,1	2,4	2,6
Beskæftigelse, 1.000 personer	3.003	2.979	2.995	3.021
Beskæftigelse, vækst, 1.000 personer	37	-23	15	26
Ledighed, 1.000 personer	104	133	126	119
Ledighed, vækst, 1.000 personer	-4	29	-7	-7
Ledighed, pct. af arbejdsstyrken	3,4	4,3	4,1	3,8
Arbejdsstyrken, 1.000 personer	3.105	3.111	3.118	3.137

Kilde: Økonomisk Redegørelse, december 2020

8.2 Genopretningsplanens baggrund

I forbindelse med aftalen om EU's flerårige finansielle ramme (MFF) for 2021-2027 blev oprettet et genopretningsinstrument på 750 mia. euro med henblik på at hjælpe de europæiske økonomier på fode efter coronakrisen. Langt de fleste af midlerne i genopretningsinstrumentet NextGenerationEU distribueres til medlemslandene gennem en genopretningsfacilitet, hvor medlemslandene kan ansøge om finansiering til deres genopretningsplaner. For at få del i midlerne stilles der bl.a. krav om, at genopretningsplanerne bidrager til vækst, grøn omstilling og digitalisering. Danmark forventes pt. at kunne modtage 11,6 mia. kr. fra genopretningsfaciliteten.

Genopretningsplanen har et gennemgående fokus på initiativer, der understøtter den grønne omstilling. Hele 60 pct. af midlerne i den danske genopretningsplan vil blive brugt på den grønne omstilling, hvilket er over de 37 pct., EU stiller krav om. De grønne investeringer inkluderer både initiativer, der sikrer øjeblikkelig reduktion i udledningen af drivhusgasser såvel som initiativer, der danner grundlag for betydelige fremtidige reduktioner. Danmark har forpligtet sig til et af de mest ambitiøse klimamål i verden om at reducere udledningen af drivhusgasser med 70 pct. inden 2030, hvilket genopretningsplanen vil bidrage til at opnå.

Ved at investere i grønne arbejdspladser og grøn vækst vil genopretningsplanen både bidrage til genstarten af dansk økonomi efter pandemien og til at løse klimaudfordringerne. For at genoprette økonomien, er det afgørende at holde hånden under eksisterende beskæftigelse og skabe nye arbejdspladser ved at øge efterspørgslen. Derfor indeholder genopretningsplanen også initiativer, der bidrager til jobskabelsen på kort sigt samt investeringer i teknologier, som har potentiale til at skabe endnu flere arbejdspladser i fremtiden.

Genopretningsplanen indeholder samtidig investeringer i digitalisering af både private virksomheder og den offentlige sektor, som vil bidrage til at Danmark forbliver helt i front, hvad angår digitale løsninger.

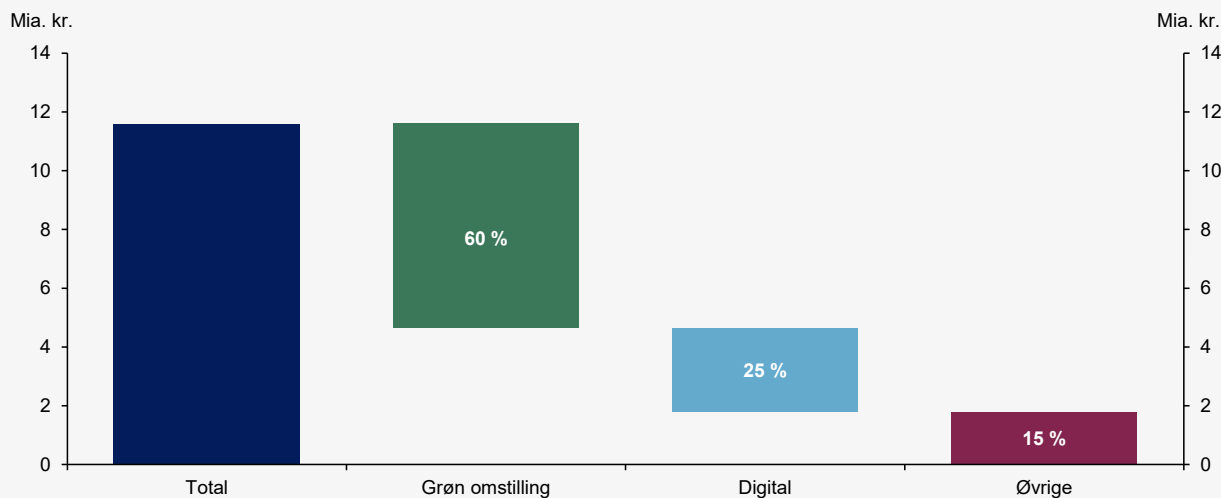
Med genopretningsplanen prioriteres syv områder, som vil styrke den danske økonomi og samtidigt sikre et grønnere og mere digitalt samfund, når vi skal ud af krisen. Fordelingen af midler i den danske genopretningsplan og dens forventede effekt på drivhusgasudledning kan aflæses i tabel 8.1. Figur 8.1 og 8.2 viser ydermere fordelingen af omkostninger i genopretningsplanen efter delkomponent. Initiativerne forklares nærmere i afsnit 8.4.

Tabel 8.2
Den Danske Genopretningsplan

	Mia. kr.	Andel (pct.)	CO ₂ e-reduktion 2030 (mio. t.)
1.1. COVID-19 myndighedsindsatser på sundhedsområdet	0,2	2,1	-
1.2. Grøn omstilling af landbrug og miljø	1,3	11,4	0,1
1.3. Energieffektiviseringer, grøn varme, CCS	2,0	17,6	0,1
1.4. Grøn skattereform	3,9	33,7	0,5
1.5. Grøn omstilling af vejtransport	1,6	14,0	2,1
1.6. Digitalisering	0,7	5,7	-
1.7. Grøn forskning og udvikling	1,8	15,5	-
Initiativer i alt	11,6	100	2.8

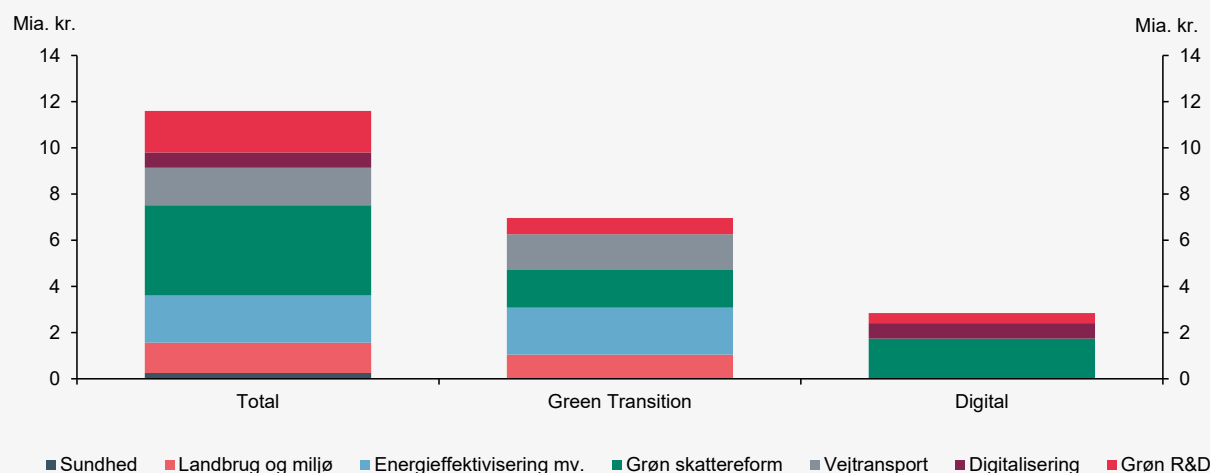
Note: CO₂e-reduktionen er den totale effekt af de kombinerede nationale stimuli-midler og genopretningsmidlerne. Reduktionerne er estimeret partielt og den estimerede effekt kan derfor overlappe.

Figur 8.1
Grøn og digital andel af udgifterne i Danmarks Genopretningsplan

Kilde: Danmarks Genopretningsplan

Figur 8.2
Udgifter i Danmarks Genopretningsplan - dekomponeret

Kilde: Danmarks Genopretningsplan

8.3 Elementer i Danmarks genopretningsplan

Den danske genopretningsplan skal sikre dansk økonomi efter mere end et år med de udfordringer, som pandemien har skabt. Planen er samtidigt med til at understøtte, at genopretningen sker på en bedre og grønnere måde. Regeringen prioriterer følgende syv områder, som skal bidrage til at opnå

den danske klimamålsætning, styrke jobskabelsen, øge digitaliseringen og styrke sundhedsvæsenet. På den baggrund bidrager den danske genopretningsplan også til indfrielsen af en række af Verdensmålene.

Boks 8.1**Sundhed og sundhedssystemets modstandsdygtighed**

Under COVID-19 pandemien har der været usikkerhed mht. forsyningskæden af kritisk medicin og udstyr. Genopretningsplanen vil styrke folkesundheden og gøre sundhedssystemet mere modstandsdygtigt overfor uventede kriser som COVID-19. Danmark vil således opbygge lagre af kritisk medicin og medicinaludstyr for at imødegå sårbarheden i forsyningskæden. Samtidig vil Danmark styrke digitaliseringen af sundhedssystemet.

Eksempelvis vil en strategisk digitaliseringsindsats, som bygger på erfaringer fra COVID-19 pandemien understøtte, at nye teknologiske og digitale løsninger bruges til at skabe et mere modstandsdygtigt og bæredygtigt sundhedssystem, der er mere sammenhængende og tættere på borgerne. På denne måde beskyttes sårbare grupper bedre.

Boks 8.2**Grøn omstilling af landbrug og miljø**

Som led i genopretningsplanen understøttes omlægning til økologisk landbrug, udtagning af lavbundsjorder med højt kulstofindhold og massiv investering i grøn forskning. Da ca. en tredjedel af alle drivhusgasser i Danmark produceres i landbrugssektoren, vil initiativet få stor betydning for arbejdet med at opnå klimaneutralitet i 2050. Initiativet bidrager desuden til at finansiere oprensningen af en række omfattende forureningssteder og fjerner dermed risikoen for, at skadelige kemikalier herfra bliver udledt i naturen. Tiltaget bygger på nyeste teknologier og grøn forskning, som vil bidrage til at opnå flere Verdensmål.

Boks 8.3**Energieffektivitet, grøn varme og CCS**

Ved at øge energieffektiviteten kan Danmark nå at opnå både EU's og Danmarks klimamål på en omkostningseffektiv måde. Med initiativet fremskyndes omstillingen fra olie- og gasopvarmning til elektriske varmepumper, fjernvarme og energirenovering i private og offentlige bygninger. Udover at tiltaget vil hjælpe med at opnå klimamålsætninger, vil investeringer i energieffektivitet i eksempelvis bygninger også stimulere økonomien og fremme jobskabelsen. Der investeres ligeledes i forundersøgelser i CCS, som på sigt kan blive helt centralt i den grønne omstilling. Initiativet bidrager således til en række af Verdensmålene.

Boks 8.4**Grøn skattereform**

Da udledning af drivhusgasser fra industri- og servicesektoren udgør ca. en femtedel af Danmarks samlede udledning, vil en afgift på drivhusgasser være en af de mest omkostningseffektive måder at reducere udledningen. En sådan model, som kan virke i praksis, er dog endnu ikke klar og forventes derfor først indfaset på et senere tidspunkt. Med den første fase af den grønne skattereform øges energiafgiften og virksomhederne får dermed omgående et incitament til at nedbringe deres energiforbrug og dermed også deres drivhusgasudledning. Derudover sendes et klart signal til virksomhederne om, at der vil blive introduceret en skat på drivhusgasser senere. Samtidig indeholder den grønne skattereform et investeringsvindue, som giver virksomhederne mulighed for at udføre en grøn omstilling af deres aktiviteter, så de er klar til, at den ensartede skat på drivhusgasser introduceres.

Boks 8.5**Grøn vejtransport**

I december 2020 indgik regeringen en aftale med Folketinget om en grøn omstilling af vejtransporten med målet om at sikre 1 mio. elbiler på de danske veje i 2030, hvilket vil reducere transportsektorens drivhusgasudledning. Aftalen indeholder massive investeringer i eksempelvis grøn infrastruktur og teknologi, cykelstier og delebilsordninger. Eksempelvis skal incitamentet til at vælge grønne biler øges ved bl.a. at omlægge registreringsafgiften på biler og sikre en lav elafgift ved opladning af elbiler. Dette initiativ fra genopretningsplanen bidrager samtidig til indfrielsen af flere af Verdensmålene.

Boks 8.6**Digitalisering**

En afgørende forudsætning for genopretning af de europæiske økonomier efter COVID-19 er at udnytte potentiale for digitalisering i både den private og offentlige sektor. En ny digital strategi skal fremme den digitale transformation på tværs af sektorer for at styrke velfærd, lighed, vækst, beskæftigelse og den grønne omstilling. Konkret skal den forbedre forbindelserne mellem regionerne og skabe nye digitale eksportmuligheder for danske små- og mellemstore virksomheder. Strategien bygger på anbefalinger fra et digitaliseringspartnerskab, som består af repræsentanter for det danske erhvervsliv, arbejdsmarkedets parter, regeringen og række andre centrale aktører.

Boks 8.7**Grøn forskning og udvikling**

Danmark er allerede førende inden for grønne løsninger og teknologier. Genopretningsplanen omfatter yderligere investeringer i nye grønne teknologier, hvilket bl.a. inkluderer forskning i CCS, grønne brændstoffer til transport og industri samt genanvendelse af plast og affald gennem cirkulær økonomi. Teknologierne er store, og initiativerne kan dermed bidrage til den grønne omstilling, fremme digitaliseringen samt understøtte og skabe nye danske arbejdspladser i den grønne sektor.

8.4 Internationale indsatser

Verden er tættere forbundet end nogensinde før. Derfor rammer konsekvenserne af COVID-19 også hele verden. Forsyningskæder er blevet brudt, og samhandel er mindsket. Konsekvenserne mærkes også i Danmark, som er en lille, åben og eksportorienteret økonomi. Danske virksomheder er derfor meget afhængige af, at den økonomiske genopretning sker hurtigt og effektivt. Ikke bare i Danmark, men i hele verden. Det er derfor vigtigt, at genopretningen efter COVID-19 både tilgås nationalt og globalt.

Eksport til EU-landene er særligt central for danske virksomheder. 500.000 danske jobs, omtrent hver sjette danske job, er afhængige af eksporten til EU's indre marked. Derfor er det også i Danmarks klare interesse, at genopretningen efter COVID-19 bliver hurtig og effektiv i resten af EU. EU's genopretningsinstrument NextGenerationEU bidrager hertil.

Kravene om at midlerne skal anvendes på digitalisering og grøn omstilling vil betyde, at der skabes betydelige eksportmuligheder på områder, hvor danske virksomheder er blandt verdens førende. Kravene i EU's genopretningsinstrument bidrager samtidig til opfyldelse af flere af Verdensmålene.

8.5 Næste skridt

Konsekvenserne af COVID-19 er mange og har opstillet nye udfordringer for arbejdet med inklusion af udsatte grupper i samfundet. Det er vigtigere end nogensinde, at vi står sammen om at styrke det danske samfund, så vi kan komme stærkere, grønnere og mere retfærdigt ud af krisen.

Genopretningsplanen skal styrke dansk økonomi, så Danmark kommer bedre og grønnere ud af pandemien. Med planen følger massive investeringer i den grønne omstilling, hvilket vil sikre jobskabelse. Initiativerne i genopretningsplanen sikrer lighed både på tværs af regioner, industrier, sektorer og husholdninger. Gennem investeringer og reformer bidrager genopretningsplanen samtidig til, at Danmark kommer tættere på at indfri Verdensmålene på en sådan måde, at ingen er ladt tilbage.

9. Konklusion og indsats fremadrettet

Danmarks andet Voluntary National Review har kortlagt det danske arbejde med at implementere FN's 17 Verdensmål og 2030-dagsordenen. Rapporten har tydeliggjort det bredt forankrede engagement i bæredygtig udvikling, som bl.a. kommer til udtryk i bidragene fra interessenter i det danske samfund. Danmarks andet VNR lægger således grobund for styrket samarbejde mellem regeringen, Folketinget, civilsamfundet, den private sektor, organisationer, akademiske institutioner, kommuner, regioner og andre interessenter.

Rapporten inddrager både regeringens og civilsamfundets vurderinger af de enkelte delmål. Fra regeringens side har ministerierne haft til opgave at vurdere, hvor langt Danmark er fra at indfri de 169 delmål, hvilke delmål der er særligt udfordrende for Danmark, samt hvilke politiske initiativer der kan medvirke til at skubbe udviklingen i den rigtige retning. Med afsæt i både regeringens og civilsamfundets vurderinger lægger rapporten op til nye fokusområder og initiativer, og opfølgningen på vurderingerne befinder sig centralt på regeringens dagsorden.

På kort og mellemlang sigt ser Danmark frem imod at gennemføre nye mulige politikinitiativer i forbindelse med Verdensmålene, implementering af handlingsplanen samt den årlige fremskridtsrapport. Danmarks VNR hænger tæt sammen med den danske regerings nationale handlingsplan for implementeringen af Verdensmålene. Her er der blevet udarbejdet målsætninger, som sætter arbejdet med Verdensmålene i en dansk kontekst. Danmark har taget store og små skridt i den rigtige retning, og disse vil efterfølges af endnu flere i de kommende år, hvor regeringen fortsat integrerer bæredygtighed i politiske initiativer. De bæredygtige løsninger skal implementeres på endnu flere områder end hidtil. For tiden til at handle er nu.

Som det fremgår af rapporten, klarer Danmark sig fremragende for så vidt angår en stor del af Verdensmålene, både i forhold til sundhed, kvalitetsuddannelse for alle, afskaffelse af fattigdom og mindskelse af ulighed. Der er dog stadig et stort potentiale, og særligt i forhold til Verdensmål 5, 12, 13, 14 og 15 oplever Danmark udfordringer. Flere af disse Verdensmål er bl.a. adresseret i forbindelse med den nationale handlingsplan, hvor en række nye politiske initiativer er blevet fremlagt, hvis formål er at imødekomme nogle af de udfordringer, Danmark møder i arbejdet for at implementere Verdensmålene. På baggrund af den nationale handlingsplan vil der i 2022 blive udgivet en fremdriftsrapport, hvori der vil blive fulgt op på målsætningerne i regeringens handlingsplan for implementeringen af de 17 Verdensmål.

Danmark vil også fremadrettet rapportere på både nationale og internationale fremskridt. I mellemtiden vil Danmark fortsætte bestræbelserne på at implementere Verdensmålene og 2030-dagsordenen. Udgangspunktet er den nationale handlingsplan, de nationale målsætninger og de nye politikinitiativer på området. Det er ligeledes ambitionen, at den bæredygtige dagsorden skal fungere som et fundament, når der laves ny politik i Danmark fremadrettet. Danmark vil

således fortsætte sit ansvar for den globale bæredygtighedsdagsorden, arbejde for at Build Back Better i kølvandet på corona-krisen og sørge for, at ingen, særligt sårbare befolkningsgrupper, bliver ladet tilbage i processen.